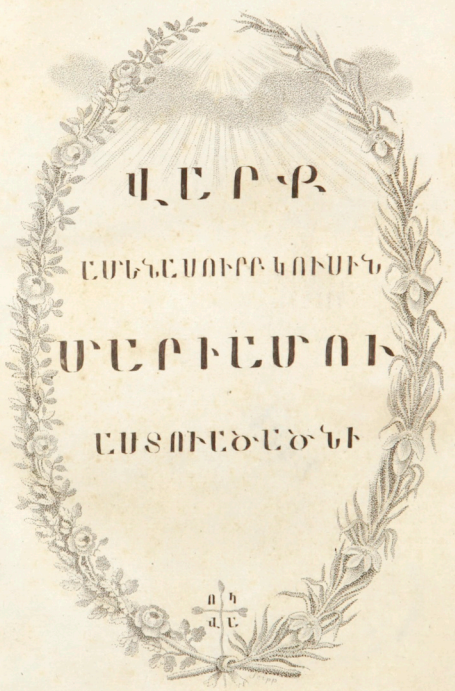

17. *[Illegible handwritten text]*
[Illegible handwritten text]
[Illegible handwritten text]
[Illegible handwritten text]
[Illegible handwritten text]

17. *[Illegible handwritten text]* 1848.

ՎՆՐՔ

ԼՄԵՆԵՍՈՒՐԻ ԿՈՒՍԻՆ

ՄԼՐԻԼՄՈՒ

ԼՍՏՈՒԸԸՆԾՆԻ

ն զ
մ լ

2004

232

1468-ԱԿ

3791-4.2

200

4-34

2505-44

Ա. Ա. Ր. Ք.

36 աջ

ԵՍՆՆԵՍՈՒՐԻ ԿՈՒՍԻՆ

Մ Ա Ր Ի Ա Մ Ո Ի

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

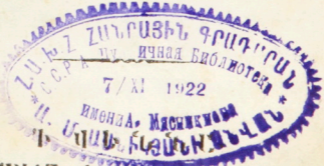
Հանեալ 'ի սբ գրոց, և 'ի սբց հարց:

Թարգմանեալ յիտալիանէ 'ի Հայ Բարեաւոյ
ցաղակերպաց Բարեյիշտոանի պետան

Մեխնարայ Աբեայի,

Եւ տպագրեալ արղեամբք բարեպաշտից,

Հրամանաւ ամենապարեւն քնն քնն Աճապարայ Աբեայի
Բաբելեանց Արհեւարիսի սբյ Լքմածնի, եւ
արժանաժառանգ Աբեայի:

Ի Մեխնարայի հարանի. 1812.

Առաջադրուածն Արամայի:

65461

200
200-40

ՍՈՒՐԲ ԿՈՅՍ

ԲՄԷՆՕՐՀՆԵԼԷ :

Ելի վերանորին Երասխաւորաց արշաւոր ինչ-
ցարդոյս պարբաւորին՝ ՚ի Բնական իսկ օրինաց՝ ան-
ճառաց պահելը ՚ի յիշատակէ, եւ գոհալիք իս սարս-
ձանելը յիմ ժամ, եւ շնորհապարտ պանկինս ճանա-
շիւ հանապազ : եւ այն՝ սա արշաւ սա օրեաց
Բարեբարութեանց . ապա յանն՝ գոհալիք, յանն՝
շնորհակարութի, եւ յանն՝ խնկաւոր իսսարձանութի
պարբին ճարտարանելը յաւար անբաւ Երասխաւաց՝
Սնչո գլխալիք, եւ ողորմութի սի Լ՛ճաճին՝ հասօ-
ղին Բանականացս սեռ-Էրկնաւորաց եւ Էրկրաւո-
րաց, յանշաղի եւ յանապատ Երասխաւս յա զայլելու
ամենեւնի . պարս յանհետքիցն է պարսիւր ըստ

արժանեաց՝ ոչ միայն Երկրաստոր հնախնային-լեւոյ
 նիւոնն Բանաստորացս Բաննէն Բարեբառոսոյ, այլև ոչ
 Երկնաստորաց հրաբխոնն աւանդն հագեղնաց գերաս-
 հրաշ Կաստուցն շնաշնարհիկ պօրոտլէոյ: Իսկ զէնչ
 սոպա զնորիկ ունիսս անարժանն սրբեգրելոցս Տեպ՝
 Սնոյր ստորէն: ոք ոչ միայն իշրասողննոր յագեցոսք՝ Ե
 հասարակաց զբնիտակս յո Երանորեաց, այլև յա-
 տանյին յանապատոմն եւ յանպատան նմանս գորսմագոտլե
 սերոյ հայրոտլէոր զայելլեցոսք անշուշտ, եւ զայելլէմք
 ՚ի սկզբանն միշտ յայժմ: Վրանպէ Կոստորարեա
 Սնոյր շնորհաց՝ գլխոյեալ ՚ի զլրաց Կոստորարեա
 սպնն՝ սպլեցելք՝ Յաննահօր մերոմն զբնիտակս խոր-
 հարտ մեախանտլէա մերոյ ՚ի ճանտլէն հագեոր
 անգոսարանն Տն, եւ խոսարացար ընկել նմա պօրա-
 սկիտ եւ սպաշարանն յաննայնն: Դոս պլորտր եւ պո-
 նոպասս շատնոյն զբնտլէանն խորեացեալս սպնն
 հարլեալ նոյնս հարտեցելք, եւ անարեբնիտր ճա-
 նապարհ Բոցեալն ստանշնորտեցելք ժողովրդեանն
 յոմն անարգել եւ անհար ժամանել ՚ի նասահանն
 Գեապ զբնտլէն: Դոս զբնեցելք պես բնոր զնորիկ
 հօրիկ երոմն ՚ի Բաստարեմն եւ յագեի սպնն հարա-

Ժամանակ, եւ 'ի արտասույտնաց Երեւելի եւ անԵրեւոյն
 Լընասեաց: Վասն հովանի Երեւ գլխոս-լի Կօտի նարս
 զոքոս, եւ տատանըստեցէր նմա մեշտ 'ի շատեղա տը-
 դարսոս-լի եւ ճշմարտոս-լի, եւ հանելը 'ի նստահանե-
 գնար խաղաղոս-լի. լինել զտատեմնիչ անոսանար
 սոսմ ոքի, եւ ճշմոյ անարարելի յայգոս ճ մեծնի սո-
Այո՛ Սնոյր Այ, սոսմը Երտեպեաց խոսարձանիմ
 պնմ, եւ պոս մայրտիտն գորոձագոս-լի խնտնա եւ
 պոսշարտանոս-լի յսնի 'ի զի արտասուլուլ եւ անար-
 ժան արդեգրաց սոց գոհոս-լի սարսղէմ հանասուլ
 "Սնի Երե եւ պոյոս պոյոն զխարտի արուգոս-լի նն
 պարսոս-լի տննտեմ զարոսոց սոց թեղ նոսելիմ իբր
 զԵրեւոյրի նարտիբար արարգրտարտն ոսարի արդե-
 գրաց սոց՝ սոսնչեղահրտչ խնտնոյ մայրոս-լի ոս-
 անգամ հինիտալ եւ հասարտիտալ յսնտարտահ եւ յար-
 սոյանիար մայրտարտաթն օգոսարտիտա եւ սնտալը
Այոսելը:

Ա- տրդ՝ Սնոյր սոսրի, յԵրեւոս անիլուլ պոս-
 ղարիմ, լնիմի գլխոս-լի պարդեգրոս-լի Ժատասյից սոց 'ի
 թեղ մեոյն տարտ-ինելուց, եւ թե զիլիլուց յսնմ տրիտնից
 Երեւելի եւ անԵրեւոյն Լընասեաց. հոյնուս եւ պոսհ-

պաննեւո՛ւս պատ ընդ հոմանեւոսա տանտագօր խնտոց և
 օղտչարպանո-լէ քո յայսմհէրէ Ֆնչև յաւելրեան :
 Տո՛ւր սմտ պանչարթ քո պետաղաղո-լէ և պօրո-լէ ,
 ճշակէլ իբրև պժտոտոյ հասարարնճ յայգւոջ Տն
 մերոյ , և մտածել Որդւոյ քո , տնդո-ւլ զասարակէլ
 յասարեա ՚ի զրկու-կար քարոզո-լէ տւարարտնտն
 ճշարարո-լէ ըստ տնարկրէ-ր և ըստ ողջմեար զար-
 օտարկարո-լէ տատաբէլտնտն սո-րբ Էլէլ-ղէցոյ , և
 զԷհագոյն գընոյ նորտ , ըստ օրտտնո-լէն մերոմ .
 ՚ի շահ և ՚ի շենո-լէ նորն ճօր մերոյ սո-րբ Էլէ-
 ղէցոյ , և ՚ի զրկո-լէ հոգւոց մերոյ , և ընկերոց .
 և ՚ի գոզէստ զտոտոյ տնոտնդ քոմ սէյ , և մե-
 տածել Որդւոյ քո . որոմ զայլէլ զտոտ և օղտրն ,
 և ճարնըլեատոր գոհո-լէնտ , և շնորհակաղա-
 րէնտ , այժմ և մշտ և յաւելրեան յաւելրեանց .
 տմն :

Վ Ե Ր Ք

ՆՍԵՆՆՍՈՒՐԻ ԿՈՒՍԻՆ

Մ Ե Ր Ի Ե Մ Ո Ւ

ԸՍՏՈՒԵ՛Ց Ե՛ՑՆԻ:

Ծ Ե Մ Ը Յ

ՐՈՒԹԵՆՆՆ ԵՐ-

ժ. սնապատուութի, յոր

ամբարձաւ ամենայն կոյսն Մարիամ, և այնչափ
 գերազանց, գերմարդկային, և անձային, և բար-
 ձեալ բերէ ի իւր զբովանդակութի ինչ այնչափ
 մեծամեծ ձրից, և այնպիսի գերագոյն արտօնու-
 թնց, այլև զհուտակութի ինչ երկնային պար-
 գեալ և սնդուղական տառքինութնց տնբաւից,

Ա

մինչև

մինչև փակել զանասՀմանութի ինչ , ուղ ասէ
 սբն թովմաս : Ամին իրի չէք ինչ միտք մարդ-
 կային , որ կարող իցէ հասու լինել գէթ փոքրիկ
 ինչ մասին նր . ևս առաւել չէք ինչ լեզու , որ
 բաւական իցէ ըստ արժանեաց խօսել զնմանէ ,
 Աս այսորիկ և սր եկեղեցին իսկ յայտ առնէ ,
 թէ ոչ գիտէ՝ ի՞նչպիսի արժանի գովութի գրոճա-
 տել զնա : Աս սբն Նեոնարդոս վկայէ , թէ ոչ
 ինչ գործ երևէր նմա այնպէս դժոճարահաս , ուղ
 հիւսել զնոճագ ներբողի ամենօրհնեալ մօրն Ա.Յ ,
 և ընուլ յայսմ մասին զընթեռանդութի համօ-
 րէն հաւատացելոց : Ասէ (՚ի բանն 4 . ՚ի վերա-
 փոխ . կուս .) ,, Չէք ինձ զոճարձագոյն ինչ , քան
 ,, խօսիլ զամենասբ կուսէն Աճաճնէ . բայց ինչ նմին
 ,, օրինակի ոչինչ առաւել քան զսոյն զարհուրե-
 ,, ցուցանէ զիս : Իբրդի յասելն ինչ զարդեանց
 ,, նր՝ որք են անճառելի , և զարժանութեց նր՝
 ,, որք բոլորովին են հրաշափառագոյն , այնչափ
 ,, է զընթեռանդութին , և այնպէս մեծեռանդն է
 ,, սերն , որովք համօրէն հաւատացեալք յարդեն
 ,, և պատոճեն զնա , կարդան առ նա , և յանձն
 ,, առնեն նմա զանձինս , մինչ զի թէպէտ և ամ
 ,, որ հանդիսանայ խօսիլ զնմանէ . ՚ի վն այսր ամի
 ,, ամ բանք նց ոչ համեմատին ակնկալութն նց ,
 ,, և ոչ լինին ինչ բաւականին հաճոյական . վնդի
 ,, միշտ է ճշմարիտ , թէ ձեռնամուխ եղեն բա-

„ցատրել զայն՝ որ է անճառելի, և խելամուտ
 „առնել զայն՝ որ է անհասանելի“ : Դ՛ Վ՛ն այսր
 ամի առ ընդունելոյ լն իրաց ինչ զնպաստ ՚ի յու
 բինել զգաղափար, որ ոչ ամենեկին անհամեմատ
 ամա, որ ՚ի մէջ ամենեցուն է ընտրեալ՝ և չնաշ-
 խարհիկ արտօնացեալ, մինչև իցեմք խօսեցեալ
 զգործոց վարուց նր, զճևտ երթիցուք շաւղաց
 սրն Վեռնարդոսի (բան ՚ի կիւր, որ յութօրէս
 վերափոխ.) որ լն նբ գրոց մասձէ զնա իբրև
 խոստացեալ նախահարց յերոց, իբրև իբրպարանեալ
 ազնի ազնի խորհրդախոս օրինակօք, և իբրև նախա-
 գո-շտիեալ ՚ի հարգարելախոս պարգաւմաց :

Ահետեւ՝ Արյան խոստացեալ ՚ի սկզբանէ անտի աշ-
 խարհի :

Է : Արդ՝ ամենամբ Արյան ՚ի սկզբանէ անտի աշ-
 խարհի խոստացեալ եղև նախահարց մերում Արա-
 մայ, և յանձին նր համօրէն զաւակաց նորա :
 Վանզն այն ինչ բարձրամիտ խորհրդով գտեալ
 նորա պատուիրանաշանց անձային հրամանացն՝ ոչ
 ուտելոյ ՚ի ստղոյ ծառոյն գիտութե բարւոյ և
 չարի, ձգեաց յանձն իւր և յամ սերունդս իւր
 զմահ հոգւոյ, և զայլ համօրէն անհամար չարիս,
 ընդ որովք լն արդարակորով դատաստանին Այ
 ընկճեալ հեծէ աղգ մարդկան, ահա Տրն մեր

ծանուցեալ նմա զարժանին պատիժ, և միտնդու-
 մայն ծանուցեալ ՚ի նմին ժամու զդարմանն պատ-
 բաստեալ նմա յանսահման զթուժէ իւրմէ, ստէ
 ցօճն, նա թէ՛ ցատանայ, որ ՚ի գործ էած զօճն
 իբրև գործի՛ ձղել զԼԵԱ ՚ի պատուիրանազան-
 ցութի, (Օճնդ. 4. 25.) * Երկոց լեշնահո-լէն
 ՚ի Տէջ քո, և ՚ի Տէջ Էնթլու. և ՚ի Տէջ պատուի քո, և
 ՚ի Տէջ պատուի պոքոս. նա սպասեացէ քո՝ մ գլխոյ, (ԼԵ
 Գատ. նա ըտեղանիւնացէ պլուտն քո,) և պոս սպա-
 սեացէն նի գորշապարի ॥ այս է՛ խնդրեսցես զազո-
 նի խածանել զգարչապար նի: Օգրմէ ստէ սրն
 Բեռնարդոս, (Ճառ 2. ՚ի վն բանին Լուսիւնցոս.)
 ,,Ըրդ՝ ո՛րք է կինն այն, զբրմէ խօսի աստ Տրն
 ,,մեր, բայց եթէ ամենայն Արյան: Եւ եթէ զու
 ,,տակաւին տարակուսիս, թէ նա ոչ խօսի զնմա-
 ,,նէ, միտ զիր բանիցն այնոցիկ. * Սա ըտեղ-
 ,,նեացէ պլուտն քո ॥ ՄԷՄ՝ ումէք այլու՞մ կնոջ պա-
 ,,հեցաւ այս յաղթանակ, բայց եթէ Սարխամայ:
 ,,Սա անտարակոյս ջախջախեաց զթիւնալի զլուխ
 ,,նի, ընդունայն և անպիտան կացուցեալ զիմ՝
 ,,և իբր չքացուցեալ զհամօրէն հրապոյրս չա-
 ,,րին, զորս սաղրէր՝ եթէ հաճոյիւք մարմնոյ, և
 ,,եթէ ամբարտաւանութեամբ և գոռողութեամբ
 ,,մտաց“ :

Գ: ,,ԼԵՅ՝, ստէ այլուր նոյն ինքն սրն Բեռ-
 ,,նարդոս, (բան ՚ի կիւր. որ յուժօր. վն բախիս.)

„Սարիամ՝ է կինն այն խոստացեալն կանկաւ
 „յԼ.Յ, որ զօրուք օտից իւրոց ունէր ջախջախել
 „զգլուխ հին օձին, և դարչապարի նի բազում
 „և ազգի ազգի խորամանկութիւն դարանս գործե-
 „լոց էր նա, բայց միշտ վայրապար“ . Ինչի միջ-
 նորդութիւն Մ.Տորգւոյն իւրոյ նկուն լինելին դժո-
 խային իշխանութիւն : Օրորինակ ՚ի խօսիլն զյաղ-
 թանակէն, զոր ունէր յաղթանակել ՚ի վի՛ դիւհին
 ամէնօրհնեալ կոյսն Սարիամ, քաջ մեկնէ մեծ
 քահանայապետն սրն Մէոն (բան 2. ՚ի վերայ
 Օննդ.) ՚ի բանս յայտօսիկ : „Կոստացաւ ամե-
 „նակալ և ամէնողորմն Մ.Տ ՚ի սկզբանէ անտի աշ-
 „խարհի, առ ՚ի նորդութիւն և ՚ի դարման փա-
 „սուցն, զորս հասոյց մեզ նախանձարեկն սա-
 „տանայ, եթէ եկեսցէ կինն այն, որոյ սերմն,
 „այս է՝ որդին խորտակեսցէ զօրուք իւրով զամ-
 „բարտաւան գլուխ թունաւոր օձին : Սա է Յս
 „Վս նորն մեր, Մ.Տ միանդամայն և մարդ, որ
 „ծնանելովն ՚ի Աուսէն, (որ է կինն այն խոստա-
 „ցեալն յԼ.Յ,) անարտա և անապական ծնըն-
 „դեամբն իւրով դատապարտէ զատանայ զբռնա-
 „ւոր ապականիչն ծննդոց մարդկան“ :

Գ : Երգ՝ ամէնողորմն Մ.Տ խոստմամբս այս-
 ունիկ, որով խոստացաւ զամենամբ Արցսն, և զիւր-
 կիւն աշխարհի՝ որ ծնանելոցն էր ՚ի նմանէ ՚ի
 ջրման ժամանակաց, հաճեցաւ դարման մատու-

ցանել մեծամեծ չարեացն , զորս պատճառեցին
 ազգի մարդկան նախնի ծնողք մեր Ադամ և Եւա :
 Եւ վն այսորիկ ուր ուսուցանէ նրն Պօղոս , զոր-
 օրինակ Հն Բն է երկրորդ Ադամ , և արդեամբք
 նր ընդունիմք զկեանս հոգւոյ , յորմէ զրկեաց
 զմեզ առաջինն Ադամ . ըստ նմին օրինակի նք
 հարք ճանաչեն զամենայն կոյսն Սարիամ երկ-
 րորդ Եւա , նա թէ՛ ճշմարիտ Եւա , այս է՛
 մայր կենդանեաց . որ հաւատով իւրով և հնա-
 զանդուծիւ յղացեալ զօրուծիւ հոգւոյն սիւյ ,
 ծնաւ աշխարհի զՍրղին Այ , և եբարձ զփեսասն ,
 զորս առաջինն Եւա վն իւրոյ անհաւատարմունն ,
 և վն անհնազանդուծեալն անձային պատուիրանին՝
 հասոյց համօրէն ազգի մարդկան : Ասէ նրն Երա-
 նոս . „ Եւա անհնազանդն՝ եղև անձին , և հա-
 „ մօրէն ազգի մարդկան պատճառ մահու . իսկ
 „ ամենայն կոյսն հնազանդեալ Այ՛ եղև անձին , և
 „ բուխնդակ աշխարհի պատճառ փրկուեալ : Օր-
 „ օրինակ Եւա հաւատալով բանից օձին խա-
 „ բեցաւ , և պատուիրանազանցուքն եթող զԱ՛ծ .
 „ և ապստամբեցաւ ՚ի նմանէ . նոյնպէս Սարիամ
 „ հաւատալով բանից հրեշտակին , որ աւետեաց
 „ նմա , թէ կրելոց է յարգանդի իւրում զբանն
 „ Ա՛ծ , հնազանդեցաւ բանիցն Այ՛ . և վնայսորիկ
 „ նք կոյսն Սարիամ եղև բարեխօս Եւայի , և
 „ համօրէն զաւակաց նր . մինչև ազգի մարդկան ,

„ զոր Աւայի արկեալ էր 'ի ներքոյ մահու, աղա-
 „ տիլ միջնորդութիւն Սարիամու, և կապանաց
 „ անհնազանդութեն Աւայի՝ լուծանիլ հնազան-
 „ դութիւն Սարիամու: Օչ զոր Աւա կապեաց
 „ անհաւատութիւնով, Սարիամ սբ. կոյսն ելոյժ
 „ հաւատով իւրով“:

Է: Արդապետութեն հօրս մեծի, որ եղև
 յերկրորդ դարուն եկեղեցւոյ, համաձայն համա-
 շունչ գտանի և սբն Ապիլիան (հերետիկ. 78. հմբ.
 18.) յասել անդ իւրում. „Միջնորդութիւն Աւայի
 „ եմուտ մահ յաշխարհ. և միջնորդութիւն Սարիամու
 „ ծնաւ մեղ կեանք, զի ծնաւ 'ի նմանէ Որդին
 „ ԼՅ. և ուր առաւելան մեղքն, առաւել ևս
 „ եղևն շնորհքն. և ուստի եկն 'ի մեղ մահ, նոյն-
 „ պէս անտի ևս եկն 'ի մեղ կեանք. քանզի նա
 „ ինքն, որ միջնորդութիւն կնոջ միոյ (այս է՝ Սա-
 „ րիամու) եղև կեանք մեր, աւերեաց զմահ, որ
 „ առնաւ մեղ 'ի կնոջէ միոյ (այս է՝ Աւայէ)“:
 Օչոյն զայս 'ի խորհուրդ բանի յածեալ և սբն
 () գոստինոսի (բան 51. հմբ. 3. և բան 232.
 հմբ. 2.) ասէ. „Աին մի ջամբեաց մարդոյ զթոյն
 „ 'ի կործանումն իւր. և կին մի լիցի նա, որ ջամ-
 „ բեցէ մարդոյ զիրկութի 'ի նորոգութի իւր:
 „ Հատուցէ կին մի ծնանելով զԲս՝ վս մեղաց
 „ մարդոյն, որ խաբեցաւ 'ի կնոջէ: Ընկաւ մարդն
 „ միջնորդութիւն կնոջ. և միջնորդութիւն կնոջ
 „ միոյ

„միոյ վերստին նորոգեցաւ մարդն . վնդի Աոյսն
 „ճնաւ զՔս : Վ կնոջէ միոջէ եկն մահ , և ՚ի կնոջէ
 „միոջէ կեանք“ : Աւ ՚ի շարահանին (ԻԹ .) ասի .
 „Անապական ծննդեամբդ .քո լուծեր զերկունս
 „նախամօրն Սարիամ մայր Ա՛յ“ : Աւ դարձէ ա՛յ
 անդ . (ՃԵ .) „Ալուսին նախնւոյ մօրն Աւայի , յորմէ
 „Ադամն հին պարտի , ըարձան անէծքն տրտմս
 „կան՝ .քո սբ ծննդեամբ կոյս Սարիամ“ :

Օրինակ , որովք օրինակեցաւ ամենայն Աոյսն ՚ի
 Ե՛րուս :

Գ : Սախ առաջին՝ օրինակ ամենայն Ալուսին
 եղև Երևան Երևան-որ Կրակախն , որ չև ևս անկեալ
 ը անիծիւք վն մեղաց մարգոյն՝ էր բոլորովին գե-
 ղեցիկ . և առանց աշխատութեան երկրագործութեան
 մարգոյ , և առանց անձրևաց էր պտղաբեր , ուս-
 գեալ միայն ՚ի ջուրց աղբերն , որ ելաներ ՚ի
 դրակտէ անտի . (Օ՛ննդ . ք . 5 . և 6 :) „Արդ՝
 „պստու երկրաւ , ասէ սբն Օգոստինոս (՚ի վն
 „Օ՛ննդ . ընդդէմ Սանիք . գիրք 2 . հմբ 2 .)
 „որ բոլորովին գեղեցիկ և զարգարեալ , ամ
 „իրաւամբ իմանամք զամենայն կոյսն Սարի-
 „ամ զմայրն Ա՛յ , որ ուղեցաւ , այս է՝ եղև
 „պտղաբեր ՚ի Հոգւոյն ս՛յ , որ յանուն աղբեր
 „և ջրոյ նշանակեցաւ յաւետարանի“ : Յայս
 Հայի

Հայի և այն բան շարահանին (ւ .) ,, Նանաուոր
 ,, երկիր տիրուհի, և անդաստան մարուր 'ի փշոց
 ,, մեղաց, որ զըոյսն երկնային առանց սերման
 ,, ծնար. որով զկենացն ևտուր զհաց սովեալ
 ,, բնութենս“ :

Է : Աոյնպէս օրինակ ամենաւր կուսին Ան-
 րիամու՝ յարմարագոյնս յերևան ածելոյ զանճա-
 ոելի գերազանցութի կուսութեն և մայրութեն նր,
 է հորենին, յորում Լճ երևեցաւ Սովսեսի, որ
 վառէր, և ոչ այրէր : Ընդ որ սքանչացեալ Սով-
 սեսի՝ կամէր մերձենալ առ մորենին, և տեսանել,
 թէ զի՞ է՝ զի վառեսցի մորենին, և ոչ այրեսցի :
 ԼՂ Լճ ասէ ցնա, * Ք Ռ-բլենար այսր. լոյժ (նախ)
 զլօշին * յոսից * ոց. զի տեղիտ՝ յորում կաս գո- 'ի
 տե՛տ՝ երկիր նէ է ॥ . (Ալից . 7 . 2 . և որ զկնի :)
 ԼՂդ՝ այս սքանչելահրաշ տեսիլ կամէր նշանա-
 կել, թէ զորօրինակ մորենին այն վառէր, և ոչ
 այրիւր, նոյնպէս ամենաւր կոյսն Անրիամ հրա-
 շախտագոյն սքանչելեօք լինելոց էր մայր, և
 ծնանելոց էր զորդի, անարատ մնալով ամենեին
 կուսութեն նր : Լսէ նրն Գրիգոր նիւսացին .
 (ներբող . յօր ծննդ . Տ՛ն .) ,, Մի յիրաւի սքան-
 ,, չելեացս մեծի : Աոյսն լինի մայր, և մնայ կոյս .
 ,, ոչ կուսութեն խասիանէ զծնունդն, և ոչ ծնունդն
 ,, բառնայ զկուսութին : ԼՂս այն է, զոր ևտես
 ,, Սովսէս 'ի տեսլեան անդ, զոր եցոյց նմա Լճ
 ,, 'ի

„ի մորենեոջն, որ բողոքովին վառէր, և ոչ այ-
 „րիւր: Անցեալ տեսից՝ ասէ Սովսէս՝ զտեսիլն
 „զայն մեծ: Բայց գուցէ կամէր նա անցանել՝ ոչ
 „տեղեոջէ՝ ի տեղի, այլ ՚ի ժամանակէ յայլ ժամա-
 „նակ, այս է՝ յորժամ այն, զոր լը օրինակաւ յան-
 „դիման առնէր մորենին, երևելոց էր անպատրուակ
 „և ակներև ճշմարտեալ ՚ի սբ Արշսն. զի զորօրի-
 „նակ մորենին այն ամենուտեք արձակէր զհօւր,
 „և ոչ այրիւր. նոյնպէս ամենասբ Արշսն պարտ
 „էր ծնանիլ զարշսն աշխարհի, (այս է՝ զբանն
 „Աճ եղեալ մարդ) առանց ինչ վնասու կու-
 „սուէ իւրոյ“: Եւ վսայսորիկ սբ եկեղեցին ծա-
 „նուցեալ յայսմ օրինակի զերկոսին գերահրաշ
 „գերազանցութիս կուսութն և մայրութն միան-
 „գամայն միաւորեալս ՚ի Սարիամ, երգէ ՚ի պա-
 „տիւնն. „Ի մորենին, զոր ետես Սովսէս վա-
 „ռեալ, և ոչ կիզեալ, ճանաչեմք մէք՝ ուլ գե-
 „րազոյն մայր Աճ զկուսութի քո սքանչելա-
 „հրաշ սրահեալ. վնայ արժանի ես համօրէն գո-
 „վուէ“: Եւ Հայաստանեայցս եկեղեցի երգէ
 „ի ծննդեան Կուսին. (չարակ. ւն.) „Այսօրբու-
 „սա յԱննայէ մորենին Սարիամ, յոր վառե-
 „ցաւ հօւրն ւնոյին, զոր ետես Սովսէս զօրի-
 „նակ կուսին ՚ի Սինա լցեալ լուսովն անմատոյց“:
 Եւ դարձեալ (տփ.) „Անպական տաճար, և
 „մորենի անկիղելի, որ զանչէջ հօւր ւնոսութնն

» 'ի քեզ տարեալ կրեցեր . . . վնյ ամենեքեան
» զքեզ միշտ մեծացուցանեմք “ :

Է : Սապէս և գաւազանն բահանայուք Մհար-
բոյնի յանդիման առնէր զանհամեմատ գերազանցունի
ամենաօր Առաքին : Այսպէս զաւազանի գրի 'ի նր
գիրս (Ռոմ. ԺԷ. 2.) եթէ պատուիրեաց Մհար, զի
իւրաքանչիւր յերկոտասան ցեղիցն Խորայելի տա-
ցեն զգաւազան մի Սփսիսի . և զիւրաքանչիւր ա-
նուն իշխանի ցեղի իւրեանց զրեսցէ նա 'ի վն զա-
ւազանի իւրեանց , և 'ի վն զաւազանի ցեղին Վեհայ
զրեսցէ զանուն Մհարովի , և զիցէ զնս 'ի խո-
րանին վկայութեան առաջի տապանակին . ուր զի
տեսցէ ամ ժողովուրդն Խորայելի , թէ նա , որոյ
զաւազանն ծաղկեացի , է ընտրեալ յԱյս առ 'ի
վարել զպաշտօն քահանայութեան : Եւրո՞ զաւա-
զանն Մհարովի , որ եղաւ 'ի խորանին վկայուն ,
'ի վաղիւ՛ անոր զալարացաւ , և ծաղկեաց զծա-
ղիկ , և երևեցոյց ընկոյղ հասունացեալ , և տե-
րեալիս : Այս յիրաւի եղեն ամենամեծ սքանչելիք .
զի ցուպ ինչ առանց տնկելոյ յերկրի , առանց
ինչ արմատոյ ամենեկին , և առանց ինչ հիւթոյ՝
որովք բնապէս պտղաբերեսցէ , յանկարծակի ար-
ձակեաց զչառաւիղս , ծաղկեցաւ , և ետ զպտուղ :
Այսպէս և իսկապէս օրինակ ինչ այնորիկ , որ
եղև յամենասք կոյսն Սարիամ . որոյ եղեալ 'ի
խորանի , այս է զորով նա ինքն կենդանի խորան

Հոգւոյն ս'իյ, առանց ինչ մարդկային գործակ-
 ցութե՛ն, և առանց երկրաւոր կրից, յղացաւ և
 ծնաւ զամենօրհնեալ պտուղն, որ տայ և պահէ
 զկեանս հոգւոց ամ մարդկան: Այսպէս ասէ ս'րն
 Բեռնարդոս, (բան 'ի կիւր, որ յութօր, վերա-
 փոխ.) „Օրինակ եղև Սնրիամու քահանայա-
 „կան գաւազանն Ահարովի, որ առանց արձակե-
 „լոյ զարմատս՝ ծաղկեցաւ“: Աւ այլուր (ճառ 2,
 'ի վն բանին Աստուծոյ.) ասէ. „Օրնչ այլ
 „ինչ նշանակէր գաւազանն Ահարովի ծաղկեալ՝
 „առանց ձգելոյ յերկրէ զհիւթ ինչ, բայց եթէ
 „զամենասը կոյսն, որ յղացաւ, և եղև պտղաբեր՝
 „առանց գիտելոյ զայր: Աւ զորօրինակ ծաղիկն
 „ելեալ 'ի գաւազանէն՝ ոչինչ ի՛նք վնասեաց
 „զալարութե՛ն նր. սոյնպէս և ծնունդ ամենասը
 „կուսին ոչ ի՛նք իրօք երեք վնաս ամենամարուր
 „կուսութե՛ն նր“: Աւ Հայաստանեայցս եկեղեցի
 երգէ. (չարակ, ճիւ.) „Պաւազան ծաղկեալ
 „յարմատոյն Յեսեայ՝ տաճար լուսոյ մայր“:

Ը: Բայց առաւել քան զնախագրեալ օրի-
 նակս գեղեցիկ և քաջադէպ ցուցանէ զխորհուրդս
 ամենասը Կուսին՝ պանչելի Գլուխ աստուծոյ՝ Պետրէ-
 ոստոյ: Պատմի 'ի սը գիրս, (Վատաւ, զ. 37.) եթէ
 եղ. Վեդեովի զիշերի գղաթ միասունի 'ի կալ, ք
 զբուրգ ոչխարի միոջ, և 'ի վաղի՛ւ անդր գտաւ
 այն լի ցօղով երկնից, զոր քամեալ Վեդեովի

էջ ցօղ 'ի գզաթէ անտի լն կոնքիւն ջրոյ . և լէ
 Հակառակն 'ի վը ամ երկրի շուրջ զգզաթուն է՞
 ցամաքութի : 'Կ գիշերին միւսում եղ Վեդէոյն
 զնոյն գզաթ ասուին 'ի նմին տեղւոջ . և 'ի վաղիւն
 անդր եղև ցամաքութի 'ի վը գզաթուն միայնոյ ,
 և 'ի վը ամ երկրի շուրջ զգզաթուն եղև անծրև :
 Օայս սքանչելիս արար Մժ առ 'ի ստուգել Վե-
 դէոյն , թէ ձեռամբ նր փրկելոց է զՆարայէլ 'ի
 թշնամեաց իւրեանց , որք յեօթն ամաց Հեաէ
 ընկճէին զնս : Մըդ՝ գզաթս այս եղև օրինակ ա-
 մենասբ Աուսին . վնզի ոնց ասէ սբն Վեոնարդոս ,
 (ճառ 2 . 'ի վը բանին Մատեպոս .) գզաթն յա-
 ուջնագոյն քան զկալն լցաւ ցօղով , առ 'ի նշա-
 նակել , թէ ամենասբ Աոյսն ընեւոց էր առաջինն
 յընդունել յանձին զնա , որ յետ այնորիկ ունէր
 սփոխ լէ ամ աշխարհ , այս է՝ զՌս ճն , և
 զչնորհս նր : „ Աքանչացիր ով մարդ , ասէ սբն
 „ Վեոնարդոս , (բան 'ի կիւր . որ յութօր . վե-
 րափոխ .) „ ընդ խորհուրդս ՄՅ . ծանիր զխոր-
 „ հուրդս իմաստութե նր , զխորհուրդս գթութե
 „ նր : Աամեցեալ ոռոգանել զբովանդակ կալն՝
 „ երկնային ցօղով , ոռոգեաց զբովանդակ գզաթն .
 „ նշանակեալ նովաւ , թէ 'ի փրկել զազգ մարդ-
 „ կան , ունէր զնել 'ի Սարիամ զբովանդակ զիւ-
 „ փրկութե այսորիկ “ : 'Կ վը այսր ամի՛ թէ-
 պէտ և կալն բովանդակ ոռոգեցաւ 'ի ցօղոյ , սա-

կայն ոչինչ մասն նր բնկալաւ զբովանդակ ցօղն
 լիջնալ յերկնից , ուն ընկալաւ գղաթն ասուի :
 " Ամին իրի գղաթն եղև իբրև զաղբուր , որ 'ի
 ցամաքեալ երկիր հեղու զառատացեալ ջուրս իւր :
 " Ըստ նմին օրինակի ամենաւր կոյսն Վարիամ յինքն
 ընկալաւ բովանդակ զաղբուրն շնորհաց , որ է
 Վ.ս . և այնպիսի ճոխութիւն եղև վասպատար ,
 մինչև միշնորդութիւն նր հաղորդի ևս այլոց , և
 նա միայն ընկալաւ զշնորհս առաւել քան զոր
 ընկալան համօրէն արդարք 'ի միասին : Օայս
 ամ գեղեցիկ բացատրէ նախայիշատակեալ սբն
 Բեռնարդոս , (բան 'ի ծնունդ կուսին .) յասել
 անդ իւրում 'ի խօսելն ընդ սթյ Կուսին . , " Իրա-
 " ւամբք պտուղն՝ զոր բերեր՝ է առածինն քո ,
 " թէպէտ և միշնորդութիւն քով և հաս յամենեսեան :
 " Ըրդարև զայսօրինակ երբևմն բովանդակ ցօղն էջ
 " 'ի վն գղաթուն , և բովանդակ էջ 'ի կայն . սա-
 " կայն յոչինչ մասն կալոյն էջ բովանդակ ցօղն , զոր-
 " օրինակ էջ բովանդակն 'ի վն գղաթուն : " Բ. քեզ
 " միայն ու Վարիամ , արքայն ամենահարուստ եղև
 " աղքատ , բարձրեալն խոնարհեցաւ , անչափն չա-
 " փաւորեցաւ , և գտաւ փոքր քան զհրեշտակս :
 " Օհուսին ասացից , 'ի քեզ ճշմարտան Ը.ճ ,
 " Արդին Ը.յ մարմնացաւ : Բայց նրպիսի ար-
 " քեամբք : Ազգի մեք ամենեքեան յաղքատուէ
 " նր հարստացուք , 'ի խոնարհուէ նր բարձրաս-

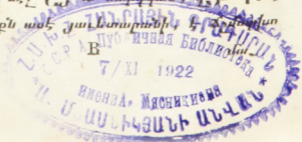
„ցուք, ՚ի փորբուրթէ նր մեծասցուք, և զի միջ-
 „նորդութի մարդեղութե նր միաւորեալ ը ԱՅ,
 „սկիզբն արասցուք լինել մի միայն հոգի ը նմա ॥
 Աւ վնայտորիկ սբ եկեղեցին ճանաչէ յայս գղաթ
 ասուի Վեդէովն նկարագրեալ զխորհուրդ մար-
 դեղութե և ծննդեան բանին ԱՅ յամենայն Աու-
 սէն, երգելով ՚ի պաշտաման ժամերգութե.
 „Տէր, ՚ի քում անճառելի ծննդեան ՚ի Աուսէն
 „կատարեցան գիրք. իջեր դու իբրև զանձրև ՚ի
 „վր գեղման՝ առ ՚ի փրկել զազս մարդկան“ :
 Աւ Հայաստանեսայցս եկեղեցի երգէ (՚ի ծննդ.
 կուս. շարակ. Կ.) „Այսօր գառինքն օրինաւ
 „կանք Յովակիմ և Աննա ետուն մեզ զգեղմն
 „ընդունիչ զցօղն երկնային, յորմէ հոսեաց անձ-
 „բևն կենաց. և բղխեաց աշխարհի աղբիւրն
 „իմաստից“ : Աւ (յաւետմ. շարակ. Կ.) „Աւ
 „բան լեր ամպ թեթև՝ գեղմն իմանալի, որ ՚ի
 „բանական երկիր հեղեր զանձրև կենաց, ար-
 „դինս ը գործոց հաւատոյ պողաբերեալ ॥ : Աւ
 „դարձեալ՝ (ի ճրագալուց. շարակ. Կ.) „Վեղմն
 „իմանալի, զոր ետես Վեդէովն, յառաջ քան
 „զայս հաւատացեալ, իմանամք զանճառելի
 „զծնունդ. և երկրպագեմք որ ՚ի Աուսէդ մարմն
 „նացաւ Աճ“ :

Ժ : ՚ի վերջոյ՝ օրինակք ամենայն Աուսին,
 թողեալ զայլսն, եղեն դոճարն Սողոմոնի, և քա-

պանակին ունիցի : զոր պահէին , և պատուէին 'ի
 նմին տաճարի : Այ ստացաւ ժողովուրդն Խորայ-
 ելի առաւել հոյակապ ինչ , առաւել բարեպաշ-
 տական , և առաւել սրբազան ինչ քան զտաճարն ,
 և քան զարկղն կտակարանաց : Աւ այն հրաշա-
 կերտ շինուած , յորում ամ ինչ էր մեծագին ,
 և ոսկիապատ յօրինեալ , էր կարգեալ ը զրելոյ
 սբ գրոց , (ւ . Սնաց . իթ . 1 .) վն բնակութե՛ն
 ոչ մարդոյ , այլ ան Ա՛յ : Աւ յիրաւի 'ի նու՛ն-
 ղին զայն Տ՛ն , կմ՛ի կատարելն զնաւակատիս նր՛ ,
 լցաւ տունն ամպով փառաց Տեառն , ուղ տանն
 սբ զիրբ . տուեալ Ա՛յ զզգալի նշան ներկայ-
 ութե՛ն 'ի տեղւոջ անդ : Արդ՛ սլ ոք ոչ տե-
 սանէ , եթէ զիարդ տիրապէս ճանաչի նկարա-
 գրեալ 'ի տաճարի անդ ամենայն Արցան : Սա
 զարդարեցաւ համօրէն չնաշխարհիկ , և զիւցաղ-
 նական առաքինութիւնք , լինել նոքօք արժանի
 բնակարան ան Ա՛յ : Սա եղեալ մայր բանին Ա՛յ
 մարդացելոյ , եկեալ 'ի նա Հողւոյն սլոյ , և զօրուի
 բարձրելոյն հովանի եղեալ 'ի վն նր՛ , լցաւ փա-
 ոք մեծփայելութե՛ն Ա՛յ , կարի իմն գերահրաշ-
 քանակաւ քան զտաճարն Սողոմոնի : Սա 'ի վեր-
 ջոյ եղև իսկական և սեփական բնակարան բանին
 Ա՛յ : Այ յայտ հայեցեալ սլ եկեղեցին , 'ի գո-
 վեստս՝ զոր տայ Սարխամու , կոչէ զնա , որտապ
 Տ՛ն , իսրայէլացի իսրայէլ զգուցի սլոյ : Արցնորիւ
 նակ

նակ իրաւամբք 'ի կարդալ եկեղեցոյ զամենամբ
 կոյսն, սեփականէ նմա զանունդ քրտապանո՛ւ ուն-
 քի: Եւ Հայաստանեայցս եկեղեցի (շարակ.
 ք.) երգէ. «Աեհագոյն սերովբէից, և բազմա-
 շեաց քերովբէից տիրամայր Աճաճին, տապա-
 նակ կտակի, ստիօր ոսկի, խորհրդաւոր խո-
 ռան Բանին Հօր բարձրելոյ»: (ԱՆդ. 4.)
 «Աննդանի տապանակ կտակարանաց նորոյ ուխ-
 տիս, որով եւք յերկիր աւետեաց հօրդեալ,
 Հոգւով 'ի քեզ տպաւորեալ Բանին»: (ԱՆդ. ճիւս.)
 «Փափիւթի զրախտին բացօղ
 բանալի, Վսի բարձօղ՝ նմանօղ երկնից, սա-
 փօր ոսկեղէն լի մանանայի՛ւ, գաւազան ծաղ-
 կեալ, յարմատոյն Հեստեայ տաճար լուսոյ
 մայր»: Աննդի ուղ արկղն կ'տապանակն պա-
 տեալ 'ի ներքոյ և արտաքոյ ոսկւով սքիւ, փա-
 կէր զերկուս տախտակս օրինաց, զոր ետ Աճ-
 Մովսեսի 'ի լեառն Աինա, և զսափորն ոսկի լի
 մանանայի՛ւ իջեալ հրաշիւք յերկնից 'ի կերակ-
 րել յանապատին զժողովուրդն Խորայելի. սոյն-
 պէս և ամենամբ կոյսն Մարիամ գորով բոլորո-
 վին սբ հոգւով և մարմնով, փակեաց յարգան-
 զի իւրում զՀՅՍ Վս զտոճօղն օրինաց շնորհաց,
 և զպատճառն և զկատարինն նորոյ յաւիտենա-
 կան ուխտի լի մէջ Աճ և մարդկան, զՀՅՍ Վս,
 որ՝ ուղ նա ինքն ասէ յաւատարմի, և զճարտար

1004
 19439

մանանայ և հոց կենդանի իջեալ յերկնից՝ ՚ի տալ զյաւիտենական կեանս նոցա, որք կացեալ յանապատի աղցաւոր կենցաղոյս՝ կերակրին նոյն ստանեալէս: Այլ և երդէ եկեղեցի Հայաստանեայց՝, (՚ի շար. մկ. Արկող. հայրապ.)
 ,,Սրբուհի Սնրիամ ստիոր ոսկի, և տապանակ
 ,,կտակարանաց, որ զ՚ի վերուստ զհացն կենաց
 պարզեցեր քաղցեալ ի նութնս“:

Երեւել է գերտալանց խնայք հին իրաւարանաց՝ էն օրինակ տեմանք ի ոսկն Սնրիամոս:

Ժ: Ա ի միայն անշունչ օրինակօքս այսօրիւք կամեցաւ ցուցանել Հոգին նր զանձառ գերազանցութի ամենանք կուսին, այլ հաճեցաւ ևս ցուցանել մեզ զայս հրաշափառ թագուհի փեղերաց՝ ընդ քօղով երևելի և մեծաշուք կանանց, որք եղեն ՚ի ժամանակս հին կտակարանաց, զորոց և ունիմք զգովեստս ՚ի նր գիրս, թէպէտ և նախատիպ դաղափարն անհամեմատ առաւելու աղնոճականութիւ և կտտարելութիւ քան զամ օրինակս: Եւ արդ՝ յիրաւի ամենանք կուսին Սնրիամու օրինակ էր Սառա, զի զորօրինակ նա սքանչելապէս, (այս է՝ ՚ի ժամանակին, յորում անընդունակ էր յղութիւն,) և զօրութիւն խոստմանն՝ զոր խոստացաւ նմա Ա՛ճ, եղև

և զև անպատմելի խնդուածք մայր Խասհակայ՝ որ
 է մի ՚ի քաջայայտ օրինակաց փրկչին . սոյնպէս
 և սա գլխովին իմն գերահրաշ եղանակաւ եղև
 մայր Սեսիային , որ խոստացեալ էր ՚ի սկզբանէ
 անտի ուշխարհի , և օրինակեալ Խասհակաւ , ՚ի
 ցնծութի և յուրախութի՝ ոչ միայն իւր՝ որ
 ծնաւն զնա , այլև համօրէն ազգի մարդկան :
 նմին իրի իրաւամբ կոչեցաւ ամենա՛ք Աոյսն ,
 Պարմատ Բարոյ ինդուլէ : Սնրթ է բերել յօ-
 բնակ սրբ Աուսին զճուպել , որոյ առանձին
 իմն գեղեցկութի եղև օրինակ անպատմելի գե-
 ղեցկութն հոգւոյ սբ Աուսին , որում վս այն
 տիրապէս պատշաճին այն բանք երգոց երգոյն :
 * Աննին գեղեցկեղ ՚ի իննոյս ॥ : Սիրեաց ևս
 հակօր զճուպել ՚ի վեր քան զամ կանայս իւր :
 ոյ և ՚ի վեր քան զայլ ամ արարածս սիրեաց
 Աճ զՍնրիամ : Աղև օրինակ Սնրիամու և
 քայն Ահարովի , որ կոչէր ևս Սնրիամ , և
 եղև մարգարէութի , և էր կոյս՝ ը կարծեաց սրբ
 հարց , յորժամ եղև առաջնորդ կանանցն եր-
 բայեցւոց յանցանելն ը ծով կարմիր , և առա-
 ջննն յերգել ՚ի գոհութի Տեառն զհամբաւա-
 ւորն զայն երգ . * Արգեացո՛ւք Տեառն ॥ : Ըստ
 նմին օրինակի և սբ կոյսն Սնրիամ լցեալ իս-
 կապէս պարզեօք մարգարէութն , առաջնորդ և
 գլուխ համօրէն կուսանաց , ուսոյց ամենեցուն եր-

դել, և ինքն իսկ յառաջ քան զամենեսեան եր-
զեաց զերգն . * Սեփարայե՛ն անի ի՛նչ զՏԷ՛ ॥ .
’ի գոհուածի՛ Տեառն՝ վն փրկելոյ միջնորդութի՛ւն
մարդեղութե՛ն Ռանին զազգ մարդկան ’ի գերուէ՛
դիւին, և ’ի մեղաց . ուր նշանակեն նքն Ամբրո-
սիոս, և նքն Պետրոս ոսկիարան :

ԺԷ : Բայց զանց արարեալ զՎերորաւ, որ
յաղթանակեալ և ’ի մահ մատնեալ զՍիսարա
զլծնամին ժողովրդեան Խորայելի, յանդիման
առնէր զյաղթութիւն, որով պարտեաց ամենօրհ-
նեալ Արցան զլծնամին սզգի մարդկան, ըստ
որում եղև մայր Վաթի, որ եղև մի միայն յաղ-
թանակող դժոխային իշխանութե՛ն : Սարթ է լը
սըյն Ամբրոսիոսի, ընդ սըյն Ռեռնարդոսի, և լը
սըյն Ռոնալէնդուրայի ճանաչել իբր պատկեր
ամենաւր Առսին՝ զառաւել հանճարեղն և զի-
մաստունն ’ի համօրէն կանայս՝ զՎերիդեա . որոյ
հանճարն և իմաստութիւն մեծապէս գովել ’ի նր
դիրս : Ահա բանք նախայիշատակեալ սըյն Ռո-
նալէնդուրայի, (Հայելի Առսին . ընթերց . 14 .)
» ՕՎերիդեայ ասի , եթէ սրտմտեալ Վաւթի ,
» և կամեցեալ սպանանել զժանտն Վարաղ ,
» հանճարեղս այս կինս ել լը առաջ նր , և ցա-
» ծոյց զնա . մինչև ստել ցնա Վաւթի . * Օրհ-
» նեալ Բարս քո և օրհնեալ լըցն քո , որ
» արգելէր զնա այսօր ասի՝ շէրեալ յարեալս , և

,, պահելը պլէտան ի՞նչ ասու իս ॥ . (ԹՎԱԳ . ԻՆ .
 ,, 33 :) Ա՛րդ՝ ժանտն Վարաղ յանդիման առնէ
 ,, զմեղաւորն , որ յանուն ժանտի կօչի 'ի Հոգ-
 ,, շոյն սի՛յ 'ի նք զիրօ . (Սաղմ . ԹՎ . 1 .) * Երա-
 ,, նէալ է այր , . . . որ յալնուս թանորնց ոչ նըս-
 ,, աս ॥ : Գաւիթ ցասուցեալ յանդիման առնէ
 ,, զԱ՛ծ բարկացեալ 'ի վրձ մեղաւորի . և Ա՛րիգեա
 ,, է օրինակ ամենաք Աուսին , որ ընդունի յԱ՛յ
 ,, զԹողութի մեղաւորին Հայցունածովք և ար-
 ,, դեամբը իւրովք “ . որք առնուն զգործունէութի
 յանսահման արգեանց Յնի Վնի որդւոյ իւրոյ ,
 որ արեամբ իւրով և մահու , ունի ասէ Առա-
 ղեալն , Հաշտեցոյց զմարդն մեղաւոր ընդ Ա՛յ ,
 և ջնջեաց զձեռագիր վճուոյ դատապարտուէ նր ,
 զոր ետ նմա Ա՛ծ , բեւեւեալ զայն ընդ խաչին :
 Յիշատակի ևս գեղեցիկ իմն օրինակ ամենօրհ-
 նեալ Աուսին՝ Աննա մայր Սամուելի . (ԹՎ .
 ԹՎԱԳ . ԹՎ . 2 :) Սա բազում աղօթիւք և ուխ-
 տիւք եղեալ մայր որդւոյ միոյ , զոր ընծայեաց
 'ի սպասաւորութի տաճարին , որ և եղև յետոյ
 քահանայ , յանդիման առնէ զամենաք կոյսն
 Սարիամ . որ եղև մայր այնորիկ , որում պաղա-
 տանօք և Հեծութիւք եռանդագինս փափագէին
 Համբէն արգարք Հին կտակարանաց . որ եղև
 առ գերազանցութեն՝ Օձէալ Տէտան , եւ Վա-
 հանայ յաւիտեան : Իհնելն Աննայի ծննդական զկնի

ընդ

ընդերկար ամլու թէն՝ օրինակէ զհրաշարի ծնըն-
 դականութի ամենա՞ք Աուսին : 'Ի վերջոյ ցու-
 ցանէ նա զխորհուրդ սի՛յ Աուսին 'ի գերահրաշ
 և 'ի գերազանց մարգարէական երգս իւր . յո-
 բում ըն ամի՛ ուղ և յերգս ամենօրհնեալ Աու-
 սին՝ ակներե ցուցանէ զեռանդն շնորհակալուն վն
 առ յԱ՛յ ընկալեալ շնաշխարհիկ բարերարունցն :

ԺԳ : 'Ի թի՛ւս երեւելի և գերազանց կա-
 նանց , որք առանձին իմն պատի՛ւ ընկալան յան-
 դիման առնել զամենա՞ք Աղսն , զասել պարտ է
 ամ՝ իրաւամբ զՅուդիթ և զԼսութեր : Յուդիթ
 (զԼ . ք . և որ զկնի .) ունէր զանհամեմատ գե-
 ղեցկուի , և Տր յաւել 'ի նոյն զնորոգ շուք . և
 գտաւ այնպէս գեղապանծ վայելչուի , մինչև երեխ
 յաչս ամենեցուն զիւցազնական իմն շքեղուի : Առ-
 դուիէնէս , և ամ պաշտօնեայք և ծառայք նր ,
 յորժամ տեսին զնա , և լուան զբարեւ բերանոյ
 նր , զարմացեալ ասէին . * Ոչ գրանն ինն գե-
 դեցի ի հասնապ սմա 'ի ծագաց երկրն Ռնչու 'ի ծագս ,
 ի հասնապ լէ Բանիւս , և գեղեցիկ լէ երեւաց ի-
 րոյ ॥ : Մարիամ է նա , զորմէ իրաւամբ ասի
 յերգս երգոց . * Աննին գեղեցիկ էս . և պարս
 ինչ ոչ գոյ 'ի չեւ ॥ . գեղեցիկ՝ ոչ այնպիսի գե-
 ղեցկու թի , որ 'ի կերպարանս և յերեւոյթս երե-
 սաց է , (վն զի այն գեղեցկութի գորէն ծաղ-
 կանց փութով թառամի և թօթապի , յոյր սակս

ար գիրք կոչեն զայն ունայն և պատիր,) այլ
 յառաքինուիս, որք զարդարեն զհողին, և գե-
 ղապանձ յօրինեն յաչս Տեառն: Յայս գեղեց-
 կութի յաւել Մծ միշտ նորոգ շքեղութիս՝ յա-
 շելով հանապազ զառաքինութիսն Սարիամու,
 նորոգ կատարելուք հանգերձ. մինչև յամ արա-
 բաժս ոչ եղև և ոչ մի, և ոչ ևս լիցի, որ զու-
 գահաւասար գտանիցի նմա սքբութիւն: Այս ասէ
 արքն Ռոնավէնդուրա. (հայե. կուս. ընթերց. 6.)
 ,, Գեղեցիկ իմն օրինակի շնորհք և ներքին
 ,, գեղեցկութի ամենայնք Արուսին ՚ի Յուդիթ.
 ,, զորմէ ասի ՚ի ար գիրս. * Ոչ գրանի կն գեղե-
 ,, ցիկ համեմատ սմա ՚ի ծագաց երկրի մնչև ՚ի ծագս,
 ,, իմաստաւելի բանիւս, և գեղեցկուելի երեսաց
 ,, իւրոց ॥: Յիրաւի ոչ գտանի, ոչ գտաւ, և
 ,, ոչ գացի երբէք ՚ի վն երկրի կին՝ նման Սարի-
 ,, ամու տեսլամբ ամենապայծառ վարուցն, գե-
 ,, ղեցկութի ամենամարուր խղճիւն մտաց, հան-
 ,, ճարով, և իմաստութի բանից գեղապանձ բար-
 ,, բառոյն“: Քանզի Յուդիթ գեղեցկութի իւ-
 բով եգիտ հնարս հատանելոյ զգլուխն Հողո-
 փեռնեայ. վն և ասէ նա ինքն յերգս իւր. (զլ. 44. հմր 8.) * Յուդիթ գեղեցկուելի երեսաց
 յոյժ խաբէաց պն ॥, ցմ զՀողոփեռնէս: Իսկ Սա-
 րիամ պայծառութի առաքինութեց իւրոց հա-
 ճոյ եղև բարձրելոյն, և կարգեցաւ լինել մայր

Այ, և նկուն առնել զանդնդային զԹՇնամին :
 Յուդիթ հատեալ զգլուխ Հողոփեռնեայ, ա-
 զատեաց զՆետիղոճա քաղաք ՚ի պաշարմանէ, և
 զԻսրայէլ ՚ի սրտմտութէ բարկութե՛ն Վարուդո-
 դոնոսորայ : * Արար ամօլն նախապահաց, (ասն
 նք զիրք զՅուդիթայ . անդ՝ ԺԴ . 16 .) Էն թի հեթ-
 րայեցի պահն արային Վաբուգոդոնոսորայ . զն
 ահաասել Հողոփեռնեայ յերկիր Իսրայէլալ, և
 գլուխ իւր շէ առ նա : || : Ահա և ամէնօրհնեալ
 կոյսն Սարիամ յղանալով և ծնանելով զմար-
 դացեալ բանն ԱԾ, և հատ զգլուխ ճշմարտին
 Հողոփեռնեայ, այս է՝ զգոփային ԹՇնամւոյն
 յախտնական փրկութե՛ն մարդկան . և հար և
 խորտակեաց զգորութիս դոփսոց, որ այն իսկ է,
 Թէ նա ընկնալեաց, ը խոստմանն Այ, (զորօ-
 բինակ վերագոյնդ ցուցաւ,) զգլուխ օյնն, որ է
 սկզբնապատճառ կործանման մարդկայինս բնուն :
 Յուդիթ զկնի մեծի և հրաշափառ յաղթութե՛ն
 գովեցաւ, և օրհնեցաւ յամենեցուն ՚ի մի ձայն
 աղաղակի . (Յուդ . ԺԵ . 10 .) * Դո՛ւ Բարձ-
 րո՛ւն Աստուաղէթ . դո՛ւ ցնծո՛ւն Իսրայէլն . դո՛ւ
 պարճանս ազնիս մերայ . զն արարելի պայս ամ Բա-
 րո՛ւնն յեռօք յով Ասրայէլն, և հաճեցաւ ընդ նս
 ԱԾ, և օրհնեալ էրնքեր դո՛ւ յամենալալէն Այ մե-
 շն ՚ի յախտնան . (Ը Վատ . յեռն Տեառն զօրո-
 ցոյց զԷԿ . և զն այսորն օրհնեալ էրնքեր ՚ի յա-
 ՛ն

ւիպէան) || : Ալ ամենաւեր Արցսն և զեալ մայր
 Այ, աւեր զանձնէ իւրմէ յերգս իւր . * Ահա
 յայսմէնպէ երանեացէն ինչ ամ ազգս . զի արար ընդ
 իս Տեժամեժս հզօրն , եւ սէ է անուան նի || : Ալ ար-
 զարե * օրհնեալ 'ի Խնայս || , կոչեաց զնա սրն
 Աղիսարեթ . (Աղ . Կ . Կ . 48 .) և անդադար
 ամ ազնիք յամ ժամանակի օրհնեն , գովեն , և
 փառաւորեն զամենօրհնեալ Արցսն , և մեծացու-
 ցանեն զնա , ոնք պարծանք և կեղեցւոյ , ցնծութի
 չաւատացելոց , և փառք ժողովրդեան քրիստոնէ-
 ից . զորօրինակ երգէ և կեղեցին Հայաստանեայց :
 „ Օքեզ ոչ միայն որդիք մարդկան , այլև վերին
 „ զօրութիք , դասք անմարմնոց . . . զօհարանեն և
 „ վերօրհնեն , և փառաւորեն զմայր և զաղախին
 „ փրկչին մերոյ “ . (շարակ . ք :)

ԺԴ : Ալ արդ 'ի վախճանի , այլև Ասթեր ,
 ոնք վերագոյնդ նշանակեցաք , կին նշանաւոր , և զե
 օրինակ ամենաւեր կուսին Սարիամու : Սոյն սա
 անպատմելի գեղեցկութի իւրով * հաճոյ լեռնե-
 ցաւ արքայի (Արտաշեսի) յոյժ . եւ եգիպ շնորհա
 քան զամ Խնայսն , եւ եդ 'ի վերայ գլխոյ նորա
 զլեռն Խնանցն || . (Ասթեր . ք . 16 :) Իսկ 'ի
 շնորհաց աստի՛ զոր և գիտ սա առաջի արքային ,
 այս արդասիք բղնեցին , զի ամբարիշտն և ամ-
 բարտաւանն Համան՝ թշնամին ժողովրդեան Իս-
 րայելի՛ խայտառակ ամօթով 'ի մահ մատնեցաւ ,

և Հրէայք փրկեցան 'ի դատապարտութիւն անտի
 մահու. (անդ՝ գլ. ք:) „Սոյնօրինակ ամենա՛նք
 „կոյսն Սարիամ՝, սսէ նքն Ռոնավենդուրա,
 „(հայե. ընթերց. 5. 'ի վախճ.) շնաշխարհիկ
 „առաքինութիւնք իւրովք այնչափ շնորհս եղիտ
 „առաջի Տեառն, լն բանից հրեշտակին. մինչև
 „ոչ միայն արժանաւոր գտաւ ընդունել զթագն
 „արքունի 'ի յաւիտենից սրբայէն, և լինել երկ-
 „նի և երկրի թագուհի, այլև 'ի ձեռն Արդոյն
 „իւրոյ միածնի փրկեաց զազգս մարդկան՝ զառ-
 „'ի մահ դատապարտեալն 'ի յաւիտեան վն մե-
 „ղաց առաջին մարդոյն, յայսն կատականաց,
 „և յանկանդանլի կործանուին ճշմարտին Հա-
 „մանայ, այս է՝ բելխարայ՝ բարեատեաց և նեն-
 „դաւոր թշնամոյն մարդկան“ : Սոյ գարձեալ
 նոյն ինքն նքն Ռոնավենդուրա յաւելու ասել, 'ի
 մեջ բերեալ զընթեռանդ բանս սոյն Մեսեմօսի.
 „Օխնորդ սուրհ հնար իցէ ինձ շնորհս ունել
 „զմօրէ Մի իմոյ և նն, որոյ արգասաւորութիւն
 „աղատեցայ ես 'ի գերութիւն, որոյ ծննդեամբն
 „փրկեցայ 'ի յաւիտենիցն մահո՛ւանէ, որոյ զա-
 „ւակաւն գտի զոր կորուսեալն էի, և զերծեալ
 „Յ յաղեատալից սքսորանաց՝ մտի վերադին 'ի հայ-
 „րենիս յաւիտենական երանութիւն“ :

Ընդհանուր Լոյսն Սնորհամ նախագործողն ՚ի հար-
գարհո-՛նն հին կրտսերութեանց :

ԺԷ : **Մ** յորքիւք , և այլ բազում խորհրդակախ
օրինակօք , և կերպարանօք ցուցաւ մեզ ամենօրհ-
նեալ Արցան , խոստացեալն՝ ուղ ասացաք՝ նա-
խահարցն մերոց , և նախագրեալն ՚ի դուշակութիս
մարդարեկից , ուղ արդ ունիմք ասել : Սախագու-
շակեաց զՍնորհամ արքայն , Ղաախթ (՚ի Սաղմ.
կԷ . 7 .) յասելն . * Երկեր էր զպրո-ղ է-ր ॥ :
„ Եյս երկիր , ասէ քնն Հերոնիմոս (բան 2 . ՚ի
„ տօն պենտէկոս .) է ամենաք կոյսն Սնորհամ :
„ Երկիր մեր է . քանզի կաղմեցաւ յերկրէս մեր-
„ մէ , ՚ի սերմանէ մերմէ , ՚ի նմին կաւոյ , և ՚ի
„ նմին տղմոյ . ին որում էր ճնունդ Ըղամայ ,
„ որում ասացաւ . * Հող եկր . ե ՚ի հող դարչ-
„ ցիս ॥ : Երկիրս այս ետ զպտուղ իւր : Սախ՝
„ ծաղկեցաւ , ուղ ասի յերգս երգոց . * Ես էմ
„ Ժողով գաղտաց , ե շո-շան Վայրաց ॥ : Օտարիկն
„ պտղաբերեաց , զի մէք ՚ի պտղոյ անտի ճաշա-
„ կեցուք , և այն ՚ի սնունդ մեզ եղիցի , զմար-
„ մին նի ճաշակելով “ : ՚ի սոյն տեսութի բանէ
և Հայաստանեայցս եկեղեցի երգէ . (շարակ .
ն .) „ Օտառ կենաց անկեալ յաղին քր Արցա .
„ որ զհայրածինն բղխեցեր զծաղիկ , և ետուր ՚ի
„ ժամու զԱրդին պտուղ մարդկան . զքրոյ զմար-
„ մինն .

„ մինն ճաշակեալ անմահացար յուսով“ : Աւ և ս
 ՚ի Սաղմոսն (ՏԻ . 12 .) սոաց Ղաւիթ . * ԱԾ
 Լեփաւոր Դեր յառաջ շան պաւլոսն , որ արա
 զէր պէրլոսն ՚ի Դեզ Երկրն ॥ : Արդ՝ սսէ սրն
 Բեռնարդոս , (բան 2 . ՚ի տօն պէնտէկ .)
 „ Աքանչեւահրաշ իմն օրինակաւ կոչի Դեզ Երկրն՝
 „ արգանան սր կուսին Սարիամու : Վանդի առ
 „ նա՛ իբր ՚ի մէջ , իբր ՚ի տապան ԱՅ , իբր ՚ի
 „ պատճառ ամ իրաց , իբր ՚ի գործ ամ յաւի
 „ տեանց , հային որք բնակեալքն են յերկինս ,
 „ և որք ը երկրաւս են . որք եղենն յառաջ քան
 „ զմեզ , և մէք՝ որք եմքս , և որ գալոցն են զկնի
 „ մեր , և որդիք որդւոց , և որք առյապայն ծնա
 „ նիցին ՚ի նոցանէ : Բնակեալքն յերկինս , առ
 „ ՚ի լինել իբր վերստին աշարչագործեալ և միսի
 „ թարեալ . և որք ընդ երկրաւս են . (ք ՚ի Ալմ
 „ պոսն կամ ՚ի գոգն Արրահամու ,) առ ՚ի ա
 „ զատիլ անտի . որք եղենն յառաջ քան զմեզ ,
 „ ՚ի գտանիլն հաւատարիմ և ճշմարտապատում
 „ ՚ի մարգարէութիս իւրեանց . և որք զհետ գնա
 „ ցին նց , առ ՚ի վառաւորիլ : Վ քեզ ուլ ամէն
 „ օրհնեալ Արցս՝ գտանեն հրեշտակք զցնծութի ,
 „ արդարք զնորհս , և մեղաւորք զթողութի : Առ
 „ քեզ իրաւամբ ամբարձեալ են զաչս իւրեանց
 „ ամ արարածք . քանդի ՚ի քեզ , և քե , և ՚ի
 „ քէն , (այս է՝ միջնորդութի Աճորդւոց ,)
 „ նո

„նորոգ իմն և հողևորական եղանակաւ վերստին
 „արարչագործեաց մարդասէր աջ ամենակալին
 „ընամ զառ ՚ի սկզբանէ արարչագործեալսն“ :

ԺԿ: Սարգարեացաւ վս ամէնօրհնեալ կու-
 սին Սարիամու (ըս սրճն Քեռնարդոսի) և Սո-
 դոմոն յառական իւր, ուր ասէ. (Մռակ. 1.)
 * Իմաստու-լի շինեաց իւր գոռն, և Իանգնեաց
 սիւնն Էօլեմ: Եւրդ՝ ասէ նոյն սբ հայրն. (բան
 52. ՚ի վր պէսպ.) „էս Վս, որ է զօրուծի
 „բարձրելոյն, իմաստուծի օր, և նոյն ինքն
 „Մծ, իջեալ ՚ի ծոցոյ օր առ մեզ, շինեաց
 „իւր տուն, իմ զամենաւր Աոյսն, և կանգնեաց
 „ի նմա սիւնս Էօլմն: Իսկ զիւնչ այն իցէ, Էթէ
 „կանգնեաց ՚ի նմա սիւնս Էօլմն. բայց Էթէ զի
 „արար զնա հաւատովք և բարի գործովք ար-
 „ժանի բնակարան իւր: Թիւն երբեակ նշանա-
 „կեալ ցուցանէ գէրիս անմեղանիս աստիւն-
 „լիս, գնաստ, պոյս, և գնէր. իսկ Թիւն քա-
 „ռեակ զբարեբարոյութիւնն՝ ըս չորից գլխաւոր
 „առաքինութեցն արիութե՛, բարեխառնութե՛,
 „խոհեմութե՛, և արդարութե՛, որովք սքան-
 „չելահրաշ գեղազարգեցաւ հոգին ամէնօրհնեալ
 „սբ Աուսին“ : Աւ կմ մարթ է իմանալ զԷօլմն
 սիւնան ըստ սրճն Քոնայիէնդուրայի (հայե. ըն-
 թերց. 6.) զԷօլմն պարգևսն հոգւոյն սրճ. ը
 որում և ՚ի շարակնոցին (1) մերում կոչիւ
 „Էօլմն

,, Եւ թմարփեան շնորհաց Հոգւոյն ընդունա-
 ,, րան “ : Եւ դարձեալ այլուր 'ի նոյն առական
 (Ըն . 10 .) հիացեալ և սքանչացեալ Սողոմոնի՝
 գոչէ ասելով . * Աին ժրագլուխ Ելի որ գործնե-
 ցի , պարտաւանագոյն է այնպէսին ժամ պատմես
 պարտաւանս ॥ : ,, Եւ յո՛ւ ասէ նրն Ռեւնարդոս ,
 ,, (բան 52 . 'ի վն պէսպ .) զՍարիամայ խօսե-
 ,, յաւ յայսնապէս Սողոմոն հոգւով մարգարէ-
 ,, ութն , յանուն ժրագլուխ կնոջ , և պատճա-
 ,, կանսդունի քան զականս պատճախանս . քան-
 ,, զի այնպէս ժրագլուխ և հզօր գտաւ , մինչև
 ,, ջախջախեսաց զգլուխ օձին , որում ասացեալ էր
 ,, Եւ . * Եւրեց Եւնուսոն-Են 'ի մեջ չո , ե 'ի մեջ
 ,, նոյն . ե 'ի մեջ պատմի չո , ե 'ի մեջ պատմի
 ,, որորո . նոս պատմեցի չամ գլուց . (Ըսա Լատ .
 ,, նոս ըստ ըստիւնացի պատմի չո) “ :

ԺԷ : Ռազում և այլ օրինակական բանիւք
 մարգարէացաւ նոյն ինքն Սողոմոն զամենանբ
 կուսէն յերգան երգոց , մանաւանդ թէ զայն ամ
 մարթ է նկատել իբրև մարգարէութի ինչ զսոյ
 կուսէն , որ է 'ի վեր քան զամ արարածս սի-
 բիլի և ընդունելի Եւ : Վանզի սա է Ռեյն-որն
 (կամ բարեկամն) յմեննն գեղեցիկ , վն լարդու
 համօրէն գեղապանծ առաքինութեց , ե ոչ գոյ
 'ի նոս արար ինչ մեղաց : ,, Սա է պարտեպն այն
 ,, ինքնու , այս է պարտեպ հրճունաց , ասէ նրն

„Ռոնալէնդուրա, (Հայկ. ընթերց. 2.) յո՞ւ
 „բուժման անկեալ են ծաղկէլք բիւրաղցի, և ամ
 „անուշահոտութիւն լցեալ“ : Պարբէր փոփոխու
 „քանզի ոչ կարաց երբէք հնարիւք մերձենալ ՚ի
 նա օձն հին, առ ՚ի թափել ՚ի նա զթոյն իւր :
 Սա է արքային այն փոփոխութիւն որոյ ջուրքն եղևն
 հանապազ վէտոք և յստակախայլ, և յորմէ,
 ուր ասէ քնն Հովհան դամասկացին (՚ի վն հան
 զըստ. կուս. ծառ 2.) „բղխէ աղբիւր կենաց,
 „որ է Վս, անբակ մնալով կնքոյ կուսութե
 „նորա“ : Սն և Հայաստանեայցս եկեղեցի
 երգէ. (չարակ, խն.) „Պարտեղ փակեալ
 „անձատունկ եղեմ, որ և ծառն կենաց ՚ի մեջ
 „դրախտի քո ՚ի Հոգւոյն տնկեալ անմահական
 „պտղովն ելից զտնկերս. սրովբէական ձայնի՛ւ
 „զքեզ բարեբանեմք“ : Այլ դարձեալ. (անգ
 7.) „Աւրախ լեր աղբիւր կնքեալ ջրոյն կեն
 „դանութե, զոր ծարաւելոյ բնութե ստուր ՚ի
 „յարբուսն“ : Սա է նա, վն որոյ ասաց Սողո
 մոն՝ յախշտակեալ հողւով. (Արգ. 7. 9.)

* Ո՞ր է սա, որ երբեք և իբրև պատասխան
 գեղեցիկ ուր պատմին, բնութիւն իբրև պարբերութիւն
 իբրև վնայոցումն արգելաւ. (Ը Մատ. իբրև պահ
 արևոս ճտնոյ պարբերութեալ ՚ի պարբերութեմ) || :
 Վանկի ամենամբ կոյսն Սարիամ, ասէ քնն Ռո
 նալէնդուրա, (Հայկ. ընթերց. 11.) արգարե

իբրև զառաւօտ մերժեաց յինքննէ զխաւար
 մ[թու]թն մեղաց, լինելովն սրբեալ անդատին
 յարդանտէ անտի մօրն. իբրև զառաւօտ յառա-
 ջագէմ գտաւ միշտ 'ի լոյս շնորհաց. իբրև զա-
 ռաւօտ ծագեաց յիւրմէ զարդարութն արեգակն,
 յորմէ և լուսաղարդեալ պայծառացաւ՝ մինչև
 էր նք ը տիեզերս ամ երևեալ: Ղևդեցի է Սն-
 բիամ ուր զլուսն, ասէ նոյն ինքն սբն, (անդ՝
 ընթերց. 7.) և իբրև զլուսին լրացեալ. վնդի
 լիով լուսաւորեցաւ 'ի յաւիտենական լուսոյ ի-
 մաստութն, և ճշմարտութն, և զի նա զայսօրի-
 նակ լուսաւորեալ՝ ճառագայթէ ընդ ամ աշ-
 խարհ: Ընդ է, կամ ճառագայթարձակ իբրև
 զարեգակն. մնդի ոչոք յարարածոցս ին հանդի-
 տութեան նք հրաշատեսակ իմն կերպարանն:
 զճշմարտ արեգակն արդարուն, և զի 'ի մեջ
 ամ սբց, որք իբրև զլուսաւոր աստեղս շուրջ
 պատեալ զաթոռովն ԱՅ՝ շքեղազարդեն զնա,
 սա առաւել ևս՝ և գերագոյն իմն գեղապանծ
 փառօք լուսափայլէ, ուր և արեգակն լուսովն
 իւրով գերաշանցէ քան զաստեղս ամ: Օսոյն
 բարձրաձայն երգէ Հայաստանեայցս եկեղեցի.
 (շարակ. ք.) « Լուսաւօտ խաղաղութն, և ա-
 » բուսեակ զոճարթարար, այսօր Սնբիամ սրբու-
 » հին 'ի փառս քո՝ Բս ծագեաց մեզ լոյս որդւոցս
 » օրինաց: Սա 'ի վախճանի իբրև զառաւօտ ճա-

Էստ Կարոյ Կարգեալ 'ի պատերազմ : զի զազգի
 մարդկան պարտեալ կործանեաց զԹշնամին . և
 զի ինչննն առանձննն ջախջախեաց Կարոյ համարին
 հելեօրինուսնայ Երուսղեմ , ուն Երգէ
 Եկեղեցի 'ի պատին Նի : Ղարձեալ Մարիամ է
 շուշանն այն 'ի Տղ Գշոյ , ուն ասի յերգս անդ
 Երգոյ . սպիտակափայլ վն անարատ մաքրութե
 իւրոյ . հոռուէտ վն անուշահոտուն առաքինուէց
 իւրոյ . եղեալ 'ի Տղ Գշոյ , զի մի ոք մերձեսցի
 մատչիլ առ նա , ուն զի մնացէ միշտ անմատոյց
 և բնաւ իսկ անմնաս : Սա 'ի վախճան բանիս ,
 զի զայլն 'ի բաց Թողցուք ' որք յերգս Երգոյ
 գրին , է ը սլոյն Հերոնիմոսի և ը սլոյն Բեռ-
 նարդոսի , դաշանն այն երանելի , յորում բղխեաց
 Ծաղիկն Կարոյ , և շուշանն հովտոյ , ք Քս Նն :
 ,, Բանզի , ասէ վերոգրեալ նքն Բեռնարդոս
 ,, ('ի գալստ . Տեառն . բան 2 .) զորօրինակ
 ,, դաշանն այլազգ . քան զպարտեզն՝ բղխէ ծաղիկս
 ,, առանց գործակցութե մարդոյ , առանց լինե-
 ,, լոյ սերմանեալ , կամ հերկեալ , և կամ պա-
 ,, րարտեալ յումէքէ . ը նմին քաջադէպ օրի-
 ,, նակի ծաղիկեաց և արգանտ ամենասք Ալուսին .
 ,, անապական , անարատ , և ողջախոհ որովայնն
 ,, Մարիամու ծաղիկեաց զծաղիկն մշտադալար ,
 ,, զծաղիկն՝ որոյ գեղեցկուին է անթառամ , և
 ,, փառքն անապական 'ի յաւիտեան " : Քստ որոյ

և Հայաստանեայցս եկեղեցի երդէ . (Հարակ .
 4 .) „Յիմանալի վտակաց տանն Այ հոսմանց
 „վիճակեալ տեսանողացն ձայնի՞ւ արբամաբ
 „զմայլեցար , այսօր զանթառամն ծարկեցար
 „զճաղիկ , 'ի ժամու տալով զպտուղ“ :

ԺԷ : Սարգարէացաւ զամենաւր Արուսէն և
 մարգարէն Ասայի 'ի բազում տեղիս մարգա-
 րէութն իւրոյ : ‘Ասխ առաջին յորժամ կան-
 խաձայնեաց , (զլ . ք . հմք 2 .) եթէ * Էդէցի յա-
 ուրս յէփնս , ց' 'ի ժամանակի դալստեան Աե-
 սիային , յայտնի լեառն Տեառն , և որոն Այ 'ե
 ձերայ Գլոց Լեւանց , և Բարբրայցի 'ե ձք Բլոց ॥ :
 Արդ' ասէ նքն Գրիգոր մեծն . ('ի գիրս . ւ .
 թագ . զլ . ւ .) „Անդ անուամբս լեառն՝ մարթ
 „ե իմանալ զամենօրհնեալ զմիշտ կոյսն Սա-
 „րիամ անամայր . քանզի յիրաւի եղև նա իբրև
 „զլեառն . իբրզի վսեմութե արժանապատուունն՝
 „յոր նախասահմանեցաւ , գերազանցեաց քան
 „զբարձրութի ան արարածոց բնորելոց : Աւ
 „զհարդ չիցէ Սարիամ լեառն բարձրացեալ .
 „որ առ 'ի ժամանակ 'ի յղութի յաւիտենական
 „Բանին , գերազանցեալ վսեմութե արդեանց
 „իւրոց քան զամ դասս հրեշտակաց , և հաս մին-
 „չև յաթոռս անուեն : ‘Ասխապատմեաց Ասայ-
 „խա՝ ազդեալ հողով մարգարէութն՝ զանհա-
 „մեմատ արժանապատուութի լերինս այսորիկ՝
 „ յա .

„ յասել անդ իւրում . * Լալէցի յառաւրտ յեփնու
 „ յայտնի լեռան Տեռան , ե գուն Լճ 'ի վերայ
 „ գլխոց լեռանց ։ Իբրզի բարձրացաւ գլուխ լեռ
 „ ըինս այսորիկ քան զիմ գլուխս լեռանց , զի 'ի վեր
 „ քան զիմ սքս լուսափայլեալ գերազանցէ բարձ
 „ րու թի՛ն Սարիամու : Աւ զորօրինակ լեռան նշա
 „ նակէ զբարձրութի՛ն , նոյնպէս և տունն նշանա
 „ կէ զլեռանկուի՛ն : Ի սոյն պատճառի սակս ամե
 „ նասբ կոյսն Սարիամ անուանեալ կոչի տիրաւ
 „ պէս՝ լեռան , և տուն , քանզի ճոխացեալ նր
 „ արդեամբ 'ի վեր քան զսքսն իմ , հանդերւ
 „ ձեալ պատրաստեաց 'ի ծոց իւր զլեռանկութի՛ն
 „ միածնի Որդոյն Լճ : Աւ չէր իսկ հնար Սա
 „ ըիամու լինել լեռան այն եղեալ 'ի վր գլխոց
 „ լեռանց , եթէ չէր իծային արգասաւորութե՛ն
 „ նր բարձրացուցեալ զնա 'ի վեր քան զիմ բարձ
 „ րագոյն դասս հրեշտակաց “ : Ասկ և Հայաս
 „ տանեայցս եկեղեցի երգէ . (շարակ . լը .)
 „ Լճածին գերագոյն քերովէէից , Բանին բար
 „ ձօղ՝ որ զիմ կրէ զօրութի՛ն . . . մայր սրբութե՛ն
 „ բարձրագոյն սերովէէից , զանհասն յինքեանց
 „ 'ի քեզ կրելով՝ ծագեցեր զոյս աշխարհի “ :
 „ Դարձեալ՝ (անդ՝ ք .) „ Ահագոյն սերովէէից , և
 „ բազմաչեայ քերովէէից , տիրամայր Լճածին “ :

Ել : Հայտնագոյն ևս մարգարէացաւ նոյն
 ինքն մարգարէն Ասայի զամենասք կուսէն Սա

րիամայ, յասել անդ իւրում. (զլ. Է. Հմբ 14.)
 * Եւս իոյս յղասցի, ե ծնցի որդի, ե ինչեացեն
 զանուն նորոս Եմանուէլ ॥, որ թարգմանի՝ ընդ
 Բեզ Էսպուսած: Քանզի նոյն ինքն Հոգին սբ
 բերանով սրբն Սատթէի աւետարանչին (ւն. 22.)
 յետ պատմելոյ զսքանչելահրաշ յղութի Բանին
 Եւ յարգանդի ամենասբ Կուսին զօրութիւն Հոգ-
 ւոյն սրբ, ծանուցանէ մեզ ասելով. * Եւս այս
 ամ եղև, զի լոյս՝ որ ասացան ՚ի Տեառնէ ՚ի յեան
 Եսայեայ Գորգարէի. ահա իոյս յղասցի ॥, և այլն:
 Եւ յիրաւի՝ ուղ յուշ ածէ սրն Հերոնիմոս, (՚ի
 զլ. Է. Եսայ.) կոյսն, զորմէ խօսի մարգարէն,
 ոչ նշանակէ պարզապէս զկոյս որ, որոյ մնա-
 ցեալ իցէ կոյս մինչև ՚ի ժամանակ ամուսնութի
 իւրոյ. այլ զկոյս որ թագուն, առանձնացեալ,
 և զլիովին հեռացեալ մեկուսացեալ յաչաց
 մարդկան. և զի ՚ի մի բան ասացից, զկոյս որ
 ամենեին եղական, զկոյս որ գերազանցութիւն
 որ միայն տիրապէս պատշաճի ամենասբ կուսին
 Սարիամու: Սիայն ամենասբ կոյսն Սարիամ է
 նա, որ ծնաւ զորդի, զայն՝ որ ճշմարտութիւն էր
 ընդ Բեզ Էսպուսած. քանզի էր նա Բանն՝ որ
 Գորգարէի եղև, ե Բնակեաց ՚ի Բեզ Գորգարէի: Սոյն
 այս է, զոր և Հայաստանեայցս և կեղեցի երգէ.
 (Շարակ. 74.) » Եւս որ ՚ի քեզ լցեալ ամով
 » սածնին (սի Եսայեայ որդւոյն Էմովսայ) բար-
 » բառ,

„բառ, որ 'ի փրկութի՛ն հասարակաց տոճեալ
 „նշան բնութեան ազդի մարդկան. ահա կոյս
 „յղասցի, և ծնցի զորդի՛ն զընդ մեզ յայտնեալն
 „Լստոճած“ :

Ի : Սմին նման է և այն բան մարգարէ-
 ունն Լսայեայ, (ԺԿ. 1.) զոր ասէ. * Բոցնէս-
 ցի Գաւազան յարմատոյն Յեսսեայ, և ելլի ծաղիկ
 յարմատոյ անոցի || : Օրումէ ասէ Տերտուղիանոս
 ('ի վի մարմ. ՎՊի. զԼ. 21.) „Լրմատն
 „Յեսսեայ նշանակէ զսերունդ Ղաւթայ. գա-
 „ւազանն, որ բղխէ յարմատոյ աստի, է Սա-
 „րիամ, որ իջանէ 'ի զարմէն Ղաւթի. և ծա-
 „ղիկն՝ որ ելանէ 'ի գաւազանէ անտի, է ՎՊ
 „Յն որդին Սարիամու“ : Օսոյն մարգարէութի՛ն
 նոյնօրինակ մեկնեալ և սիջն Հերոնիմոսի, ('ի
 զԼ. ԺԿ. Լսայ.) ասէ. „Պարտ է մեզ գա-
 „ւազանաւս արմատոյն Յեսսեայ իմանալ զկոյսն
 „Սարիամ. յայս գաւազանն ոչինչ թուի կայր
 „կցեալ, (առ 'ի նշանակել զբնդմնաւորու-
 „թիւն Առսին, որ ոչ 'ի մարդկային ինչ,
 „այլ յանձային գործողութէ՛ յառաջ եկեալ :)
 „Սա ինքն է Աոյսն, զորմէ փոքր մի 'ի վերոյ
 „ասացեալ էր մարգարէն. * Լհա Խոյս յղտոցի,
 „և ծնցի որդի || : Իսկ ծաղկաւն իմանամք զտրն
 „մեր և զիրկիչն ՎՊ, որ ասէ յերգս երգոց.
 „* Լս ծաղիկ գաւազանոց, և շաշան հոգիաց ||“ :

Սոյնօրինակ մեկնէ և սբն Ռեոնարդոս զայս
 մարգարէութի. (ի գալստ. Տեսոն. բան. 2.)
 ,, Քաջայայտ է ամենեին, ասէ, եթէ որ իցէ
 ,, գաւազանս այս բղխեալ յարմատոյն Յեսսեայ,
 ,, և որ իցէ ծաղիկն ելեալ յարմատոյ անտի:
 ,, Սեծապատիւ տիրամայր սբ Աղյսն է գաւազան,
 ,, և Աճորդին նր՝ ծաղիկն. արդարև ծաղիկ սպի-
 ,, տակափառ, և կարմրափայլ. ընտրեալ ՚ի բիւրուց,
 ,, ծաղիկ, յոր ցանկան հրեշտակք սևեռել զհայ-
 ,, եցոճածս իւրեանց. ծաղիկ, որոյ հոտն բու-
 ,, րեալ ՚ի ննջեցեալս՝ կենդանանան. և ծաղիկ
 ,, զաշտաց՝ ուղ նա ինքն վկայէ, և ոչ պարտի-
 ,, զաց: Այլ դու՛ ո՛վ ամենասբ Աղյս, յորպիսի
 ,, վսեմական գաւազան ես. և յորպիսի բարձրուի
 ,, ամբառնաս զկատար սրբութե՛ք: Ղու հասա-
 ,, նես առ նա՛ որ յաթոռն է բազմեալ, մինչև
 ,, առ Տէրն փառաց մեծ վայելչութե՛ք: Մ՛վ տունկ
 ,, արդարև երկնաւոր, քան զիմ՝ տունկս պատ-
 ,, ոճական, և յաւէտ սբ: Մ՛վ արդարև փայտ
 ,, կենաց, որ միայն եղև արժանի զպտուղ փրո-
 ,, կութե՛ք պտղաբերել: Աւ Հայաստանեսայցս
 եկեղեցի. (շարակ. Կ.) ,, Այսօր ծնաւ մայրն
 ,, ամուլ զքեզ յարմատոյն Յեսսեայ ծաղիկեալ
 ,, տիրուհի, որ ետուր մարդկան ՚ի ժամու պտուղ
 ,, զհացն կենաց զիջեալն ՚ի յերկնից: Ղար-
 ձեալ. (անդ՝ ԼԳ.) ,, Օսնապական բողբոջն
 ,, յիմ՝

„ յածային դրախտէն յորովայն քո տնկեալ
 „ բղխեցեր յարմատոյն Յեսսեայ ծաղիկ վայ-
 „ ելուչ կուսական ծննդեամբ “ :

Ին : Աւ արդ՝ ՚ի վախճանի զամենաօր կու-
 սէն Սարիամայ խօսի նոյն մարգարէն, ուր բա-
 ցատրեալ զփափագ իւր, միանգամայն և զհան-
 դերձեալն, ասէ. (Խն. 8.) * Բղէեայէ երկր
 զողորմ-լն. (ը Վատ. Բայցի երկր, Խ Բղէեայէ
 զփրկէն) || : Արդ՝ երկիրս այս, որ ունի բղխել
 զայսպիսի աղնիւ, և զպատուական պտուղ, ո՞
 այլ դք է, բայց եթէ ամենաօր Աոյսն, կարի
 իսկ տիրապէս նմանեալ երկրի. ասէ քնն Բո-
 նաւէնդուրա, (Հայե. ընթերց. 7.) „ Վանդի՛
 „ ասէ, զի՛նչ իցէ խոնարհագոյն, և միանգամայն
 „ զի՛նչ օգտակարագոյն քան զերկիր : Ամենե-
 „ քեան զնա առ ոտն կոխեն, և ամենեքեան
 „ զկեանս առ ՚ի նմանէ ունին : Վանդի ուստի՞
 „ քաղի կենդանութեն կերակուր, և հանդերձ,
 „ և այլ ամ կարևոր պէտք պահպանուեն կենաց .
 „ բայց եթէ յերկրէ, և ՚ի լիութէ նորուն :
 „ Սապէս ևս զի՛նչ իցէ խոնարհագոյն, և օգ-
 „ տակարագոյն քան զՍարիամ : Սա վն խո-
 „ նարհութն իւրոյ է նուաստագոյն քան զամ
 „ արարածս . և սա վն լիութեն քան զամենե-
 „ սեան է օգտակարագոյն : Օ՛ի ուստի՞ ընդու-
 „ նիմք մեք զամ զկարևոր պէտս հոգևոր կե-
 „ նաց

„նաց մերոց, բայց եթէ 'ի Սարիամայ“, որ
 բեղմնաւորեալ 'ի Հոգւոյն սբյ, ետ մեզ զՅմ
 ՎԻՅ, յորմէ և որով ընդունիմք զամ Հնորհս,
 որք առաջնորդեն մեզ 'ի յաւիտենիցն փրկու-
 թիւն: Սբյ և կրկին անգամ ասէ նոյն ինքն
 սբ վարդապետն, եթէ քաջ մարդարէացաւ
 Լսայի զամենասբ կուսէն Սարիամայ, յորժամ
 ասայ. * Բղեսցէ երկբ զողորմութի (ըս Լստ.
 Բացցէ երկբ, և Բղեսցէ զերկին) ||: Սբյ և
 Հայաստանեայցս եկեղեցի երգէ. (չարակ. ճլն.)
 „Բղեսցէ երկբ զողորմութի, և նորացուցէ
 „զօրհնութի. քանզի Մծ ծննդեամբն 'ի միշտ
 „կուսէն 'ի փրկութի մեզ յայտնեցաւ“:

Ի՞նչ: Ապա ո՞վ թէ զխորդ մեծ, զխորդ գեր-
 ամբարձ, սքանչելի, հիանալի, և գերահրաշ-
 պարտ է զինել արժանապատուուն, և արդեանց
 ամենասբ կուսին Սարիամու, զոր խոստացաւ
 Մծ 'ի սկզբանէ անտի աշխարհի առ նախա-
 հարսն մեր, ստուերագրեաց ընդ խորհրդական
 քօղով բազմազգի օրինակաց, բացատրեաց բիւր-
 օրինակ նմանութիք, և նախապատմեաց բազմա-
 պատիկ մարդարէական պատգամօք:

Պատմութիւն Գաւառի Սահմանաւոր Եւ յղութեան
նպատակով:

Եւ: Այսպէս պարտ էր մեծի այսմ Կուսի՛ ըստ
մարդարեւիցն բանի՛ ծնանել ՚ի ցեղէն Յուդայ,
և յազգէն Գաւթի, այս է՛ յազգէ անտի, որ
յայնչափ դարս ետես ՚ի զաւակաց իւրոց նսափւ
յարբունի աթոռ, նախ՛ ՚ի զլուս համօրէն աղ-
զին Խորայելի, և ապա ցեղին Յուդայ, յորոց
ումանք նշանաւոր հանգիսացան ոչ միայն զիւց-
ազնական գործողութիւք, և մեծանշան յաղ-
թութիւք, որովք յաղթական գտան ընդդէմ
թշնամեաց, այլ սրբութիւ վարուց իւրեանց:
Այլ յորժամ մերձեցաւ ժամանակ, յորում
գալոց էր յաշխարհ կինն այն, որ լինելոց էր
յաչս Այ, և հրեշտակաց, և սրց, և համօրէն
հաւատացելոց, ամենեին գեղեցիկ, և ամենեին
գերապանծ զարդ արբունի ազգիս, էր ազգս այս
յամ՝ մարդկային շքոյ խրթնացեալ, և հաւա-
սարէր ընդ ազգաց սոսկական հովուաց, և ար-
հեստաւորաց: Այլ թէ այսմ այսպէս պարտ էր
լինել, ապաքէն ըստ բաւականին ցուցեալ էր
Ասայի ՚ի համբաւաւոր մարդարեւութեանց իւ-
րում, զոր մէք ՚ի վեր անդր յառաջ բերաք,
և մեկնեցաք. * Բողոքացի գաւառական յարմարոյն
Յիսուսաց ||, և որ ՚ի կարգին: Վանդի բառք

արմար, որ լինելու արարականին զնի Է-ն, ուղ յուշ
 առնէ սբն Լերոնիմաս, (ի վերոյիշ. տեղ.)
 նշանակէ վեոնն անպատճաճ ՚ի ճիւղոց, եւ ՚ի արե-
 ղոց. զի ցուցի, սակ սբ վարդապետն՝ ,, եթէ
 ,, ամենաւր կոյսն Սարիամ, և ՚ի նմանէ Տս
 ,, Վս՝ ճնանելոց էր յաղգէն Ղաւթի, յորժամ
 ,, սա ապարէն ՚ի բաղմաց հետէ զնի գերութենն
 ,, Քարելացոց կորուսեալ էր զիսոս և զուր
 ,, արքունական աթոռոյ և պսակին “ : Աւ այս
 երևի լինել ըստ ամենայնի համաձայն մե-
 ծասքաշ անտեսութե մարդեղութե Քանին Այ :
 Օի զորօրինակ Վս գալոց էր յաշխարհս իւր
 զամենակարօղ բժիշկ, առ ՚ի բժշկել զվերսն առ
 ՚ի մահ, զոր ընկալաւ մարդն վն մեղաց, յորս
 յաւետ վտանգաւորն, և յոյժ կարելէրն, և
 դժոճարագոյնն ՚ի բժշկիլ է վերքն հպարտութե .
 նոյնպէս կամեցաւ նա ճնանիլ ոչ ՚ի մեծահա-
 բուստ, և ՚ի զօրաւոր, և ՚ի մեծապատիւ ճնողաց,
 լն ճրիցն անոցիկ՝ որք զմարդկան տածեն զհպար-
 տութի. այլ յաղքատութե, ՚ի մթութե, և յար-
 համարհութե : Աս այնորիկ և ամենաւր կուսին
 Սարիամաւ, որ առ ՚ի յաւիտեանց կարգեալ էր
 լինել մայր փրկչին, և նմանիլ նմա առաւել
 քան զամ արարածս, անկեղև ճնանիլ ՚ի ժամա-
 նակի, յորում արքայաղուն զարմի նորա անշքա-
 ցեալ յամ մարդկային փառաց և ՚ի պատուոյ,
 նուաւ

նուճառացեալ դնէր չի խաժամուժ ամբոխս իւր
մոռացեալ և ընկեցեալ յաչաց :

ԷԳ : Եւ յիրաւի առաւել շահաւէտ է մեզ
զոյն զայս զիտել, (առ ՚ի ուսանել աստի արհա-
մարհել զերկրաւոր մեծութիւնս, և մեկնել զսիրտ
մեր յիրաց անտի, զորս կուրացեալն աշխարհ մեծ
իմն համարէ, և այնչափ կաթողին ըզճանօք
խնդրէ, այս է՝ զհարստութիւնս, և զպատիւս.)
քան թէ ընդվայրաքննութիւն հետազօտել մեզ
զանուճանս, և զհայրենիս, և զայլ սոյնպիսի պա-
րագայս վերաբերեալս յազգաբանուի ամենանչ
Կուսին : Վանզի ուղ ասէ մեծանուն ոմն նբ
հայրապետ և կարդինար, (Պետր . Ղամիան .
Ներբող . 3 . ՚ի վի ծննդ . կուսին .) ,,նն ոմանք,
,,որոց կամելով զիտել առաւել քան զոր պարտն
,,է զիտել, չափազանց իմն և ընդունայն հե-
,,տաքննութիւն խոյլ և խնդիր առնեն, թէ ո՞վ
,,էր հայր, և ո՞վ էր մայր սից կուսին Մարի-
,,ամու : Եւ ՚ի զուր է խնդրել զայն ինչ, զոր
,,աւետարանին աւելորդ դատեցաւ պատմել մեզ :
,,Տի եթէ այսպիսի ծանօթութի կարեւոր ինչ
,,լեալ էր մեզ, չէր արդեօք այնպիսի ընտիր
,,պատմչին զանց արարեալ զնովաւ լուռ չափ :
,,Վանզի այս սովորուի է սրբազան մատենա-
,,գրաց, զի զորօրինակ ոչ երբէք ասեն ինչ՝ որ
,,կարօղ իցէ վնասել մեզ, նոյնպէս ևս զանց

„ առնեն պատմել զայն ամ , զորս զխտելն չէ
 , ինչ մեզ օգուտ “ : Ապա շատ լիցի մեզ զխ-
 տել , եթէ ՚ի վաղ ժամանակաց հեռե հաւա-
 տացեալ եղև , եթէ ամեներջանիկ և ամեն-
 երանեալ ծնօրք ամենաօր Առսին՝ եղևն քն
 Յովակիմ , և քն Աննա . որք և անուամբն իւ-
 բեանց նշանակեն զվիճակն սահմանեալ նց առ
 յԵՅ . քանզի Յովակիմ նշանակէ պարսպապո-
 Տեասն , և Աննա՝ շնորհ՝ Տեասն : Ազբա էին
 ծնեալք ՚ի Բեթղեհէմ . բայց թուի , թէ հաս-
 տատեալ էին զբնակուի իւրեանց ՚ի Ապղարէթ
 հոլեցեալ փոքրիկ քաղաքին Ապլիւսայ , որ էր
 տեղի կարի պատշաճական նուազուէ ընչից նց ,
 և համեմատեալ խոնարհութեն՝ որ փայլէր յամ
 պարագայս վարուց նց . թէպէտ և անարգ յաչս
 յարմնասէր և աշխարհասէր մարդկան , այլ առա-
 շել ՚ի յարգի և ՚ի համարի ըն անվրէպ սկզբանց
 հաւատոյ :

Ը : Արդ՝ ՚ի Ապղարէթ քն Յովակիմ և
 քն Աննա եղևն միջնորդք , զորս ՚ի գործ էած
 ամենակայն Աճ ՚ի ծնանիլ զամենաօր Աղսն . ՚ի
 թագաւորութե շեքովի մեծի ՚ի շրէաստանի ,
 և յինքնախալութե շուրմայեցուց՝ Օգոստոսի
 կայսեր : Անդ այս երջանիկ յղութի սնց կուսին
 Սարիամու , զորմէ բազումք ասեն , թէ հրաշուք
 եղև , իբր ըն ը բազում ամս քն Յովակիմ և
 սին

սքն Մենա կրէին զնախատինս ամուլթն . ըստ
 որում և Հայաստանեայցս եկեղեցի հաստատէ՝
 յերգելն անդ . (շարակ . ան .) ,, Աւրախուլթի աշ-
 ,, խարհի ծնաւ զՍարիամ ամուլն Մենա աւետեօք
 ,, զուարթնոյն “ . դարձեալ՝ (անդ՝ ք .) ,, Ի յա-
 ,, մուլ երկրէ սյսօր բուսաւ մեզ բարբեր բոյսն
 ,, բարի . . . միամայրն Սարիամ , արմատ անկոյն
 ,, անմահուլն “ : Ընդ այս ասեմք երջանիկ յղուի
 սիյ կուսին Սարիամու՝ ուրախացեալ ցնծայ սք
 եկեղեցի , որ ՚ի նմա տեսանէ զլինելութի յարա-
 բաժոյն՝ որ ամենամբ քան զամ արարածս , որք
 եղնն ՚ի վն երկրի , և զառաւել մերձաւոր իմն
 տրամադրութի մարդեղութն Բանին . որ զոր-
 օրինակ եղև նպատակ ուխտից և անձկալի փա-
 փազանաց համօրէն արդարոց հնոյ կտակին ,
 սոյնպէս և այժմ է նպատակ օրհնութեց , և
 փառաբանութեց , և ցնծութե համօրէն քրիս-
 տոնէից , յորոց շինեցաւ եկեղեցի : Այսպսորիկ
 սկիզբն եղև անդստին յերկօտասաներորդ դա-
 րէ անախ յեկեղեցիս ինչ , մանաւանդ Վաղղիոյ ,
 կատարել զտօն մասնաւոր ՚ի պատիւ յղութե
 ամենամբ կուսին Սարիամու , զայն յետ այնորիկ
 ՚ի հնգետասաներորդ դարուն հաստատեաց և
 սք եկեղեցին Հուլմայ , ուր յայտ է ՚ի տահմա-
 նադրութեն , զոր ՚ի սոյն սակս հրատարակեաց
 ծայրագոյն քահանայապետն Վսեստոս չորրորդ

յամին 1477. յորում զիտաւ ամեալ զձիրս
 ամենաւր կուսին Սարիամու, զիտէ զարժուցա-
 նել զՅերմեոանդութի հաւատացելոց առ նա:
 Արդ՝ ահա այս են բանք քահանայապետին մե-
 ծի: «Տուչ ամեալ մեր շերմեոանդն մտօք զդե-
 րասպանձ և զգերամբարձ արդիւնս հրաշափա-
 ռագոյն կուսի Աճամօր, որ իբրև գշխոյ երկնից
 վերամբարձաւ գեր ՚ի վերոյ քան զհրեշտա-
 կացն դասս. և ուշի ուշով միտ նդեալ, եթէ
 է նա մայր շնորհաց, և ողորմութե, սիրօղ
 ազգի մարդկան, միթիթարիչ հաւատացելոց. որ
 վն փրկութե նց, մանաւանդ յորժամ մեղօք
 են ծանրաբեռնեալ, պաղատանօք իւրովք և
 մեծազօր բարեխօսութի իւրով միջնորդէ առ
 ամենազօր արքայն երկնից, զոր նա ինքն ծնաւ
 յամենամայրուր արգանտի իւրում. պարտ և
 պատշաճ դատիմք, զի ամ հաւատացեալք վն
 յղութե նորին անարատ Արուսին շնորհս և գո-
 չութիս մատուցեն ամենակալին Այ, որ նա-
 խախնամուքն իւրով ընտրեաց ՚ի յաւիտենից
 զխոնարհ զայս Աոյս, և առատութի պարգևաց
 Հօգւոյն սիյ հանդերձեալ պատրաստեաց զնա,
 առնուլ ՚ի նմանէ Արդւոյն իւրոյ միածնի զմար-
 մին մահկանացու, առ ՚ի փրկել զժողովուրդ
 իւր, և հաշտեցուցանել ընդ սկզբան և ընդ
 աւարչին իւրում զմարդկայինս բնութի զան-
 ակաւն

„ կեանքն ը սարտաւորութի յաւիտենական մահա-
 „ ո՛ւն վն մեղաց առաջինն մարդոյն “ :

Ի՛նչ : Հաստատեաց նոյն ինքն ծայրագոյն
 քահանայապետն զպաշտօն ժամերգունք , և զյա-
 տուկ պատարադի կարգ տօնիս . և շնորհեաց
 զներողութի ամենեցուն նց , որք առաջիկայ լի-
 ցին , և բարեպաշտութի կատարեսցեն : Աւ ՚ի
 ժամանակէ անտի և այսր առաւելաւ յոյժ առ-
 հասարակ բարեպաշտութի հաւատացելոց առ
 անարատ սբ Աղյսն . յոր յաւելին նորանք ջեր-
 մեռանդուիս և այլ ծայրագոյն քահանայապետք :
 Աղեմէս ութերորդ արար զպաշտօն ժամերգունքն
 կրկին մեծագոյն : Աղեմէս իններորդ յաւել և
 զութօրէսն : Իսկ ՚ի վերջոյ Աղեմէս մետասանեւ-
 ղորդ սահմանեալ զօր տօնի նի յութերորդ ա-
 ւուր Ղեկտեմբերի , հրատարակեաց զայն լինել
 տօն հրամայեալ : ՚Ի պաշտամանց աստի , զոր
 եկեղեցին ընծայէ ամենաւր Առսին յառաջին
 վայրկենէ անտի , յորում երեւի յարդանդի մօրն
 իւրոյ , քաջայայտ ցուցանի , եթէ քանի՞ երկ-
 նաւոր պարգևօք , և քանի՞ առանձինն շնորհօք
 ճանաչէ զնա եկեղեցի անդատին ՚ի սկզբանէ
 անտի լցեալ : „ Արդարեւ ո՛ւմ ումէք արդեօք , ասէ
 „ սբն () դոստինոս , (՚ի վն բնու . և շնոր . գէ .
 „ 36 .) պարտիմք հաւատալ մէք , եթէ տո՛ւնալ
 „ իցէ Աճ զառաւելագոյն շնորհօ . բայց եթէ
 „ նմա ,

„նմա, որ արդիւնաւորեցաւ յղանալ և ծնանել
 „զսկզբնապատճառն շնորհաց, որ ոչ ունէր, և ոչ
 „կարաց երբէք ունել զմեղսինչ: Աւ ^նւմ պարտ
 „էր լինել, ոպ յուշ առնէ քնն Ամբրոսիոս, (’ի
 „վն սահմա. կուս. զլ. 6.) յաւէտ իմն առան-
 „ծինն նպատաւորեալ, և արտօնացեալ Ա՛Յ,
 „բայց եթէ ամենաքր Վօրն իւրում“: ’ի ժամէ
 անախ, յորում Սարիամ քր կոյսն ընկալաւ զգոյ-
 ուի յարգանախ մօրն իւրոյ, պարտիւք համարել
 զնա իբր երկինք նոր, ոպ բանիցս կարգ է ասել,
 յորում ունէր Ա՛ծ թագուցեալ ընդ ծածկութիւն
 մարդկայինս բնութն՝ հաստատել զաթոռ իւր.
 իբր զերկրաւոր իմն զրախտ, յոր ունէր մտանել
 Աղամն նոր. իբր զտաճար ինչ, որում պարտ էր
 ընդունել զգոհն անարատ, որ լինելոց էր քա-
 ւութի մեղաց ամ աշխարհի. վն սյսորիկ ըմ մե-
 ծահրաշ և ըմ անսահման իմաստութն և նախա-
 խնամութնն Ա՛Յ, որ զամ ինչ կարգէ և պատ-
 շաճէ առ իւր վախճան՝ որոյ վն արարեալ է,
 ’ի ժամէ իսկ անախ անկ էր Սարիամու լութինն
 շնորհաց համեմատեալ վիճակին, յորում գտա-
 նէր յայնժամ, առ ’ի հանդերձել զնա յանհա-
 սանելի արժանապատուութի անամայրուէ. յար-
 ժանապատուութին ասեմ, որով ոպ նա առաւել
 քան զայլ ամ արարածս մերձենայ առ սկզբնա-
 պատճառն շնորհաց և սրբութն, նշնայէս պատ-
 շաճ

շած էր նմա լիութի ինչ շնորհաց վերադոյն
քան զլիութի այլ ամ սբց. ըստ որում և իմաստասիրէ նրն (Թովմաս. (Գ. մասն. խնդ. 27. պր. 5. 6.) « Լւերաքանչիւրումէք, ասէ, տայ
« Լճ զշնորհս, համեմատեալ վասնճանին, որոյ
« փն ընտրեալ է. ասլա ամենապէ կոյսն Սնրիամ
« գոլով ընտրեալ առ 'ի ընդունել յինքն զնա,
« որ լին էր ամ շնորհօք, յորոյ և 'ի լրութէ
« անտի ամենեքեան ընդունին զամ շնորհս՝ զոր
« ունին, պարտ էր նմա զայնչափ լիութի ըն-
« դունել, մինչև առաւելագոյնս մերձենալ առ
« նոյն ինքն սկզբնապատճառն շնորհաց » :

Ի՛նչ : Օպցչափ եղակի ձիրս արտօնութեցն
յղութն Սնրիամու տեսեալ, որ միշտ անարատ
և միշտ նր, և մէք ցնծասցուք ընդ նմա, և սրտի
մտօք շնորհս մատուցուք պարզեատուին ամ
բարութն, որ առատաձեռնեաց 'ի նա զգանձս
բարերարութեց իւրոց : Լւ ընդ նմին խոնար-
հեցուք զանձինս մեր, հայեցեալ միանգամ յոր
ինչ մէքն էաք 'ի մերումն յղութն : Լսասցէ ամ
մարդ անձամբ անձին լը սբցն Գաւթի. (Սաղմ.
Ծ. 8.) * Լնօրէնուլէ յղացայ, և 'ի Տեղս ծնու-
պէս Թայր Իմ : Լսլ Լճ ընդ սնսահման մարդա-
սիրութն իւրոյ եհան զմեզ յերկելի վիճակէ աս-
տի, և ծնաւ զմեզ վերստին 'ի ձեռն նր մկրտու-
թեան 'ի կենդանութի շնորհաց, և սրբեաց զմեզ :

Իսկարդ՝ զօրպիսի երակտիս պարտ իցէ մեզ մա-
տուցանել ԱՅ վն այսպիսի բարերարութենս մեծի,
զոր շնորհեաց մեզ եղկելեացս, և անարժանիցս:
Օ՞րպիսի փոյթ պարտ է մեզ յանձին զգենուլ,
առ ՚ի պահել և առ ՚ի յաւելուլ զշնորհն զայն, զոր
յայնժամ ընկալաք, ուն միշտ պահեաց, և յաւել
ամենասր կոյսն Սարիամ զշնորհսն, որ տունաւ նմա
՚ի յղունն իւրում: Բարեխօս լիցի վն մեր սր Արյսն
անարատ, առ ՚ի ընդունել վասն մեր յԱՅ ար-
դեամբ Արդւոյն իւրոյ միածնի զշնորհ նախապա-
հելոյ յամ արատոյ մեղաց, որ տայ մեզ կորու-
սանել զմկրտունն անմեղութի: Իսկ եթէ այն-
չափ դժբաղդ գտաք, զի արդէն կորուսաք զայս-
պիսի անդին դանձ պատճառական, ունիմք ապա-
քէն զմուտ զիմելոյ առ նա ինքն ամենասր Արյսն,
զի ընկալցի վն մեր զճշմարիտ և զանկեղծ ա-
պաշխարութի, որ ՚ի բաց բարձցէ զանսահման
վնասս պատճառեալ ՚ի մեղաց ՚ի հոգիս մեր:

Չնուսնդ տեհասնէ Կոստն Սարիամն:

Է՛: Օ՞ կնի ինն ամսոց յղութենն իւրոյ ծնաւ
Արյսս այս մեծ, լն հասարակագոյն կարծեաց՝ ՚ի
Վաղարէթ քաղաքի: Բայց չեղև և ոչ մի ինչ,
որ զճնունդ նորին մեծապատիւ արասցէ յաչտ
մտրդկան: Աղքատունն, խոնարհունն, անար-

դուժին, ընդհանուր լուռութիւն, և անհոգութիւն
 ամ մարդկան՝ զուգընթաց եղեն ծննդեան նր, և
 նորին եղեն մեծափառութիւննր: Այլ զի՞նչ այլ
 ինչ եղանակաւ պատշաճ էր ծնանիլ նմա, որ
 ծնանելոց էր յաւուր միում զթագաւորն երկնի
 և երկրի՝ ի գոմն ինչ, և պատրաստելոց էր Աճ-
 որդւոյն իւրում զգոյզն ինչ խոտ առ ՚ի հան-
 դիստ նր՝ ի մարի: Այլ եթէ ծնունդ Առաջին
 այսպէս է յաչս մարդկան, սակայն ընդ հակա-
 ռակս է ուրախարար և սքանչելապայծառ տեսա-
 րան առաջի աչաց հաւատոյ, առաջի հրեշտա-
 կաց, և առաջի համօրէն արքայութեն երկնից:
 Արեւի նա յորդիս մարդկան իբր շուշան ՚ի մէջ
 փշոց. զի քէ է նո յոտով քան զծնանիլն, ասէ
 նրն Ռեոնարդոս, որով և ծնունդ նորուն տար-
 բերի ՚ի հասարակաց ծննդենէ համօրէն մարդ-
 կան, որք ծնանին թշնամի ԱՅ, և որդիք բար-
 կութեն նր: Օնանի նա շքեղազարդեալ ընտիր
 ընտիր առաքինութիւնք. և ընդ առերևոյթ կեր-
 պարանաւ թշուառութեց, և մարմնաւոր տկա-
 րութեց, որք համօրէն ազգի մարդկան են հա-
 սարակ, թագուցեալ ծածկէ նա զպատճախե
 զանձս երկնաձիր օրհնութեց, և ՚ի սկզբանէ
 անտի կենաց իւրոց լի է շնորհօք, և Հոգւով
 սրբ: Ակեղեցին Վսի նկատէ յամենանր Արյան՝
 որ ծնաւ, զամէնօրհնեալ արշալոյսն այն օրհնութե,

որ աւետի զմերձենալ ցանկացեալ արեգականն
 արդարուն. հայի 'ի նա իբր 'ի նախկին ցումունս
 ճառագայթից յուսոյ մեղաւորաց, և իբր 'ի նա-
 խամարտուի յաղթանակին մեծի, զոր ունէր յաղ-
 թանակել Մծորդին նք յետ աւուրց 'ի վն հա-
 մօրէն դժոխային պետութեց, որք բռնակալուք
 ընկճէին զեղկելի որդիսն Մգամայ: Աւ վն այսո-
 րիկ նոյն ինքն սուրբ եկեղեցի, և մանաւանդ
 եկեղեցին Հռովմայ, 'ի վաղ ժամանակաց՝ և
 յիրաւի 'ի տասն և աւելի ևս դարուց հետե և
 այսր՝ սահմանադրեալ կարգեաց զտօն 'ի պատիւ
 ծննդեան սբ Աուսին յութերորդ աւուր ամենանն
 Աեպտեմբերի: Յայս տօն յետ այնորիկ Աննով-
 կենտիս չորրորդ յընդհանուր ժողովն, որ եղև 'ի
 Մխն քաղաքի յաւին 1244, յաւել և զութօրէսն,
 և զայն՝ յերախտագիտուի շնորհացինչ մեծի, զոր
 ամենասբ Ադյան արար ընդհանուր եկեղեցւոյ:
 Յայսմ՝ հանդիսի քարոզէ բարձրաձայն սբ եկեղեցի
 զցնծուի ինգուեն իւրոյ, և զպատճառն, որոց
 վն ուրախացեալ բերկրի. երդելով զբազում
 երգս փառաբանականս 'ի պատիւ մեծի մօրն Մյ,
 ընդ որս և զայս. « Օնունդ քո ով Ադյս անձա-
 ,, մայր՝ ելից զտիեղերս ան ինգութիւն. քանզի 'ի
 ,, քէն ծնաւ արեգակն արդարութե՛ս Վն Մծ մեր.
 ,, որոյ լուծեալ զկապանս անիծից ազգի մարդկան,
 ,, ընդ որով անկեալն էր, լըոյց զնա օրհնութիւն,
 և

„ և զմահու խորտակեալ զգորութի, պարզեաց
 „ մեզ զկեանսն յաւիտենից “ : Եւ Հայաստան-
 եայցս եկեղեցի . (շարակ , Կ .) „ Ուրախութի
 „ աշխարհի ծնաւ զՍարիամ ամուլն Լննա աւե-
 „ տեօք զոճարթնոյն : Եւ յօր լցաւ խոստումն
 „ Լննա առ հահապետսն՝ ՚ի զաւակէ նոցին օրհնիլ
 „ Կամ ազանց . զի յարմատոյ նոցին բղխեաց Ադամ
 „ սբ , որ ծնաւ զԲանն բարձօղ մեղաց նախա-
 „ ճօրն . փառս տացուք տոճողին մեզ զօրհնեալն
 „ ՚ի կանայս “ : Եւ յիրաւի եթէ նաև յաշխարհի
 սովորութի է մեծահանգէս և ցնծալից բերկրանօք
 կատարել զօր ծննդոց իշխանաց երկրի , տալով
 հպատակացն այսոճիկ զնշան ինչ յարգութե և
 մեծարանաղ առ իշխանս իւրեանց . քանի՞ առա-
 լել իրաւամբք պարտ և պատշաճ էր սբ եկե-
 ղեցւոյ կատարել զտօն աւուր ծննդեան թագուհ-
 ւոյն երկնի և երկրի , և ընծայել նմա զառաւել
 անկեղծ և զճշմարտաբարօղ վկայութիա ջերմե-
 ռանդութեն իւրոյ առ այս անհամեմատ բարե-
 բար աղգի մարդկան , և առ ամենազօր բարեխօս
 ընտիր ընտիր շնորհաց վն հաւատացելոց :

Է՛ : Եւ արդ՝ պատճենացուք զամենասբ
 կոյսն Սարիամ , որ ծնաւ խոնարհ , աղքատ , և
 անծանօթ , վն և արհամարհեալ յաչս մարմ-
 նաւորաց . այլ առաջի Լննա յարգի և գերազան-
 ցեալ յաշխարհս առանձինն երկնաւոր ձրիցն ճո-
 խութե ,

խութն, և յաղագս բարձրապատիւ սրբութեն
զարդու: Յամօթ լիցի առ սովաւ ամբարտաւա-
նութի մարդկան, որ խորշի յոյժ, և մեծ նա-
խատինս համարի զճնունդն աղքատին և զխոտան,
և մեծապէս պանծայ ը սնոտի և ընդունայն շքե-
ղութիս, և ը փառս որ զուգընթանայ 'ի ծննդեան
մեծամեծաց և ազնուականաց աշխարհի: Այն՝ որ
յիրաւի առնէ եղկելի և արհամարհ զհասարակաց
ծնունդ մարդկան՝ յինչ վիճակի և իցեն, է
մեղքն, յոր ծնանին նորբա, զոր չէ հնար բառ-
նալ համօրէն մեծութիւք և փառօք աշխարհի:
Իսկ զսորուն հակառակն ծնունդ ս'յ Աուսին գե-
րագանցէ զամենեքումիք ըստ վսեմութն, և ըստ
ազնուականութն, զի 'ի նուաստութն անդ իւ-
րում անմասն է 'ի մեղաց, և լցեալ զեղեալ
անձազարդ առաքինութիւք:

Ը: Ապա գոհուիս 'ի սերտ սրտէ մատու-
ցուք բարութեն Այ, որոյ տունեալ աշխարհի
զԱղոյսն սր, խնամ կալաւ, ասէ սրն Բեռնար-
դոս 'ի բանն՝ զոր ասաց մասնաւորապէս 'ի ծնն-
դեան Աճամօրն մեծի, «խնամ կալաւ, ասեմ
» յամի և ըստ ամի մեզ ողորմելեացս. 'ի բաց
» բառնայ զերկիւղ մեր, զարթուցանէ զհաւատս
» մեր, հաստատէ զյոյս, փարատէ զանյուսուի,
» և քաջալերէ զվհատութիս մեր: Գուցէ զան-
» գիտէիր, ասէ սրն, մերձենալ առ Հայրն երկ-

» նա

„ նաւոր , և 'ի ճայնէն և ԼԵԹ պակուցեալ փախ-
 „ չէիր խորև զՂդամ , 'ի Թաղչիլ . բայց ահա
 „ ետ քեզ միջնորդ զՅն : Օհնչ ինչ ոչ ըն-
 „ կալցի յայնպիսի Հօրէ սյսպիսի Արդի : Լսելի
 „ լինի նա անտարակոյս առ իւրոյ խոնարհական
 „ յարգութենն : Օհն Հայր սիրէ զԱրդի : Եւ
 „ զինչ . գուցէ զանպիտոնս և առ սա մերձենալ :
 „ Օանիր , զի սա է եղբայր քո , է մարմին քո ,
 „ զիմ փորձուէ էառ սա զփորձ , բաց 'ի մեղաց ,
 „ զի ողորմած լինիցի : Մարիամ ետ քեզ զեղ-
 „ բայրս զայս : Եւ գուցէ երկնչիս և 'ի նորուն
 „ նծպետական մեծվայելչութեն . զի Թէպէտ և
 „ մարդ եղև , այլ զՂճն լինել ոչ եթող : Եւ
 „ արդ՝ կամիս արդեօք զոք և առ սմա բարեխօս
 „ ունել : Փութասցիր զիմել առ Մարիամ :
 „ Քանզի 'ի Մարիամ է մարդկութի մաքուր ,
 „ մաքուր ոչ միայն յիմ ապականութէ , այլև
 „ մաքուր մննչանաւոր ծննդեանն : Աչ եթէ
 „ երկմտութի ինչ ասեմ քեզ , այո՛ լսելի լինի
 „ նա առ իւրոյ խոնարհական յարգութենն : Լսէ
 „ անվրէպ Արդին մօրն իւրում , և Արդին լսելի
 „ լինի Հօրն : Սա է սանդուղք մեղաւորաց . սա
 „ է յոյս իմ մեծ . (ասէ սրնն) . . . Եպա զինչ
 „ որ ինչ հանդերձեալ ես դու նուէր մատուցա-
 „ նել Տեառն , յուշ լիցի քեզ յանձն առնել
 „ զայն Մարիամու : . . . Իբրզի գուցէ ձեռն քո
 „ արիւ-

„արիւնաթաթաւ իցէ , կամ յայլ ինչ չարիս
 „չաղախեալ : Այլ և զդուզնաբեայ նուէրդ , զոր
 „փափաքիս մատուցանել Այ , արա՛ սպաստան
 „ի ձեռս Սարիամու , ձեռք նր եւ յոյժ հաճոյ-
 „ական և մեծապէս արժանաւոր ընդունելի լի-
 „նելոյ . եթէ ոչ կամիս լինել այնմ հերքելի :
 „Ձեռքն այն եւ իբր շուշան սպիտակափայլ ,
 „որոյ վն և փեսայն երկնաւոր , որ սիրէ օթա-
 „գայիլ ՚ի մէջ շուշանաց , չէ կարող ասել՝ ոչ
 „գտի ՚ի մէջ շուշանաց , զոր միանգամ գտանէ
 „յամենամաքուր ձեռան Սարիամու “ :

Եւբաւ անուն մեծասէր Արսին՝ Սարիամ :

Ըն : Ա՛յճային տեսչուք եղաւ սրբ Վրասին ծնե-
 լոյ անունս Սարիամ , որ լն սրբն Պետրոսի ոս-
 կիաբանի՝ նշանակէ Տէրն , կամ Տէրոհն , և լն
 սրբն Հերոնիմոսի և սրբն Բեռնարդոսի՝ նշանա-
 կէ Աստուծոյ Ժողով : „Եւ կարի յիրաւունս , ասէ
 „նախայիշատակեալ սրն Պետրոս ոսկիաբան .
 „(բան ՚ի վն աւետմ .) կոչեցաւ նա Տէրն , կմ՝
 „Տէրոհն . որովհետեւ պարտ էր նմա լինել մայր
 „Այ և Տեան տիեզերաց , պարտ էր ազատ
 „լինել յամ ծառայութէ , և քան զամ արա-
 „բածս լինել գերագոյն “ : Օտոյն զայս իմաստ
 ընդարձակագոյնս մեկնէ սրն Բոնավէնդուրա .
 (հայեր .

(Հայեր . ընթերց . 3.) 'ի բանս յայսուսիկ :
 ,,Ընունդ Սարիամ նշանակէ Տիրուհի, և սքան-
 ,,չելապէս իմն պատշաճի սյն Վուսին, որ է տի-
 ,,րուհի հրեշտակաց, մարդկան, և զիւնաց“ :
 “Աս է տիրուհի հրեշտակաց, ասէ սքն, զի յեր-
 կինս է բարձրացեալ գեր 'ի վերոյ քան զհրեշ-
 տակացն դասս, և երանելի անմարմին հողիքն
 այնոքիկ պատուեն, և մեծարեն զնա : “Աս է
 տիրուհի մարդկան, քանզի ամ ջերմեռանգն
 և հաւատացեալ անձանց պատշաճի այն բան
 սաղմոսին . (Ճիւք . 2.) * Ոպ աչ աղանոյ 'ի
 յեան արիւնջ իւրոյ ॥ : Ապա ամ որ համարաձեալ
 զաչս իւր՝ հայեսցի 'ի ձեռս Սարիամու, զի բա-
 բխօսութիւնն 'ի ընկալցի զչնորհան՝ որոց պէտս
 ունի : Աւ է մեզ, ասէ սքն, զի ունիմք զտիկին
 և զտիրուհի զոմն զայսպիսի, որոյ են այսչափ
 առատաբաշխ և բարերար ձեռք, և պաշտպա-
 նութի նր այնպէս մեծազօր է առ Վճորդւոյ իւ-
 րում, մինչև ամենեքեան առհասարակ կարօղ
 եմք աներկեան առ նա զիմել : Առ նա զիմեւ
 արդարք, առ 'ի ընդունիլ զիսպառ համբերուի,
 և զյաւելումն արդարութե . առ նա դառնան
 մեղաւորք, առ 'ի ընդունիլ զչնորհ ճշմարիտ
 ապաշխարութե, և զթողութի մեղաց իւրեանց :
 “Աս է ևս տիրուհի զիւնաց, զի իշխէ նոցա
 առ ընկճելոյ զկատաղութիսն, և առ նկուն առնելոյ
 զամբ

չամբարտաւանութի՛ն նց, առ ընդունայն առնե-
լոյ զամ՝ ճիգն նց, և առ ՚ի դերև հանելոյ զամ՝
զաւաճանութիս և զբարանս նց, զորս նիւթեն
մարդկան: Աւ վնայսորիկ ՚ի վն ածէ սբ վար-
դապեան. «Աքղ՝ զայս ամենամեծ տիրուհի, և
« զայս ամենազօր տիկին ը արժանեաց սիրեմք,
« արժանապէս գովեմք, և արժանապէս առ նա
« պաղատիմք, զի զմեղ ՚ի դժոխային թշնամեաց
« աստի պատսպարեսցէ »:

Է Ք Րստ նմին օրինակի քաջ պատշաճի
ամենամբ Արուսին անունս Սարխամ, ը որում
նշանակէ Ասպլ ծովու: Արբ զի է արդարև
աստղ ամենամարուբ, ը որում ծանուցանէ վե-
րոյիշատակեալ սլն Ռոնավէնդուրա, յաղողս
մեծի վարուցն մարբութեն, զոր միշտ յանձին
եբեր, անմասն գոլով բնաւին յամ արատոյ
յանցուճոց: Աստղ որ արձակեաց յերկիր զգե-
բապանձ և զամենապայծառ ճառագայթ լուսոյ,
ճնանելով զՍրղին ԱՅ: Աստղ օգտակարագոյն
առ ՚ի ուղղել զմեղ յերկնային հայրենիսն, առ
՚ի առաջնորդել մեզ ը ծով կենցաղոյս ՚ի շնորհս
Սրղւոյն իւրոյ՝ իրբ ՚ի նաւահանդիստ երկնից
տրքոյութեն: Աստղ լուսապայծառ վն օրինա-
կաց վարուց իւրոց, և վն գերափայլ առսքինու-
թեց իւրոց, լուսապայծառ է ևս վն բարերա-
բութեց գթութե իւրոյ, որովք լուսաւորեաց
զբա-

զբազումն հօգեորսպէս ՚ի խաւարի մ'թուծն
 կենցաղոյս, զորօրինակ և սիւնն հրեղէն լուսա-
 ւորեաց մարմնաւորսպէս զորդիսն Խարայելի յա-
 նտպատին: Բարերարութիւնք նրն ևն պատսպարել
 զմեզ ՚ի պատուհասից ցասմանն ԱՅ, և ՚ի հրոյ
 դիւական փորձութեց: „Օհնչ առնէսք մէք
 „եղկելէքս, աղաղակէ նրն, զհնչ առնէսք մէք
 „ընկզմեալքս ՚ի խաւարի կենցաղոյս, եթէ չու-
 „նէսք զայսպիսի լուսապայծառ աստղ: Օհնչ
 „առնէր աշխարհ, եթէ ոչ էր արեգակն: Անկ,
 „ասէ նրն Բեռնարդոս, բարձ զմարմինս զայս
 „արեգակնային, որ լուսաւորէ զաշխարհ, և ուր
 „դտանիցի յայնմհետէ տիւ: Բարձ զԱնրիամ՝
 „զայս գեթագոյն լուսապայծառ աստղ ծովու-
 „զնչ նչ ինչ մնայ, բայց եթէ մութն մառտխապատ
 „խափան ամի, ստուեր մահու, և խաւար շոշա-
 „փելի“: Ի վասնանի Անրիամ, ասէ վերայի-
 շեալ նրն Բոնավէնգուրա՝ կնքելով զբանս իւր,
 է աստղ լուսապայծառ վն լիութն շնորհացն,
 զորս ունէր ՚ի կեանս յայս, և վն անհասանելի
 փառացն՝ զոր վայելէ յերկինս, որ է անհամե-
 մատ գեր ՚ի վերոյ քան զփառս սյլ ամ սրց,
 որք իւր զաստեղս փայլակնացայտ լուսափայլեն,
 և լուսափայլեսցեն առայի ԱՅ ընդ ամ յաւի-
 տեանս: „Անչ ո՞րք և իցես դու, ասէ նրն Բեռ-
 „նարդոս, (ճառ 2. ՚ի վն բանին Առաքելոցս):

,, որ յընթացս կենցաղոյս կարծեսդ ընթանալ
 ,, ՚ի վն հաստատուն երկրի, ՚ի միտ առ յաւէա
 ,, տատանիլ յալեաց՝ և ՚ի մըրկաց, մի ՚ի բաց
 ,, դարձուցաներ զաչս քո ՚ի լուսապայծաւ աս-
 ,, տեղէս, և թէ ոչ կամիս ընկղմիլ ՚ի մըրկաց :
 ,, Եթէ շնչեն հողմունք փորձութեց, և թէ ընդ-
 ,, հարկանիս ՚ի քարաժայռս վշտաց, հայեաց
 ,, յստղս յայս, կարդա՛ զՍարիամ : Եթէ ալե-
 ,, կոծիս, և այսք անդր տարաբերիս յալեաց
 ,, հպարտութե՛ն, կամ փառասիրութե՛ն, կմ՛ բամ-
 ,, բստանաց, և կմ՛ նախանձու, հայեաց յստղս
 ,, յայս, կարդա՛ զՍարիամ : Եթէ ազահու՛թին,
 ,, կամ բարկութի՛ն, և կամ գրգիռ մարմնոյդ
 ,, հարկանէ զնաւակ մտացդ, դարձո՛ զաչս քո ՚ի
 ,, Սարիամ : Եթէ ՚ի ծանրութե՛ մեղացդ ամբո-
 ,, խեալ, և վն գարշութե՛ն խղճի մտացդ շփո-
 ,, թեալ, և յերկիւղէ դատաստանին Մ՛յ պա-
 ,, կուցեալ, սկսանիս անգնդասոյղ լինել ՚ի վիհս
 ,, արամութե՛ն, և ՚ի խորս յուսահատութե՛ն, յո՛ւշ
 ,, լիցի քեզ Սարիամ : Ի վտանգս, յանձկուիս,
 ,, և ՚ի կասկածանս խոկա՛ զՍարիամ, կարդա՛
 ,, զՍարիամ : . . . Եթէ զհետ նն ընթանաս, ոչ
 ,, խտորիս յուղիլ շաւղէն . դիմելով առ նա
 ,, պաղատանօք, ոչ յուսահատիս . և խոկալով
 ,, զնա, ոչ մոլորիս : Եթէ նա ուղղէ զքեզ, ոչ
 ,, անկանիս, և թէ պաշտպանէ զքեզ, ոչ երկի-

„ցես յուսմէքէ . եթէ նա առաջնորդէ քեզ , ոչ
 „վաստակիս . և նպաստիւք նր ժամանես երջան-
 „կարար 'ի նաւահանգիստն յաւիտենական երա-
 „նութէ . և լն այսմ օրինակի դու քեզէն զփորձ
 „առցես , եթէ քանի՞ իրաւամբ եղաւ մեծիկու-
 „սին անունս Սարիամ “ :

ԼԳ : 'Ի պատիւ գերջարգոյ և ամենաւսր ան-
 ուննս , սովորութի եղև յեկեղեցիս ինչ Սպա-
 նիոյ կատարել զտօն մասնաւոր 'ի 22 . 'Այլեւ-
 բերի , զոր և հաստատեաց վն եկեղեցեացն այնու-
 ցիկ քահանայապետական կոնդակաւ ծայրագոյն
 քահանայապետն Վոն տասներորդ՝ յամին 1513 :
 Այլ յետ այնորիկ տարածեցաւ այս տօնախմ-
 բութի և յայլ եկեղեցիս արտաքոյ Սպանիոյ .
 մինչ զի մեծարու ծառայն Այ Աննովկենտիոս
 մետասաներորդ՝ 'ի շնորհակալութի սլն կուսին
 Սարիամու վն յաղթութեն՝ որով 'ի պարտութի
 մատնեալ էին Հագարացիք , որք պաշարեալ
 կանխաւ զՎեննա քաղաք Աստուիոյ , սպառ-
 նային 'ի վն համօրէն քրիստոնէից հասուցանել
 զաւերումն , և զկոտորած . հրամայեաց յամին
 1683 . ընդ աշխարհ ամ ուղղափառաց՝ 'ի կիւ-
 րակէին , որ 'ի մեջ ութօրէից ծննդեան նորին
 ամենաւսր կուսին՝ կատարել զտօն ժամերդութի
 և պատարագաւ՝ 'ի պատիւ անուանն Սարիամու .
 զայսօրինակ զարթուցեալ զամ հաւատացեալս ,

ի ցուցանել զերախտագիտութի իւրեանց առ մայրս ողորմութեն, վս մասնաւոր բարերարունցն, զորս ոչ երբէք դադարեցաւ ընդունել յՄ յօգուտ համօրէն եկեղեցւոյ, և իւրաքանչիւր անգամոց նորին, և յառաւել ևս բորբոքիլ ջերմեռանդութիւ առ նա:

Ինծայումն ամենաբ Առնին ՚ի Կաճարն:

ԼԷ: Ամենաբ Արշան (ուր բարեմտութիւ հաւատացեալ լինի,) անդստին ՚ի տիս մանկուն իւրում ընծայեցաւ ՚ի տաճարն, առ ՚ի լինել նուիրեալ Մ, և հաւանականաբար՝ առ ՚ի կատարել զուխան, զոր ուխտեցին ծնողք նր, այն է՝ նուիրել Տեառն զպտուղն՝ որ ծնանիցի յամուսնունէն, ՚ի բառնալ Տեառն յետ բաղում ամաց ՚ի նոցանէ զնախատինս ամբութե: Ահա այս ընծայումն է, զորոյ զտօնն կատարէ եկեղեցի ՚ի 21. Արշամբերի. տօն, որոյ գտանին յիշատակք յարեւելան եկեղեցին ՚ի սկզբանէ անտի երկոտասաներորդ դարուն, և զոր յարեւմտեան եկեղեցին հաստատեաց ծայրագոյն քահանայապետն Վրիգոր մետասաներորդ, յորժամ էր յՎիննօն, յամին 1374. և Վիլիպպոս հինգերորդ արքայ Վաղղիոյ մեծաւ նախանձու յառաջացոյց զայն ՚ի թագաւորութն իւրում:

ԼԷ: Ռադուֆը համարին, և թէ ամենաւր
 Արցսն ոչ միայն ընծայեցաւ 'ի տաճարն, իբրև
 ամենամարութի նուէր Տեառն, այլև առ 'ի մնալ
 անդէն 'ի տաճարին, այս է' 'ի բնակարանս՝ որ
 առ տաճարին էին, առ 'ի կրթիլ անդ ընդ այլոց
 կուսանաց 'ի ծառայութե՛ն Տեառն. ըստ որում
 կարի վայելուչ իսկ էր, ուր ասէ նրն Յովհան
 դամասկացի, ('ի վ՛ր ուղղափ. հաւ. դԼ. 14.)
 ,, զի տնկեալ 'ի տան Տեառն, և պարարտացեալ,
 ,, լը օրինակի պտղաբեր ձիթենուոց, եղիցի բնաւ
 ,, կարան համօրէն առաքինութեց, նա՛ որ ունէր
 ,, յղանալ յարգանտի իւրում զԼ՛ծ, որ գոլով
 ,, նր, 'ի նրս հանդչի:

ԼԸ: Այլ զիարդ և իցեն կարծիք և համաւ
 բումն մարդկան, 'ի վ՛ր ժամանակի, ելունակի, եւ
 իրէն-լե՛ն ամենաւր Առաքին 'ի գոծարին, յոր ըն
 ժայեցոս, զորոց չի՛ ինչ սրտագուլե՛ն հարստոցին,
 (զորօրինակ ասէ արդի գերասհամբաւ մատենագիր
 ոմն. ք Ռենեղիկ. ԺԴ. ծանօթ. 'ի վ՛ր ընծայ.
 ամենաւր կուս.) չիք ինչ տեղի տարակուսաւ
 նաց, եթէ ինքն իսկ ամենաւր Արցսն նուիրեաց
 զանձն իւր Տեառն, վարելով զամենաւր և զաւ
 մենեին առաքինական կեանս. զոր ահա նկա
 բարէ նրն Ամբրոսիոս, ('ի վ՛ր կուս. զիւրք 2.
 դԼ. 2.) առ 'ի յորդոր ամենայն կուսանաց, զի
 նմանակից լիցին նմա: ,, Այ՛, սակ, Մարիամ
 ,, կոյս

,, կոյս ամենաւր ոչ միայն մարմնով , այլև մտօք .
 ,, իբր զի ոչինչ անկարգ կամ անստաւոր յօժաւ-
 ,, բուծի մթազներ զանկեղծ սէր նորին որ առ
 ,, ՂՃ : Եւ նա խոնարհ սրտիւ , ծանր 'ի խօսս ,
 ,, խոհեմ , սակաւ 'ի զրոյցս , եռանդազին յընթեր-
 ,, ցումն . և ապաւինէր ոչ 'ի սնոտի և յանհաս-
 ,, տատ իրս աշխարհի , այլ յաղօթս աղքատաց :
 ,, Եւ նա անձանձիր յաշխատութե , համեստ 'ի
 ,, խօսս . և սովոր էր ընտրել դատաւոր խորհր-
 ,, դոց իւրոց՝ ոչ զմարդ որ , այլ զՂՃ : Աչ զոր
 ,, զայրացուցանէր երբէք . զամենսեան սիրէր ,
 ,, զվերնագոյնս պատուէր , ոչ նախանձէր ընդ
 ,, հաւատարս իւր , խորչէր 'ի սնապարծութե ,
 ,, կանոնաւորէր ը բանականութե , սիրէր զառաւ-
 ,, քինութիւն : Աչ երբէք եղև նմա և ոչ իսկ մի
 ,, միայն հայեցիւք տհաճել զծնօղան իւր . ոչ
 ,, երբէք եղև նմա տարաձայնութի ունել ընդ
 ,, ազգականաց իւրոց . ոչ երբէք խորչեցաւ 'ի
 ,, ռամիկ մարդկանէ , ոչ երբէք ծաղը արար
 ,, զտկարս . ոչ երբէք խորչեցաւ յաղքատաց .
 ,, նա մանաւանդ՝ ոչ երբէք տեսանէր նա զմար-
 ,, դիկ , բայց եթէ յորժամ հանդիպէր առնել
 ,, առ նս զգործ ինչ ողորմութե , ը պատշաճի
 ,, կուսական պարկեշտութե իւրոյ : Աչինչ էր
 ,, յաչս նր հայեցուած դժնեայ , ոչինչ խիստ 'ի
 ,, բանս նր , ոչինչ անվայելուչ 'ի գործս նր .

,, վարք նր էին վայելուչ , ընթացք նորին հան-
 ,, դարտաբայլ , ձայն նորին դաշն . մինչև ար-
 ,, տաքին վարք նր ցուցանեին զբարեվայելութի
 ,, հոգւոյ նր , և էր իսկական դաղափար ընտիր
 ,, վարուց : Օ՛հ զորօրինակ գեղեցիկ ինչ տուն
 ,, ճանաչի 'ի դաւթի անդ իւրում , և յառաջին
 ,, մուտս անդ ցուցանէ , եթէ չիք 'ի ներքս տեղի
 ,, ինչ խաւարային . ըն նմին օրինակի պարտ է և
 ,, հոգւոց մերոց այնպէս լուսափայլել արտա-
 ,, քուստ , ու՞ թէ անդամք մարմնոյս ոչ ծած-
 ,, կէին զնա : Օ՛հ նչ կայ ինձ խօսել զճշդութե
 ,, նորին 'ի կերակուրս , և զառատութե յարգու-
 ,, թեան և մեծարանաց իւրոց առ ամենեւեան ,
 ,, և զանթերի կատարմանէ ամ պարտաւորութեց
 ,, իւրոց : Բստ պարտաւորութեցն մասին մարթ
 ,, է ասել , եթէ զանցանէր նա զպարտութ բնու-
 ,, թեան . իսկ ըն կերակրոցն , եթէ 'ի բաց բառ-
 ,, նայր և զկարեօրն : Յաճախ էին ծոմապահու-
 ,, թիք նորին , և յորժամ կերակրէր , կերակուր
 ,, նր իբր 'ի բազումն էր աղքատին , բաւական
 ,, միայն 'ի պահել զկեանս 'ի մահուանէ , և ոչ
 ,, առ 'ի տածել զփափկակեցութի : Հանդիստ
 ,, նորին էր կարգաւորեալ ըն հարկին . թէպէտ և
 ,, յորժամ ննջէր մարմինն , մարթ է ասել , եթէ
 ,, արթուն էր միտքն , որ կամ զընթերցեալսն
 ,, միւսանգամ կրկնէր , և կմ շարունակէր մտօք

„խոկալ զգործսն ընդհատեալս 'ի քնոյ, և կամ
 „մտածէր կատարել զայն՝ զոր արդէն կարգեալ
 „էր առնել, և կամ կարգել զոր առնելոց էր :
 „Ոչ զիտէր նա ելանել 'ի բնակութէ իւրմէ,
 „բայց եթէ առ 'ի գնալ 'ի տաճարն, և այն՝ միշտ
 „'ի միասին լը ծնօղսն իւր : Ըստ այսմ՝ օրինակի՝
 „յորժամ նա առանձինն նստէր 'ի տան իւրում,
 „պարապէր 'ի գործս . և յորժամ ելանէր 'ի
 „տանէ, ունէր միշտ զպահապանս . թէպէտ և
 „ոչոք էր նմա այնպէս քաջ պահապան, ոպ
 „ինքն էր անձամբ անձին : Այ եղեցի,
 „(ասէ նոյն սբ Արդապետն,) վարք ամենասբ
 „կուսին Արիամու առ ամ կուսանս, իբր լու-
 „սապայծառ հայելի ողջախոհութն, և իբր գա-
 „ղափար առաքինութեց : Ուսցին առ 'ի նմանէ
 „զտարազ կենաց . և առ ամենակատար օրինա-
 „կաւս առաքինութեց՝ ուսցին, եթէ զի՛նչ ինչ
 „ունին ուղղել յանձինս, և զի՛նչ իրաց զհետ
 „գնալ, և գործովք կատարել : Ուսցին զայս
 „կուսանք մտածութիւ վարուցն, զոր յանձին կա-
 „լաւ ամենասբ Արցսն անդստին 'ի մանկութէ
 „իւրմէ, և մասնաւորապէս օրիորդքն այնորիկ,
 „որոց վիճակեալ է գեղեցիկ վիճակն կրթելոյ 'ի
 „տիս անդ մանկութն 'ի սբ մենաստանս, և կա-
 „րօղ լինելոյ լը այսմ՝ օրինակի զիւրազոյնս զհետ
 „երթալ գերապանձ առաքինութեց ամենասբ

Վուսին, զորս գործեաց՝ մինչդեռ մանուկն էր և
 Այլ ամ որ յընծայմանէ անտի, որով երա-
 նեալ սբ Աշոսն ընծայեցաւ Այ ՚ի տաճարին,
 առցէ զառիթ յուշ ածելոյ, եթէ և ինքն նու՛ր-
 րեցաւ Այ ՚ի սբ մկրտութե՛ն. վնյ և պարտաւո-
 րեալ է գատել զմարմին և զհոգի իւր՝ իբր կար-
 գեալս ՚ի ծառայութի Այ. և յայն սակս է գար-
 շատեսիլ ինչ պղծութի, եթէ ծառայեցուցէ
 զնոսին մեղաց:

Հարսնութեան լի առնանք ինչն Սորիտոն ընդ
 «Էյն Յովնէի»:

Է: Սին ՚ի նշանաւոր շնորհաց անտի, զոր
 ետ Աստուած ամենասբ Վուսին, մինչև էր
 եղեալ մայր Բանին Աստուծոյ, անտարակոյս
 եղև այն, զի ետ նմա ընդգրկել զամենայն
 ժամանակս կենաց իւրոյ զկուսութիւն, վասն
 ուխտին՝ զոր ուխտեաց, ոնչ ուսուցանեն հասա-
 րակօրէն սբ հարբ՝ հաստատեալք ՚ի բանս աւե-
 տարանին: Աստ այսմ օրինակի յամենասբ կու-
 սէն Սարիամայ, ասէ սբն ()գոստինոս, (՚ի
 Յով. ճառ 10. հմբ 2.) սկիզբն էառ արժա-
 նապատուութիւն կուսանաց, իբրզի նա ինքն եղև
 առաջինն ՚ի կանայս, որ ը բանից սբն Ամբրո-
 սիոսի, (՚ի վն սահման. կուս. զԼ. 5.) ,,կանգ-
 E 2
 ,,նեաց

„նեաց զգրօշակ սբ կուսութե՛ն, և կատարեալ
 „մաքրուե՛ն. զորոյ (ասէ նոյն սբն) չէր գտեալ
 „նա զգաղափար, բայց եթէ յերկինս“ : Այս
 այսորիկ աղաղակէ սբն Ռեոնարդոս. (Ճառ 3.
 ՚ի վժ քանին Աստուծոյն.) „Ո՛վ Արյս իմաս-
 „տուն, ո՛վ Արյս բարեպարիշտ, և ո՛ր ուսոյց
 „քեզ, եթէ հաճոյ էր Տ՛ն կուսութի՛ն : Ո՞ր
 „օրէնք երբէք, ո՞ր թուղթ հին կտակարանաց
 „հրամայէ, կամ խորհուրդ տայ, և կամ յոր-
 „դորէ ՚ի պահել զկուսութի՛ն, և յերկրի զհրեշ-
 „տակացն վարս յանձին բերել : Չունէիր դու
 „առ այս, չասեմ զհրաման ինչ, այլև ոչ զխոր-
 „հուրդ, և ոչ զօրինակ ինչ, բայց եթէ Ռանն
 „Այ կենդանի և աղու, (այս է՛ Ռանն յախ-
 „տենական,) եղև քեզ նախ ուսուցիչ, և ապա
 „որդի քո. և հրահանգեաց զմիտս քո, մինչև
 „էր նորա առեալ զմարմին մարդոյ ՚ի կուսական
 „արդանդի քում“ : Այլ այսմ դաւանութե՛ն,
 որոյ յառաջ քան զամենասբ կոյսն Սարիամ՝
 չկայր ինչ օրինակ, քանի՞ հետևողք եղեն յետ
 նր : „Մեզ աշխարհ ամ (ասէ սբն Ամբրոսիոս ՚ի
 „տեղին վերոյիշեալ,) տարածեցաւ սովորութի՛ն
 „վարելոյ զսոյն զայս վարս երկնաւորս ՚ի մարդ-
 „կային մարմնի : . . . Այլ ո՛վ թէ քանի՞ կուսա-
 „նաց ընդ առաջ ելանէ առաջինն ՚ի կուսանս
 „ամենասբ կոյսն Սարիամ : Վերկս արկանէ
 „զնո-

„ զնորքօք , և մատուցեալ զնս առաջի Տ՛ն , ասէ .
 „ սա անապական պահեաց զառազաստ Արդւոյն
 „ իմոյ . սորա նախապատիւ Համարեցան զկուսա-
 „ կան պարկէշտութի իւրեանց քան զառա-
 „ դաստս Հարսանեաց : Աւ նոյն ինքն արն մեր
 „ Յս Քս ընդունի զնս խնդութի , և յանձն
 „ առնէ զնս Հօրն իւրում յաւիտենականի ,
 „ ասելով միւսանգամ զբանսն , զոր կանխաւ
 „ ասաց երբեմն . Հայր սբ , սորա են , զորս ես
 „ պահեցի յանուն քո . խնդրեմ ՚ի քէն , զի ուր
 „ եսն եմ , և նորա իցեն ընդ իս : . . . Յայնժամ
 „ Սարիամ , ի օրինակի քեռն Սովսեսի , առեալ
 „ ՚ի ձեռս զթմբուկ իւր , յարուցանէ զամ դասս
 „ կուսանաց , երգել Տ՛ն զօրհնութիս , զի անցին
 „ ընդ ծով կենցաղոյս , անվաս մնացեալ յա-
 „ լեաց կենցաղոյս “ : Ահա տես , թէ քանի՞ են
 „ տառք սոյ կուսին Սարիամու վս լինելոյ նո-
 „ րա առաջինն ՚ի նո՛ւրեւ Տեառն ուխտիւ զկու-
 „ սութիւն իւր :

ԼԷ : „ Աւ արդ՝ ուխտեաց Տ՛ն Սարիամ
 „ զուխտ կուսութե՛ն , մինչև էր նո՛ ծանուցեալ ,
 „ (ույ ծանուցանէ սբն () գոստինոս , ՚ի վր սրբ .
 „ կուս . գլ . 4 .) զնա , զոր պարտ էր յաւուր
 „ միում յղանալ յարգանդի իւրում . ույզի կա-
 „ րօղ եղիցի լինել օրինակ այլոց կուսանաց . և
 „ մի Համարեցի , եթէ նմա միայն պարտ էր

„ ԼԷ-

,, լինել կոյս, որ արժանի լինէր ծնանել զգաւակ
 ,, առանց գործակցութեան : Եւ Յս Բս ծնա-
 ,, նելով 'ի Վուսէ, որ հաստատեալ էր 'ի մտի
 ,, մնալ կոյս, մինչև էր նր զիտացեալ թէ ո՞
 ,, ծնանելոց իցէ 'ի նմանէ, կամեցաւ ցուցանել,
 ,, եթէ յաւէտ հաստատէ, քան թէ հրամայէ
 ,, զսբ կուսութի, և ըս այսմ օրինակի կամեցաւ,
 ,, զի կուսութին մնասցէ ազատ, ևս և 'ի նմա՝
 ,, յորմէ ունէր նա առնուլ զկերպարան ծառայի :
 ,, Եւ լ ոչինչ խափան եղեալ այսմ ուխտի, (յա-
 ,, ւելու ասել նոյն սբ Վարդապետն,) քանզի
 ,, սովորութիւնն Խրայելացւոց ոչ տայր թոյլ
 ,, յայնժամ մնալ օրիորդի ումէք առանց ամուս-
 ,, նոյ, յայնսակս հարսնացաւ նա սրջն Յովսե-
 ,, փայ, որ կոչի յաւետարանին այր արդար, և
 ,, որ ոչ էր բառնալոց 'ի հարսնէն իւրմէ զծիրս
 ,, կուսութե նր, զոր նա կանխաւ ուխտեալ էր,
 ,, այլ յաւէտ լինելոց էր նմա պահապան, և
 ,, պաշտպան “ : Օայսմ հանգամանաց սրջն
 Յովսեփայ 'ի պահել զկատարեալ ժուժկալութի,
 համարի սքն թովմաս, ('ի 4. վճա. զան. 30.
 խն. 2. պր. 1. առ 2.) եթէ ամենասբ Արյսն
 ընկալաւ առ 'ի յերկնից զապահովութի, յառաջ
 քան զհարսնանալն. և կամ ըստ նմին սրջն Վար-
 դապետին, (3. մասն. 'ի վր փրկ. խն. 29.
 պր. 1. առ 1.) ,, ասել պարտ է, եթէ ամէն-
 ,, երաւ

,,երանեալ նբ Աոյսն ազգեցութիւն Հոգւոյն սոյն,
 ,,որ յաճախ լինէր 'ի նմա, հաւանեցաւ հարս-
 ,,նանալ, ապաւինեալ յօգնականութիւն Ա՛յ,
 ,,եթէ ոչինչ վտանգ հասանի կուսութե՛ն իւրում,
 ,,և թողեալ յայսմ՝ մնալին զանձն իւր 'ի նախա-
 ,,խնամութիւն Ա՛յ, աներկեան գոլով, թէ ան-
 ,,խախտ պահէ նա զուխտն իւր“ : Իսկ նքն Յով-
 սէփ, թէպէտ և էր յաղնուական զարմէն Ղաւ-
 թի, բայց անշքացեալ յամ՝ մարդկային պատ-
 ուոյ, եղև յայնպիսի վիճակի, մինչև անձամբ
 անձին շահիլ զպէտս պահպանութեան կենաց՝
 աշխատութիւն ձեռաց իւրոց, վարելով զարհեստ
 հիւանութե՛ն 'ի փոքրիկ քաղաքն Աղաղարէթ. և
 այս՝ ին սքանչելահրաշ տեսչութե՛ն խնամոցն Ա՛յ,
 որ կամեցաւ, զի յերկոսին 'ի սոսա, որք առաւել
 քան զամենեսեան պատկանէին առ Վ՛սն Յ՛ս, մի
 ինչ սյլ գտանիցի, բայց միայն ճշմարիտ և հաս-
 տատուն մեծուի, որ ծագի 'ի գերահրաշ առա-
 քինութեց. և ոչ ընդունայն և ստապատիր մե-
 ծափառութի աշխարհային, որ հաստատեալն է
 'ի խաբէական և 'ի սնոտի մեծուիս : ,,Ա՛վ գերա-
 ,,հրաշ միաւորութեա, աղաղակէ ըստ բանիս
 ,,առաջադրութե՛ն նքն Բեռնարդոս, (Ճառ. 1. 'ի
 ,,վր բանին Առաքելեցաւ.) կուսութե՛ն, և խոնար-
 ,,հութե՛ն : Ալ յիրաւի յոյժ հաճոյ է Ա՛յ հոգին
 ,,այն, յորում խոնարհութիւն յարգի առնէ
 ,,զկու-

,, զկուսուին , և կուսուին լինի զարդ խոնարհուէն :
 ,, Ահա զայսօրինակ հանդիսանայ ամենայն կոչսն
 ,, Սարիամ 'ի հարսնանալն ընդ հիւսան ումեմն :
 ,, Խոնարհ է նա , կոյս է նա : Աթէ չէ տոճեալ
 ,, քեզ (յաւելլու ասել սրն) բերել զնմանութի
 ,, կուսութե՛ն խոնարհիս այսօրիկ , լեր նմանօղ
 ,, խոնարհութե՛ն Աուսիս : Աուսութի՛ն է առաքի-
 ,, նութի՛ գովելի , բայց խոնարհութի՛ն է հար-
 ,, կաւոր : Աուսութի՛ն է 'ի խրատոճէ , իսկ խո-
 ,, նարհութի՛ն 'ի պատճիրանէ : Օկուսութե՛ք զրի
 ,, յաւետարանին , * Որ իարօղն է Գոմե՛լ Գարցե՛ ॥
 ,, իսկ զխոնարհութե՛ք զրի . * Ա՛լ-է ոչ Գարցե՛ք ,
 ,, Եւ Եղե՛ք (խոնարհ) Ե՛րբ-ս զմանկի , ոչ Գոմե՛ցե՛ք
 ,, յարբայո՛ւն Երկնից ॥ : Ապա հնար է քեզ փրկիլ
 ,, առանց կուսութե՛ն , բայց չէ քեզ հնար առանց
 ,, խոնարհութե՛ն : Հնար է , ասեմ , հաճիլ Ա՛յ
 ,, ընդ խոնարհութի՛ն , որ ողբայ ընդ կորուստ
 ,, կուսութե՛ն . բայց առանց խոնարհութե՛ն , հա-
 ,, մարձակիմ ասել , և ոչ կուսութի՛ն Սարիամու
 ,, հաճոյ լինէր առաջի աչաց իւրոց անայնոց “ :

Ա՛լ : Աւ չէ իսկ մարթ յերկոճանալ , եթէ
 այս ամենողջախոհ միաւորութի՛ն երկուց կուսու-
 թե՛ց , այս է՛ Սարիամու , և Յովսեփայ , չեղև
 ճշմարիտ և օրինաւոր ամուսնութի՛ն : Վանգի
 տեսանեմք , զի 'ի սր աւետարանին Յովսեփ
 կոչի այր Սարիամու , և Սարիամ կոչի կին

Յովսէփայ : Յաւետարանն սրբն Սատթէի (ւօ .
 16 . 19 . և 20 .) ասի . * Յակովբէ Զնաւս զՅովսէփ
 զայսն Սարիսայ և փոքր մի զկնի . * Յովսէփ այս
 նք (ք Սարիամն) չանգի արդար էր ։ Աւ հրեշ-
 տակն այսպէս խօսի առ սբն Յովսէփ . * Յովսէփ
 թի էրինչեր սանուլ առ չեղ զՍարիամ կին չո ։
 ,, Սի այտորիկ , ասէ սբն Օգոստինոս , (Ի վր
 ,, հարս . և ցանկ . գիրք 1 . գլ . 11 . և 13 .)
 ,, քանզի Յովսէփ և Սարիամ կոչին յաւետա-
 ,, րանին ամուսինք , ասել պարտ է , եթէ եղև Ի
 ,, մէջ նյ ճշմարիտ և օրինաւոր ամուսնութի ,
 ,, թէպէտ և պահեցին հանապաղ զանխախտ
 ,, կուսութի “ : Սի ամուսնութիս այս՝ օր Ի մէջ
 ամենաւր Աուսին , և սրբն Յովսէփայ , եղև ամե-
 նամարուր , ամենողջախոհ , ամենաւր , և ամենա-
 պրանչ , քան զոր առաւել չէ հնար լինել Ի վր
 երկրի : Աւ միանգամայն է զարմանահարչ օրի-
 նակ ժուժկալութի , որում բազումք Ի սբց
 հետևող եղեն , ընդ որս և սրբուհին Պողքեր
 ընդ Սարիսանոսի առն իւրում , և սրբուհին
 Աունէգոնդա ընդ սրբն Հենրիկոսի . որք թէպէտ
 և նստան յաթոռ կայսերութի , Ի վր այսր ամի
 օժանդակեալք առանձին իմն շնորհօք Տն , կա-
 մեցան յաւէտ ընդունել յԱյ զպսակ կատարեալ
 ժուժկալութի , քան թողուլ զկնի իւրեանց որ-
 զիս

դիս առ 'ի ժառանգութի մարդկային մեծութե
իւրեանց :

Է : Օայս ամ լն այսմ օրինակի տնօրինեալ
կարգեաց խորին խորհրդով խմաստութիւն Այ :
„ Քանզի (ուղ ստէ սբն) գոստինոս , 'ի վն
„ հարս . և ցանկ . գիրք 1 . գլ . 12 . հմբ 13 .)
„ կամելովն գալ յաշխարհ նա՝ որ լինելոց էր
„ առանց ինչ մեղաց , այս է՝ Յս Քս , պատ-
„ շաճ էր նմա ծնանիլ 'ի Աուսէ՝ առանց գոր-
„ ծակցութե առն . ուղ զի յղութի նորին լինիցի
„ առանց ցանկութեան , որ յառաջ գայ 'ի մեղաց :
„ Եւ (ուղ ստէ սբն Բեռնարդոս , ճառ 2 . 'ի վն
„ բանին Աստուծոյ .) կամելովն առնուլ զմար-
„ վին մարդոյ նա , որ մաքրելոց էր զարատս մե-
„ ղաց ամ մարդկան , չէր նմա արժան ունել
„ մոյր , բայց եթէ զԱյս զոք անարատ , յորմէ
„ և ծնանիցի անարատ “ : Բայց կամեցաւ նա
միանգամայն , զի Այսս այս ամուսնացի , վն
պատճառացն , զորս յառաջ բերեն սբ հարք :
„ Եւ նախ առաջին , ստէ սբն Հերոնիմոս , ('ի
„ գլ . ամ . Սնտթ .) կամեցաւ Բանն Աճ առնուլ
„ զմարմին ոչ 'ի սոսկ Աուսէ , այլ 'ի Աուսէ
„ հարսնացելոյ , ուղ զի յազգաբանութէ անտի
„ սբյն Յովսեփայ ծանիցուք մեր և զազաբա-
„ նու-

„նութին ամենայն կուսին Սնրիամու (1) : Արկ-
 „րորդ՝ զի մի իբրև զնացեալ քարկոծ լինիցի
 „նա ՚ի Հրէից : Արրորդ՝ զի ՚ի փախչիլն նր
 „յԱզիպտոս, (զնոյն մարթ է ասել և զայլոց
 „վշտաց և տառապանաց, զորս կրեաց,) գտցէ
 „զմարդկային և զհասարակ նպատտ ինչ, և զօգ-
 „նութի : ՚Ի վախճանի սրն Իգնատիոս վկայ
 „յաւելու և զչորրորդ պատճառ այսր անային
 „ինամոց՝ որ առ նր Արյսն, այս է՝ զի ծնունդն
 „նորին թագուն մնայցէ ՚ի սատանայէ, մտա-
 „ծեալ նր, եթէ ոչ ՚ի Աէ օէ ծնաւ նա, այլ ՚ի
 „կնոջէ ամուսնացելոյ“ : Աւ արդարև սոյն ինքն
 մեծ հայրապետ և վկայ, աշակերտ առաքելոց,
 և երրորդ ՚ի յաջորդս սչն Պետրոսի յաթոռն
 Ընտիրաց, ասէ ՚ի թուղթն իւր՝ որ առ Ափե-
 սացիս. „Օւածկեցաւ յիշխանէ աշխարհիս այ-
 „սորիկ (յի ՚ի սատանայէ) կուսութին Սնրիա
 „մու, ծնունդ նր, նոյնպէս և մահ Տ՛ն : Իտր-
 „հուրդք երեք մեծամեծք. այլ գործեալք ՚ի
 „գաղանիս Այ“ : Օսոսին այլուք պատճառօք
 հան-

(1) Սէն Տոմազի կը մեքայտար ազգական, եւ
 ուր բազումք ասին, յօրեղէօրորդի Սնրիամու-
 մայ յազգաբանութիւնսն սչն Տոմազիայ, զոր
 գրին ասեպարտնիչք, հարիւ կը գտու ՚ի ծա-
 նօլնութիւնսն ազգաբանութիւնսն Սնրիամու :

Հանդերձ գտանեմք յառաջ բերեալ և 'ի սրբն
 Ամբրոսիոսէ, ('ի Վոլկ. գլ. Կ. Կ.) որ զայս ևս
 յուշ առնէ, զի յամենիմաստ խնամոց անտի,
 զոր կալաւ Աճ առ 'ի պահել անարատ յամ
 ստուգերէ ձախողակ կարծեաց զմաքրութիւն ամե-
 նաօք կուսին Սարիամու, պարտի ամ որ ուսա-
 նիլ, զի մի ինչ վնասեցէ իւրումն համբաւոյ 'ի
 բարին, զոր գործէ. և յաւետ իմն պարտ է
 կուսանաց ուսանիլ, զի պահպանեցեն ամ նա-
 խանձու զհամբաւ պարկեշտութն իւրեանց, խոր-
 շեալք յինչ և իցէ անզգոյշ գնացից, որում
 հնար իցէ նսեմացուցանել զայն զհարգ և իցէ
 եղանակաւ:

Խմ: „Այլ գուցէ չէր կարող Աճ տալ
 „ զնշան ինչ քաջայայտ, ասէ սրն Բեռնարդոս,
 „ (Ճառ 2. 'ի վր բանին Առաքելոց.) մինչև ոչ
 „ ծննդեան իւրում լինել վատահամբաւ, և
 „ ոչ մօրն վն յանցանաց ինչ ամբաստանիլ:
 „ Այո՞ քաջ կարող էր առնել: Այլ չէր հնար
 „ թագուցանել 'ի դիւաց զայն, որ լինէր ծա-
 „ նուցեալ մարդկան: Արդ՝ անկ էր տնօրէնուե-
 „ անծային խորհրդոյս թագուն մնալ ընդ ժամա-
 „ նակս ինչ յիշխանէ աշխարհիս այսորիկ. ոչ
 „ եթէ 'ի կամելն Այ զգործս զայս մեծ յայտան-
 „ դիման գործել, երկնչէր՝ թէ խափանեցի 'ի
 „ սատանայէ. այլ զի նա, որ ոչ միայն կարո-

„ զութիք,

„ զուժք , այլև իմաստութիւն արար զամ զոր ինչ ,
 „ և կամեցաւ , զորօրինակ յայլ ամ գործս իւր
 „ սովոր եղև վն վայելուչ կարգի պահել զպատ-
 „ շաճաւորութիւն ինչ իրաց , և կամ ժամանա-
 „ կաց , նշնպէս և յայս մեծահրաշ գործ նորո-
 „ գութնս մերոյ՝ ոչ միայն զկարողութի իւր կա-
 „ մեցաւ ցուցանել , այլև զիմաստութի իւր : Աւ-
 „ թէպէտ հնար էր նմա առնել զայս զհարգ և
 „ իցէ այլով եղանակաւ թ հաճոյ թոճելոյ նմա .
 „ ՚ի վն այսր ամի հաճեցաւ հաշտեցուցանել
 „ զմարդն , թ նմին կարգի , և թ նմին եղանակի .
 „ թ որոյ անկեալ էր նա : Արդ՝ ուղ սատանայ
 „ յառաջագոյն խաբեաց զկինն , և ապա միջնոր-
 „ գութք նն պարտեաց զայրն . նշնպէս պարտ
 „ էր սատանայի յառաջագոյն խարիւլ ՚ի կնոջէ
 „ կուսէ , և ապա յայտյանդիման պարտիւ ՚ի
 „ մարդոյն , այս է՝ ՚ի Վ. Թ. Ե. :

ԽԷ : Հարսնախօսութեաւ այսորիկ ամենապէ
 կուսին Սարխամու ընդ սրնն Յովսեփայ , զոր
 ԱԾ սոյնօրինակ գերահրաշ նախախնամութիւն
 կարգեաց , որ կարի քաջ յանդիման առնէ մեզ
 զմիաւորութի Յնի Վ. Թ. Ե. ընդ եկեղեցւոյ , որ
 կոյս գոլով ունի փեսայ իւր զնոյն ինքն զՎ. Թ.
 Յն . որ և տիրապէս իմն խրատէ զամուսնացեալս
 ՚ի սէր ժուժկալութե , և առաւել ևս ՚ի հաւա-
 տարմութի ամուսնական , հարսնախօսութեաւ այ-

ծորիկ, անեմ, սկիզբն եղև 'ի հնգետասաներորդ
 դարուն կատարել զպաշտօն ժամերգութն և
 զտօն 'ի մասնաւոր եկեղեցիս ինչ Վաղղիոյ:
 Ապա 'ի յաջորդ դարուն հաստատութիւն ծայրա-
 գոյն քահանայապետին Պօղոսի երրորդի՝ տա-
 բածեցաւ այս պաշտօն և յայլ եկեղեցիս. և
 յամէ անտի 1725. լի շնորհելոյ բարեյիշատակ
 պատկին Ռեննդիկտոսի երեքտասաներորդի կա-
 տարի և 'ի Հռովմ, և 'ի բովանդակ նահանգս
 տէրութն եկեղեցւոյ 'ի 22. Յունվարի:

Աւելորոն ամենայն կուսին Սնորհամ:

ԽԳ: ~~Ա~~արսնախօսութիւն ամեներանեալ Արուսին
 եղև մերձաւոր ինչ պատրաստութի 'ի կատա-
 բումն անձառելի այնր խորհրդոյ, որ յամենայն
 կոյսն Սնորհամ եղև սկիզբն և հիմն այլ ամ
 շնորհաց, որովք նա լիալիւ ճոխացաւ. և նովաւ
 անհամեմատ գերազանցեալ բարձրացաւ քան
 զայլ ամ արարածս. այն ինքն է խորհուրդն
 մարդեղութն Ռանին Այ յամենողջախոհ և յա-
 մենամարութ արգանդի իւրում: Աւ արդ՝ հարս-
 նացեալ նր ընդ սրբն Յովսեփայ, և բնակեալ 'ի
 քաղաքն Վազարէթ, առաքեցաւ առ նա յԱյ
 հրեշտակն Վարբիէլ, (որ նշանակէ զօրո-
 լն Այ,) որ եգիտ զնա՝ ասէ սրն Ամբրոսիոս, ('ի

վն կուս. գիրք 2. դԼ. 2.) 'ի սենեկի տանն իւրոյ փոքու՝ (1) առանձինն, և չէր դք առ նմա, բայց միայն սը գիրք, զորս ընթեռնոյր և խոսկայր, և այնպէս խօսակից լինէր նա ընդ հրեշտակաց, և լը մարգարէից: Եւրդ՝ մտեալ հրեշտակին յայս առանձնուէ սենեակ, ուր էր Սաւրիամ, ասէ ցնա. * Ուրա՛ն լեր բերելեալս, Տէր ընդ չեզ. (Ը Լատ. Ողջոյն ընդ չեզ, լ' շնորհօք, Տէր ընդ չեզ. օրհնեալ էս դո՛ւ 'ի Կառնայս:) Եւ նա ընդ բանսն խոսովեցաւ, եւ խորհէր ընդ միտս, Եւ որպէսն ինչ իցե ողջոյնս այս || = ,, Ուսիր, ասէ աստանօր սըն Եւբրոսիոս, (գիրք ,, 2. 'ի Ղուկ.) եթէ ճորպիսի դք է սը Աղյսն բարութ, և ճորպիսի ամօխթածութիւ: ... Յատուկ ,, է կուսանաց երկնչիլ և խոսովիլ ընդ մուտս ,, արանց, և մտայոյզ լինել վն ամ բանից նց: Ուս ,, ցին կանաչք հետեւօղ լինել գեղեցիկ այսմ՝ օրիւ ,, նակի պարկեշտութիւ: Աղյսն առանձինն կայ 'ի ,, սեւ-

(1) Վոնեադրոս-Լէր ասնա այսօրիկ 'ի Լատրեպոնէ քաղաք նահանգին Եւբրոսիոս, Կառնայն ասնա 'ի ԻՕ. Ղեկորեթեբի. զորմէ ասնա 'ի ծանօթութեա Լեւեդիկոսսի շորեքասաներորդի, եւ աս թասօմպէլեայ 'ի վր զարոսցե գործոց Սարկիսիոս Կոստ. ասն 2. վեճ. 24: (Եւ 'ի Տեզ գերք հրաշքի Եւթոմի. հրաշք. ԺԷ:)

„սենեկին իւրում , թագուցեալ յաչաց ամ
 „մարդկան , և տեսանելի միայն հրեշտակի միում .
 „առանձին է նա առանց ընկերաց , և առանց
 „վկայից . և զի մի անվայելուչ ինչ խօսք արատ
 „գիցէ նմա , հրեշտակ է՝ որ ողջոյն տայ նմա :
 „Աւսարո՞ք , (ասէ սբ Աարդիպտն ,) ո՞վ կուսանք ,
 „խորշել յանհամեստ զրուցաց , տեսեալ զԱն-
 „րիամ , զի ՚ի հրեշտակին իսկ ողջունելոյ երկն-
 „չի “ : ՚Ի նոյն միտս գրեաց և սբն Հերոնիմոս
 առ Վէտա . „ Գուստրն քո հետևօղ լիցի Ան-
 „րիամու , զոր առանձինն եզիտ հրեշտակն ՚ի
 „սենեկին իւրում , որ և խռովեցաւ՝ գուցէ զի
 „ընդ հակառակս սովորունն իւրոյ ետես զմարդ ,
 „ (այս է՝ զհրեշտակ ՚ի կերպարանս մարդոյ :)
 „Եւ յիրաւի , ասէ սբն Բեռնարդոս , (ճառ 4 .
 „ ՚ի Սնտթ .) յատուկ է կուսանաց , որք են
 „ճշմարտապէս կուսանք , (այս է՝ ոչ միայն
 „մարմնով , այլև մտօք և սրտիւն ,) լինել միշտ
 „երկչոտ , և ոչ երբէք զանձինս համարել գոլ
 „յապահօովի . և առ խորշելոյ յամէ , յորմէ
 „արժան և իրաւ է երկնչիլ , զանդիտել ևս և
 „ուր չերևի առիթ ինչ երկիւղի . զիտելով ,
 „եթէ բարձեալ տանին զգանձ պատուական
 „յամանս խեցեղէնս , և թէ գժոճարին է յոյժ ՚ի
 „մէջ մարդկան կեանս վարել իբրև զհրեշտա-
 „կի , և քաշաքաշարիլ յերկրի՝ ըստ նմանութե՛ն
 „ երա-

„ երանելեացն բնակելոց յերկինս , և շուրջ
 „ պատեալք մենդէն մարմնով՝ կեալ անամուսին :
 „ Եւ վն այսորիկ զինչ և իցէ նորումի , և կամ
 „ զինչ և իցէ անակնկալ զիպոճած պատճառէ
 „ ՚ի նս զերկիւղ վն դարանակալումն ինչ , և
 „ կմ՝ վն մէքենայի ինչ նիւթելոյ ընդդէմ նց “ :

ԽԴ : Ոչ միայն ընդ տեսումի՝ հրեշտակին
 ՚ի կերպարանս մարդոյ խոովեցաւ նք Արյան , այլ
 նաև ընդ բանս նր խոովեցաւ , որ փակէր զներ-
 բողեան գովեստի , քան զոր հրաշափառադոյն և
 վեսմագոյն չէ հնար լինել , և որում նման ինչ
 չէր երբէք լուճեալ ՚ի համօրէն նախընթաց
 դարսն : Ըրդ՝ նք Արյան , ը որում իսկապէս էր
 խոնարհ , և ճշմարտապէս ճանաչէր զչափ
 ոչնչութեն իւրոյ , չեղև կարօղ առանց խո-
 վումն ինչ լսել զբանն , որ այնչափ բարձրա-
 ցուցանէր զնա , և ՚ի վեր ամբառնայր քան զմմ՝
 խորհուրդս իւր : Այ ՚ի զիպոճածի աստ , ասէ
 նրն Յովհան ոսկերերան , (ճառ 4. ՚ի Սատթ .)
 „ եցոյց նա զմեծուի առաքինութե իւրոյ , ունկն
 „ զնելուլ երկիւղածութիւն , և խոովումն՝ գո-
 „ վեստիցն ընծայելոց նմա , փոխանակ բերելոյ ՚ի
 „ սնոտի ցնծութի . ոսկ առնէր ոք , որ չէր իւրև
 „ զնա խոնարհ “ : Եւ յիրաւի զինչ ինչ մեծա-
 գոյն մարթ էր ասել ՚ի գովեստ Սնրիամու ,
 քան զոր ասաց հրեշտակն յայս զիպոճած : Ըժ ,

որ է պատճառ և բաշխող ամ շնորհաց, միջնորդութիւն հրեշտակին կոչէ զնա լի շնորհօք. լիութի շնորհաց, որ բարձեալ բերէր ընդ իւր ոչ միայն զանմասն լինել յամ աղգէ մեղաց, այլև յայնցանէ՝ որք կոչին լուցկիք, և խայթ մեղաց, այս է՝ ՚ի տգիտութէ, և ՚ի ցանկութէ, լիութի շնորհաց, որ բերէր ընդ իւր զառատ յորդութի համօրէն առաքինութեց, և ամ պարգևաց, որովք Սարիամ ընդունելի էր յոյժ առ Աճ. և լիութի շնորհաց գեր ՚ի վերոյ քան զայլ ամ սբց : թէպէտ և ճշմարիտ է, զի և զայլոց սբց ասի, ոմ յուշ առնէ սբն Բեռնարդոս, (ճառ 3. ՚ի վի բանին Առաքելոս .) եթէ լի եղեն շնորհօք. բայց լիութի նց յոյժ աննման գտաւ լիութեն Սարիամու. Կարէ ին ասէ աննման Սարիամո : Աւարդարև այս լիութիք շնորհաց են համեմատեալ անձանցն, զորոց խօսիւք, և համաչափ արժանապատուութեն և պաշտօնի, առ որ կարգեալ են յԱՅ : Արդ՝ զորօրինակ անամայրուին, յետ աննաւորական միաւորութեն՝ որ եղև ՚ի Քս ճ, է գերագոյն աստիճան արժանապատուութե, յոր հնար է մարդկայինս բնութե վերանալ. նոյնպէս և լիութին շնորհաց պարգևեալ ամենայն կուսին Սարիամու՝ պարտի լինել գերագոյն, քան որչափ ինչ հնար է երբէք շնորհել ումէք յարարածոց : Ամին իրի թէպէտ

և զսիսն Ստեփաննոսէ նախափայէ, և զառա-
քելոց, և զեօթանց սարկաւազացն ասի յածա-
շունչ գիրս, թէ եթէ լինուի շնորհօք. լին շնորհօք
կոչի և յայսմ տեղւոջ սբ Աղոյն. լին շնորհօք ասի
և Յսւթս, * Կէստք, ասէ զնմանէ սբն Յովհան-
նէս, (Յովհ. ան. 14.) լին շնորհօք եւ ճշմարտու-
նէամբ ॥. 'ի վն այսր ամի լիութիբս այսդբիկ շնն
հաւասար միմեանց. այլ մանաւանդ են յոյժ
տարբեր: Վանզի լիութինն շնորհաց Յսի Վսի
է իբրև զլիութի լայնածաւալ ծովուն ովիխա-
նոսի, յորմէ իբրև յանսպառ առատագեղ աղ-
բերէ բղխեն այլ ամ շնորհք. * Օ՛ի 'ն լիութի
անպի նորս մէք տննէքին տաւք շնորհս ॥: Լիութինն
շնորհաց Սարիամու է իբրև զլիութի մեծի և
յորդահոս գետոյ. իսկ զլիութի շնորհաց այլոց
սից մարթ է համեմատել լիութն վտակաց, որք
նոճազ են յոյժ քան զգետ: Լը ովիխանոսն, և
գետն, և վտակն առհասարակ լի են ջրով, այլ
ոչ նովին յորդութի և առատութի: Այ առ 'ի
ցուցանել զայս անբովանդակելի առատութիւն
շնորհացն Սարիամու, կոչէ զնա հրեշտակն գեր-
ամբարձ իմն վսեմութեամբ, և գերազանցութի՛
լին շնորհօք:

Եւ: ,, Լը զի նչ զարմանք են, յաւելու
,, ասել սբն Բեռնարդոս, (Ճառ 3. 'ի վն բանին
,, Լուսաբեցում.) եթէ լի իցէ շնորհք նա, ընդ

,,որում է Տը, ուղ ասաց նմա հրեշտակն բա-
 ,,նիւքն այնորիւք. * Տէր ընդ Տէր լիւ || : Ոչ արդեօք
 ,,ը այնմ օրինակի, ը որում է նա անչափու-
 ,,թըն իւրով յամ արարածս իւր, և որով լինի
 ,,ներկայ յամ տեղիս : . . . Այլ ուղ է նա ընդ
 ,,բարիս, և ընդ սքս, ընդ որս միաւորեալ է սի-
 ,,րով, և համաձայնութիւ կամաց նց ընդ կամաց
 ,,նորին Այ : Այ թէպէտ նա ըստ այսմ օրի-
 ,,նակի է ընդ ամ սքս իւր, այլ առաւել իմն
 ,,մասնաւոր եղանակաւ է ընդ Սարիամու, ընդ
 ,,որում ունի զայնչափ համաձայնութիւ, մինչև
 ,,ոչ միայն յինքն ձգէ, և միաւորէ ընդ իւր
 ,,զկամս նր, այլև միաւորէ ընդ իւր զմարմին նր,
 ,,կազմելով ՚ի գոյացութիւ նր զմարմինն զայն,
 ,,որ միաւորեալ ընդ անձին Ռանին՝ կացուցանէ
 ,,զմի միայն Հս Վս : Այ արդ՝ Տէր է ընդ
 Սարիամու, իբրև ՚ի տաճարի իւրում, և յաթոռ
 իւր : Ռնակի ՚ի նմա, լցեալ զբովանդակ միտս,
 և զբովանդակ կամս նր, գոլով սկիզբն ամ խոր-
 հրդոց նր, և ամ շարժմանց սրտի նր, և ամ
 գործոց նր : Աճ է ընդ Սարիամու՝ առ ՚ի պահ-
 պանել զնա, առ ՚ի պաշտպանել զնա, և առ ՚ի
 տալ նմա զբարեյաջող ելս յամ գործողութիւս
 նր, և առ ՚ի ամբառնալ զնա ՚ի վեմագոյն աս-
 տիճան առաքինութիւ, պատուոց, սրբութիւ, և
 փառաց : Այ լի այսորիկ հրեշտակն յետ բանիցն՝

* Տէր ընդ չեղ ॥, ասէ ցԱղոյն . * Օրհնեալ էս
 Կո- 'ի Խնայս ॥, այս է՝ 'ի վեր քան զամ կա-
 նայս . քանզի ոչ ումէք այլում բաշխեաց Աճ,
 ու զՍարիամու, զայսպիսի գերազանց պարգևս,
 զառանձին իմն արտօնութիւնս, և զամենառատ
 օրհնութիս :

Խն : Արդ՝ 'ի գովեստից աստի խոռվեցաւ
 Աղոյն խոնարհ . այլ հրեշտակն անդէն վաղվաղա-
 կի աներկեան արար զնա յասելն . * Սէ՛ երկնէք
 Սուրբա՛ն, զն գործք շնորհս ցԱՅ : Ա- տհոս յառաջէք,
 եւ ծնցեալ որդի, եւ ինչեացեալ անհոն նորա ճն :
 'Աս եղցի մեծ, եւ որդի Բարձրելոյ, ինչեացի (յմ
 և զիցի ճշմարտապէս) . եւ որդի նա գործ Աճ
 զառնան Վառլի հօր նորա, եւ լուսաւորեաց 'ի
 վերայ ասանն ճառագայտի 'ի յառիտեանս, եւ լուսա-
 ւորութիւն նորա վառնան մե լցի ॥ : Ո՛վ զխորդ
 մեծամեծ աւետիք աւետարանին Սարիամու : Ոչ
 ումէք յարարածոց տոճան, և ոչ երբէք տացին
 այսպիսի նոր աւետիք . և ոչոր երբէք ամբարձաւ
 յայսչափ արժանապատուութի լինելոյ անամայր :
 Իսկ առ այսպիսի աւետիս զի՛նչ ասէ Աղոյն մեծ :
 „ Աս , որ յառաջագոյն խոհամարար լուսալ
 „ կայր , ասէ նրն Բեռնարդոս , (ճառ 4 . 'ի վի՛
 „ բանին Առաքելոս .) մինչդեռ 'ի միտս իւր
 „ խոկայր , թէ որպիսի ինչ իցէ ողջոյնն , զոր ըն-
 „ կալանն , կամելով յաւետ խոնարհաբար չտալ

„պատասխանի, քան անխոհմուտք ասել զայն՝
 „զոր չգիտեր, քաջալերեալ արդ ՚ի հրեշտա-
 „կէն, որ խօսէր առ նա արտաբուստ, համոզե-
 „լով զնա ԱՅ ՚ի ներբուստ, ասաց ցհրեշտակն .
 „* Օ Լարդ լեւիելի ինչ այդ, քանպէս զայս ոչ գիտեմ || :
 „Ոչ արդեօք երկբայի նա զգործոյն . (այսպէս
 „յաւելու ասել սբն ի նոնարդոս՝ համաձայն
 „կարծեաց այլոց սբց հարց .) այլ միայն տեղե-
 „կանայ զեղանակէն, և զկարգէն . ոնք եթէ
 „ասէր . զիտէ Տէր, որ է վկայ խղճի մտաց
 „իմոց, եթէ ես աշակիսն նք արարի զուխտ չգի-
 „տելոյ երբէք զայս, (այս է՝ զուխտ մշտնջենա-
 „ւոր կուսուէ,) զխորդ, և լն զննչ օրինաց, և
 „կարգի հաճոյ իցէ նմա կատարիլ բանին՝ զոր
 „ասեսդ ինձ “ :

Ե՛ք : Յաւել հրեշտակն պատասխանի տալ
 հարցման Արուսին, և ասէ . * Զոգի սբ եկեայե ՚ի
 չեւ, և զօրոսէն Բարդիւղոյն հոմանի լեցի ՚ի վերայ
 քո . քանպէս և ոք ծնանելոցն է ՚ի չեմ՝ սբ է, և
 Որբէ ԱՅ ի՞նչեացի || . այս է՝ եղիցի իսկապէս և
 ճշմարտապէս Որդի ԱՅ, և այնպէս ամենեքեան
 ծանկցեն, և կոչեսցեն զնա Որդի ԱՅ : Յետ
 այնքիկ առ ՚ի յաւելու զհրաշս ՚ի վն հրաշից,
 և առաւելու զայսօրինակ զուրախութի յուրա-
 խութեն վն, և առ ՚ի տալ Արուսին զառիթ կատա-
 բելոյ զգործ սիրոյ առ ազգական ոմն իւր, և

ոչ եթէ առ 'ի բառնալ 'ի սրտէ նր զտարակոյս
 ինչ, ուր նկատէ սբն Ռեոնարդոս, յաւել ասել
 հրեշտակն. * Առ ահա Աղեամբէն ազգայան չո՞
 ե նա յիւ է 'ի ծերութենէն իւրում, եւ այս վերջերորդ
 աթա է (յղուածն) նորա, որ ամառն ինչեցեալ է
 (այս է՝ որոյ ամլուածին ամենեցուն է ծանու-
 ցեալ.) զէ ոչ փութասցի աս յԱյ ամ Բան || :
 ,, Առնար ո՞վ Անրիամ, ասէ աստանօր սբն
 ,, Ռեոնարդոս, (ճառ 4. 'ի վր բանին Աստու-
 ,, ցաւ,) թէ յղասցիս, և ճնցիս որդի. և թէ
 ,, այս կատարի՝ ոչ գործողութի մարդոյ, այլ
 ,, զօրութի շողոյն սբյ : Սպասէ արդ հրեշ-
 ,, տակն պատասխանոյ քում, և մէք ևս սպա-
 ,, սեմք բանի միում ողորմութեն, և կարէկցուն,
 ,, մէք՝ որ հեծեմքս ընդ վճռով դատապարտութեն
 ,, մերոյ : Անձայի քեզ զին փրկութեն մերոյ. և
 ,, եթէ դու հաւանիս, մէք ազատիմք : . . . Օքա-
 ,, նից բերանոյ քո կախեալ կայ մխիթարութի
 ,, ողորմելեաց, փրկանք գերելոց, աղատութի
 ,, դատապարտելոց առ 'ի մահ յաւիտենից, և
 ,, փրկութի համօրէն որդւոց Ադամայ : Պա-
 տասխանէ Արյան. * Ահա ասի իմ աղախին Տն.
 եղիցի ինչ ըստ Բանի չում || : ,, Ուշ զիր, ասէ սբն
 ,, Ամբրոսիոս, ('ի Պոկ. զերք 2. հմք 16.)
 ,, խոնարհութեն, և ջերմեռանդութեն Առսին :
 ,, Աս, որ ընտրի մայր Այ, կոչէ զանձն աղախին
 ,, նր,

„նի՛ . և ոչինչ բարձրամտի ընդ այս վսեմական և
 „անակնկալ խոստումն , որ խոստացեալ լինի
 „նմա : . . . Այլ քաջ իսկ պարտ էր նմա զխո-
 „նարհուածի իւր յայտնի առնել , որ ծնանելոց
 „էր զնա , որ ունէր զանձն իւր առաջի դնել
 „ամենեցուն յօրինակ հեղուածն , և ճշմարիտ և
 „անկեղծ խոնարհուածն : Մի ճշմարտապէս խո-
 „րին խոնարհուածեան Աուսին , աղաղակէ նրն
 „Բեռնարգոս , (ճառ 4 . 'ի վի բանին Աստ-
 „ուծիցաւ) որոյ վերացեալ ամբարձեալ 'ի գե-
 „րապանծ արժանապատուութի անամայրութն ,
 „ոչ զիտէ զանձն յայլ անուն կոչել , բայց եթէ
 „աղախին Տն : Այլ ինչ մեծ լինել խոնարհ 'ի
 „նորաստուածն . այլ է առաքինութի յոյժ մեծ
 „և դժոճարագիւտ՝ խոնարհութին 'ի պատուի “ :

ԽԷ : Սուրբ խոնարհական բանիւք ետ Աղոյն
 զհաւանութի իւր առ 'ի լինել մայր ԱՅ : Այլ
 ԱԾ զայս հաւանութի պահանջեաց , ուղղի խոր-
 հուրդ փրկութն մարդկան կատարեցի ճանա-
 պարհաւ իմն՝ հակառակ այնմ , որով եղև կոր-
 ծանումն համօրէն ազգի մարդկան : Անհնազան-
 դութին Աւայի մօր մերոյ լը մարմնոյ , անհաւա-
 տութի նի առ ԱԾ , և տարաբաղդ հաւատք նի
 բանից խաբեբայ հրեշտակին , այս է՝ սատանայի ,
 զուգընթաց եղնն կործանմանս մերում . և ԱԾ
 սքանչելահրաշ իմն հակադրութի կամեցաւ , զի

հնա-

Տնազանդութիւն Սարիամու , և խոնարհական
հաւատք նր բանից հրեշտակին , կամ մանաւանդ
նորին իսկ ԱՅ՝ որ խօսեցաւ ը նմա միջնորդութիւն
հրեշտակին , զուգընթաց լիցին 'ի գործ փրկութեան
մերոյ . ուղղի ը որում 'ի վերոյ ասացաք , նորո-
գեսցի բնութիս մեր նորօք ամենեին , որք զուգ-
ընթաց եղեն 'ի կորուստ նր , և ը այսմ եղիցի
մեզ 'ի Սարիամ նոր Աւա , ուղ ունիմ : 'ի Վս
զնոր Ադամ :

Եւ : Այն ինչ ասաց սբ Աղյսն զբանս զայս ,
* Աղեցի ինչ ըստ Բանի յոմ || , ահա Հոգին սբ
կազմեաց յամենամայրուր արենէ Աուսին զմար-
մինն , որ ընդ բանական հոգւոյն միաւորեցաւ
յանձն Բանին . և այսպէս * Բանն հարմին էլ || ,
այս է՝ եղև մարդ , և Սարիամ եղև մայր ԱՅ :
,, Սի կամիր , սսէ սբն Յովհան ոսկերերան ,
,, (Ճառ 4. 'ի Սատթ .) և ևս յառաջ ընթա-
,, նալ , և խնդրել հետաքննութիւն առաւել քան
,, զայն , զոր սսէ աւետարանիչն : Սի հետազո-
,, տեր , եթէ զհարգ գործեաց զայս 'ի Աղյսն Հո-
,, գին սբ : Վանդի եթէ չէ հնար ը բաւականին
,, մեկնել զեղանակ բնական կազմութեան մարդոյ ,
,, զհարգ հնար իցէ հասու լինել և բացատրել
,, զսքանչելի գործողութիւն Հոգւոյն սրջ 'ի Սա-
,, րիամ : Հրեշտակն Վարրիէլ , և աւետարա-
,, նիչքն ոչ այլ ինչ ասեն , բայց եթէ զի Հս
,, Վս

„Ք. Թ յղացաւ 'ի Առասէն զօրութիւն Հողոյն
 „սից: . . . Եւստ լիցի մեզ զոր ինչ յայանեաց
 „մեզ Մ. Ծ, և մի 'ի խնդիր լիցուք այնմ, զոր Մ. Ծ
 „լռեաց“: Եւրդ՝ այս անգին վայրկեան մարդե-
 ղութիւն Բանին եղև, և եղիցի ընդ ամ զարս
 պատուէալ յեկեղեցւոյ, իբրև աղբիւր համօրէն
 շնորհաց, և իբրև սկիզբն համօրէն այլոց խոր-
 հրդոց: Եւս 'ի կատարել հանդիսիւն զբարեացա-
 պարտ յիշատակ սորա՝ կարգեցաւ 'ի վաղ ժամա-
 նակաց անտի օրն 25. Սարտի, յորում համարի
 հանդիպեալ բարերջանիկ դիպուածս այս: Եւս
 ոչ շատացեալ եկեղեցւոյ սովին աւուրբ միայն,
 առ 'ի կատարել զյիշատակ անձառելի այսր
 խորհրդոյ, ունի զսովորութիւն յիշեցուցանել մեզ
 զայն երկցս անգամ յաւուրն, այս է՝ յառաւօ-
 քու, 'ի հասարակ աւուր, և յերեկոյի: Եւրդ՝
 պարտք են հաւատացելոց համաձայն դասնիկ
 գիտաւորութեց, և փափագանաց եկեղեցւոյ,
 շնորհս մատուցանելով Եւս եռանդագին ըղձանօք
 երախտագիտութեւն փն անհամեմատ բարերարու-
 թեւս, և դիմելով 'ի բարեխօսութիւն ամենայն
 Առասին, և պատուելով զնա հրեշտակային ող-
 ջունիւն. Ողջոյն Տեղ Ստրիամ, Լէն. որ գոյով
 յօրինեալ ըմ մասին 'ի բանից անտի հրեշտակին
 առ 'ի յերկնուստ, և ըմ մասին 'ի բանից անտի՝
 զոր նա ինքն սբ Արյան ասաց առ Աղլիսարեթ,

և ը մասին ՚ի բանից անտի՝ զոր յաւել կկեղեցին . է գերազանցագոյն աշօթք , զոր մարթ է ասել ՚ի պատիւ՝ ամենաւր կուսին Սարիամու :

Այլ-լու-լի տե՛նտե՛ն Կուսին Սարիամու աս սրբուհին Լաղիսաբէլէ :

Ը : Ամենաւր կոյսն Սարիամ , լու՛նալ ՚ի հրեշտակէն , ու՛յ ասացաք , եթէ սրբուհին Լաղիսաբէթ ազգական իւր՝ այն վեցերորդ ամիս էր , զն յղացեալ էր , չո՛ւնաց ՚ի Վազարեթէ , և * Գնաց ՚ի լեռնակոշի փո-լետուէս ՚ի քաղաքն Նուդայ || , այս է՝ (ը հասարակագոյն կարծեաց) յԼիբոն , որ էր քաղաք քահանայից ՚ի լեռնակողմանն Նուդայ , ուր բնակէր Օպարիասս այրն սրբուհւոյն Լաղիսաբէթի : Տանձն էառ սուրբ Աոյսն զայս ճանապարհորդութի՛ն , ասէ նրն Ամբրոսիոս , (՚ի Վուկ . գիրք 2 . հմբ 19 . և որ զկնի .) ,, ոչ ,, իբր թէ ոչ ընծայեաց գլխովին հաւատս պատ ,, գամաց հրեշտակին , որ եցոյց նմա զհրաշական ,, յղութին Լաղիսաբէթի . այլ առ խնդութեն՝ ՚ի ,, տեսանել զկատարումն փախագանաց իւրոց , և ,, ազգականին իւրոյ . և առ ընենլոյ փոյթ ՚ի կա ,, տարել զպաշտօն յարգութե՛ն իւրոյ առ մեր ,, ձաւոր ազգականն իւր . և առաւել ևս ՚ի կա ,, տարել զազգեցութիւն հոգւոյն սոյն , որ շարժէք ,, զնա

„ Դնա առ սյս ներգործութի անային սիրոյ ,
 „ քանզի շնորհք Հոգւոյն սիյ ոչ զիտէ զհեղ-
 „ փութի և զյուլութի ՚ի գործս : Աւսարուք
 „ արդ , (ասէ Խր վարդապետն ,) ո՛վ քբ կանայք ,
 „ եթէ զհարդ մտադիւր փութով պարտ է և ձեզ
 „ նպաստել ազգականաց ձերոց ՚ի յղութն նց :
 „ Մարիամ , որ յառաջն կայր առանձինն յան-
 „ քոյթ տանն իւրում , ոչ կասեցաւ՝ ոչ ՚ի կու-
 „ սական համեստութէ իւրմէ , ոչ ՚ի դժնդա-
 „ կութէ լերանցն , և ոչ յերկարութէ ճանա-
 „ պարհին , յորժամ դէպ եղև ՚ի գործ զնել
 „ զներգործութի վայելչութն , և սիրոյ : Այլանէ
 „ նա ՚ի հրապարակ , և թողու զտունն իւր յա-
 „ տուկ , ուչ եղեալ յաւէտ ներգործութնց սիրոյ
 „ իւրոյ , քան կանացի հանդամանաց իւրոց “ :
 Աւ եթէ երկար և վշտագին ճանապարհորդութի
 ամէնօրհնեալ Առսին տայ համօրէն կանանց
 զսյսպիսի դեղեցիկ օրինակ սիրոյ , հանգամանքն՝
 որով արար նա զայն , առաջի դնէ՝ լն նմին սիյն
 Ամբրոսիոսի՝ զկարևօր հրահանգ առ կուսանս :
 * Գնաց փոխապէս ॥ , և ուղղակի ՚ի դէմ եղեալ
 տեղին իւր , ասէ աւետարանն : „ Եպա ուսարուք
 „ կուսանք , (ասէ վերջիշեալ քբ վարդապետն ,)
 „ մի շրջիլ ընդ տունս օտարաց , մի յամել ՚ի
 „ հրապարակս , և ՚ի հասարակաց պողոտայս , և
 „ մի զկայ առնուլ ՚ի հրապարակի ՚ի շաղակրա-
 „ տել :

„տել : Սնարիամ , որ մնայր միշտ 'ի տան իւ-
 „րում , փութայ 'ի հրապարակի , քանզի ծանր
 „է նմա երևիլ արտաքոյ “ :

Ծն : Իբրև եհաս ամենաք Արշն յԱրհոն ,
 * Էհուս 'ի գուսն Օլաւորեայ , եւ եր ողջոյն Լղէ-
 „սաթէլէլ ॥ . „տունեալ Արևսանաց ըստ այսմ օրի-
 „նակի , (ասէ քնն Ամբրոսիոս ,) զսղնիւ՛ օրինակ
 „խոնարհութե՛ , ուղ յառաջն ետ զօրինակ պար-
 „կեշտութե՛ , և համեստութե՛ : Վայ ազգական
 „առ ազգական իւր , և օրիորդ առ կին բազմա-
 „մեայ . և ոչ միայն դայ , այլև յառաջէ յողջու-
 „նատրութի . քանզի վայել է , զի որչափ առա-
 „ւել ողջախոհ է կոյս դք , այնչափ առաւել և
 „խոնարհ լիցի , և գիտասցէ մատուցանել զպարտ-
 „ուպատշաճ մեծարանս առ երիցագոյնս “ . զոր-
 „օրինակ ահա արար ամենաք կոյն Սնարիամ լը
 սրբուհւոյն Լղիսաբեթի , թէպէտ և ինքն ըստ
 որում մայր Ա՛յ՛ յոյժ վերագոյն էր քան զնա :
 * Լ- երև իբրև ըհուս , ասէ սուետարանիչն ,
 գողջոյնն Սնարիամն Լղեսաթէլէլ , խողաց հանուիւ
 յորովայնի նորս , եւ ըստ Լղեսաթէլէլ չոգ-
 „թի ॥ : Հն Վն թագուցեալ 'ի ծոց ամենաք
 մօրն իւրոյ՝ տայ ծանօթս սքնն Հոլհաննու , որ լը
 նմին օրինակի փակեալ էր յորովայնի սքնն Լղէ-
 սաբեթի , կանխաւ շնորհէ նմա՝ արտաքոյ կարգի
 հրաշիւք՝ զգործածութի բանին , և լնու զնա ան-

անդէն Հոգևով սքով, որ զեղու և ՚ի մայրն, և
 յայտնէ նմա զխորհուրդ մարդեղութեն Բանին
 արդէն կատարեալ յարգանդի ամենաւր կուսին
 Սարիամու: „Եղիսաբեթ, (ասէ աստանօր շքն
 „Ըմբրոսիոս,) եղև առաջին ՚ի լսել զձայնն, այլ
 „Յովհաննէս եղև առաջինն ՚ի զգալ զչնորհս.
 „նա լուաւ ը կարգի բնութեն, սա ցնծացաւ վն
 „բանի խորհրդոյն. նա ծանեաւ զգալուստ Սա-
 „րիամու, և սա զհասանիլ Տն իւրոյ: . . . Սե-
 „ծապէս շահեցան երկոքին ևս մարքս վն որդւոց
 „իւրեանց, զոր իւրաքանչիւր ՚ի նոցանէ կրէր
 „յարգանդի իւրում. և կրինակի հրաշիւք մար-
 „գարեանան երկոքին ևս՝ շարժեալք ՚ի հոգւոյն
 „որդեկաց իւրեանց չև ևս ճնելոց: Յնծացաւ
 „Յովհաննէս, և Եղիսաբեթ լցաւ Հոգևով
 „սքով: Ոչ արդեօք մայրն յառաջ քան զորդին
 „լցաւ. այլ լցեալ որդւոյն Հոգևով սքով, ելից
 „և զմայրն“: Ըստ այսմ՝ օրինակի կարապետն
 Քնի սրբեցաւ յարգանդի մօրն. և եղև առա-
 ջինն, զորմէ խօսի աւետարանն, յընդունել
 զչնորհս Բանին մարմնացելոյ, զոր հաճեցաւ հա-
 ղորդել նմա միչնորդութիւն ամենաւր մօրն իւրոյ
 Սարիամու:

ԺԷ: Երգ՝ լցեալ սքոյն Եղիսաբեթի Հոգ-
 ևով սքով, ասէ սքն Պուկաս աւետարանիչ, * Ի
 յայի Բարձր ողորակեաց, և ասէ. օրհնեալ էս դոս
 ՚ի

՚ի Էմանայս (նով Սնարիամ), և օրհնէալ է պարտաւոր
 որովայնի շո: Առ ուսարի՞ է ինչ այս (շնորհ), քէ
 էլէսցէ հայր Տ՛ն ինոյ աս իս: Օ՛ք արհամարհի իբրեւ
 էհաս յայն որչառնի շո յախանջս իմ, խաղաց ցնծաւ
 լով հանուս յորովայնի իմում: Առ էրանի՛, որ
 հասարացցէ, էլէ էղէցի իսպարութի տասցելոցս նմա
 ՚ի Տ՛նի. (ը Մատ. էրանի՛ որ հասարացելոց, էլէ էղէցի
 իսպարութի տասցելոց չեղ ՚ի Տէտոնի.) || =
 ,, Ո՛վ քանի՛ մեծ են գովեստքն, ասէ նքն Քառ
 ,, նարդոս, (բան ՚ի կիւր. որ յուրթօ. վերաի.)
 ,, զորս լսէ Սնարիամ ընծայել նմա սըյն Աղիսաւ
 ,, բեթի: Այլ նա գորով խոնարհ, միանգաւ
 ,, մայն և ջերմեռանդն, և ոչ զմին ՚ի նոցանէ
 ,, անձին իւրում ընդունի, այլ զբովանդակն առ
 ,, նա վերընծայէ, որոյ գիտէ պարգևս լինել զգովե
 ,, լինն յանձին իւրում: Պու՛ ասէ, գովես զմայրն
 ,, Այ. այլ անձն իմ գովէ զՏ՛ն: Առ ձայն իմ,
 ,, ասես, որդին՝ զոր յարգանդի քում կրես, խա
 ,, ղաց ցնծալով. այլ հոգի իմ ցնծայ յԱ՛ծ փրկիչ
 ,, իմ: Պու երանի՛ տաս ինձ, զի հաւատացի.
 ,, այլ պատճառ հաւատոց և երջանկութես իմոյ
 ,, եղև շնորհածիր հայեցո՛ւած բարեգլխութեն Այ
 ,, յիս ՚ի խոնարհ աղախին Տ՛ն: Առ ասա սյաւ
 պէս պիտի տայ նք Աղյան սըյն Աղիսաբեթի:

* Սէծացոսցէ անչն իմ զՏէր, և ցնծացու հոգի
 իմ յԱ՛ծ փրկիչ իմ: Օ՛ք հայեցու ՚ի խոնարհութի

ողբելիքն իւրոյ, զի տհառ յայսմ հէտիւ Էրանեացէն ինչ
 ան տղայք : Օչ տարաք ինչ յեծամեծս հզօրն, եւ ան ի
 անորն նորս : Աս ողբումն ինչ նորս տղայաց յապագս
 Էրիկ-ղածաց իւրոյ : Արար զօրոն Բասկումն իւրով
 ցրտէաց զամբարաբանս մարտ արարից իւրեանց :
 Քաջիւնաց զհզօրս յաւնոսոց, եւ Բարչրացոց զնո-
 նարհս : Օչ ողբումն ըսոց Բարոն-Էթ, եւ զմեծու-
 րոնս արշակեաց ունայնս : Պաշարայանեաց Իս-
 րայելի ծառայել իւրոմ՝ յիշել զողբումն : Ող
 իօսեցոս տա հարս մեր, Աբրահամն, եւ զստակ
 նորս յաւնիւնս ॥ :

ԺԳ : Այս է սքանչելի երգն անձային, զոր
 եկեղեցին (Վատինացոց) երգէ յամ առուր յե-
 րկոյեան ժամուն, (և եկեղեցի Հայաստանեայց
 երկիցս յառուրն, յառաօտեան և ՚ի հանգս-
 տեան ժամն,) առ ՚ի շնորհս մատուցանել Տն
 վն անձառելի բարերարութն մարդերութն իւրոյ,
 և առ ՚ի հրատարակել միանգամայն զմեծութիւնս
 և զառարինութիւնս Սարիամու, որք յերգս անդ
 սքանչելապէս լուսափայլեն : Տեսանի անդանօր
 հողի նորա յախշտակեալ՝ ող թէ օտարացեալ
 յիւրմէ, և բոլորովն ընկղմեալ ՚ի տեսութի ան-
 բաւ մեծութնն Այ, և անհամեմատ բարերա-
 րութն նր՝ որ առ ինքն և առ ամ ազգ մարդկանս
 և վն այսորիկ վերնծայէ նմա զմեծարանս դերա-
 պանծ գովեստից, ասելով . * Սեծացոսն անյն

Ի՛ն ՎՏԷՐ, Խ ցնծացաւ հոգի Ի՛ն յԱՃ Ժրիւն Ի՛ն. Ե՛բ
 է անոնն նորա ॥ : Յուլյանէ նա անդանօր զխորին
 խոնարհութի իւր, ծանուցեալ զանձն իւր լինել
 աղախին, և աղախին խոնարհ, և ըստ ինքեան
 անարգ յաչս մեծին ԱՅ. * Հայեցաւ ասէ 'ն
 խոնարհոն-լինողանոյ իւրոյ ॥ : Այլ սյս խոնար-
 հութի ոչինչ արդելու զնա ճանաչել և խոստո-
 վան լինել բարձրաձայն զառանձին շնորհան,
 զորս ընկալաւ. սակայն զամ՝ ոչ անձին իւրում
 գրելով, սյլ անսահման կարողութե՛ն, և ձրի
 ողորմութե՛ն Տ՛ն իւրոյ, ողորմութե՛ն՝ որ ձգի յազ-
 դաց սղգս. * Յայսմհեպէ ասէ Էրանեացին ինչ ամ
 ուզէ. զէ արար ինչ մեծամեծա ॥ : Այլ ո՞ արար
 նմա զայսոսիկ : * Հզօրն ॥, կամ ամենակարօղն.
 նա արար, որոյ * Ե՛բ է անոնն ॥. քանզի Ա՛ծ է
 նոյն ինքն սրբութի էութե՛ք իւրով. իբր զի նա
 է աղբիւր, և պատճառ ամ սրբութե՛ն, որ է յա-
 րարածս իւր. նա արար, որոյ ձգի * ողորմոն-լինե
 ուզաց յուզս Էրիկ-ղաթաց իւրոյ ॥ :

ԺԿ : Այլ յախշտակեալ հոգևով սքյ կու-
 սին 'ի տեսանել զհանդերձեալսն, և զգործս
 մարդեղութե՛ն Քանին, նախագուշակէ, թէ Որ-
 գին՝ զոր ծնանելոց է, զօրութե՛ք ամենակարօղ
 բազկին իւրոյ * ցրուէ զամբարգառանս մօռս սրբից
 իւրեանց, խիէ զհզօրս յալնոոց, Խ Բարչայացո-
 ցանէ զխոնարհ ॥ : Այլ սյս կատարեցաւ, յորժամ

քարոզութիւն աւետարանին յամօթ արար զժա-
 գաւորս , և զմեծամեծ կայսերութիւնս . ունի ասե-
 նին Պօղոս . (Կորնթ . Կ . 27 .) * Օգրիւրս
 աշխարհն ընարեաց լճ , զէ տօնե տրասցէ զհզօրս . . .
 եւ զընչն , զէ զէսն իմն խաղանեացէ . ունի զէ որս-
 ծեացի եւ մարտիւն տառօն լճ || . մինչև ոչինչ
 մարդկային երևեալ յայս գործ մեծ և սքանչե-
 լահրաչ , ողջն իսկ բովանդակն ընծայեսցի զօ-
 բութե բազկի նր : Եւ յորժամ ասաց Վս .
 (Սատթ . ԺԿ . 25 .) * Գոհանում զէն Հայր
 պէր երկնի եւ երկրի , զէ ծածկեցէր զայս յիմաստնոց ,
 եւ ՚ի գիտնոց , եւ յայտնեցէր որպայս || . ոչ ասպ-
 քէն յամօթ արար զհպարտս , և ոչ արդեօք
 բարձրացոյց զնոսս , որք խոտան էին յայս ան-
 ձանց , և այլոց : Ախսագուշակէ նոյնօրինակ սք
 Վրյան , եթէ * նա զտարեւու ըն- բարո-լէ , եւ
 զմեծարանն որքայե ունայնս || : Օգր և տեսա-
 նելք օրբստօրէ կատարեալ . քանզի տայ լճ
 զնորհս իւր խոնարհաց , և հակառակ կայ աւ-
 բարտաւանից . ընու բարութիւն շնորհաց իւրոց
 զնս , որք ճանաչեն զանձինս աղքատս և ողորմե-
 լիս , և զուրկս յամ առաքինութեց . և թողու ՚ի
 ճշմարիտ աղքատութե իւրեանց զնս , որք հա-
 մարեն զանձինս մեծատունս , և անկարօտս նպաս-
 տիցն լճ . յազեցուցանէ զնս , որք քաղցեալ և
 ծարաւիք իցեն արդարութե . և սրձակէ նօթիս
 զնս ,

զնն, որք կարծեն գոլ յազեալս: 'Ի վերջոյ խօսի
 քա Աոյսն յերգս իւր զփրկութի՛ն ժողովրդեան իւ-
 րոյ, և ոչ խարացն կորուսելոց տանն Խարայելի, առ
 որս եկեալ ասաց զանձնէ Լճորդին իւր: * Պաշտ-
 պանէաց, ասէ, Խարայել ծառայէ իւրո՛ւմ ॥ . ոչ ար-
 դեօք վն արդեանցն, որովք փքայինն անձնա-
 պանծ հրէայքն, զի նա զգետնեաց մանաւանդ
 զփարիսականն փառասիրութի՛ն, և զամբարտաւան
 խորհուրդս վարդապետացն օրինաց, այլ յաւետ
 առ ողորմութենն իւրոյ, * յիշեալ զողորմութի՛ն ॥
 իւր. և առ 'ի կատարել զխոստմունն, * ոպ խոս-
 պացառ տու հարս մը, Լճորդհոհոհ, և զտառիկ
 նորս ॥, առ այն որդիսն Լճորհամու լն հաւա-
 տոց, որք մնալոց են * յառիտան ॥:

ԺԷ: Լպա մէք եմք, ոպ ուսուցանէ Լճա-
 քեալն, (Պաղատ. Գ. 7.) որդիք Լճորհա-
 մու, ճշմարիտ որդիք խոստմանն, որդիք լն հա-
 ւատոց, և ոչ լն մարմնոյ. որք եղաք որդիք հաւա-
 տոյ, ոչ արդեօք վն գործոց՝ զոր արարաք, այլ
 լն մեծի ողորմութենն Լճ: Սեք եմք նորս, զո-
 րոց խօսի ամենաք կոյսն Սարիամ յանուն զա-
 ւակին Լճորհամու, որ ոչ երբէք ունիցի վախ-
 ճան: Պործակից եղև նա փրկութի՛ն մերոյ, յոր-
 ժամ ասաց առ հրեշտակն. * Եղիցի ինչ ըստ
 Բանի չոհ ॥: Արեաց նա զմեզ զամենեսան 'ի ծոց
 իւր 'ի միասին ընդ Յնի Վնի, յորում էաք

ամենեքեան, իբր անդամք այնր խորհրդակաւն
մարմնոյ, որոյ ինքն է գլուխ : Ապա միաձայն
լինցուք ընդ սքնն Աղլիսաբեթի, և ամենեքեան կո-
չեսցուք զնա սրտի՛ւ և լեզու՛աւ օրհնեալ 'ի Կո-
նստս, և եղիցուք 'ի թո՛ւնոյ նց, որք առյապայն ը-
նտիսագուշակելոյ նորուն՝ ասելոց էին նմա երանի :
Հայեսցուք 'ի նա իբրև 'ի մայր մեր, և աղաչես-
ցուք զնա, զի իբր նոր Ալա ցուցցէ մեզ փոխա-
նակ արգելեալ պտղոյն՝ որով ամենեքեան 'ի
մահ մատնեցաք, զօրհնեալ պարտն ոստայնի
է-րոյ : Այլ 'ի վեր քան զամ կերպարանակից
արասցուք զխորհուրդս մեր խորհրդոցն Սարիա-
մու, 'ի փառաբանել, յօրհնել, և 'ի գոհանալ
զՏնէ, զի աղատեաց զմեզ 'ի ձեռն մարդեղութն
Աճորդւոյն իւրոյ 'ի գերութէ մեղաց և սատա-
նայի, և 'ի յաւիտենական մահո՛ւնէ : Անի-
ցուք զպարգևսն, զոր արար մեզ Տէր, ոչ ար-
գեօք 'ի հպարտանալ իբրև 'ի մեր ինչ, այլ առ
խոնարհական շնորհս մատուցանելոյ նմա, յորմէ
յառաջ գայ ամ : Հուսկ ուրեմն, ուր ասէ սքն
Ամբոստոս, ('ի՛Ղուկ. գիրք 2. հմբ 26.) « եղի-
» ցի յամենեսին անձն Սարիամու՝ երգել Տն
» զօրհնութիս, եղիցի յամենեսին հոգի նր՝ ցըն-
» ծալ ուրախութք Աճ փրկիչ մեր : Անձն Սա-
» րիամու, (ասէ սք վարդապետն,) փառաւորէ
» զՏէր, և հոգի նր ցնծայ Աճ, քանզի անձամբ

„ և հոգևով նուիրեալ Տ՛ն, ճշմարիտ և անկեղծ
 „ փափագանօք սիրէ և մեծարէ զՄ՛ծ միայն,
 „ յորմէ և որով է ամ ինչ“ : Աղիցուք և մեք
 այսպէս. խոնարհեսցուք ՚ի խորս թշուառութեց
 մերոց, և ոչնչութն մերոյ. և ցնծասցուք ՚ի տե-
 սանելն զփառս աշխարհի արհամարհեալ, զար-
 քայութիւն Ա՛յ և եթ բարձրացեալ, և զնր կամս
 նի կատարեալ :

ԺԳ : Ակաց ամենայն Արյան ՚ի տան սէյն
 Աղխարեթի իբրև ամիսս երիս, ասէ նրն Վո-
 կաս աւետարանիչ. (Կ. 56 :) Ալ եկաց առ նմա
 զայսչափ երկար ժամանակ. „ քանզի՝ ասէ նրն
 „ Ամբողիոս (՚ի վերոյիշ. տեղ.) պատճառ
 „ այցելութես սյտորիկ ոչ եղէ միայն ընտանու-
 „ թիւնն, և աղգականութիւն, որ էր լէ մէջ եր-
 „ կուց նր կանանցս, այլև օգուտն և զարգացումն
 „ ՚ի սրբութն մեծի կարապետին Վ՛նի : Օ՛ի եթէ
 „ յառաջին մուտս անդ ընկալաւ նա զայնչափ
 „ շնորհս, մինչև խաղաց ցնծալով յարգանդի
 „ մօրն, և մայր մանկանս լցաւ Հոգևով սբով,
 „ քանի՞ առաւել յաւերան այս շնորհք, և քա-
 „ նի՞ առաւել աճեցան պարգևքն երկնաւորք,
 „ եթէ ՚ի մայրն, և եթէ յորդին, մնալովն Սա-
 „ ռիամու զայնչափ երկար ժամանակ առ նոսա :
 „ Արդ՝ ընկալաւ յայս զիպոճած մեծ մարգարէն
 յ Տ՛ն, մինչդեռ անդստին յարգանդի մօրն էր,

„ զառատապարզ և շնորհս, որով եղև ընդունակ
 „ պաշտամանն մեծի, առ որ կարգեալ էր: Աւ
 „ զամենամաքուր և զամենեկն ամբիժ վարս, զոր
 „ նա յետ այնորիկ յանձին եբեր, (ասէ այլուր
 „ նոյն ինքն սբն, 'ի վր սահմա. կուս. զԼ. 7.
 „ հմբ 50.) ընծայել պարտ է օծութենն այնմիկ,
 „ և շնորհացն, որ զեղաւ առատապէս 'ի հոգի
 „ նր ներկայութիւն Վարիամու, որ կրէր յամե-
 „ նամաքուր արգանդի իւրում զՆանն Մծ մար-
 „ դացեալ“: Աւ աստի ուսանիւք, եթէ սերն
 մեր՝ որ առ ընկերն՝ ոչ պարտի լինել անցողա-
 կան ինչ, և ուր բանիցս կարգ է ասել՝ փախս-
 տական. այլ հաստատուն և հանապազորդեալ,
 վերածելով 'ի կատարելութի իւր զգործս շնոր-
 հաց, զոր միջնորդութիւ մերով հաճեցաւ ողոր-
 մութիւն Մյ սկսանիլ. ծանուցեալ միշտ, եթէ
 Մծ է՝ որ սկսանի, և որ կատարէ զգործն:

Ճէ: Ոչ ասէ մեզ աւետարանն, եթէ ամե-
 նասբ Արյան եկաց առ սբն Աղիսարեթի մինչև
 'ի ծնանել նր. վայ ոչ հաճեցեալ Տն տալ մեզ
 զգիտութի այսր մասնաւոր պարագայի, շատա-
 ցուք չգիտել զայն: Հատ լիցի մեզ գիտել
 միայն, զի եթէ ամենասբ Արյան չոճեաց յառաջ
 քան զճնանել ազգականին իւրոյ, ստիպեաց զնա
 յայն սերն առանձնութե, և փոյթն խորշելոյ 'ի
 բազմութէ մարդկան, որ յայտպիտի դիպոճած

գալոց էր առ 'ի այց առնել սթյն Աղիսարեթի, և առ ուրախակից լինելոյ ընդ նմա վն այսպիսի երջանիկ և սքանչելահրաշ զիպոճածոյ : Իսկ եթէ գտաւ նա անդ առաջիկայ, եկաց արդարև խոնարհ, թագուն, և 'ի լուծթն, առանց ինչ տարբերելոյ զանձն յայլոց հաւասարակցաց իւրոց, եղևալ զայսօրինակ ըստ ամ հանդամանաց միշտ ուսուցիչ պարկեշտութն, և խոնարհութն : Եւսր այցելութն ամենայն Արևին առ սրբուհին Աղիսարեթ, որ է ճշմարիտ օրինակ այցելուեցն քրիստոնէից, որոց պարտ է ունել սկիզբն զսէք ամսային, և պտուղ զյաւելումն առաքինութեց, սկիզբն եղև յերեքտասաներորդ դարէ անտի կատարել զտօն մասնաւոր, որ և յետ այնորիկ 'ի Առնիփակիոսէ իններորդէ 'ի յաջորդ դարուն հրատարակեցաւ ընդ ամ արևմուտս, և սահմանեալ կարգեցաւ 'ի Յուլիսի 2. ըստ որում և յայսօր ժամանակի պահի :

Անհանձն իոյսն Սարգիս գառնուայ 'ի գոռն իւր 'ի Ասպարէլ : Եւ սպասէ ծննդեան :

ՃԷ : Յետ կողոյ իրրեւ ամիսս երիս 'ի տան սթյն Աղիսարեթի, դարձաւ ամենայն Արցսն 'ի Ասպարէթ, ուր իրազգած եղևալ սթյն Յովսեփայ, սսէ սուրբ աւետարանիչն (Սատթ. ամ. 19.)

գլղութի նի , և ոչ կամեցեալ առակել զնա ,
 խորհէր լուեւայն մեկնիլ 'ի նմանէ : „Քանզի ,
 „ ուր ասէ սբն Հերոնիմոս , ('ի Սատթ . ւ . 19 .)
 „ գիտելով սքնն Յովսեփայ զողջախոհութի հար-
 „ սին իւրոյ , և զարմացեալ ընդ այն՝ որ հանդի-
 „ պեալ էր նմա , համարեցաւ , եթէ պարտ էր
 „ նմա թագուցանել լուութի զխորհուրդն , զոր
 „ յայնժամ ոչ գիտէր “ : Արդարև քաջ խելա-
 մուտ եղև ամենայն Արյսն անձկութեն , յորում
 էր փեսայն իւր . սյլ ոչ ասաց նմա , ըստ որում
 երևի յաւետարանին , և ոչ բան մի , որով կա-
 րող էր ազատել զնա 'ի վարանմանց անտի իւ-
 րոց . քանզի պարտաւորէր յայնժամ յայտնել
 նմա զանճառելի խորհուրդն , զոր գործեաց 'ի
 նմա Հողին սբ : Արդ՝ ընդ այս ոչ հաւանէր
 խոնարհութի նր խորագոյն , որ խնդրէր թագուն
 պահել զայն ամ , յորմէ ծագէին նմա փառք . և
 գիտէր , եթէ պարտ էր պահպանել ընդ քողով
 խորին գաղտնութեան զառանձին պարգևսն և
 զչնորհան , զորս ընկալաւ յառատարաչիս և 'ի
 բարեբար ձեռանէ Տն , ըստ այնմ բանի մար-
 գարէին . (Ասայ . ի 7 . 16 .) * Խորհուրդք իմ ինչ .
 Խորհուրդք իմ ինչ ॥ . պարսիմ էս գաղտնի պահել
 զայն , զոր Տէր գաղտնի յայտնեաց ինչ . առ 'ի
 յամօթ առնել այնու զնափառութի նոյն , որք
 ոչ միայն պանծանօք հանդիսացուցանեն զգինչ

և իցէ պարգև՝ զոր ընկալան յԱՅ, այլև առա-
 լել ևս ամբարհաւածին ցուցանել, և թէ ունին
 և զայն պարգևս, զորս ոչ ունին: Վիտեր և ևս
 ամենաւր կոյսն Սարիամ, թէ զխարդ սկսաւ
 Աճ ՚ի խորին լուծթն իւրում զգործ մարդե-
 ղութն, առանց վկայութն կամ հաղորդութն
 ստեղծուածոյ ումեր. ետես ևս, և թէ զխարդ նա
 ինքն Աճ յայտնեաց սքնն Աղլխարեթի զայս
 գաղտնի խորհուրդ, յորժամ գնաց այց առնել
 նմա. և յայտ ամէ մտկաբերեաց, և թէ ԱՅ
 միայն պատկանէր ծանուցանել սւմ, և զխարդ,
 և երբ հաճոյ թուէր նմա: Ապա առ ՚ի ոչ կան-
 լսել քան զխարդաղբութիս ԱՅ, յանձն արար
 զինքն բողբոլվն ԱՅ, այնպիսի յանձնարարութի
 և հպատակութիւն անային կամացն, ընդ որ յի-
 բաւի կարող եմք հիանալ, գովել, և մեծարել,
 այլ ոչ երբէք լը բաւականին հասու լինել: Աւ-
 արդարև ոչ յապաղեաց Տէր յայտնել և սքնն
 Յովսեփայ զխորհուրդն մեծ, և ծանուցանել
 նմա, և թէ որպիսի անգին գանձու էր նա պա-
 հապան: Այլ առաքեաց առ նա զհրեշտակ
 մի, յորժամ ննջէր, որ ասէ ցնա. * Յովսեփ որ-
 գի Ղառ-էի՛ թէ երկնչի բաւանու առ չեզ զ]ն-
 ղեամ ինն չո, չանգն սր ՚ի նմայն ծնեալ է, ՚ի
 չագոյն ոքի է ||. (Սատթ. ւ. 20:) Հաւա-
 տաց լիով սքնն Յովսեփ, և վաղվաղակի հնա-
 ղան

զանդեցաւ ձայնի հրեշտակին, կամ մանաւանդ Մ.Յ. և ամ որ դիւրաւ կարօղ է զմտաւ ածել, եթէ որպիսի ինչ եղև միսթարութի նր, և սոյն Առսին, և որպէս շնորհս մատուցին Ռարձրելոյն, որ զայսօրինակ սակաւ առ սակաւ հեղեալ ծաւալէր զճանօթութի խորհրդոյս, որ յետոյ պարտ էր աւետարանիլ ընդ ամ երկիր:

ԺԷ: Հանապազորդեաց ամենամբ Աշսն իբրև զամիսս վեց կալ 'ի Ասղարէթ յաղքատին տան իւրում 'ի միասին ընդ սոյն Յովսեփայ, և Մ.Ծ միայն գիտէ՝ եթէ որպիսի անընդհատ յաւելմամբ շնորհաց, ունելով յարգանդի իւրում զսկզբնապատճառն ամ շնորհաց, և ամ առաքինութեց: Արդ՝ ըստ չափուն, որով մերձենայր ժամանակ ծնանելոյ նր, առաւել ևս բորբոքէր 'ի նմա վափաք ընծայելոյ 'ի լոյս զփրկիչն աշխարհի: Սոյն այս ծնունդ եղև նպատակ հեծունց, և հառաչանաց համօրէն նոսհապետաց և մարգարէից: Խոկային նորա հանապազ զփրկիչն, որ զալոց էր յաշխարհ, նմա ցանկային, և 'ի նա դնէին զամ զլոյս իւրեանց: Այս սյսորիկ եռանդազին ուխտիւք իւրեանց մաղթէին յԱ.Յ զկատարումն այսր գործոյ ողորմութեն իւրոյ:

Վմին իրի սըն Սովսէս ասէր. (Ել. 7. 13.)

* Աղաւելի գլխ Տէր, անս չեզ 'ի յետն զայլ ոչ զՍ.Յ. և որպէս զայն յայն. (Ը լատ. Ա. 1. 1. 1. 1.)

արևելքի վրէպ Տէր, աստուծոյ մասնագործ վնաս զոր
 աստուծոյն էս) ॥ այս է՝ զՄեսիայն: Այլ Ասայի
 ասէր. (Ըն Աստ. ԺԳ. 1.) * Աստուծոյ Տէր վնասեալ
 պահեմ, որ լուսաւորելոց է 'ի վերայ երկրի ॥ :
 Գարձեալ աղաղակէ նոյն ինքն մարդարէն .
 (Լու. 8.) * Աստուծոյն լոյսն երկրէն 'ի վերոսպ, և
 աստուծոյն ցօղեացեն զարարութիւն. Բոլորեացէ երկրի զը-
 զարարութիւն, և զարարութիւն աստուծոյն Բոլորեացէ .
 (Ըստ Աստ. 3) օղեացէ երկրէն զսօղ եւր, և աստուծոյ
 իջուացեն զարարութիւն Բոլորեացէ. Բացցի երկրի,
 և Բոլորեացէ զերկրէն, և ընդ նմա Բոլորեացէ արարու-
 րութիւն) ॥ : Աստուծոյն երկրային փառապար ծա-
 գէին յարդարսն և 'ի սրսն յայնոսիկ՝ 'ի քաջ
 հասու լինելոյ նոյ մեծամեծ թշուառութիւնց, ընդ
 որովք հեծէր համօրէն աղբ մարդկան, և յորոց
 շէր նմա հնար զերծանիլ, բայց եթէ գալս-
 տեամբ Մեսիային յաշխարհ. ծագէին 'ի զխոնելոյ
 անտի նոյ հաւատով զմեծամեծ ողորմութիւնսն,
 զոր Աճ 'ի ժամանակի աստ յայսմիկ ունէր զը-
 զուլ առատապէս 'ի վն երկրի. հուսկ յետոյ
 ծագէին 'ի տեսանելոյ անտի նոյ հոգևով զփառսն
 անբաւ, որք ունէին վերածիլ առ Աճ յայսմ
 անպատում՝ գործոյ անսահման իմաստութիւն և
 ողորմութիւն իւրոյ: Արդ՝ ո՞վ դք առաւել քան
 զԱրցուն խելամուտ եղև ճշմարտութեցս այսոցիկ .
 քան զԱրցուն ասեմ, որում ևեթ հաշորդեաց
 Աճ

Մճ զառաւել լոյս երկնաւոր, զառաւել հաւատս,
 և զառաւել սէր, եթէ առ Մճ, և եթէ առ
 ընկերս, քան համօրէն նահապետաց, և մար-
 գարէից, և արդարոց միանգամայն հնոյ կտակա-
 րանին: Մպա ո՞ առաւել եռանդագինս քան
 զՎոյսն ցանկայր տեսանել հասեալ զժամանակ
 փառացն Մյ, ուրախութե՛ն հրեշտակաց, խաղա-
 ղութեան և երջանկութեան ողորմելի որդւոցն
 Մդամայ:

Է: Մռ ՚ի պատուել զեռանդագին բաղձանս
 սյՅ Առսին ՚ի մերձեալ ժամանակի ծնանելոյ նր,
 սկիզբն եղև յեկեղեցիս Սպանիոյ կատարել ՚ի
 18. Գեկտեմբերի զտօն մասնաւոր սպասելոյ ա-
 մենօրհնեալ Առսին առ ՚ի ծնունդ, զոր և հաս-
 տատեաց փն եկեղեցեացն այնոցիկ ծայրագոյն
 քահանայապետն Գրիգոր երեքտասաներորդ յա-
 մին 1578: Մնտի էանց այս տօն և յայլ եկե-
 ղեցիս, և բարեյիշատակ պապն Բենեդիկտոս
 երեքտասաներորդ տարածեաց զայն և յեկեղեցին
 Հռովմայ, և յամ՝ նահանգս տէրութե՛ն եկե-
 ղեցւոյ: Աւ արդարև մարթ է ասել, եթէ նպա-
 տակ տօնիս է՝ ոչ միայն պատուել զամենասբ
 փափաք մեծի Մճամօրն, այլև առ ՚ի ընդունել
 բարեխօսութիւնն նր զնորհս, զի Հոգին սբ բոր-
 բոքեսցէ զնոյն և ՚ի սիրտս հաւատացելոց, իբրև
 քի ՚ի լաւագոյն պատրաստութեց ՚ի կատարել

արդեամբք զտօն սբ ծննդեանն : Վանդի թէպէտ
 ՀՅՍ ՎԲՍ արդէն իսկ ծնաւ յաշխարհի , 'ի վերայ
 այսր ամի կատարեալ արդարութիւն , և սրբութիւն
 հոգւոց , որ է գործ ծննդեան նր , չև է լրացեալ
 և կատարեալ 'ի նմա՝ որ դեռ կեանս վարէ 'ի
 վն երկրի : Այլ եկեղեցին Վատինացւոց , որ կար-
 դէ զբովանդակ ժամանակ սբ գալստեանն առ
 պատրաստութի տօնի սբ ծննդեան , սկսանի յա-
 ռաջին երեկոյեան ժամերգութե՛ն 'ի ժամերգութե՛ն
 սպասեւոյ Խճճ Կոստն տա 'ի ծննդեալ՝ երգել
 զփոխս ինչ , որք են բորբոքեալ հառաչանք առ
 ՎԲՍ ՀՅՍ , առ 'ի երագել զգալուստ իւր 'ի հոգիս
 մեր . առաջի եղեալ նմա զխաւար մ'թուէ մերոյ ,
 զտղիտութի մեր , զգերութի մեր . կարգալով
 զնա իբր լոյս մեր , իմաստութի մեր , ազատիչ
 մեր , հովիւ մեր , թագաւոր մեր , և փրկիչ մեր :

Խ : Աւ զի փոխքս այտօքիկ կարեն լինել 'ի
 պէտս գերապանծ աղօթից առ 'ի պատրաստութի
 տօնի ծննդեան ՏՆ . վն որոյ թուի մեզ , եթէ
 ոչինչ անհաճոյ լիցի վերծանողի գրոցս գտանել
 զնոսին աստանօր , զի դիւրին լիցի նմա վարել 'ի
 պէտս իւր , յորժամ հաճոյ թուեսցի նմա : Այ-
 են սոքա :

„ Վ՛վ իմաստութի յաւիտենական , որ ելեր
 „ 'ի բերանոյ Վարձրելոյն , որում ամ ինչ հպա-
 „ տակ կայ , խնամ տարեալ ամենեցուն զօրութիւն ,

„ և

„ և քաղցրութիւնք . եկ ուսուցանել մեզ , եթէ որ
 „ իցէ կանոն , և որ ճանապարհ ճշմարիտ իմաս-
 „ տութեմն :

„ Ո՛վ Աղոնայի , (այս է ԱՅ ԻՅ , և ՏԷՐ
 „ ԻՅ ,) և գլուխ տանն Խարայելի , որ երևեցար
 „ Սոփեստի ՚ի միջոյ բոցոյն բորբոքեալ մորենւոյն ,
 „ և որ ետուր նմա զօրէնս ՚ի լեբինն Աննա . եկ
 „ ազատել զմեզ զօրութիւն և կարողութիւն բազ-
 „ կի քո :

„ Ո՛վ արմատ Յեսեսայ , որ տուար ԱՅ
 „ առ ժողովուրդս ՚ի նշան յաւէտ զգալն՝ սիրոյ
 „ նի որ առ նս . յոր թաղաւորք երկրի հային
 „ լութիւնք , իբր ՚ի նպատակ սքանչացման իւ-
 „ բեանց , և որում վերառաքեն աղօք զուխտս ,
 „ և զաղօթս իւրեանց , եկ ազատել զմեզ , և մի
 „ ևս յամենար :

„ Ո՛վ բանալի և զօրութի Ղաւթի , ո՛վ
 „ զաւազան արքունի , և սիւն հաստատութեմն
 „ տանն Խարայելի . որ յորժամ բանաս զդուռն
 „ երկնից՝ ոչոք կարէ փակել , և յորժամ փակես՝
 „ ոչոք կարէ բանալ . եկ և փրկես զժողովուրդ
 „ քո ՚ի կապանաց շղթայից , և ՚ի խաւարչախն
 „ բանտէ մահու , յոր անկեալ դնի :

„ Ո՛վ արևելք , պայծառութի յախտենա-
 „ կան լուսոյ , ո՛վ արեգակն արգարութեմն . եկ և

„ լուսաւորեա՛ւ զնս, որք նստին 'ի խաւարի, և 'ի
 „ ստուներս մահու : ”

„ Ո՛վ թագաւոր աղգաց, նպատակ բաղ-
 „ ճանաց, և վէճ՝ անկեան, որ միաւորեա 'ի քեզ
 „ զերկու ժողովուրդս, առնել 'ի նոցանէ մի մի-
 „ այն. եկ և փրկեա՛ զմարդն, զոր արարեր 'ի
 „ տղմոյ : ”

„ Ո՛վ Ամմանուէլ, (այս է՝ Աճ ընդ Ռեզ,)
 „ թագաւոր և օրէնսդիր մեր, ակնկալութի՛ն աղ-
 „ գաց, և փրկի՛ւն նոց. եկ տէր և Աճ՝ մեր, և
 „ փրկեա՛ զմեզ “ :

Անհօրհմեալ Աոյան երբեայ 'ի Ասորիէնէ 'ի
 Բեթղէհէմ, և ծնունի զԱճորդին իւր :

ԷՔ : Բաղճանքն, զոր ունէր սր Աոյան՝ ընծայե-
 լոյ 'ի լոյս զփրկիչն աշխարհի, ոչ էր կատարելոց
 'ի Աազարէթ, այլ 'ի Բեթղէհէմ, ը մարգա-
 րէութեն Սիբեայ, զոր յառաջ բերէ սրն Սնա-
 թէոս (բ. 6.) որ ասէ. * Ասորի Բեթղէհէմ
 երկր Յոսօայ ոչնչ իբրսեր ես յիշեանս Յոսօայ
 'ի յէն ելել ինչ իշեան, որ հովնեացե զժողովուրդ
 է՛ս զԻսրայել ॥ : Ան 'ի տալ առիթ կատարման
 մարգարէութեա այտորիկ, 'ի գործ էած Տէր
 զքաղաքական, զնոսի և զամբարտաւանական
 խորհուրդս Օգոստոսի կայսեր, յորմէ * եւ

Էրաման, ունի անէ սրն Վուկաս (բ. 1.) աշխարհագրէր
 ասեմէլ, կիմ առնուլ զհամար բնակելոց ընդ ան
 որիւնէրս ॥, այս է՝ համօրէն հպատակաց հռով-
 մէական կայսերութենն : * Եւ երբնայն ասեմէլէան
 մասնէլ յաշխարհագրէր յերասանչէր բողաբի : Եւ
 եւ Յովնէի ՚ի Վաւիլէի ՚ի բողաբի Եւստորէլէի ՚ի
 Էրեւստան, ՚ի բողաբ Վաւիլի որ իոչն Ռեւել-
 գեմ, վն ընելոյ նորս ՚ի ասեմէլ եւ յագգի Վաւիլի,
 մասնէլ յաշխարհագրէր Սմբէմս հանդերց, զոր
 խօսեալն էր նմա, եւ էր յիլ ॥ : Առչէր Ռեւիլե-
 հեմ քաղաք Վաւիլի, վնդի Վաւիլի արքայ
 անդ էր ծնեալ, և սրն Յովսէփ ընդ ամենասր
 հարսին իւրոյ, իրրև զաւակք աղգին Վաւիլի,
 ճանաչէին իւրեանց քաղաք՝ զքաղաքն զայն,
 յորմէ եկեալ էր Վաւիլի գլուխ աղգին իւրեանց :
 Չիք ինչ տարակոյս, եթէ սր ամուսինքս այսո-
 քիկ ունէին ՚ի Ռեւիլեհեմ զազգականս, և
 զայլ անձինս, որք ճանաչէին զնս լինել յար-
 քունի զարմէն Վաւիլի, ՚ի վն այսր ամի քանզի
 աղքատ էին նոքա, և անկեալ յամ մարդկային
 շքոյ, ոչոք հայեցաւ յերեսս նց, մինչև չգտա-
 նել նց օթեանս և ոչ ՚ի հասարակաց իջեանս .
 վն հարկադրեցան մտանել ՚ի գոմ ինչ անաս-
 նոց : (Վի որախտի մտիթարութի է այս նց, որք
 գոլով ծնեալք ՚ի ցած վիճակի, արհամարհին
 յազգականաց իսկ անտի իւրեանց :) Հասեալ
 ան

անդամօր ժամանակ ծննդեանն, ծնաւ Սարիամ
 զԱ՛ծորդին իւր. և պատեալ զնա՛ ՚ի խանձարուքս,
 եղ ՚ի մարի: Այս եղև պալատն արքունի, ուր
 ծնաւ արքայն երկնի և երկրի, և այս եղև փա-
 փուկ և զարդարուն օրօրոցն, յորում եղաւ:
 „Մի վրանչելեացս, թագուսլիր ո՛վ Սարիամ,
 „աղաղակէ աստանօր նրն Ռեոնարդոս, (բան 4,
 „ի ճրագա, ծննդ.) զճառագայթս նոր արեգաւ-
 „կանս այսօրիկ, զիր ՚ի մարի, պատեա՛ յաղքա-
 „տին խանձարուքս զծնեալ մանուկն: Խանձա-
 „րուքն այնօրիկ են հարստութիք մեր, իբրդե
 „խանձարուքք փրկչին իմոյ առաւել սպնոճագին
 „են քան զգինչ և իցէ ծիրանիս, և մնուրն այն
 „հրաշափառագոյն է քան զգահոյս թագաւո-
 „րաց ոսկիաղարդս, և ականակապս, և աղքա-
 „տութին Վսի առաւել մեծահարուստ է քան
 „զամ՛ գանձս: Վանզի զի՛նչ հնար է գտանել
 „առաւել մեծագին քան զխոնարհութի, և քան
 „զաղքատութի, որով գնեմք զարքայունն երկ-
 „նից, և ստանամք զչնորհս, և զօղորմունն Ա՛յ“:

Է՛ք: Օ՛նաւ երջանկութե՛ք նր Աոյսն զԱ՛ծ-
 օրդին իւր ՚ի մէջ գիշերի ՚ի 25. Պեկտեմբե-
 րի (1), ը հասարակ և ը անխախտ աւանդութե՛
 եկե-

(1) Ի վերայ ասի ծննդեանն Վսի, ամենեցուն

եկեղեցւոյ: Ո՞հարէ լն բաւականին զմտաւ ածեւ
 զերկրպագութի, զչնորհակարութիս, զուրախութի,
 և զցնծութի ամենաւր կուսին Սարիամու, 'ի
 տեսանելն զգիրկիչն մարդկան երևեալ 'ի մէջ
 մարդկան: Ո՞հարէ հասու լինել առատութե
 շնորհացն, որք յայնմ պահու զեղան 'ի հողին
 Աճամօրն մեծի: Ո՞հարէ առանց հիացման խե-
 լամուտ լինել սքանչելի և հրաշալի պարագայիցն,
 որք զուզլնթաց եղեն այսմ ծննդեան: Չիք անդ
 հեծութի, և ոչ ցաւք երկանց մօրն, չիք ինչ
 անդ բռնութի, ելանէ որդին յարգանդէ մօրն,
 ուղ ցոլանայ ճառագայթ լուսոյ յարեգակնէ, և
 ոչ ամենամարուր և անապական կուսութի նր
 խախտի ի՛նչիք, մնալով մօրն կոյս 'ի ծննդեան, և
 յետ ծննդեան, ուղ և էրն կոյս 'ի յղութե. նա
 թէ՛ կուսութի նր նովին իսկ ծննդեամբն իւրով
 եղև առաւել ևս մարուր, առաւել անխախտելի,
 և առաւել սր: Այսպէս ուսուցանեն միարան սր
 հարք, և այս է վարդապետութի և հաւատք

ուղև

Կամայայտ էն պատուական կարծիք Ժամանակա-
 գրաց, յորս հաստատութեամբայն էրեւի այն, որ
 դնէ ի՛նչ յամեն 4000. սարեղձմանն աշխարհի:
 Օրդմէր պէ՛տ պգելիս հօրն թաւոսակելոց ա՛լ-
 էայն 'ի վն վարուց, և գործոց ամենաւր
 կուսին Սարիամու. վիճ. 27:

ուղղափառ եկեղեցւոյ : Այն սբն Նեոնարդոս
միաբանեալ 'ի միասին զձիրս արտօնութեց յղու-
թեան և ծննդեան Առևսին, զհետ երթեալ այլոց
հարցն սբց, իմաստասիրէ օրինակ զայս . (բան
յուժօր. վերափ.) „Առևսափայլէ 'ի Արշն մեծ
„ձիրք ամենեկն երկնային, զի բեղմնաւորեցաւ
„առանց ինչ վնասու կուսութե՛ն իւրոյ . տարաւ
„յարգանդի իւրում զզաւակն առանց ինչ ծան-
„րութե՛ն. ծնաւ առանց ինչ ցաւոց, ինքն միայն
„դուրով 'ի համօրէն կանայս ազատ 'ի հասարա-
„կաց անիծից, որ զծննդականս արկանէ ընդ
„ծանր ցաւովք : . . . Ալ արդարև իրաւամբք
„նա միայն եղև ազատ 'ի նեղութեց անտի, զորս
„կրեն այլ ամ մարք . զի նա միայն յղացաւ
„առանց մարմնական ինչ ցանկութե՛ն : Ալ ոչ
„միայն (ասէ նա ինքն սբն այլուր, բան 4. 'ի
„ճրագս . ծննդ.) յղանայ Անբիամ, մնալով
„կոյս, և ծնանի առանց ցաւոց . այլև լինի մայր,
„առանց ինչ այլայլելոյ ամենեկն կուսութե՛ն իւ-
„րոյ : Ալ նորութե՛ս, որ յիրաւի չեղև երբէք
„լուճեալ : Օնանի կոյս, և մնայ յետ ծննդեանն
„կոյս անապական . միաւորէ զբեղմնաւորութի
„զաւակին ընդ ամբողջութե՛ն մարմնոյ իւրոյ . և
„ընդ պատուոց կուսութե՛ն լծօրդէ զննդութի
„մայրութե՛ն “ :

Իհ : Բաց 'ի մասնաւոր սքանչելեաց աստի ,

զորոց զփորձ էառ ամենաք Աոյսն յանձին իւ-
 րում 'ի ծնաննն զՅն, եղև միանգամայն և վկայ
 այլոցն, որք զՏեո եկին, առ 'ի յայտնել նց,
 որոց հաճեցաւ Աճ յայտնել զԾնունդ փրկչին
 աշխարհի: Օտուաջինն պարգևեցաւ յերկնուստ
 շնորհս այս աղքատ հովուէաց ոմանց, որք 'ի մօ-
 տակայ տեղինն Քեթղեհեմի պահելն զպահպա-
 նութիս զիշերւոյ հօտից իւրեանց: Արևեցաւ նց
 հրեշտակ Տն, և շուրջ պատեաց զնորօք լոյս մեծ
 երկնաւոր: Ասաց ցնն հրեշտակն, զի գնասցեն
 'ի քաղաք Ղաւթի, այս է 'ի Քեթղեհեմ,
 տեսանել, և երկիրպագանել փրկչին աշխարհի,
 որ ծնեալն էր 'ի նմին աւուր. * Ի այս նշանաչ
 յէլ, յաւելու ասել հրեշտակն. Բարանիցէ՜ մա-
 նոսի պատէ ալ 'ի Խոնյարորս, Ի Երէալ 'ի մաւր || =
 Ղնացին փութանակի հովիւքն 'ի Քեթղեհեմ.
 ուր գտին զՍարիամ ընդ սքնն Տովսեփայ, և
 զմանուկն եղեալ 'ի մնուր, ծանեան զճմար-
 տութի բանին՝ որ ասացաւն նց. և դարձ արա-
 բեալ 'ի հիւզս իւրեանց փառաւորէին զԱճ. և
 յայնմ՛հետէ քարոզեցին զքանչելինն՝ զոր տեսին,
 և զարմանային ամենեքեան՝ որք լսէինն: Աւ-
 աւետարանիչն զյսօրինակ կնքէ զպատմութիս
 զայս. (Ղուկ. 2. 19.) * Աւ Սարիամ գնմ գլխանս
 զայսոսի լսէր, Ի Խելուսոս ընէր 'ի սրբի Խրոմ || =
 ,, Ամենաք Աոյսն, ասէ աստանօր նքն Ամբրո-

„ սիոս , ('ի 'Ղուկ . 2 . հմբ 54 .) լսէ 'ի հուլ
 „ ունացն՝ զոր ինչ պատմեն նմա , և ինքն լուէ :
 „ Աւ սակայն զի՛նչ ինչ չէր կարող ասել ցնս :
 „ Այլ նա , (ասէ սքն ,) կամի տալ մեղ զօրի
 „ նակ պատրաստութե՛ն , որով պարտիմք պատրաստ
 „ լինել սուսել 'ի լսել , քան յուսուցանել : Աւ
 „ է նա յայսմ մասին օրինակ մանաւանդ կուսա
 „ նաց , եթէ զհարդ պարտ է նց սիրել զուութի .
 „ և ցուցանէ համօրէն կանանց , եթէ դիւրութի՛ն
 „ 'ի խօսել , և շատախօսութի՛ն չէ պակասութի
 „ բնութե՛ն նոցին , այլ յաւէտ ախտ հոգւոց
 „ նոցա “ :

Է : Ոչ յետ բաղում ինչ աւուրց ետես
 ամենօրհնեալ Արցսն սքանչելիս մեծագոյնս քան
 զսոսին : Ապարէն յաւուրն ութերորդի , ըստ
 նախագրելոյ օրինացն , թլփատեցաւ մանուկն ,
 և եղաւ նմա անուն Յիսուս . և զայս թլփա
 տութի պարտ էր առնել 'ի տեղոջ անդ՝ ուր
 ծնան Յս , և հաւանականաբար ձեռամբ սքն
 Յովսեփայ : Աք կոյսն Մարիամ առանց ինչ յերկ
 ունաց եղև առաջինն 'ի պաշտել զայս խոր
 հուրդ խոնարհութե՛ն Աճորդւոյն իւրոյ , և 'ի տե
 սանել լուսաւոր աչօք հաւատոյ զառաջին կա
 թիլսն արեան՝ զոր նա եհեղ , իբրև զառհա
 ւատչեայ գնոց փրկուէ ազգի մարդկան , և ազա
 տութե՛ն ժողովրդեան իւրոյ 'ի խիտ և 'ի ծանր
Ըոյ

լծոյ խտրական օրինաց : Աւ ռիվ թէ զիւրդ
 արիւնն այն առաւել ևս բեղմնաւորեաց առաքի-
 նութիւնք զհոգին Սարիամու : Արդ՝ զինի վեց
 աւուրց թլխատութեն եկին յարևելից արք ռմանք
 երևելիք , մոզք կոչեցեալք , առաջնորդեալ 'ի
 հրաշական աստեղէ միողէ , 'ի Ռեթղեհէմ , առ
 'ի երկիրպագանել նորածին արքային Հրէից , այս
 է՝ Սեսիային : Ստեալ նոցա 'ի հիւղ անդր , գտին
 զմանուկն Սարեմաւ մարբն իւրով , և անկեալ
 'ի վ՛ր երեսաց իւրեանց , երկիրպագին նմա , և
 մատուցին նմա ընծայս ոսկի , կնդրուկ , և զմուռս :
 Արդ՝ գտին մոզքն զՍարիամ ընդ Հիւի . այլ
 Սարիամ յայս դիպուած ևս կայ ունկնդիր 'ի
 խոնարհական լուծնն իւրում : „ Աւ այսպէս
 „ ռիվ քանի աննման է նա մեզ . ասէ սբն Ռեու-
 „ նարդոս , (բան 'ի կիւր . որ յուծօր . վերաի .)
 „ մեզ՝ ասեմ , որք ունիմք զհոգիս 'ի ունդոսնս .
 „ մեզ , որք և ոչ մի ինչ գիտեմք պահել 'ի
 „ ներքս 'ի մեզ , այլ զիմ հանեմք արտաքս “ :
 Ամենօրհնեալ Արշն գլխովին գլաւեալ է 'ի տե-
 սութի այս ամ գերամբարձ խորհրդոց . և ընդ
 Այ միայն , և յԱ՛ծ միայն ճաշակէ զքաղցրութի
 երկնաւոր նպաստիցն : Ոչ ումէք յայտ սունէ
 զսքանչելահրաշ զանհասանելի շնորհսն զհաղոր-
 դեալսն նմա 'ի Տնէն իւրմէ . զի սոքա շնն իբրև
 զճիրս աշխարհայինս , որք յոչինչ պէտս արժեն ,
 և թէ

եթէ ոչ իցնն ծանուցեալ աշխարհի, և որք 'ի կարծեաց անտի մարդկան ընդունին զամ զյարգ իւրեանց: Սորա մեծ են ըն ինքեան. և այնչափ առաւել բարւոք պահպանին, որչափ առաւել գաղտնի պահին:

Բարոյն լինի անհոնք ի սակն Սարկիստա, և ըն-
 Ժայտնն Յիսի 'ի ստաւորն, այն է՝ Տէրութեանը:

Ըն: Ամենաժբ Արսն, որ՝ ըստ որում ծանուցաք՝
 ոչ այլ ինչ խնդրէր, բայց եթէ թագուն պա-
 ճել առ 'ի մարդկանէ զառանձին գերազանց ձիրս
 իւր, և երեւիլ իբր հասարակ մայր նման այլոց,
 կամեցաւ հպատակիլ օրինոյ քաւութենն: Այս
 այն օրէնք էր, զոր ետ Աճ ժողովրդեանն իւ-
 բում, գրեալ 'ի գիրս Աւտացոց, զԼ. Ժբ. Եո-
 բում հրամայէր, զի կին՝ որ ըստ հասարակ խաբէ
 յղանայցէ, և ծնանիցի զգաւակ արու, պիտճ լիցի
 զաւուրս քառասուն. և յայսմ ժամանակի ար-
 գելեալ էր նմա մերձենալ 'ի նոճիրեալ ինչ Տն,
 և մտանել 'ի տաճարն: Իսկ 'ի լրանալ աւուրցն
 քառասնից պարտ էր նմա գնալ 'ի տաճարն առ
 'ի քաւիլ, ածելով զգաւն մի տարւոր 'ի նոճէր
 Տն յողջակէզ, և զաղանի մի, կամ զտատրակ
 մի, առ 'ի զոճել զայն ըն օրինի զոճին, որ կոչէր
 զս

վն մեղաց: Իսկ եթէ կինն էր աղքատ, կարող էր փոխանակ գառինն մատուցանել զմիւս ևս աղաւնի, կամ զտատրակ, այս է՝ զոյգս աղաւնեաց, կմ՝ տատրակաց: Բաց յօրինաց աստի՛ որ վն կանանց ծննդականաց, էր և այլ օրէնք, Ալից. ԺԳ. 2. և Թոճոց. ը. 17. որ հրամայէր, զի անգրանիկք մատուցին ՚ի տաճարն, և նոճիրեսցին Տ՛ն, և փրկեսցին՝ վճարելով սկեղս հինգ. և սիկղն է գրամ ը արժողութե՛ն իրր միոյ գահեկանի: Այսմ օրինաց երկուս պատճառս յառաջ բերէ Ա՛ծ ՚ի նք գիրս. առաջինն՝ որ և հասարակ անմ մարդկան, է իշխանական տէրուի նր ՚ի վն անմ իրաց. * Սբէւո՛ գո- ինչ, ասէ, զան անգրանիկ, . . . քանզի ի՛մ է. (ը Ատտ. քանզի ի՛մ է ան) ॥. և յանձինս անգրանկացն բովանդակ մնացորդն ազգատոհմին լինէր իմացեալ իրր վերաբերեալ առ Ա՛ծ: Արկրորդ պատճառն պատկանէր ժողովրդեանն Աբրայեցւոց, և էր յիշատակն, զոր ժողովուրդն այն պարտ էր պահել վն ազատելոյ նր ՚ի գերութէն Ադիպտոսի, իրրոցն հրեշտակն սատակիչ սատակեաց ՚ի միում գիշերի զան անգրանիկս Ադիպտացւոց, թողեալ կենդանի, և անմլասս զանգրանիկսն Աբրայեցւոց:

Ի՛: Չիք ինչ տարակոյս, եթէ ամէնօրհնեալ Ադյան ոչ էր փակեալ յօրէնս քաւութե կա-

կանանց, որք ծնանէին. քանզի յղուծի նր և ծնունդ նր եղև գլխովին հրաշական, և փոխա նակ ապականելոյ զնա իճիք եղանակաւ, առաւել ևս քաւեաց և սրբեաց զնա: Աւ ոչ իսկ Աճորդին նր անկանէր ընդ օրինօք այլոց անդրանկաց, զի ինքն էր տոճօղ և իշխան օրինաց, տէր տիկզերաց, և ճշմարիտ Արդի Ա.Յ: Ի վթ այսր ամի իբրև լցան աւուրք քառասուն զկնի ծնանելոյ Աուսին զՔս, էառ նա ընդ սննն Յովսէփայ զմանուկն Յս, և եկն Արուստաղէմ ՚ի տաճարն՝ առ ՚ի մատուցանել զնա առաջի Տն, և փրկել զնա, ուց և արար: Յետ այնորիկ մատոյց զգոհն քաւուծն, ոչ արդեօք զգաուն, որ էր ողջակէզ փարթամաց, այլ զոյգ մի աղաւնեաց, կամ տատրակաց, որ էր զոհն աղքատաց: Ծանոյց այսուիկ, եթէ զխարդ հաճոյ է նմա աղքատուին, յորմէ կարի իմն զամօթի հարկանին մարդիկ աշխարհի, և յոյժ երկնչին: Այլ ընդէր իցէ ամաչել ՚ի նշանազրեատէ Յսի Քսի, որ մեծատուն գոլով, ասէ Առաքեալն (ք. Աորնթ. ը. 9.) աղքատացաւ վն սիրոյ մերոյ, զի մէք նր աղքատուծն մեծասցուք: Ընդէր իցէ ամաչել ՚ի նմանելոյ ամենասք կուսին Սարիամու, որ թէպէտ և էր յարքունի զարմէ, բայց զնաց ՚ի տաճարն՝ ունելով ՚ի ձեռին զնշանակ աղքատուծն: Ընդէր իցէ երկնչել յաղքատուծն, որ է բաժին

Ժին կարգեալ ՌՅ վն հոգւոց՝ որք յոյժ սիրելի են նմա, որպիսի է Սարիամ: Այլ ոչ միայն ուսուցանէ մեզ նա՛րի քաւութեն իւրում զէր աղքատութե. այլև տայ մեզ միանգամայն զքաւ ջայայտ օրինակ հնազանդութե, և այնպիսի հնազանդութե՝ որ վերագոյն է քան զամ մարդկային նկատմունս: Հնազանդի նա այնպիսի օրինաց, որում չէր պարտական, ոնց ասացաքն. յամօթ և ՚ի նախատինս նց, որք խնդրեն հանապաղ պատճառանս, և բաղբաղայս, առ ՚ի տնօրինիլ յօրինաց անտի՛ որոց ստուգիւ՛ են ներքոյ անկեալ: Հնազանդի նա այնպիսի օրինաց, որոյ պահպանութին՝ քօղարկեալ զառաւել գեղեցիկ, և զսուանձինն ձիրս, զոր ունէր, գոլ միանգամայն կոյս և մայր, և լինել մայր ՌՅ, երևեցուցանէ զնա իբրև զկին հասարակ ընդ այլոց կանանց, որ պէտս ունիցի քաւութե: Աւարդ՝ արժան իցէ առն մեղաւորի խոյս տալ յօրինաց ապաշխարութե, առ մարդահաճութե երևելոյ անմեղ, և առ երկիւղի, զի մի երևեսցի մարդկան նշոյլին՝ թէպէտ և երկդիմի, այնորիկ՝ որ ինչ է ճշմարտապէս:

Է: ՚ի մտանել ամենաօր կուսին Սարիամու ընդ սրջն Յովսեփայ ՚ի տաճարն՝ վն վերողորեալ պատճառի, ահա ազգեցութիւն հոգւոյն սյս եկն անդ ծերունի ոմն քր՝ անուն Սիմեոն,

այր արդար և երկիւղած, լցեալ Հոգւովն ԱՅ, եռանդագինս փափագեալ զալստեան հասարակաց փրկողին յաշխարհ. և ՚ի վարձ այնր փափագանաց՝ խոստացեալ էր նմա Հոգին նբ՝ մի տեսանել զմահ, մինչև իցէ տեսեալ զկեցուցին և զփրկին աշխարհի: Արդ՝ ելեալ նր ընդ առաջ Սարիամու և Յովսեփայ, մինչև եռ տանէին զմանուկն Հիս Ի տաճարն (1), էառ զմանուկն ՚ի գիրկս իւր, օրհնեաց զԻժ, և լցեալ ցնծութիւն, երգեաց զերգն զայն, զոր յամ աւուրս երգէ եկեղեցին (Վատինացւոց) ՚ի հանգստեան ժամուն, (և եկեղեցի Հայաստանեայց երկիցս յաւուրն, յառաւօտեան և ՚ի հանգստեան ժամերգութիւն) այս է. * Արդ՝ արշակէս պատուարս զո Տէր լսար Բանի յոմ ՚ի խաղաղութիւն. զի Իսայիս աչ ին զիւրիւն զի յոմ, զոր պատարարեցեց տառաջ ամ Ժողովրդոց: լոյս ՚ի յայրմութիւն հեւանոսաց, եւ Ժողովրդեան յոմ Իսրայելի: || :

Ինչ: Ի զճաւ ամենայն կոյսն Սարիամ զմեծամեծան՝ զոր ասէր նրն Սիմէոն. զիտաց զամենայն

(1) Յրեւոյ տառաջ երանելոյ ասարի երաւ տա Յոյնս անունն Գովիս, անունանեալ զայն Հիս փափանթէ, ոպ եւ տա Հայոս տա Տեառն, ընդառաջ:

նասը հրճուանս ցնծուէ նր . ծանեաւ զմարդարեւ
 ուխն՝ զոր մարդարեացաւ նա վն կոչմանն հեթա-
 նոսաց . և էր նա ը սրնն Յովսեփայ , ստէ սբ աւե-
 տարանն (Վուկ. թ. 33.) * պարմացեալ 'ի վր Բանիցն՝
 որ խօսելին պնտանէ ॥ : Օարմացումն , որ յառաջ
 գայր 'ի նմա , ոչ արդեօք 'ի տգիտանալոյ զայն՝
 զոր լսէր յայլոց , իբրդի նա առաւել քան զամե-
 նեսեան մարդեալ և ուսեալ էր . այլ 'ի ներքին
 իմն զգածմանց հոգւոյ իւրոյ , որոյ խելամուտ
 լեալ , և իբր թէ նկուն եղեալ 'ի մեծութէ , 'ի
 մեծագործութէ , և 'ի մեծվայելչութէ իրացն ,
 զորս լսէր , պատուեալ մեծարէր պնտին խորին
 իմն և յարգական լուծի : Ըրդարև գերահաշ
 եղանակ կալոյ առաջի անպետականն մեծվայել-
 չութե , պաշտելոյ և խոկալոյ զանսահման ստու-
 բողելիս նորին , և մեծարելոյ զգերապանծ և
 զխորին խորհուրդսն զայնոսիկ , որք յիրաւի սե-
 վական գորով մեծութեն Մ.Յ , զանցանեն ան-
 պարագրելի իմն եղանակաւ քան զհասողութի
 համօրէն ստեղծական մտաց :

Է : Իբրև կատարեաց սքն Սիմէոն զերգս
 իւր , դարձաւ առ Սարիամ , և առ Յովսեփ , և
 օրհնեաց զնս , այս է՝ մաղթեաց Մ.Յ վն նց
 զամ օրհնութի . և ապա շրջեալ զսօսս իւր առ
 Սարիամ ևեթ , ստէ ցնա . * Ըհո սո (մանուկս)
 էայ 'ի գլորոսն և 'ի խնդնոսն Բուսայ 'ի հե-
 Իս-

Իսրայելի ॥ այս է՝ ՚ի գլորումն նց, որք առ չա-
 րութե իւրեանց ոչ հաւատասցեն ՚ի նա, կամ
 ոչ հնազանդեսցին հրամանաց նր. և ՚ի կանգ-
 նումն նց, որոց զիւրահաւան եղեալ շնորհօք նր,
 ընկալցին և ՚ի գործ զիցեն զվարդապետութի
 նր: Եղիցի նա, ասէ, * ՚ի նշան հախտառիս-լէ
 մարդան. և ընդ չո իսկ տնջն անցցի սո-ր ॥ Եւս
 բանք են, որովք սբն Սիմէոն նախագուշակեաց
 զհակառակութիսն, որ լինելոց էին ընդդէմ վար-
 դապետութեց, օրինակաց, հրաշից, և նոյն իսկ
 անձին Յսի Վսի. և հակառակութեցս այսոցիկ
 ունէր լինել հաղորդ և ամենաւր կոյսն Սարիամ,
 մանաւանդ ՚ի տեսանելն զնա վիրօք ծածկեալ,
 արեամբ թաթաւեալ, թշնամանալից եղեալ և
 անարգեալ, աւանդել զհոգին ՚ի վր խաչին ՚ի
 մէջ երկուց աւազակաց, և ցաւն՝ զորոյ ունէր
 առնուլ զփորձ յայս ամ հալածանս Եփորդոյն
 իւրոյ, էր սուրն՝ որ անցանելոց էր լէ անձն նր:
 „ Ենտամբ սրոյ, ասէ սբն () գոստինոս (Թուղթ
 „ 149. հմր 33.) զորմէ խօսի Սիմէոն, իմա-
 „ ցեալ լինի վիշտն, կամ մանաւանդ ցաւն, որ
 „ վր սիրոյն պարտ էր անցանել լէ մայրենի անձն
 „ Սարիամու: Սուրն այն՝ որ եղև ՚ի բերանս
 „ հալածչացն Վսի. զորոց գրի ՚ի Սաղմոսն
 „ (ճլ. 9.) * Սո-ր է ՚ի շրթսնս նց ॥: Սորս
 „ էին որդիքն մարդկան, որոց (Սաղմ. ճլ. 8.)

)), * ասորիոսի իւրեանց զլնն եւ ներքէն , եւ զլուս-
)), նից ոնդ սոր սորսէր ॥ : Վանդի և երկաթովն
)), որ էանց ընդ անձն Յովսեփայ , (յորժամ էր
)), բանտարկեալ առ Փարաւոնիւ՛ յԱղիպտոս ,)
)), թուի ինձ , եթէ պարտ է իմանալ զկարի իմն
)), իստա և զբազմաչարչար վիշտս “ : Ա՛նաւ ամե-
)), նասը կոյսն Սարիամ և այլ ևս ինչ ինչ վն Մ՛ծ-
)), որդւոյն իւրոյ յայրի կնոջէ միոյ սքյ և ՚ի մարգա-
)), բէէ , որում անուն էր Մննա , և էր յայնժամ
)), ամաց ութսուն և չորից : Այր նա հանապաղ ՚ի
)), տաճարին , և պաշտէր զՄ՛ծ զցայգ և զցերեկ
)), աղօթիւք և պահովք : Արդ՝ եկն եհաս ՚ի վն և
)), կինս այս ՚ի տաճարին , մինչդեռ անդ էր ամե-
)), նասը կոյսն Սարիամ ընդ մանկանն Յնի , և լն
)), սքյն Յովսեփայ , և լուսաւորեալ երկնաւոր լու-
)), սով ծանեաւ զմանուկն լինել փրկիչ աշխարհի ,
)), և սկսաւ օրհնել զնա , և խօսել զնմանէ ընդ
)), ամենեսին՝ որ ակնունէին փրկութեն Իսրայելի :
)), Օպյսօրինակ , ասէ քնն Մբրոսիոս (՚ի Վճկ .
)), զիրք 2 . 62 .) արք , և կանայք , և յամ վն
)), ճակէ անձինք հոգւով մարգարէութն վկայե-
)), ցին Սեսիային : Սարգարէացաւ Աիմէոն , մար-
)), գարէացաւ կանխաւ և ամուսին դք , այս է՝ սըր-
)), բուհին Աղիսաբեթ . պարտ էր և այլոյ ումէք
)), մարգարէանալ , և սա է Մննա , զոր վն սրբուն
)), վարուցն , և վն հրաժարեալ գոռոյն յիրաց աշ-
)), խար-

„խարհի, վն հանապազորդ արօթիցն, և այլոց
 „գործոց բարեպաշտութե, պատրաստեաց Տէր
 „առ ՚ի ընդունիլ զլոյսն իւր երկնաւոր, և ար-
 „ժանի արար զնա աւետել այլոց զակնկալեալ
 „փրկիչն ազգի մարդկան“ : Աւ ամենաւր կոյսն
 Սարիամ, ուղ ասի զնմանէ այլուր յաւետարա-
 նին, զամ զբանս զայստսիկ պահէր, և ոչ կո-
 թուսանէր ՚ի նոցանէ և ոչ մի :

Հմ : Առ ՚ի պատուել զխորհուրդս զայստսիկ
 գալստեան Այ և փրկչին մերոյ ՚ի տաճարն, և
 զբաւութե ամենաւր մօր նր, եկեղեցին ՚ի վաղ
 ժամանակաց հետէ, զորոյ չէ դիւրին գտանել
 զորոշեալ ժամանակ, կարգեաց զօրն երկրորդ
 Վեարվարի, յորում ելանէ ՚ի թափոր ջերմե-
 ոանդական, ունելով ամենեցուն ՚ի թափորի
 անդ ՚ի ձեռին զմոմեղէնս լուցեալս, զորմէ մարթ
 է տեսանել ՚ի ծանօթութիս բարեյիշատակ պա-
 պին Ռենեդիկտոսի չորեքտասաներորդի՝ որ ՚ի վն
 տօնիս այսորիկ : Արդ՝ պարտ է ամ քրիստոնէից
 առնուլ աստի զառիթ մատուցանելոյ զանձն Այ
 նոճէր ՚ի միասին ընդ Հնի Վնի ձեռամբ ամե-
 նաւր Աուսին, իբր ողջակէզ, որում պարտ է
 ծախիլ ՚ի պատիւ Տն իւրոյ, ը որում և զխարդ
 պատշաճ դատեսցի նա, և հաճեսցի. և ուսա-
 նիլ յամենաւր Աուսէն, թէ գերազանց պատ-
 բաստութիք առ ընդունելի լինելոյ նոճիրմանս

այսորիկ առ Աճ, ևն խոնարհութիւն, սէրն ազ-
բատութե, և կատարեալ հնազանդութի հրա-
մանացն Այ, և օրինաց եկեղեցւոյ :

Փախուստս արեւմտե՛ր Առաքի՛ն յԵգիպտոս ընդ Աճ
որդւոյն իւրոյ :

Է՛ք: Այլ յետ բազում ինչ ժամանակաց սկսաւ
ամենասօք Աոյսն առնուլ զվորձ ճշմարտութե
բանիցն, զոր ասաց նմա սրն Սիմէոն. այս է՝
եթէ հակառակութիւնքն, որք հասանիցեն Աճորդ-
ւոյն իւրում, լինիցին նմա սուր, որք անցանիցեն
լը անձն նր: Յորժամ մոզքն անցեալ լը Արու-
սաղէմ, հարցին, եթէ ո՛ւր ծնաւ նոր թաղաւորն
Հրէից, այս է՝ Սեսիայն, զոր նորա կամէին
երթալ ՚ի տեսանել, և երկիրպագանել նմա.
ասաց նց Հերովդէս արքայ, զի յետ գտանելոյ
զնա, դարձցին անդրէն Արուսաղէմ, և ծա-
նուսցեն նմա: Իսկ մոզքն լը յատուկ հրամանին
Այ, յետ երկիրպագանելոյ նմա ՚ի Եթէզէմ,
ուր ասացաքն, լը այլ ճանապարհ դարձան յաշ-
խարհ իւրեանց, և բնաւ իսկ ոչ անցին ընդ
Արուսաղէմ: Արդ՝ ցասուցեալ Հերովդի, իբրև
ետես՝ թէ խարեցաւ ՚ի մոզուց անտի, հրամայ-
եաց բարբարոսական իմն անգթութի, զորոյ չիք
գտանել զայլ ինչ օրինակ նման, մատնել ՚ի
մահ

մահ զամ մանկունս Ռեթղեհեմի, և որ շուրջ
 զնովաւ տեղեացն, զծնեալս 'ի ժամանակի երկուց
 ամաց, խորհելով կորուսանել 'ի կոտորածի անդ
 և զնոր արքայն զերկրպագեալն 'ի մոգուց, յորմէ
 ինքն զարհուրէր: Ատարեցաւ հրամանն անա-
 գորուն. այլ ամբարիշտն Հերովդէս ոչ եհաա
 վախճանին՝ զոր դիտէր: Վանզի կամեցեալ Մ.Յ
 ընդունայն առնել զամ զնրբութիւ մարդկային
 չարութե, և միանգամայն ուսուցանել մարդկան
 զխոնարհութի, և զհասարակ ընթացս՝ ի որ պար-
 տին ընթանալ առ 'ի խուսել յերեսաց սրտմտու-
 թեան հալածչաց իւրեանց, առաքեաց կանխաւ
 զհրեշտակ առ սբն Յովսէփ, որ խօսեցաւ ընդ
 նմա ըստ այսմ օրինակի. (Մատթ. ք. 13.)

* Աբի ուս զմոնուիդ, և զայս իւր, և փոխիւր
 յԱգիպտոս. և ոնր լինիջիւր ցործամ տասցից իւր
 բանդն 'ի ինդիւր և Հերովդէս իորոսանել զմ-
 նուիդ: Չիք ինչ տարակոյս, եթէ սբն Յով-
 սէփ ծանոյց ամենսբ հարսին իւրում զայս պատ-
 գամ երկնաւոր, և թէ վն այն առաքինութի նր
 'ի փորձ եղաւ 'ի բանից անտի հրամանին: Ասել
 զհրամանն յառնելոյ, այս է՝ վաղվաղակի կանգ-
 նելոյ, ոչինչ դանդաղանս 'ի մէջ արկեալ, և
 փոխելոյ յԱգիպտոս, առ 'ի պահել 'ի ցասմանէ
 տկար և մահկանացու առն միոյ զմանուկն, որ
 գորով Մ.Ճ էր տէր կենաց և մահու ամ մարդ-

կան, ընդդիմ Տաւաւոց պէտք էին առ 'ի չթեթեւիլ . և ընդդիմ Տաւաւոց հրամանաց նախախնամունեն Այ, առ 'ի չածել զմտաւ զդժուարութիս՝ որ առ 'ի կատարումն հրամանիս այսորիկ :

ԳԴ : Այլ ամենեւեալ սր Արշակ, և սրն Յովսէփ, որք էին 'ի գերագոյն աստիճանի առաքինութեան, անդէն վաղվաղակի հնազանդեալ երկնաւոր ձայնին, ելին փութանակի 'ի Վեթղէհեմէ, և գնացին ընդ մանկանն Յսի Ազգիպտոս : 'Ի ճշմարտապատում վկայից չորրորդ և հինգերորդ դարուն եկեղեցւոյ զիտեմք, եթէ գնացին նոքա Արմոպոլիս լիւբախոյ. և եթէ 'ի մտանել նց 'ի քաղաք անդր, ծառ մի տարապայման մեծութիւն, ասէ Սողոմոնոս (պատմ. գիրք 5. գլ. 21.) որ կայր մօտ առ դրունաքաղաքին, խոնարհեցաւ ոտովք իւրովք մինչև ցգետին : Օպն ծառ, ասէ պատմիչն, վն իւրոյ շնաշխարհիկ գեղեցկութեն, և վն արտաբոյ կարգի բարձրութեն, պաշտէին հեթանոսք իբրև զձծ . վն չկարացեալ բանսարկոճին, որ 'ի նմին ընդունէր զերկրպագութի, հանդուրժել զալտեան նր, որ ունէր եղծանել զամ զնոտիապաշտութիս նորին, զդողանի հարաւ, և հարկադրեցաւ մեկնիլ անտի : Փախուցեալ բանսարկոճին, մնաց 'ի մշտնջենաւոր յիշատակ այսորիկ ծառն

ճառն այն՝ այնպիսի իմն զօրութիւն, զի դոյզն ինչ մասն փայտի նի, կամ տերևոյն, և կամ խուն ինչ կեղև նր մերձեցեալ ՚ի հիւանդս, բժշկէր զնս ՚ի հիւանդութեց իւրեանց, եթէ հաւատով առնէին: Աւ Ազիպտացիք, և Պաղեստինացիք (ասէ Սողոմէնոս) քաջ վկայք են բանիցս, հաստատելով իւրաքանչիւր ՚ի նոցանէ զքանչեւահրաշ գործս նր, զորոց զփորձ առեալ են: Աշնպէս և Պաղղադիոս հաստատէ, (պատմ. ՚ի վարս Ապոզ. արբ. գլ. 52.) եթէ յորժամ ամենամբ կոյսն Սարիամ, և սբն Յոլսէփ տարեալ զմանուկն Հն, մտին Արմոպօլիս, ամ արձանք կուոց, որք էին ՚ի տաճարի միում ՚ի քաղաքի անդ, անկան յերկիր. և ես, ասէ Պաղղադիոս, տեսի զտաճարս զայս: Աւ թէ ոչ միայն Արմոպօլիս, այլև յայլ քաղաքս Ազիպտոսի ևս զդողանի հարան և սասանեցան զբօշեալք դիյն ՚ի մտանելն Հնի յերկիրն յայն, վկայեն և այլք ՚ի նախնի հարանց, և ճանաչեն ճշմարտեալ ՚ի սոյն դիպոճած զմարգարէութիւն զայն Ասայեայ, (ԺԺ. 1.) որ ասէ. * Ահա-ասիկ Տէր... եկեաց յԱզիպտոս, և շարժեացին յեռագործին Ազիպտոսոց յերէսաց նորա ||:

ԿԻ: Այլ զխորդ և իցէ դատումն, զոր կամիցի որ դատել զստուգութէն սքանչեւահրաշ դիպոճածոյս, այս ինչ անտարակոյս է, եթէ սբ

հարք ծանեան իբր ներգործութի ինչ գնալոյն
 Յսի Ազգիպտոս ընդ ամենաւր մօրն իւրոյ, և չ
 սըյն Յովսեփայ, զառատ պտուղս քարոզութե
 աւետարանին ՚ի գաւառսն յայնոսիկ՝ առաւել
 քան յայլ տեղիս, զանբաւ բազմութի միան-
 ձանց և միայնակեցաց՝ որք լցին զանապատս, զսբ
 դասս կուսանաց՝ որք ծաղկեցան ՚ի նոսին, և
 զբազմութի ժողովրդոց նահատակելոց՝ որք ա-
 րեամբն իւրեանց ոռոգեցին զնս : „Օրօրինակ
 „() գոստոս, ասէ սրն Յովհան ոսկերերան (՚ի
 „Սատթ. ճառ 8. հմբ 5.) հրամայելով աշ-
 „խարհագիր առնել ՚ի կայսերութեն շնովմայ-
 „եցւոց, եղև պատճառ, զի կատարեսցի ՚ի Նեթ-
 „ղեհէմ երջանիկ ծնունդն Աուսին. նոյնպէս և
 „շերովդէս ցասմամբն իւրով եղև պատճառ,
 „զի Ազգիպտոս օթևանս տացէ նմին սըյ Աուսին
 „ընդ Մծորդւոյն իւրոյ. և ներկայութի մեծա-
 „մեծ հիւրոցս ընկալցի ուր թէ զսերմն սրբութեն
 „այնորիկ, որ յետոյ ծաղկեցաւ ՚ի նմա, և որով
 „Ազգիպտոս առաւել փոյթեռանդն գտաւ ՚ի
 „ծառայութեանն Մ՛՛՛ քան զնոյն իսկ զՊա-
 „ղեստին“ :

Անհանձնելի և սուտ անհաստատ է Վարդընէն, եւ հաստատ
 արեւ զանախոսութենէն իւր ՚ի Վարդարեւնէն :

Ընդ : **Օ**րհնի ամսոց ինչ կատարելոյ Հերովդի
 զանգուլթ կոտորած անմեղ մանկանցն, եհաս ՚ի
 վր նր ցասումն Այ. քանզի ըմբռնեալ ՚ի զար-
 հուրելի հիւանդութէ՛ դժնդակ ցաւովք հան-
 դերձ, բարձաւ յաշխարհէ, և գլորեցաւ յան-
 շէջ հուրն դժոխոց ՚ի յաւիտեան, առ ՚ի հատու-
 ցանել զպարտիս պատժոց համօրէն ամբարշտու-
 թեանցն իւրոց : Այտ մահու նր բաժանեցաւ
 տէրութի նր յերիս որդիս նր : Արքեղայոսի ետ
 Օգոստոս զՀրէաստան, զՍամարիա, և զԵգիպտոս,
 Հերովդի Անթիպոսի զՎալիլեա, և Վիլիպպո-
 սի զԽտուրացոց, և զՏրաքոնացոց աշխարհ :
 * Աս ՚ի վախճանիւն Հերովդի, ասէ նրն Սատ-
 թէոս, (ք. 19.) ահա հրեշտակ Տն ՚ի Բեաւրեան
 երեւոյ Յովնիայ յԱգիտարոս, եւ ասէր. արե՛ւ ան-
 պանուիտ եւ անայր իւր, եւ գնա՛ յերկիրն Բարաց-
 ելն, զի մտաւն՝ որ խնդրելին զանչն մանկանոց : Աս-
 նա յարուցեալ աս անպանուի, եւ անայր նր, եւ էին
 յերկիրն Բարացելն : Աս իբրեւ ըստ, ելել է Մօրե-
 դայոս լեագաւորեաց Հրեաստանն վախճանի Հե-
 րովդի հօրն իւրոց, երկեաւ երկաւ անդր. եւ հրա-
 ման ասեալաւ ՚ի Բեաւրեան, գնաց ՚ի Կալման Վարդը-
 ղեացայ, եւ էլեալ բնակեցաւ ՚ի Վարդարեւն՝ որ Կա-
 շէջ

չէր 'Սապարէի' || . վնջ ճշմարտեցաւ մարգարէ-
 ութին, որ ասէր, եթէ Սեփիայն նապոլէոնցի կո-
 չեսցի . յայնմ քաղաքի բնակէր նա ընդ ամե-
 նասբ Արուսին՝ ևս և յառաջ քան զգնայն 'ի
 Ռեթղեհէմ, ունի ասացաք : Աւ ասա նորոգ իմն
 կրթութի առսքինութեց Արուսին . (ասեմ Արու-
 սին, զի զնմանէ է սկզբնական զիտաւորութի
 մեր 'ի խօսել :) Վանզի ոչ միայն, ունի նկատէ
 սբն Յովհանն ոսկեբերան ('ի Սատթ . ճառ 8 .
 Հմբ 2 .) մեծամեծ նեղութիք վն երկար ճանա-
 պարհորդութեցս այսոցիկ 'ի վն հասին Սարիա-
 մու, որ սովոր էր միշտ թագուն կալ 'ի տան իւ-
 բում, սիրող գոլով առանձնութե, և միայնու-
 թեան . այլ մանաւանդ հարկադրի խնդրել, ունի
 բանիցս կարգ է ասել, զտեղիս թագստեան, առ
 չգարթուցանելոյ զցասումն մարդկան, այս է՝
 Արքեղայոսի, որ ձեռնամուխ լինէր արդեօք կա-
 տարել զգործն, որ ոչ յաջողեցաւ Հերովդի
 հօրն իւրում : „Աւ ընդէր արդեօք, (ասէ ըստ
 „նմին օրինակի վերոյիշեալ սբն Յովհանն ոսկե-
 „բերան,) կրէ Սարիամ զայս ամ նեղութիս :
 „Օարմանք մեծ են արդարեւ : Օհ ծնաւ զփր-
 „կիչն աշխարհի . այս է՝ այնր աղագաւ, որոյ վն
 „պարտ էր ամենեցուն մեծապէս 'ի յարդի ունել
 „զնա, և զամ զհնարաւոր մեծարանս ընծայել
 „նմա : Ան որոյ պարտ է մեզ ուսանիլ՝ մի ինչ
 „խոռ-

„խռովիլ, և մի ինչ վհատիլ, եթէ վն կատա-
 „րելոյ մեր լիով զպարտս մեր, և կամ վն առ-
 „նելոյ մեր զգործ ինչ բարի, յորմէ պարտ էր
 „մեզ ընդունել զգովեստս և զվարձս, գտանիմք
 „անկեալ 'ի հալածանս, և 'ի բիւրաւոր վտանգս:
 „Վանզի սքանչելահաշ աօրինակս այս սքյ կու-
 „սին ցուցանէ մեզ առ միսիթարութի մեր, եթէ
 „մեծամեծ նեղութիքն են իբր անանջատ զու-
 „գակիցք առսքինութե՛ն“ :

Առնուիլ ի սյան Սարիամ ի որոստանէ զՄ. Ծորդին իւր,
 և գտանէ զնա յէս երկց աստուրց :

ՀԿ. Վնայր ամ ըստ ամէ ամենաւր կոյսն Սա-
 թիամ ընդ փեսային իւրում սքյն Յովսեփայ, և
 ընդ Յսի 'ի Նազարեթէ յԱրուսաղէմ, ոչինչ
 խափան գոլով չորեքօրեայ և առաւել ևս եր-
 կարութե՛ն ճանապարհին, առ 'ի կատարել զմե-
 ծահանդէս տօն զատկին : „Ոչ նահանջեաց զսբ
 „զամուսինսն զայնոսիկ, (ասէ սբն () գոստինոս՝
 „'ի վն համաձայ, աւետար. գիրք 2. դլ. 20.)
 „'ի կատարելոյ զպարտս կրօնի, երկիւղն՝ որով
 „երկնչէին յԱրքեղայոսէ. քանզի յայնչափ
 „բաղմութե՛ն միջլ, որ վն տօնի զատկին խուռն
 „ընթանայր յԱրուսաղէմ, յոյժ գիւրին էր
 „թագուն պահել զանձինս“ : Արդ՝ * էբրեւ եղէն

նորա (իմ մանկանն) ախ Էրիոփասան, ասէ քրն
 Պուկաս (ւ. 42.) յԷլանէլ նոյ (իմ Սարիամու
 և Յովսեփայ ընդ Յի) յԵրուսաղէմ ըստ սովո-
 զութի քանն (զատկի), և խորարել զառարան
 (սունին), և քառանալ անգրէն (ի սունն իւ-
 բանց), իսայ Յի հանուին յԵրուսաղէմ, և ոչ
 գիտացին ծնողն նոյ: Ատրժէնն զնմանէ, լէ ընդ
 աղէկիցան իցէ. Էլին իբրև սառա թոյ ճանապարհ,
 և ինգրէնն զնա ընդ քրացնան և ընդ ծանօնա:
 Աս իբրև ոչ գրին, քարջան անգրէն յԵրուսա-
 ղէմ ինգրել զնա: Աս յեք Էրիոյ սառայ գրին
 զնա ՚ի քառարին, զէ նաբէր ընդ զարգաղէփան,
 ընէր ՚ի ծոցանէ, և հարցանէր զնասա: Օտրճանայնն
 աճնէլէնն՝ որ ընէնն ՚ի նմանէ՝ ընդ իմաստութիւնն և
 ընդ պարասխաննն նորա: Աս իբրև քէնն զնա,
 ստանչացան. և սա զնա հայրն իւր. «քէնն»
 զէ նչ գարձ գորձէցէր քոս ընդ թիւ. ահաստնի
 հայր չոն Էս քոսաղէսք ինգրէնք զէնք ||: Բանքս
 այտրիկ յայտ առննն զտրամուծին, որով զա-
 լուրս Երիս անընդհատ չարչարեցաւ սիրտ ամե-
 նաքր կուսին Սարիամու, և սքյն Յովսեփայ.
 բայց միանգամայն ցուցաննն զհամեստութի և
 զանհամեմատ խոնարհուի նոյ՝ որ ասացն: Բան-
 զի ոչ միայն ժուժկալեաց քր Աղյսն հարցանել
 Մծորդոյն իւրում զպատճառն, որոյ վն մնաց
 յԵրուսաղէմ, և թէ զի նչ արար յերիս աւուրսն

յայնոսիկ, այլ և ևս կամելով յայտ առնել զցուն
 հոգւոյ իւրոյ յառաջ եկեալ 'ի սիրոյ իւրմէ,
 տայ զանուն սքնն Յովսեփայ նախ քան զԼւին,
 թէպէտ և զիտէր նա զտարբերութիւն, որ էր լը
 մէջ որպիսութե մայրութե իւրոյ, և ընդ մէջ
 որպիսութե հայրութե նր՝ զոր ունէր ըստ հա-
 մարման նկատմամբ Վսի: Եւ ի վն այսր ամի
 'ի տրտմութէ անտի, զոր ստացան յայս զիպ-
 ոււած Սարիամ և Յովսէփ, տեսանեմք, զի ներ-
 քին անձկութիւն և տանջանքն հոգւոյ ևս՝ են
 կրթութի առաքինութեց, վն հոգւոց ընտրելոց,
 և սիրելեաց առ Ե:Ճ:

Կ: Եւ յամ վերոգրեալ բանից մօրն՝ այսպէս
 պատասխանի ետ Յս. * Օ՛հ խնդրէիք զես. ո՛չ
 գիտէիք, ելե՛հ 'ի քան շօք իմոյ (ը Լատ. յայնս՝
 որք էն շօք իմոյ) պարտ է ինչ լինել: ||: Արով կա-
 մեցաւ Վս յարատել 'ի սրտէ նր զամ թախ-
 ծութի, ցուցեալ նմա, եթէ գերմարդկային իմն
 էր պատճառն, որոյ վն հեռացաւ 'ի նմանէ. և
 միանգամայն հրահանգեալ զամ որդիս, զի թէ-
 պէտ և պարտին հպատակ լինել ծնողաց իւ-
 րեանց, 'ի վն այսր ամի պարտին միշտ քան զամ
 բաղձանս նց նախամեծար համարել զկամս շօրն,
 զոր ունին յերկինս: Իսկ եթէ 'ի բանսն Յսի
 տեսանի եղանակ իմն բացարձակ և իշխանական,
 որով թուի, եթէ խստիւ իմն վարեցաւ ընդ
 ամե-

ամենասիրելի մօրն իւրում . մարթ է ասել , եթէ կամեցաւ յայսմ առթի մասնակից առնել զնա խոնարհութեց իւրոց , տալով նմա զգեներու զկերպարան այլոց մարց հասարակաց , որք գործեն ըստ մարդկային նկատմանց , թէպէտ և չէր ինչ ամենեին 'ի Սարիամ մարդկային նկատումն . և կամեցաւ տալ զայս դարման , որում ոչ արդեօք Սարիամ , այլ պէտտ ունէին այլ մարք . ըստ օրինակին ըստ այնմիկ ամենեին , ըստ որոյ կամեցաւ նա բերել յանձին զկերպարան մեղաւորի , թէպէտ և էր առանց ինչ մեղաց , և անմեղ գուրով կամեցաւ ըմպել զգառն գեղն , զոր հարկ էր մեղաւորաց ըմպել : Այլ զայսօրինակ խօսեցաւ առ ամենաք Ադյսն , ոչ իբրզի 'ի գործս կամ 'ի բանս նր գտանէր պակասութի ինչ . այլ զի յանձին նր կամէր ցուցանել , թէ քանի՞ կշտամբութե արժանի են մարքն այնորիկ , որք առ շահու , և առ մարմնաւոր սիրելութե կամին նահանջել զորդիս իւրեանց 'ի նո՛ւրիւրոյ զանձինս իւրեանց ԱՅ : Իսկ Սարիամ , և Յովսէփ , յաւելլու ասել քբ աւետարանն , * ոչ իմացան || զայս պատասխանի , զոր ետ նց Յս . այս է՝ թէպէտ իմացան քաջայայտ զոր ինչ ասէրն , եթէ ունէր հայր զԼԺ , զի կանխաւ իսկ լիով մարզեալ էին զս խորհրդոյս . այլ ոչ իմացան , եթէ զինչ էին այնորիկ , յորս ստաց , եթէ պարտ է նմա լի-

Դնել : Աւ ահա աստանօր առաջի դնի մեզ միւս
 ևս ազնոճագոյն օրինակ կատարեալ հպատակու-
 թեան սիյ Առսին ամ հրամանաց իմաստութեն
 ԱՅ, անփոյթ եղեալ նր զհտել զոր ոչ հաճէր
 Աճ յայտնել նմա . քանզի ոչ տեսանեմք հար-
 ցանել նմա զԱճորդին իւր՝ առ ՚ի իմանալ զայն՝
 զոր ոչն գիտէր . ուսուցանելով մեզ զայսօրի-
 նակ, եթէ վսեմագոյն կատարելութիւն ոչ կայ-
 անայ ՚ի զիտութե՛ն գաղտնեացն երկնաւորաց , այլ
 ՚ի խոնարհ հպատակութե՛ն կամացն ԱՅ :

Ապր ամենամբ իոսանն ՚ի Սապարէլէ Ռնչե ՚ի Ժա-
 հանալն , յորում սխտա Յն Քն քարոյէլ :

Էլ : Այսոցիկ այսպէս եղելոյ յԱրուսաղէմ ,
 սսէ աւետարանն , էջ Յն ընդ Սարիամնու և լը
 ճոպսեփայ , * և գնաց ՚ի Սապարէլէ , և եր նի
 հնազանդ . և այս է բովանդակն՝ զոր ինչ պատ-
 մեն մեզ աւետարանիչքն զՅնէ և զՍարեմայ լը
 միջոց իբր ութևտասն ամաց . իմ մինչև ՚ի Ժամա-
 նակն , յորում եղեալ Յնի ամաց իբր երեսնից ,
 սկիզբն արար քարոզութե՛ն իւրոյ : Թէ զնչ
 ինչ հրահանգս ևտ փրկիչն աշխարհի առ ամ
 մարդիկ , և մասնաւորապէս առ որդիս , սովին
 հպատակութիւն իւրով առ Սարիամ և առ ճով-
 սեփ , շնն մեզ կամք աստանօր առաջի դնել ,
 իբր

իբր զի սորա վերաբերին յաւէտ 'ի վարս Յսի
 Վսի: Յո՛ւշ ածցուք միայն ընդ սքնն Ռեոնար-
 դոսի, (ճառ 1. 'ի վր բանին Լատարեյաւ.) զի
 եթէ զարմանա՞ք ընդ խոնարհութին Յսի 'ի
 կամին հպատակիլ կնոջ միում, պարտ է մեզ
 նոյնօրինակ սքանչանալ և ընդ արժանապատ-
 տնութին Սարիամու: „ Լճն այն, (են բանք սքն
 „ վարդապետին,) որում հրեշտակք հպատակին,
 „ որում իշխանութիք և պետութիք հնազանդին,
 „ հպտտակ էր Սարիամու. և ոչ միայն Սարի-
 „ ամու, այլև Յոսիսիայ ևս՝ պատճառաւ Սա-
 „ րիամու: Աքանչացիք ապա ընդ որ և առաւել
 „ հաճիս յերկուց իրաց աստի, (ասէ սք ար-
 „ բայն,) և ընտրեա՛ զայն՝ որ առաւել հաճոյ է
 „ քեզ 'ի նպատակ առաւելագոյն հիացման քո.
 „ այս է՝ կամ զբարեգութ հաճութին Որդւոյն,
 „ և կամ զլոյժ գերապանծ արժանապատոճութի
 „ մօրն: Արկորին ևս զարմանս բերեն, և են
 „ սքանչելիք: Լճ հնազանդիլն կնոջ միում, է
 „ խոնարհութի, որոյ չիք օրինակ. լինելն կնոջ
 „ միոյ իբր հրամանատար Լճ, է արժանապատ-
 „ տնութի այնչափ գերամբարձ, մինչև ոչ այլ
 „ իմիք հնար է համեմատիլ այնմ: Աթէ 'ի գո-
 „ վեստս կուսանաց առանձին իմն յիշատակի ար-
 „ տօնութին, զոր ունին, զի * զին էրլեան գա-
 „ տինն՝ (այս է՝ Վսի,) սք ևս էրլեցէ և. (Յայտ,

„ԺԿ. 4.) ապա զինչ արտօնութի, և զինչ
 „գովեստ արժան իցէ Սարիամու, որ իբրև մայր
 „երթայ առաջի նր“ :

Հիւ : 'Ի վր այսր ամի ոչինչ անվայել լինի
 առաջադրութես մերում խոկալ զթագուն վարս,
 զոր յանձին եբեր է՞ն 'ի 'Սաղարէթ յառաջ քան
 զքարոզութին իւր. քանզի անտի դիւրին լինի
 մեզ իմաստասիրել, եթէ որպիսի ինչ էր և
 վարքն ամենաւր մօր նր : Տունն՝ յորում բնակէր
 նա առանձինն, էր տուն աղքատ հիւսան ու-
 բումն : Իսկ զինչ առնէր անդ է՞ն, բայց եթէ
 գործէր և ինքն զնոյն նուստ և զաշխատալից
 արհեստ, թագուցանելով ընդ միջոց երեսուն
 ամաց ընդ սովին կերպարանաւ աղքատ արհես-
 տաւորի զանսպառ գանձս համօրէն շնորհաց, և
 ամ իմաստութե, որ 'ի նմա հանգուցեալ են :
 Սոյ յորժամ սկսաւ յետ այնորիկ քարոզել զերկ-
 նաւոր վարդապետութիս իւր, և առնել սքան-
 ճելագործութիս, մանաւանդ 'ի 'Սաղարէթ,
 քաղաքակիցքն նր ը մասին յագուշ կրթեալ,
 և ը մասին խնդրելով զպատճառանս չհաւատա-
 լոյ նմա, ստէին 'ի մէջ իւրեանց. (Սարկ. Դ. 3.)

* Ոչ սա է հանաւ հիւստնն (ը լատ. հանու-
 հիւսն) որդին Սարիամոյ : Յորմէ տեսանի, զի
 'ի գաւառին իւրում ոչ ճանաչէին զնա, բայց
 եթէ ը արհեստին՝ զոր վարէր, իբրև զհիւսն :

'Սմին

“Ամին իրի յառաջին դարս եկեղեցւոյ, և առ
 մեծահամբաւ մատենագիրս երկրորդ դարուն, ուն
 է սրն Յուստինոս վկայ (տրամա. ի Տրիտի.
 Հմբ 88.) գտանի յիշատակ աշխատութեց ար-
 Տեստին, զոր գործէր Յս: Աւ մեծն սբ Բար-
 սեղ, որ եղև ՚ի չորրորդ դարուն, զայսօրինակ
 առաջի դնէ մեղ զվարս Յսի ՚ի Ազարէթ.
 (սահմա. միանձնա. գլ. 4.) „Պոլով նր յա-
 „ռաջին հասակի անդ իւրում հպատակ ծնողաց
 „իւրոց, տարաւ ի նս ազգի ազգի մարմնաւոր
 „աշխատունց՝ հոգւով խոնարհութե, և հնա-
 „ղանդութե: Քանզի գոլով նց, թէպէտ և
 „արդար և բարեպաշտ, այլ աղքատք, և ըստ
 „իրաց կարևորաց ՚ի պէտս պահպանութե կենաց
 „չքաւորք, պարսպէին հանապազօր, ուն հա-
 „ւանական թոճի, ՚ի մարմնաւոր աշխատութիս,
 „սու ՚ի շահիլ նորքօք զկարևոր պէտս կենաց:
 „Արդ՝ գոլով Յսի հպատակ, ուն ասեն սբ գիրք,
 „այսպիսի անձանց, աշխատէր ՚ի միասին ընդ նս,
 „և գործէր, ևն“: Ահա այս է վարքն, զոր իբր
 զամս երեսուն յանձին բերէ Յս Քս Որդին
 Այ մարդացեալ: Օքաղումն նր է հնազանդիլ
 երկուց ստեղծուածոց իւրոց յաշխատալից գործս
 մեքենական ինչ արհեստի: Արդ՝ ուր են փառա-
 սէրքն, և ամբարտաւանքն, որոց թոճի, թէ չեն
 ի բաւականին մեծաշուք և մեծապատիւ երևեալ

յաշխարհի: Ուր են նորա, որք համարին չու-
նել երբէք զպաշտօն ինչ մեծ վայելուչ, և հա-
մեմատ կարծեցեսալ ընդունակուե՛ իւրեանց:

Յ: Արդ՝ թագուցեալ վարուցն է՝ Եփ նման
եղև անտարակոյս և վարքն ամենաւր Առսին, որ
յամ արարածոց միջի քաջ նմանակից եղև
առաքինութեց և օրինակաց Աճորդւոյն իւրոյ:
Արդ՝ ամենաւր կոյսն Սարիամ կայր առանձնա-
ցեալ յաղքատին տան իւրում, պարապեալ հա-
ւաստեալ յընթերցմունս անախօս պատգամաց,
խոկալով զամ զփոքր և զգուղնաբեայ գործո-
ղութիս և զբանս որդւոյն իւրոյ, զոր ունէր միշտ
առաջի աչաց. և զմտաւ անելով զյոյժ գերամ-
բարձ խորհուրդս կրօնի: Այլ այս չէր ինչ նմա
խափան պատաղելոյ ՚ի գործս՝ որք սեփական էին
վիճակի նորին, և խնդրելոյ շահել ընդ նոսին
զպէտս պարենի: Օղորմէ վկայէ ոչ միայն սքն
Բարսեղ, որ ասէ, զորօրինակ տեսաք, թէ Սա-
րիամ և Տօլսէփ գոլով աղքատ՝ պարապէին
հանապազօր ՚ի մարմնաւոր աշխատութիս, առ ՚ի
շահել նորօք զկարևոր պէտս կենաց. այլև սքն
Շերոնիմոս զինի Տերտուղիանոսի՝ կոչէ զՏօլսէփ
որդի արհեստագործի ուրուք, և կնոջ միոյ, որ
աշխատութի իւրով շահէր զապրուստ իւր.
(Թուղթ 1. առ շերտոգ. ՚ի վերջն.) Սո է որդէ
տուն ոչխորտաւորի: Եւ կնոջ շատորբի: Աւ յԱրտ-
գի-

զինեայ, որ ծաղկէր 'ի սկզբան երլորդ դարուն,
 գիտեմք, զի թշնամիք քրիստոնէական կրօնի, ոչ
 եղեալ հասու յարգի խոնարհութե, ծաղր առ-
 նէին զքրիստոնեայս, իբրզի պարծէին լինել
 հետևող առն միոյ ծնելոյ յազատ Գործ, որ Գ-
 նելոն շահեր շտարուսս իւր. (Որոգ. գիրք 2.
 ընդդ. Աելս. յօդ. 28:) Այլ եթէ զայսօրինակ
 վարքն սոյ կուսին Աճամօր՝ անարգ իմն էր և
 ծաղրական յաչս կուրացեալ հեթանոսաց, պարտ
 է այնմ լինել առ համօրէն կանայս, և մանաւանդ
 առ կուսանս, սքանչելի իմն օրինակ, որում պար-
 տին հետևիլ: Աւսցին 'ի մեծապատիւ Աճամօ-
 րէն 'ի թագուհւոյն կուսանաց, եթէ 'ի գերա-
 գոյն կատարելութէ չէ պարտ զատանիլ և աշ-
 խատութե, և պարապմանց առտնին գործոց:
 Աւսցին փոխանակ պարապելոյ յայնպիսի գործս
 ինչ՝ որք տածեն միայն զնապիառութի, և զկա-
 նացի ունայնութիս, պարապիլ 'ի գործս հասա-
 րակս, 'ի պիտանիս, և 'ի կարևորս, որպիսի է մա-
 նելն. զորօրինակ առնէր ամենաք կոյսն Սա-
 րիամ, և զորօրինակ Հոգին նք ասէ զժրագլուխ
 կնոջէն՝ առնել. (Առակ. լւ. 13. 17. և 19.)

* Վարեալ ասք եւ իստ, որսար հանդերձս պիտու-
 նէն յետօք իւրով: . . . Սիւեաց զԲաղուխ իւր 'ե
 գործ: . . . (Չիտու իւր յգե յօգոսս, եւ զհարուստ
 իւր անյանյոյն պոյ 'ե լոյս || : Վստ այսմ նմանակ-
 ցութե

ցուծե՛ն ամենաւր Արուսին՝ արարին յամ՝ ժամա-
նակի բազում կանայք սքք, որոց ծնեալ և աճե-
ցեալ 'ի մէջ Հարստութեց, և դիւրութեց, կամ՝
զանձինս զրկեցին յընչից իւրեանց՝ 'ի նպաստ աղ-
քատաց, առ 'ի կեալ աշխատութիւն իւրեանց. և
կամ դէժ կամեցան գործել, առ 'ի զգեցուցա-
նել զՃս Վրս յանձինս աղքատաց: Օպսօրինակ
'ի վերջոյ վարեցան անհամար դասք կուսանաց
յամ՝ վիճակէ, որոց կացեալ միայնութիւն տունս
իւրեանց, և կամ 'ի մենաստանս, արարին զձե-
ռագործ իւրեանց իբրև զմի 'ի գլխաւոր զբաղմանց
իւրեանց:

Լեւոնի Արայի Երեւոյ ընդ Եւրոպոյն իւրոյ 'ի
հարստանիսն՝ որ 'ի Աննա, և ընդունի 'ի նմանէ
զԼեւոնիսն ընդ ընդ 'ի գինի:

3: Այս գտանելոյ զՃս Վրս 'ի տաճարին,
զորմէ վերագոյնդ խօսեցաք, ոչ սյլ ինչ պատմե-
մեզ աւետարանն զամենաւր Արուսէն, բայց միայն
զայս, զի յորժամ սկսաւ Յս զբարոզութիւն իւր՝
եղեալ ամաց իբրև երեսնից, գնաց նա 'ի հար-
սանիսն՝ որ 'ի Աննա. (ՃովՏ. ք. 1:) Ըրաւի-
րեալ էին յայն հարսանիս ընդ Սարիամու Յս,
և աշակերտք նր. այս է՝ Պետրոս, Լեւոնիս,
Փիլիպպոս, և Վաթանայէլ: Այլ մինչև էր կա-

տարեալ ճաշոյն, * 'ի պակտուէլ գիւնոյն, ասէ
 յայրն ց(Յ)ս, գիւնի ոչ ունիւն || : ,, 'Վոլով նր, ասէ
 ,, քնն Նեոնարդոս (բան 1, 'ի կիւր, 1, որ զկնի
 ,, ութօր, յայտն,) ողորմած և բարեգութ, կա-
 ,, ռեկից եղև պատկառանաց նց: Աւ զի՛նչ սյլ
 ,, չնար է յառաջ գալ յաղբերէ գթութե՛ն, բայց
 ,, եթէ գթութի: Այս է. զիարդ չէ չնար
 ,, գթած լինել Սարիամու, յորոյ արգանտի զա-
 ,, միսս ինն եկաց անընդհատ Հս Վս, նա՛ որ
 ,, էուլէ է նոյն ինքն գթութի“ : Արդ՝ շարժեալ
 սրբ Վուսին 'ի կարեկցութե՛ն աստի իւրմէ, եգ
 առաջի որդւոյն իւրոյ՝ խոնարհ և խոհական
 բանիւքն այնոքիւք զկարիսն, զոր ունէին հարսն
 և փեսայն. որ նոյն էր՝ ուր թէ խնդրել 'ի նմանէ
 յօգնութի ժամանել հրաշիւք իմն : Աւ Հս պա-
 տասխանի ետ նմա 'ի բանս յայտոսիկ. * Օ՛յ իայ
 ի՛մ եւ ո՛ր ի՛նչ գո, շե է հասեալ ժամանակ ի՛մ || :
 ,, Օ՛իարդ Տէր, (ասէ աստանօր քնն Նեոնար-
 ,, դոս,) հարցանես Սարիամու, զի՛ կայ քո և
 ,, նր : Աւ միթէ չիցես դու օրհնեալ պտուղն
 ,, սնարատ որովայնի նր : Ա՛չ նա է, որ յղացան
 ,, զքեզ, և ծնաւ, առանց ինչ վնասու կուսա-
 ,, կան պարկեշտութե՛ն իւրոյ. որ տարաւն զքեզ
 ,, զամիսս ինն յարգանտի իւրում. յորոյ 'ի ըս-
 ,, տեանցն կաթնասուն եղեր, ի որում մինչ էլին
 ,, ամաց երկոտասանից՝ իջեր 'ի Նազարեթէ Աւ-

,, բուսաղէմ, կալով նմա հպատակ և հնազանդ :
 ,, Ապա զհարգ ասես այժմ . * Օ՛հ կայ իմ եւ ո՛ւ
 ,, կէ՛ն դո՛ւ ॥ : Այս արդարեւ, (ասէ նրն,) 'ի բանս
 ,, յայտոսիկ խորհուրդ ինչ, զոր ամենաւր կոյսն
 ,, Սարիամ քաջ իմացաւ : Աւ եթէ բանքն թո՛ւին
 ,, լը իրաց ինչ ծանր և խիստ, այդ յայն սակս է .
 ,, զի զիտէր Հօ, եթէ ընդ ո՛ւմ խօսէր, և Սա-
 ,, րիամ ոչ անզիտանայր, եթէ ո՞ր էր նա՝ որ խօ-
 ,, սէրն զայն " :

ՅԷ : Արդ՝ կամեցաւ Տր նախ առաջին ասել,
 ըստ սրբն Պրիգորի պապին մեծի (Թուղթ 42 .
 դիրք 8 .) որ յայսմ զհետ երթայ սրբն () դոս-
 տինոսի, թէ որովհետեւ խնդրէր անդանօր առ-
 նել զսքանչելիս ինչ, ոչ առնէր նա զայս զօ-
 բութի մարդկային բնութեն, զոր առեալ էր
 'ի մօրէն իւրմէ, այլ զօրութիւն անձային բնութեն,
 զոր առեալն էր 'ի շօրէն իւրմէ յաւիտենակա-
 նէ, որոյ կամայն պարտ էր նմա յամի համա-
 ձայնիլ, առանց ինչ կանխելոյ բնաւ քան զժա-
 մանակն սահմանեալ յանձային իմաստութիւնն,
 առ 'ի կատարել զհայցո՛ւածս ոյր և իցէ : Այլ ոչ
 մերժեաց զաղաչանս խնդրո՛ւածոց ամենաւր մօրն
 իւրոյ, այլ ասելով, թէ չեւ է հասեալ ժամա-
 նակն իւր, եցոյց յապաղել միայն զկատարումն՝
 մինչև ցհասանել ժամանակին, զոր կարգեաց
 շայրն իւր յաւիտենական : Աւ ևս՝ կամեցաւ Հօ

Օ՛րս պատասխանել ամենա՞ք հուսին Սարիամու
 այնո՞ւիկ առերևոյթ խստութի՛ն, ոչ առ 'ի նորայն,
 այլ 'ի մեր կրթութի՛ն: Ա՛յս է՝ կամեցաւ ուսու-
 ցանել հարց և մարց նոցա, որք մասնաւոր իմն
 եղանակաւ նո՞ւիրեալ են 'ի ծառայութի՛ն Ա՛յ, և
 եկեղեցւոյ, եթէ չէ պարտ նց խառնիլ 'ի գործս
 պաշտաման նոցա, յանդգնելով ունիլ զիշխա-
 նութի՛ն տնօրինելոյ ըստ հաճոյից իւրեանց, և ոչ
 քաղել զօգուտ, կամ զգովեստ, կամ զյար-
 գութի՛ն 'ի հողևոր պարզեաց անտի, զոր ընկա-
 լեալ են որդիք նց Ա՛յ: Իսկ եթէ գտանիցին
 ոմանք 'ի հարց և 'ի մարց սակաւ բարեպարիչաք,
 և յետնեալք յընտրողութի՛ն, մինչև պահանջել
 նց յորդևոց իւրեանց ինչ ինչ, որք չիցեն պատ-
 շաճ ծառայութեն Ա՛յ և եկեղեցւոյ, առ որ
 պարտաւորեալ են, ուսցին նոքա 'ի բանից Յսի
 Վսի, զոր ասաց առ ամենա՞ք մայրն իւր, եթէ
 ոչ պարտին յայսպիսի պարագայս հայիլ 'ի նոսա
 իբր 'ի ծնօղս իւրեանց, և ոչ երբէք նախամեծաբ
 ընտրել զկամս նց քան զԱ՛յ: Հուսկ յետոյ կա-
 մեցաւ Յս ուսուցանել մեզ յայս դիպո՞ւած, ասէ
 քնն Ռեոնարդոս (բան 2. 'ի կիւր. զինի ութօր.
 յայտ.) „եթէ յորժամ ճշմարտապէս դառնասիք
 „ առ Ա՛ճ, հրաժարեալք յաշխարհէ, ոչ պար-
 „ տիմք կարի իմն փոյթ ունել զգործոց ծնողայ
 „ մերոց ըստ մարմնոյ, զի մի խափանեսցի կրթութի՛ն
 „ հո-

„Տողևոր զբաղմանց մերոց : Վանդի ցորչափ յաշ-
 „խարհի եմք , պարտիմք մեք ծնողաց մերոց զամ
 „զգործս մեր . այլ յորմէ՛հետէ լքեալ թողաք
 „զանձինս մեր , ևս առաւել պարտիմք զերծ լի-
 „նել յամ ժամանակաւոր զբաղմանց նկատմամբ
 „մերձաւորաց մերոց : Ապա վն մեր , և առ 'ի մեր
 „կրթութի , (կնքէ զբանս իւր սբ վարդապետն ,)
 „պատասխանի ետ Հն մօրն իւրում 'ի բանսն
 „յայնոսիկ . * Օ՛հ հայ ի՛ն ե ի՛ն ի՛ն պո- || . և
 „ոչ թէ տհաճութի ինչ կամի ցուցանել նմա ,
 „և կամ յանդիմանել զպակասութի ինչ՝ ևս և
 „զթեթև 'ի նմա “ :

ԳԷ : „Եւ յիրաւի , (ասէ սբ վարդապետն ,)
 „զիհարդ հնար իցէ ասել , եթէ անհաճոյ եղև
 „Հնի խնդրուածն՝ զոր հայցեաց 'ի նմանէ ամե-
 „նաքաղցր մայրն նր . որովհետև նց , որք կա-
 „տարեցին զամ , զոր ինչ պատուիրեաց նց մայրն
 „առնել , Հն վաղվաղակի և առանց ինչ դժուա-
 „րութն շնորհեաց զայն ամ , զոր խնդրեաց Մն-
 „րիամ “ : Վանդի ամենեւեալ Արշան , որ քաջ
 ծանեաւ զխորհրդաւոր նշանակութի բանիցն , զոր
 ասաց նմա Ա՛ծորդին , և ճանաչէր զոր ինչ առ-
 նելոց էր նա , ոչ կորուսեալ ինչ 'ի վստահու-
 թէն՝ զոր ունէր 'ի բարութի և 'ի կարողութի
 նր , ասաց ցայնոսիկ՝ որք սպասաւորէինն . * Ոք
 վնչ ասիցէ յեւ , աբասջէ՛ք . (են բանք աւետա-
 րա-

րանին .) Էին անոր լեռնայի՛ իճեայ՛ վեց՛ ըստ սբ-
 Բուրբ Էրեկց . Գանեհին Տե Տե 'ի նոցանե ճարս Էր-
 Կոս Կոմ Էրեւ : Լսե ցնն Յն . ընէ՛ս պլեռնայիստ
 Ջոզ . Խ ընն պնն Տինչե 'ի վեր : Լս ասե ցնն .
 արդ՛ ասե՛ս , Խ Էրեհ՛ս Գոմարատեպիս , (ք նմա՛
 որ գահագլուխ էր կոչնոցն .) Խ նոսա Էրեհն : Լս
 Էրե՛ն ճաշակեաց Գոմարատեպն պլուրն գինի Էրեւը ,
 Խ ոչ գերեհը՛ ոստի՛ իցե . Բայց սպասաոորսն գե-
 րեհն՛ որս արիլին պլուրն . Խօսի ընդ վեռային Գո-
 մարատեպն , Խ ասե . Խմ ճարդ պննոյչ գինին յա-
 տալագոյն պաշարե . Խ յորժամ արբեհանն՛ յայնժամ
 պոտն . Գոս Գահեցեբ պննոյչ գինիդ Տինչե
 ցայժ : Օայս արար սկիւնն նշանաց Յն 'ի Ամնա
 Ղաւրեղեացոց . Խ յայտնեաց պեռաս Էր . Խ հա-
 տարացին 'ի նո աշակերտսն նի : Լս յինքն է . այս
 եղև առաջին հրաշքն , զոր Յն Վս գործեաց
 յայտնապէս , ցուցեալ՝ եթէ ինքն էր՝ որ գոր-
 ծէրն , առ 'ի հաստատել զքարողութի իւր , զոր
 յայնժամ սկիզբն արար : Եւ սոյն այս հրաշա-
 գործութի առաւել ևս հաստատեաց զհաւատս
 աշակերտաց իւրոց 'ի նա իբրև 'ի ճշմարիտ
 Սեսիա :

ՅԷ : Եւ արդ՛ յուչ ածցուք մէք 'ի պատիւ
 ամեներանեալ Առսին , և 'ի կրթութի մեր , զի
 Յն կամեցաւ գործել զայս առաջին սքանչելիս լն
 ինդրոյ ամենաք մօրն իւրոյ , առ 'ի ուսուցանել
 հա-

Հաւատացելոց ըն ձմ աստղայ դարս, եթէ որով
 վստահութիւ պարտին դիմել առ մայրս այս ողոր-
 մութն, առ 'ի ընդունել յԱՅ միջնորդութիւ
 բարեխօսութն նր զչնորհս, որոց պէտս ունիցին,
 ոչ արդեօք առ 'ի զկայ առնուլ անդ 'ի սբ Արշն
 երախտագիտուեն նց, որում պարտ է հանապազ
 վերաբերիլ առ Աճ, որ է պատճառ ձմ շնորհաց,
 զոր ընդունին մարդիկ յածային առատաձեռ-
 նութիւնն. այլ առ 'ի հայիլ 'ի նա իբրև 'ի միջ-
 նորդ, յորոյ ձեռն հասարակօրէն հաճի Աճ տալ
 զբարերարութիւս իւր մարդկան: Օչ եթէ առ 'ի
 ընդունել զժամանակաւոր շնորհս, որպիսի էր
 այն, զորմէ յայսմ տեղոջ խօսի աւետարանն,
 ունիմք օգտիւ՛ դիմել յամենազօր բարեխօսութի
 Սարիամու. ապա առաւելագոյն ևս վստահութիւ
 պարտիմք դիմել առ նա, առ 'ի ընդունել զչնորհս
 ջերմեռանդութն, և եռանդեան ձծային սիրոյ,
 որոյ էր օրինակ գինին այն գերազանց, յոր ետ
 փոխել սբ Արշն Աճորդւոյն իւրում զջուրն զայն
 ցուրտ և զանհամ: „ Հարսանիք մեր արդէն
 „ եղեն, ասէ սբն Նեռնարդոս (բան 2. 'ի կիւր.
 „ 1. զկնի ութօր. յայտ.) քանզի հոգիք մեր
 „ հարսնացան Վսի. այժմ կամք 'ի ճաշել, իջր
 „ զի ընթրիքն պատրաստին 'ի յաւիտենական
 „ սրահին արքայութն: Վուցէ պակասեսցի՞ ան-
 „ դէն գինի: Ոչ երբէք բնաւ. նա թէ՛ արբես-

„ցուք ՚ի պարարտութիւն տան Տ՛ն, և լըցուք
 „զծարաւ մեր յորդահոս կոհակօք անպատմելի
 „հաճութեց: . . . Ա՛յլ ՚ի ստորին վայրի աստ
 „պակասի երբեմն զինին, այս է՝ շնորհքն ջերմ
 „եռանդութեն, և եռանդն անձային սիրոյ: Ա՛յլ
 „թէ քանի անգամ պարտ է մեզ աղաչել զմե
 „ծագութ մայրն մեր, ծանուցանել բարեգութ
 „որդւոյն, եթէ ոչ ունիմք զինի: Ա՛յլ մի ինչ
 „երկմտեսցուք. զի եթէ խնդրեսցուք ՚ի նմանէ՝
 „ոպ պարտն է, ոչ դադարի լնուլ զպէտս մեր.
 „վնդի ողորմած է նա, մանաւանդ թէ մայր
 „ողորմութն: Քանզի եթէ կարեկից եղև պատ
 „կառանաց նց, յորոց հրաւիրեցան, քանի ա
 „ռաւել կարեկից լիցի մեզ՝ ՚ի կարգալ մեր առ
 „նա“: Ապա զիմեսցուք վտահութիւն մեծաւ առ
 Ա՛ծամայրն, առ ՚ի ընդունել զշնորհս, որոց պէտս
 ունիմք. բայց միանգամայն ՚ի գործ զիցուք զմիջ
 նորդս, զորս ուսուցանէ մեզ լինել յոյժ գոր
 ծունեայս առ լսելի լինելոյ Ա՛ծորդւոյն իւրմէ,
 այս է՝ ասնէլ պիս վար ինչ ասէ թեւ ՚ի սբ աւե
 տարանին իւրում, և մի կասիլ ՚ի խնդրելոյ, ևս
 և յորժամ թոճի, թէ ոչ լսէ նա աղաչանաց
 մերոց. զորօրինակ և այնոճիկ առերևոյթ մերժու
 ղութիւն՝ ոչ վհատեցաւ սբ Արշակ ընդունել
 զշնորհսն՝ զոր խնդրէր:

Անհասկալի Արդան հասարակի պէնտիոն-ընէ իւր 'ի սու-
ղան Ատկտունաում, 'ի Ժամանակի բարոյալ-ընէն
Յնի Վնի:

Յէ: **Ի** քաղաքէն Անայ եկն ամենայնք Արդան
ընդ Ածորդւոյն իւրոյ 'ի քաղաքն Ատիաունաում:
Աստանօր հաճեցաւ Յնի Վնի հաստատել զհա-
սարակ բնակութի իւր ընդ ժամանակս քարո-
զութն իւրոյ. թէպէտ արար նա զայս՝ ոչ այն-
չափս վն անծին իւրոյ, ուր յուշ ասնէ նրն Յով-
հան օսկերերան ('ի Յովհ. ճառ 22.) որչափ
վն ամենայնք մօրն իւրոյ, ուր զի ունիցի նա զտեղի
ինչ հաստատուն, և մի երթիցէ զհետ նր՝ ուր
և գնացէ: Աւ արդարեւ 'ի մեջ բարեպաշտ
կանանցն յիշատակելոց յաւետարանին, որք եր-
թային զհետ Վնի ընդ ժամանակս քարոզութն
նր, և ընչիւք իւրեանց պաշտէին զնա յիրս կա-
րևօրս 'ի պէտս պահպանութն կենաց, ոչ գաս-
նի երբէք անոճանեալ ամենայնք մայրն նր: Անդ
որ պարտիմք շինեալ մտօք սքանչանալ եթէ ընդ
օրինակն, զոր Յնի Վնի կամեցաւ թողուլ պաշ-
տօնէից իւրոց, հրաժարելոյ 'ի մարմնոյ և յարե-
նէ, որով պարտ է նց կատարել զպաշտօն իւ-
րեանց. և եթէ ընդ անհամեմատ խոնարհութի
սոյ Առաքին, որոյ կացեալ առանձինն 'ի Ատիաու-
նաում, խորշէր 'ի գովութեց և 'ի փառարա-

նուեց, որը վերածէին առ նա յայնչափ սքանչե-
լահրաշ և յածային գործոց, զորս 'ի ժամանակի
քարոզութենն առնէր որդին իւր (Յ: Միանգամ
և եթ, կամ երկիցս 'ի ժամանակի աստ քարո-
զութենն գտանի յիշատակեալ Սնրիամ 'ի սբ
աւետարանին. այս է՝ յորժամ մտեալ Յսի 'ի
տուն մի 'ի Ասիսառնաում, ժողովեցաւ այնչափ
խուռն բազմութի մարդկան, մինչդի հաց ևս ոչ
ժամանեւ ուտել Յսի և աշակերտաց նր: Արդ՝
իրրև լու եղև, եթէ Յ առ տկարութենն նուա-
ղեալ էր. ամենաւոր մայրն նր Սնրիամ, և եղ-
բարք նր, այս է՝ ազգականքն ընթացան առնու-
ղնա, և հանել 'ի տանէ անտի, ուր խուռն բազ-
մութին ներդէր զնա: Այլ ոչ կարացեալ նց վս
ամբոխին մտանել 'ի ներքս, ծանուցին նմա,
եթէ կան արտաքոյ, և խնդրեն խօսել ընդ նմա:
Պատասխանի ետ Յ նմա՝ որ ծանուցանէրն,
(Սնտթ. ժք. 48.) * Ո՞վ է իմ հայր, կամ ո՞վ
են իմ եղբարք: Այս յգիտուլ զվեռն իւր յաշակերտան,
ասէ. ահա հայր իմ, և եղբարք իմ. զէ սբ ասնիցէ
զվմա ւորն իմոյ՝ սբ յերկնանն է, նա է իմ եղբարք,
և հայր, և հայր ॥ :

յգ: Այլ աստանօր դարձեալ թո՛ւի, թէ կա-
մեցաւ Յսի Վս խոնարհեցուցանել զամենաւոր
մայրն իւր, ցուցեալ՝ թէ ոչ ճանաչէ զնա: Այլ
յգբաւի կամեցաւ նա յայս դիպոճաճ, ուն և յայլ

դիպ

դիպուճածս, միջնորդութիւնն խրատել զմեզ. վնց
 ասէ նրն Ամբրոսիոս. (ի Առկ. գիրք 6. Հմբ
 36. և 37.) „Յօրինակ մեր ցուցանէ նա չճաւ
 „նաչել զմայր իւր, և զազգականս իւր. քանդի
 „կամի նա լինել առաջինն ՚ի կատարել գործով
 „զայն, զոր ունէր հրամայել այլոց. այս է՝ թէ
 „որ ոչ թողցէ զհայր իւր, և զմայր իւր, ոչ է
 „նմա արժանի: Ամին իրի ոչ զլանայ մեծարել
 „զմայրական գութն. այլ կամի ծանուցանել,
 „եթէ քան զամ մերձաւորութիւն և քան զսէր
 „մարմնաւոր սարտ է նախամեծար ընտրել զԱճ,
 „և զկատարումն նր կամաց նր. և թէ կասկանքն
 „հոգևոր պնդեն առաւել քան զկապանս մարմ-
 „նոյ“: Օրր ը նմին օրինակի նշանակէ և նրն
 () գոստինոս, (թուղթ 243. Հմբ 9.) որ յուշ
 առնէ, եթէ յորժամ աղոյ եղև Վնի վն մօրն
 և ազգականաց նր, մինչգեռ զբաղեալ էր ՚ի
 քարոզութիւն բանին Այ, որ էր գործ ինչ բոլո-
 րովին երկնաւոր, եցոյց չճանաչել՝ ոչ զմայրն,
 և ոչ զազգականս. առ ՚ի ուսուցանել ամենե-
 ցուն՝ արհամարհել զսոսկ մարդկային սէր, և մի
 վն նոցին յետս կասիլ երբէք ՚ի կատարելոյ զայն՝
 զոր Աճ հրամայէ: Ալ ոչ իսկ ասելով նր զայս,
 ՚ի բաց առնու զազգակցութիւն, զոր ունէր ընդ
 ամենաք Արուսին մօրն իւրոյ. քանզի յաւելլովն
 ՚ի վն, եթէ ազգակից էին նմ նր, որք առնէին
 զկամս

զէամս շօրն իւրոյ երկնաւորի, փակէր անտա-
 րակոյս 'ի թիւ նց և զամենաւր մայրն իւր, որ
 գորով լի շնորհօք, և շոգւով սքով 'ի վեր քան
 զայլ ամ արարածս, էր միշտ առաւել զգուշա-
 ւոր քան զամենեսեան, և առաւել փութաշան
 'ի կատարել անթերի զամ կամս Ա՛յ, վնց և ը
 սյսմ մասին առաւել քան զայլս ամենեսին էր
 անձուկ ազգական նր :

Յէ : Այ յոյժ հեռի է 'ի սմանէ իմաստ բա-
 նիցն այնոցիկ, զոր Յ՛ սասց 'ի սոյն, կամ 'ի
 սմին նման դիպունձի : * Ա- էդ- Ֆինչու- Խօսէք
 պայս, սակ սքն 'Ղուկաս (Ժա . 27 .) յայն էբարձ
 ինն Ֆ 'ի Ժողովուրդէն անպի, և սակ . Էբանի' որո-
 զայնին' որ իրեացն պէպ, և սարեանցն' որ գիւ-
 ցոցն պէպ : Ա- նա սակ . նա Էբանի այնոցիկ է,
 որ լին պէանն Ա՛յ, և առանին : Օպս պատաս-
 խանի տալով ոչ կամեցաւ փրկիչն ասել, թէ չէ
 երանի ամենաւր մօրն իւրում վն լինելոյն ընտ-
 րեալ յայսպիսի մեծ արժանապատունութի . այլ
 կամեցաւ և թ ծանուցանել, թէ առաւել երանի
 է նց, որք հաւատան բանիցն Ա՛յ, և հաւատար-
 մութի զննն զայն 'ի գործ . քանզի առանց սորս
 և ոչ իսկ ամենորհնեալ Արախն օգտէր լինելն
 մայր Արդոյն Ա՛յ մարդացելոյ : Ա՛հա այս է
 մեկնութին, որով զբանս զայսոսիկ մեկնեն առ
 հասարակ սք հարք . որոց վն շատ լիցի յառաջ
 բերել

բերել զբանս սթյն () գոստինոսի : « Յորժամ
 ,, ասաց Վ.ս, ասէ նք վարդապետն ('ի Յովհ.
 ,, ճառ 10. Հմբ 3.) * նո՛ւ երանի այնոցիկ է , որ
 ,, լսէն զԷանն Ա՛յ, և տունէն ॥ , կամեցաւ ասել .
 ,, ինքն իսկ մայրն իմ , որում դու երանի տաս ,
 ,, վն այսորիկ երանելի է , զի առնէ զբանն Ա՛յ .
 ,, ոչ միայն զի բանն այն էառ 'ի նմա զմարմին ,
 ,, և բնակեաց 'ի մեզ , այլև զի արար նա , այս է՝
 ,, հաւատաց , 'ի գործ եդ , և սիրեաց հաւատար-
 ,, մուք զբանս զայս : Վ.անղի , (ասէ այլուր նոյն
 ,, նք վարդապետն , 'ի վն սրբ . կուս . գլ . 3 .)
 ,, որպիսութիւն մայրութե՛ն ոչինչ օգտէր Սարի-
 ,, ամու , եթէ չէր նր՛ վիճակեալ առաւել ևս
 ,, երջանիկ վիճակի կրելոյ զՎ.ս 'ի սրտի , այս է՝
 ,, ընդգրկելով զհաւատս նր՛ , և բերելով յան-
 ,, ձին զվարս՝ լն բոլորին համաձայն սկզբանց այնր
 ,, հաւատոյ “ : Ապա երանի և մեզ , եթէ ոչ
 կարելով լինել 'ի վիճակին , զոր վայելէ ամե-
 նանք կոյսն Սարիամ , 'ի դոյն ընտրեալ առ 'ի
 ծնանիլ 'ի ժամանակի զմարգացեալ Քանն յա-
 խտենական , որով և արդիւնաւորեցաւ կոչիլ
 երանելի ընդ ամ դարս . փոյթ յանձին կայցուք՝
 որչափ ինչ հնար է մեզ՝ նմանիլ հաւատոց նր՛ .
 ամենակատար հնազանդութե՛ն նր՛ , խորին խոնար-
 հութե՛ն նր՛ , և հաստատուն և եռանդազին սիրոյ
 նր՛ որ առ Ա՛ծորդին իւր :

Ամենայն կայ տու սրտ խաչին 'ի Գողգոթա :

Եւ : Ամեներանեալ կայսն , զորմէ՛ լը վերագոյն նշանակելոցս՝ չիք ինչ գրեալ յաւետարանին , եթէ երթայր զհետ Աճորդւոյն իւրոյ , յորժամ մեծահրաշ սքանչելագործութիւք իւրովք ձգէր զկնի զբազմութի , զհիացումն , և զգովութի ժողովրդեանն . ահա գտանի առաջիկայ , յորժամ նոյն ինքն որդին իւր եղեալ առակ նշաւակի մարդկան , արհամարհութի ժողովրդեան , լի կասլուտակութիւ հարուճածոց և վիրաց , բոլորովին ծածկեալ արեամբ յոտից մինչև ցգլուխ , փշովք պսակեալ , նախատանօք լցեալ , մերկ և զուրկ 'ի հանդերձից , կախի իբրև զչարագործ դք 'ի մէջ երկուց աւազակաց զվատահամբաւ փացատէն խաչի : * Կայր տու խաչին Յիսի Գոյրն նորա || , ասէ սրն Յովհաննէս աւետարանիչ . (ԺԺ . 25 :) Յորժամ ամ աշակերտքն իւր՝ բաց 'ի Յովհաննէ՛ թողին զնա , յորժամ գլուխն առաքելոց իւրոց սրն Պետրոս ուրացաւ զնա , Սարիամ կայր առ ոտս խաչին , և կայր քաջասրտութիւ և հաւատով , և հայեր յայն տեսարան , ոչ լը որում երևէրն աշխարհի՛ խայտառակ , և զարհուրատեսիլ . այլ ըստ որում էրն յաչս ԱՅ , իբրև յամենամեծ գործ արդարութիւ , միանգամայն և ողորմութեն ԱՅ : » Կայր , ասէ սրն Ամբրոսիոս ,

» ('ի

„ (’ի Վուկ . գիրք 10 . հմբ 132 . և ’ի վր սահ-
 „ մա . կուս . գլ . 7 . հմբ 49 .) ամենաժը կոյսն
 „ Սարիամ առաջի խաչին այնոճիկ հաստատուի ,
 „ որ անկ էր մօրն Վսի . և աչօք գթութեն հայէր
 „ ’ի վէրս որդւոյն իւրոյ , սպասելով ոչ արդեօք
 „ մահոճան այնր գրաւոյ սիրոյն իւրոյ , այլ փըր-
 „ կութեն աշխարհի , և աղատութեն ազգի մարդ-
 „ կան , զոր քաջ գիտէր նա , եթէ պարտ էր
 „ կատարիլ մահոճամբն այնոճիկ : Ախտեալ էր
 „ որդին զխաչէն , և մայրն կայր յանդիման հա-
 „ լածչացն . տոճեալ և յայսմ առ համօրէն մարս
 „ զօրինակ պարտուց մայրական սիրոյ առ որդիս ,
 „ այս է՝ յանդիման լինել , և դնել զանձինս իւ-
 „ րեանց ’ի վտանգս նց “ :

ՃԷ : Ե՛յլ այս անյաղթելի հաստատութի
 սրբ Վուսին , և այս կենդանի հաւատք նր ոչինչ
 արգելոյր ցնա առնուլ զփորձ դառնակակիժ ցաւոց
 վն մահոճան ամենասիրելի որդւոյն իւրոյ . մինչև
 ’ի ժամանակի անդ զլիաւորաբար կատարեցաւ
 մարգարէութիւն , զոր մարգարէացաւ վն նր քրն
 Սիմէոն , թէ * եւ ընդ յո իսկ անյն անցեւ «—բ || »
 „ Վանզի թէպէտ և ճշմարիտ է , ասէ քրն
 „ Բեռնարդոս (բան ’ի կիր . յութօր . վերափ .)
 „ թէ ամենաժը կոյսն Սարիամ գիտէր անտարա-
 „ կոյս , եթէ պարտ էր որդւոյն իւրոյ մեռանիլ ,
 „ և ամենեին հաստատապէս յուսայր , եթէ վաղ-
 „ վա-

„ վաղակի յարիցէ : այլ 'ի վի՛ այնր ւամի անհնար
 „ էր նմա ոչ զգալ վն խաչելութե՛ նր զբաղմակս
 „ կիծ ցաւ սրտի . զի եթէ Վ.ս վն իւրոյ ան-
 „ սահման սիրոյն , որոյ ոչ եղև , և ոչ կարէ եր-
 „ քէք լինել սէր նման , մեռաւ մարմնով . Սա-
 „ ռիամ , որոյ սէրն յետ սիրոյ Վճորդւոյն իւրոյ
 „ եղև մեծագոյն քան զամ՝ սէր , մեռաւ ընդ նմա
 „ սրտի՛ և հոգւով վն սաստկութե՛ ցաւոցն՝ զոր
 „ զգաց : Վանդի և չէր իսկ հնար հարուածոցն
 „ և խոցուածոց վիրաւորել զմարմին որդւոյն ,
 „ եթէ չէին նախ անցեալ ընդ անձն Սարիամու :
 „ Աւ զիարդ հնար էր սիրապատար սրտին Սա-
 „ ռիամու չխոցիլ իբր սայրասուր իմն սշով , տե-
 „ սեալ զանագորուն չարչարանն , զոր յաւէտ
 „ դժնէատեսակ տանջանօք , յաւէտ անարժան և
 „ քստմնելի հայհոյութիք , յաւէտ վատահամ-
 „ բաւ և թշնամանադիր արհամարհանօք հասու-
 „ ցանէր բաղմութի՛ ամբարշտացն՝ ամենեին ան-
 „ մեղ որդւոյ իւրում “ : Ո՛հ արդարև արժան էր
 նմա ասել լք սքն Վաւթի , (Սաղմ . կր . 12 .)
 * Ստեփանոսն և Գրգորոսն ի վերայ ի՛ :
 „ Ս այ մարթ է մեղ , (ասէ կնքելով զբանս իւր
 „ նրն Վեռնարգոս ,) իրաւամբ կոչել զնք Վոյսն
 „ առաւել քան զմարտիրոս , քանզի սէրն , որով
 „ վշտակից եղև նա տանջանաց և մահու Վճորդ-
 „ ւոյն իւրոյ , պատճառեաց 'ի նմա զառաւելա-
գոյն

„ գոյն ցաւս , զոր ոչ պատճառէին արդեօք տան-
 „ ջանքն , եթէ տանջէր նոքօք 'ի մարմնի իւ-
 „ ռում “ :

Չ : Իսկ Յսի տեսեալ 'ի խաչէն զմայրն
 իւր , և զաշակերտն սիրելի , քի զնքն Յովհան-
 նէս , ասէ ցմայրն իւր . * Ալի'ն դոս' տհոս որդի
 * ॥ . այս է' նա , որ յայսմ'հետէ արասցէ քեզ
 փոխանակ իմ , սպասաւորելով քեզ , և պատ-
 ոճելով զքեզ իբրև որդի : Ապա ասէ ցաշա-
 կերտն . * Ահոս մայր * ॥ . այս է' նա , որում
 պարտիս դու զսէր , զիննամն , և զպատիճ , զոր
 պարտի որդի որ առ մայրն : Այս եղև , ասէ նքն
 Ամբրոսիոս , կտակն , զոր արար Յս կախեալ
 զխաչէն՝ յառաջ քան զաւանդելն զհոգին առ
 Հայր : Յանձն արար զմայր իւր աշակերտին այն-
 միկ , որ գոլով կոյս՝ արժանի էր առաւել քան
 զայլս լինել պահապան մօրն կուսի : „ Աւ յայս
 „ ղիպոճած եցոյց միանգամայն (ասէ վերոյիշեալ
 „ նքն Ամբրոսիոս) վարդապետն մեծ համօրէն
 „ առաքինութեց , եթէ զորպիսի խնամն պարտին
 „ տանել որդիք՝ յինչ վիճակի և գտցին՝ ծնողաց
 „ իւրեանց . քանզի նա 'ի ժամու մահոճանն եցոյց
 „ զփոյթ իւր՝ որ զմօրէն , և կամեցաւ հոգալ նմա
 „ զորք , որ խնամակալ և պահապան լիցի անձին
 „ նր' :

„նորա (1) : Բայց արդ, ասէ նրն Բեռնարդոս
 „ (բան 'ի կիւր, յուժօր, վերափ.) զխարդ ում
 „ Առյսդ մեծ, շեղին բանքն այն որդւոյ քո նման
 „ սրոյ, որ էանց ընդ սիրտ քո, և եհաս մինչև
 „ ցորոշումն ոգւոյ և շնչոյ : * Այն դոս, ասէ Յս,
 „ ահա որդի քո || : Ով զորպիսի փոխանակութի է
 „ այս : Տո՛ւեալ լինի Յովհաննէս փոխանակ Յսի,
 „ ծառայն փոխանակ ան, աշակերտն փոխանակ
 „ վարդապետին, որդին Օլբեթեայ կարգի փո-
 „ խանակ Որդւոյն Այ, և սոսկ մարդ որ փոխա-
 „ նակ ճշմարտին Այ : Օխարդ 'ի լսել քո զբանս
 „ զայս՝ ոչ կարէր անցանել իբրև զսուր ընդ գո-
 „ ռովագութ սիրտ քո, որովհետև սոսկ յիշա-
 „ տակութի նր պատառէ զսիրտս մեր, որք խիստ
 „ և կարծր են իբրև զերկաթ և իբրև զերկանա-
 „ քար : Եւ ոչ իսկ յաւանդելն Յսի զհոգի իւր
 „ 'ի խաչին՝ կատարեցաւ մարտիրոսութին ամե-
 „ նանք մօրն իւրոյ : Ատես նա զցասումն չարա-
 „ զգած դահճայն, որք և ոչ իսկ մահո՛ւամբ նր
 „ յագեցան. նմին իրի մի ոմն 'ի նոցանէ խոցեաց
 տի-

(1) Աստի իմաստասիրէն շէ հարս, Էլէկ քէն
 Յովնէի արդէն իսկ փոխեալ էր յաշխարհն .
 քանզի Էլէկ կենդանի էր նա, ոչ արդեօք Յս
 յանչն առնէր սէյի Յովնանոս զտե՛նտե՛
 իոյնն Սնրեմ :

տիգաւ զկողս նր, յորմէ ել վաղվաղակի արիւն
 և ջուր : „ Եւ ըստ այսմ՝ օրինակի, (յաւելու
 „ ստել նրն Ռեոնարդոս,) յետ որոյ Յնն քո,
 „ (քո մասնաւորաբար, թէպէտ և ամենեցուն
 „ իցէ,) աւանդեաց զողին, տէգն այն անագո-
 „ բուն (որ ոչ խնայեաց ՚ի նա՝ ևս և զկնի մա-
 „ հուն, թէպէտ և ոչ ևս կարէր վնասել նմա,)
 „ ոչ խոցեաց արդարև զհոգի նր, բանալով
 „ զկողսն, այլ էանց այո՝ ընդ անձն, կամ ընդ
 „ հոգի քո : Վանզի հոգի նր ոչ ևս էր միաւո-
 „ բեալ ընդ մարմնոյ իւրում, մահո՛ւմբ գողով
 „ անջատեալ . այլ հոգի քո ոչինչ ի՛նչ կարէր
 „ անջատիլ ՚ի նմանէ “ :

դ՛ն : Ի պատիւ յիշատակի ցաւոցս այսոցիկ
 սրբի Առաքին կատարի յեկեղեցիս ինչ, և մասնա-
 ւորապէս յեկեղեցւոջն Հռովմայ, և յեկեղեցիս՝
 որ ՚ի նահանգս տէրութեն եկեղեցւոյ, ը վճռոյ
 բարեյիշատակ պապին Ռենեդիկտոսի երկքտա-
 սաներորդի, յամին 1725, մասնաւոր տօն յուր-
 բաթուն՝ որ ՚ի չարչարանաց եօթնեկին, (ց՛ ՚ի
 վեցերորդ ուրբաթուն քառասնորդաց պահոց :)
 Արդ՝ պարտ է ամ քրիստոնէի ոչ միայն յայսմ
 տօնի, այլև յամ ժամանակս անդադար աշաչել
 զամենամբ Աոյսն, առ ՚ի ընդունել զմասնակցուի
 այնր հաւատոյ, սիրոյ, և երախտագիտութն առ
 չարչարանս և առ մահն Յնի Վնի, որք եղեն ՚ի

նոյն ինքն սբ Արշակունի, յորժամ՝ գտաւ առաջիկայ,
 և ետես աչօք իւրովք զկատարումն մեծի փրկա-
 գործութենն ազգի մարդկանն : Աւ ոչ վս այսր
 միայն, այլև վս այլ զինչ և իցէ շնորհաց զի-
 մեսցէ ամ որ վստահութիբ բազմաւ առ ամենայն
 Արշակունի : Աս զի յանձն սիրելի աշակերտին ետ Յս
 Վս զամ Տաւատացեալս որդիս Անրիամու :
 Ապա ամ որ ՚ի պէտս իւր՝ ՚ի հոգևորս, և ՚ի
 մարմնաւորս, սիրով և որդիական համարձակու-
 թեամբ մատիցէ առ նա, և ասացէ, ոնկ կարող
 էր ասել նմա սբն Յովհաննէս . Անյբ՝ ահա
 որդի չո :

Ահա ասի իոյնն Անրիամ ՚ի վերնապատնն լնդոննի
 զհոգինն սբ յառաջ Պահարկիոսիկինն :

Զէ : Յետ կալոյ ամենայն Աուսինն առ ոտս
 խաչինն ՚ի Վորդոթա, ոչ այլ ինչ գտանեմք
 դրեալ զնմանէ յաւետարանին . թէպէտ և թոճի,
 թէ չէ արժան արկանել ընդ տարակուսանօք
 զայն, թէ Յս Վս յետ յարութենն իւրոյ երևե-
 ցաւ բազում անգամ, և գուցէ յառաջ քան
 զամենեսեան, ամենասիրելի մօրն իւրում . ոչ
 արդեօք առ ՚ի ապահովացուցանել զնա ՚ի վերայ
 հրաշափառ յարութենն իւրոյ, զորմէ չէր նր եր-
 բէք յերկբայս անկեալ, այլ առ ՚ի մտիթարել
 զնա,

զնա, և ներկայութիւն փառաւորեալ մարմնոյ իւրոյ ընուլ զսիրտ նոր անբաւ խնդութիւն համեմատեալ դառնակակիծ ցաւոցն, զորոյ առեալ էր զհորձ ՚ի տեսանելն զնա մեռանիլ կախեալ զփայտէ խաչին: Օայս և եթ ունիմք ՚ի գործս առաքելոց, զի իբրև դարձան աշակերտքն ՚ի լեռնէն ձիթենեաց, ուր տեսին զհրաշափառ համբարձումն Վսի յերկինս, իբրև դարձան՝ ասեմ՝ յարուսաղէմ, սպասել անդէն զալստեան Հոգւոյն սնյ, ըստ խոստմանն Վսի Հսի՝ զոր խոստացաւ նոյ, * Ելին ՚ի վերնապահան՝ ուր լանին իսկ ելին, (ք ՚ի սենեակ մի մեծ ՚ի վերնագոյն կողմն տանն,) ուր էին Պեդրոս, և Հովնանէս, և այլքն ամենեքեան, որք անդր յիշատակին. սորս ամենեան էին հանապազորդեալ Ռաբան յաղօլես հանդէպ խնամէք, և Սարգիս Տարբն Հսի, և Եղեաբէք նորս ॥ (Պործ. ւ. 13. 14.) այս է՝ ընդ աղգականաց, և ընդ մերձաւորաց նոր: Արդ՝ կայր ամենօրհնեալ Արյան ՚ի վերնատան անդ, աղօթելով ընդ այլոց. և յիշատակի աստանօր, ուր նկատէ սքն Ռեոնարդոս, ՚ի յետին տեղուց, իբրև խոնարհագոյն քան զամենեսեան, և նմին իրի յիրաւի շնորհօք և սրբութիւն առաջին. որ և ՚ի բացակայութեան անդ փեսային, ք Հսի Վսի, և ՚ի սպասել զալստեան Հոգւոյն սնյ միտիծարչի, էր զլսաւոր միտիծարութի, և իբր հաստատագոյն

զօրաւիզն ապաւինութեւն առաքելոց , և այլոց
 աշակերտացն : * Այլ 'ի հարարելու ասորացն պէն-
 րեկոսարեկց , այս է՝ աւուրցն յիսնից զլինի յա-
 բութեան Վարդի , էին ամենեւեմն յաւանն 'ի Տասնին :
 Այլ էրեւ յանկարծաւի հնչեան յերկնից ելեալ իբրե-
 աստարիկ հողոյ , և էլոց զամ արանն , յարուս նստելին :
 Այլ էրեւեցան նոց բաժանեալ ընդուր իբրեւ 'ի հողոյ ,
 և նստու եւրարանչեւր 'ի վերայ նոց . և ըստն ամե-
 նեւեմն Հոգւոյ Սբ. (Վարդ . Ի . 1 :) Արդ՝
 եկն 'ի վր ամենաւր կուսին Սարիամու , ուր և 'ի վր
 այլոց ամենեցուն անդ եղելոց , Հոգին սբ . Հան-
 գեաւ 'ի վր նոց , և նալցաւ Հոգւոյ սբ. : Այլ ո՞ է ,
 որ կարող իցէ հասու լինել մտօք , թող թէ պատ-
 մել բանիւ բերանոյ , թէ որպիսի ինչ էր լիուի սբ. Ս-
 Վուսին , որպիսի էին պարգևքն , և որպիսի շնորհքն ,
 զորս եհեղ 'ի նա Հոգին սբ : Այլ թէ առաքեալքն
 այնչափ շնորհս ընկալան յայսմ պահու , մինչև
 փոխիլ նոց յայլ մարդ . քան զոր մինչև ցայն վայր
 էին . եթէ յերկշտաց եղեն քաջասիրտք , մինչև
 յայնմ հետէ ոչևս երկեան՝ ոչ 'ի տանջանաց ինչ ,
 և ոչ 'ի մահոճանէ . եթէ այնպէս բորբոքեցան
 սբ հրով սիրոյ , մինչև իբրև զճահ վառեալ կա-
 բող եղեն այրել , ուր ասէ ոմն 'ի սրբոց հարց ,
 զանտառ կուսպաշտութեւն , և բիւրաղգի ախտից
 արմատացելոց ընդ ամ երկիր , և օրըստօրէ
 առաւել ևս բազմանային . եթէ 'ի վր նոց տեսան
 կու-

կուտակեալ ամ պարգևք Հոգւոյն սբոյ, երկիւղ
 Այ, զօրութի, անպաշտութի, խորհուրդ, զի-
 տութի, հանճար, և իմաստութի, այնպիսի մաս-
 նաւոր իմն եղանակաւ, մինչև կարօղ եղեն նորա
 ասել ճշմարտապէս, թէ ընկալան զպարգևացս
 այսոցիկ զերեխայրիս, այս է՝ զառաւել մեծահա-
 բուստ և զառաւել գերազանց բաժինն. զի՞նչ
 ապա եղև յամենաօր կոյն Սարիամ: 'Ի Սա-
 րիամ, որ ոչ ունէր զանկատարութի ինչ մաք-
 րելի հրովս այսո՛րիկ երկնաւորաւ: 'Ի Սարիամ,
 որ պատրաստեաց զանձն իւր առ 'ի ընդունել
 զՀոգին նբ՝ առաւել իմն գերազանց և առսուել
 կատարելագոյն պատրաստութիք քան զառա-
 քեալն: 'Ի Սարիամ, որ գտաւ լի շնորհօք,
 յորժամ հրեշտակն եբեր նմա զաւետիս. յորոյ
 վերայ եկն Հոգին նբ, և ծածկեաց զնա ընդ
 հովանեաւ զօրութե իւրոյ. և որ յամ բանից,
 'ի գործոց, և 'ի խորհրդոց Հնի Վնի ընկալաւ
 հանապաղ զնորանոր յաւելմունս շնորհաց, և
 սրբութե: Այ սա մի 'ի խորոց անդնդոց անտի,
 յորս հարկ է ամ մարդկեղէն մտաց կորնչիլ:
 Ապա փոխանակ մատչելոյ 'ի քննութի խորուես,
 աղաչեսցուք խոնարհաբար զնբ Աոյն, որ լի է
 Հոգւով սբով և պարգևօք նր՝ արտաքոյ կարգի
 իմն և անհասանելի եղանակաւ, զի ընկալցի վս
 մեր ողորմելեացս զչափն, որ կարևոր է մեզ՝ առ
 'ի

ի ժամանակ յանպատմելի փառսն յայն, յոր որոր-
մութիւն Մ.Յ կոչեցաք, և զորոյ կանխաւ իսկ ըն-
կալաք զառհասառեայն ՚ի բաղմապատիկ շնորհս,
որոց հաղորդս արար զմեզ ձրիական առատա-
ձեռնութիւն Տ՛ն:

Եւհանսէ Կոյսի հայ առ սէյն Յովհաննու, և զարք
հորին՝ զոր զարէ անպանօր:

ԴԷ: Արն Յովհաննէս, որում յանձն արար
Յն Ք.ս զպահպանութի և զինամս ամէնօրհ-
նեալ Կուսին՝ բանիւն այնո՛ւիկ, * Մ.հո հայր * || .
էառ զնա յայնմհետէ առ իւր. ը այնմ. * Ա-
յայնմ Ժամանակէ առ աշակերտն զնա առ իւր || :
Մ.ժ որ կարող է զմտաւ ածել, եթէ քանի՞ յար-
գանօք, և քանի՞ խորին և բարեկրօն մեծարանօք
պահեաց նա զայս անգին աւանդ. և քանի՞ փու-
թով օգուտս շահեցաւ յընտանի օրինակէ աստի
առաքի՛մութե՛ն, որ այնչափ դժուարագիւտն է,
և այնպէս սքանչելահրաշ: Այա միայն, եթէ
հաճոյ թուէր իմաստութեն Մ.Յ, կարող էր ծա-
նուցանել մեզ, թէ որպիսի ինչ եղեն վարքն,
զոր Կոյսս այս անհամեմատ յանձին երեր ընդ
այն ամ ժամանակս, զորս եկաց կենդանի զկնի
մահո՛ւան Մ.ժորդւոյն իւրոյ: Մ.Յ ունի յուշ առնէ
սրն Ապիպիան, (հերետ, 58. գլ. 11.) առա-
քի-

քինութի նր էր յոյժ զարմանասքանչ՝ առ ՚ի
 հասու լինել և ճանաչել զայն մարդկան, որք
 ոչ են կարող առնել ինչ, բայց եթէ մեծապէս
 սքանչացեալ ը այն՝ խոկալ զայն, առանց ընաւ
 իսկ ճգնելոյ բացատրել զայն բանիւք: Մեզ չէ
 տոճեալ, բայց եթէ առաջի դնել զնա, ըստ վե-
 բարբերելոցն առ արտաքին ընթացս նր, պարա-
 պեալ ՚ի նոյն խոնարհութիս, յորս ըստ ասա-
 ցելոցս անցուցանէր զկեանս իւր ՚ի Վազարէթ.
 քանզի ՚ի յաւերժական լուէն՝ որ պահի զնմա-
 նէ ՚ի գործս առաքելոց և ՚ի թուղթս կանոնա-
 կանս, ըստ բաւականին քաջայայտ մակարերի,
 եթէ կամեցաւ Տր պահել զնա միշտ ՚ի նմին վե-
 ճակի նոճաստութե յաչս մարդկան, ոպղի եղիցի
 հանապազ առաւել ևս մեծ առաջի իւր, և եղի-
 ցի ընդ ամ դարս ամենապայծառ հրահանգիչ,
 եթէ սեփական բերումն յօժարութե հոգւոց
 սրց է անչքութին, սէրն խոնարհութե, և ար-
 համարհութին համօրէն մարդկային մեծութեց:
 Սակայն ամ դուզնաքեայ գործողութի նր առա-
 ւել արդիւնաւոր էր առաջի Այ քան զամ համ-
 բաւաւոր գործս այլոց սրց, և նոցին իսկ առա-
 քելոց: Վանդի չափ արդեանց մարդկային գոր-
 ծողութեց գոլով ամային սէրն, յորմէ յառաջ
 դան նոքին, և սէրն գոլով յամենսնր Այսն
 անհամեմատարար առաւել առատ, և առաւել
 մեծ

մեծեռանդն, քան յայլ նրա. զճետ գայ, եթէ
 և յաւէտ զուգնաբեայ գործողութիք նր գերա-
 զանցեին արդեամբք քան զամ մեծամեծ գոր-
 ծողութիս համօրէն այլոց սրջ:

ԴԿ: Իսկ ըստ վերաբերելոցն առ ներքին
 վարս նր, ով համարձակեսցի խօսել: Ո՞ պան-
 ծասցի խելամուտ լինել ևս և զուգնաբեայ մասին.
 սիրաբորբոք բոցոյ նորին, որ ծախէր զնա իբրև
 զողջակէզ անուշահոտ ՚ի պատիւ ԱՅ իւրոյ. ով
 ներքին զոճարճութեց նորին գլխովին երկնայնոց,
 որք յորդէին ՚ի սիրտ նր. ով նորին հաւատոց,
 յուսոյ, և երախտագիտութե, և զի ՚ի մի բան
 ասացից՝ համօրէն գերամբարձ առաքինութեց,
 որք քաջազերէին զնա, և անձուկ կապանօք
 յօդէին զնա ընդ արարչին իւրում: Սնրթ է
 մեզ միայն, զնալով զճետ առաջնորդութե նր
 եկեղեցւոյ, խոկալ զնա իբր գլխովին գրաւեալ
 ՚ի գերազանց և ՚ի գերագոյն մտածութիս և ՚ի
 ակտութիս անձային ստորագելեաց, և մեծամեծ
 խորհրդոց կրօնի: Աթէ խորհուրդք մանկութե
 Աճորդւոյն իւրոյ եղեն նմա արօտք զոճարճալի,
 մինչև պահել զամ բանս, և խելամուտ լինել ՚ի
 սրտի իւրում. ապա քանի՞ առաւել ամենա-
 զոճարճ ակտութի ոչ գտանէր ՚ի չարչարանս և ՚ի
 մահու նր, ՚ի հրաշափառ յարութե նր, ՚ի սքան-
 չելի համբարձման նր, յառաքման և ողբոյն սրջ,
 և

և յայն ամ, զոր շնորհք Տ՛ն գործէր հանապազօր
 յօգուտ մարդկան : Առ այս՝ ասացի՝ առաջնորդէ
 եկեղեցի Լատինացոց , որ ՚ի տօնի վերախօխ-
 ման ամենասր Աուսին ընթեռնու զաւետարանն
 զայն , յորում պատմի Սարիամ քոյր Ազգարու
 բազմեալ առ ոտս Յսի՝ ՚ի լսել զանձային բանս
 նր , որում և նա ինքն փրկիչն երկնաւոր վկայէ ,
 և թէ նա * Ժան Բարի ընտրեաց , որ ոչ Բարեյն է
 ճաննէ ॥ : (Ղուկ. Ժ. 39.) և այս Սարիամ , լի
 առհասարակ իմացո՛ւածոյ սբց հարց , էր կեր-
 պարան և օրինակ տեսական կենաց : Ապա շատ
 լիցի մեզ նկատել զսր Աոյան՝ պարապեալ յայս
 խոնարհ և ՚ի կատարեալ տեսութիւն և սքան-
 չասցուք ընդ լուութի սբ գրոց՝ որ զտիրամօրէն ,
 իրրև ընդ մեծագոյն և ընդ յաճախապատում
 գրութի քան զղինչ և իցէ բանս , զոր հնար
 իցէ առ ՚ի գովեստ նր յօրինել :

Սոհ ամենայն Կոստն Սարիամու , և Կաշախատու
 վերաբերեալն նորա յերկնս :

Ը : Առանդագին սէրն , որով ըստ անհասա-
 նելի իմն եղանակի բորբորեալ էր սիրտ ամենասբ
 կուսին Սարիամու , հալէր և մաշէր զնա , ուր
 բանիցս կարգ է ասել , ՚ի խանդակաթ բաղձանս
 սրաթուիչ լինելոյ , ՚ի տեսանել դէմյանդիման
 զԸ՛ն

զՎճն իւր, և միաւորիլ ամենակատար միաւո-
 րութիւն ընդ Վճորդւոյն իւրոյ: Վանդի եթէ հա-
 մօրէն նրք 'ի ժամանակի պանդխտութե իւրեանց
 'ի վն երկրի, ը չափու սիրոյն՝ որով բորբոքէր
 սիրտ նց, ցանկային անձկանօք հանգստեան երկ-
 նաւոր հայրենեացն. եթէ նր առաքեալն Պօղոս
 փառէր փափագմամբ՝ լուծանիլ 'ի կապանաց
 մահկանացու մարմնոյն իւրոյ, և լինել ը Վնի.
 զննչ ապա եղեն ըստ այսմ մասին բաղձանք և
 փափագք Սարիամու, որոյ սիրոյն որ առ Վճ
 ոչոք այլ եղև, և ոչոք լիցի երբէք որ նմանեսցի:
 Մրդ՝ զկնի կալոյ նր 'ի վն աշխարհիս ընդ այն ամ
 ժամանակս, որչափ հաճոյ թոճեցաւ անսահման
 իմաստութեն Վն թողուլ զնա մարդկան օրինակ
 համօրէն դիւցապնապոյն առաքինութեց, 'ի միս-
 թարութի առաքելոց և աշակերտացն Վնի, 'ի
 շինութի և 'ի նպատտ նորածին եկեղեցւոյ, և առ
 'ի ժամանել նմա յայն անսահման բովանդա-
 կութի արդեանց համեմատեալ փառացն, որ 'ի
 յաւիտենից պատրաստեալ էր նմա 'ի յերկինս.
 բաժանեցաւ պատոճական մահոճամբ ամենանր
 հողի նր 'ի մարմնոյն, հատուցանելով ը այսմ
 զպարտսն, որում ներքոյ անկեալ է մարդկայինս
 վիճակ, և որում նաև Վճորդին իւր կամեցաւ
 ներքոյ անկանիլ. առանց դիտելոյ մեր, եթէ
 յորում ամի հասակի իւրոյ դէպ եղև այդ, և թէ

արդեօք յԱրուսաղէ՛մ, թէ յԱլիեսոս (1) : Աոյն-
պէս անձանօթ են մեզ մասնաւոր պարագայքն ,
որք զուգընթաց եղին այսմ ամէներջանիկ ելիցս ,
կամեցեալ ԱՅ, զի ոչ միայն անձանօթ վարքն
ամենաւր կուսին Սարիամու , այլև մահն նր լիցի
մեզ օրինակ խոնարհութն և կրթութն , առ ՚ի
ճանաչել յայտնապէս , եթէ զինորդ դուզնաբեայ
իմն , նա թէ՛ ոչինչ պարտիմք համարել զլինելն
ծանուցեալ և մեծարեալ ՚ի մարդկանէ :

դէ : Այլ թէպէտ և ծածկեալ են ՚ի մէնջ
պարագայք մահո՛ւն ամենաւր կուսին Սարիա-
մու , սակայն գիտեմք ը բարեպաշտ և ը վաղեմի
հաւատոց եկեղեցւոյ , եթէ մարմին նր ոչ ետես
զապականութի , այլ վաղվաղակի միաւորեցաւ ը
հոգւոյն , և պաշտամամբ հրեշտակաց վերափո-
խեցաւ յերկինս : Հայն սակա զայսր հրաշափառ
վերափոխման ամենաւր կուսին Սարիամու կա-
տարեաց նոյն ինքն սբ եկեղեցի ՚ի վաղ ժամա-
նակաց հետէ , և ցարդ ևս կատարէ զտօն մեծա-
հանդէս ՚ի 15 . () գոստոսի : Աւ քաջ իսկ պատ-
շաճ էր առանձնաշնորհ արտօնութիւս այս մարմ-
նոյն

(1) Տէս գծանօլեոս-լէն Բարեյիշտաթի պապին
Բենեդիկտոսի շորե-տոսաներորդի՛ ՚ի զի րօնի
վերափոխման ամենաւր կուսին Սարիամու :

նոյն այնմիկ, յորմէ էառ Յ՞ն Վ՛ն զմարմին իւր,
 յորում եկաց նա զամիսս ինն, և յորոյ գոյա-
 ցութէն էառ զնուռնդ: Եւ ոչ իսկ պարտ էր
 նմա ներքոյ անկանիլ հասարակաց վիճակի այլոց
 սից, որ ճոխացեալ էր յԱՅ շնորհօք ինչ և
 սրբութիւն որ գերազանցէ քան զշնորհս, և քան
 զսրբութիւն ամ մարդկան, և ամ հրեշտակաց. որ
 ամբարձեալ էր յանհամեմատ արժանապատուու-
 թիւն անամայրութե, որ և վն այսորիկ բոլորու-
 վին միաւորեալ էր ընդ Յ՞ն Վ՛նի, և ՚ի նմանէ
 մասնաւորապէս իմն սիրեցեալ: Եւրդ՝ Սնրիամ
 մտանէ մարմնով և հոգւով ՚ի սրբութիւն սրբու-
 թեանցն յերկինս, և ժառանգէ զիւուրի և զկա-
 տարեալ ժառանգութի անճառելի փառացն, որ վն
 նոցին պատճառաց վայել էր նմա: Ո՞վ իցէ կա-
 բող խելամուտ լինել հանդիսի այսր յաղթանա-
 կի. ո՞ն կարող է հասու լինել անչափութե փա-
 ռացն, յոր վերացաւ Սնրիամ: «Նդ առաջ
 «ելանեն նմա, ասէ սբն Բեռնարդոս, (բան 1.
 «և 4. ՚ի վերափ. կուս.) ամ հրեշտակացն
 «դասք. և զմտաւ ածեալ զքանչելահրաշ տե-
 «սիլն՝ զոր տեսանեն, զարհուրեալք աղաղակեն
 «ասելով. * Ո՞վ է սո՞ որ էլանէ յանապատէ՞
 «իւրեւ զսրեղն խնկոյ ծիւեալ. (ը Լատ. ո՞վ է
 «սո՞ որ էլանէ յանապատէ տառապանչեալ զսր-
 «ճոսելէք.) ||: Ուզ եթէ քաջայայտ ևս ասէին

„նորա, ո՞վ զինորդ մեծ է սա, և ուստի՞ իցէ
 „սմա, որ գայ յանապատէ աշխարհի, այդչափ
 „առատութի՞ զոճարճութեց: Վանզի ոչ գտանի
 „ի մեզ հաւասար սորա. ՚ի մեզ՝ որք եմք ՚ի քա-
 „ղաքի Տ՛ն ՚ի յորդահոսան գետոյ լցեալ զեղեալ
 „ուրախութի՞, և ՚ի հրաշափառ տեսութենն Ա՛յ
 „իրբև ՚ի հոսանս հաճութեց՝ արբենամք: Ա՞յ
 „է սա, որ ՚ի ստորին կողմանէ արեգական, ուր
 „չիք այլ ինչ, բայց տաղտկութի, ցաւ, և վիշտ
 „հոգւոյ, գայ ՚ի վերին յայս կողմն՝ մեծահա-
 „րուստ ճոխացեալ հոգևոր զոճարճութի՞ք: Ամին
 „իրի և այն անբաւ բաղմութի անմարմնական
 „հոգեղինացն՝ առանձին իմն ջերմեռանդութե
 „բղձի՛ւ մատչին առաջի նր, և օրհնութի՞ք և
 „երգովք ցնծութե՛ն ուղեկից լինին նմա ՚ի պատ-
 „րաստեալ նմա աթոռ փառաց: Ա՛յլ ո՞վ թէ
 „զինորդ զոճարթադէմ, (ասէ նր արբայն,)
 „զինորդ խնդագին, և քանի՞ ուրախալից ողջա-
 „գուրմամբ ընդունի զնա որդին իւր: Արջանիկ
 „եղեն արդարև համբոյրքն այնոքիկ, զորս ըն-
 „կալար ո՞վ Արցադ մեծ ՚ի կաթնասոուն Արդւոյդ,
 „յորժամ ՚ի գիրկս քո բարձեալ գգո՛ւէիր զնա
 „մայրական գթով. այլ քանի՞ առաւել երջա-
 „նիկ են համբոյրքն, զորս յերանելի ողջունին
 „ընդունիս այսօր ՚ի բերանոյ նորին, մինչդեռ
 „նստի նա լէ աջմէ Զօրն իւրոյ յախտենականի:

«Եւ ո՛վ որ խօսեսցի արժանապէս (ասէ սբն
 «կնքելով զբանս իւր,) զծննդենէ Վսի, և
 «զլերափոխմանէ Սարիամու «. քանզի եթէ
 մին, և եթէ միւսն են անճառելի և անհասա-
 նելի :

Ը : Երդ՝ Յս Վս, ասէ սբն Բեռնարդոս,
 դասեաց զամենասբ մայրն իւր ոչ միայն ՚ի վեր
 քան զնմ դասս նահապետաց, մարգարէից, և
 այլ նմ սբց, որք թագաւորեն յերկինս, այլ
 ՚ի վեր քան զհրեշտակս, ՚ի վեր քան զհրեշտա-
 կապետս, և ՚ի վեր քան զաւաւել գերագոյն
 հոգեղինաց դասս, որք են սերովբէքն. և այն-
 պէս կացոյց զնա թագուհի երկնի և երկրի : Ո՞ր
 և Հայաստանեայցս եկեղեցի ՚ի վերափոխման
 Առսին երգէ. (շարակ, ճլգ.) «Ահագոյն սե-
 «րովբէից, և բարձրագոյն քերովբէից՝ վերամ-
 «բարձար ՚ի բարձունս յեղականաց անհպելին,
 «փառաւորեալ ընդ միածնին հրճոճողական ձայ-
 «նի՛ւ երգոց «: Եւ ահա ճշմարտեցաւ այն, զոր
 ատուներագրեաց Սողոմոն, յորժամ նստոյց ՚ի
 փառաւոր աթոռ զմայր իւր Բերսաբէէ, վարե-
 լով ընդ նմա զայսօրինակ՝ իբրև լի թագուհւոյ :
 Սողոմոն էր օրինակ Յսի Վսի, և Բերսաբէէ՝
 կերպարանէր զամենասբ մայրն իւր՝ զոր կացոյց
 նա թագուհի երկնի և երկրի : Եւ ահա սքանչելիքն
 այն մեծ, զոր ետեսս յերկինս սբն Յովհաննէս ՚ի

յայտնութեն իւրում . (Յայտ . ԺԷ . 1 .) այս է .
 * Աին թ արլեւուլ զլեւրեւուլ զարեւոտին , եւ լուսին 'ի
 ներքոյ որից նորա , եւ 'ի վերայ գլխոյ նորա պսակ
 տասերէաց յերկնաստանից ॥ : ,, Այո՛ ամենաւր կոյսն
 ,, Սնրիամ , ասէ վերոգրեալ սքն Ռեռնարդոս
 ,, (քան 'ի կիւր . յութօր . վերափոխ .) է կինն
 ,, այն արկեալ զլեւրե զարեգակն , այս է՝ բոլո-
 ,, բովին լուսափայլ վն փառացն , զորս հաղորդէ
 ,, նմա Աճորդին իւր : Վլուխ նորին է պսակեալ
 ,, երկոտասան աստեղօք , որք ըստ իրաց ինչ առ-
 ,, նուն յաւէտ , քան թէ տան զգարդ զլսոյ նո-
 ,, րին . քանզի առաւել ճառագայթարձակ և լու-
 ,, սաւոր է նա քան զզինչ և իցէ աստեղս : Աւ-
 ,, ո՞ կարէ երբէք հատանել զզին գոհարացն , և
 ,, ո՞ կարէ անոճանել զաստեղսն , յորոց կազմեալ
 ,, է արքունական պսակն Սնրիամու : Օանցանէ
 ,, զկարողութի մարդկան՝ նկարագրել զբովան-
 ,, դակութի նիւթոցն , և զյօրինոճած թագիս այ-
 ,, սորիկ “ : 'Ի սոյն տեսութի բանի յայտնութեն
 Յովհաննու երգէ և եկեղեցի Հայաստանեայց առ
 ամենաւր Աոյսն . (չարակ , Է .) ,, Ար 'ի բարձ-
 ,, բութիս երկնից բարձր բանիւք բարեբանիս
 ,, սրբուհի , 'ի Ախբանանէ դիմեալ հարսն զգե-
 ,, ցեալ այսօր՝ զարեգակն արկեալ զքե , և ընդ
 ,, ոտիւք զլուսինն ստոճերատեսակ “ : Իսկ եթէ
 կա՛միցիմք որչափ ինչ հնար է չափաւորեալ մտաց

մերոց՝ խելամուտ լինել վսեմութե՛ն փառացն, զոր
 ընկալաւ ամենաւր Աղոյնն ՚ի վերափոխիլն յերկինս . յուչ ածցուք, եթէ այն եղև համեմատ
 հաւատոց, սիրոյ, խոնարհութեան, և այլոց
 առաքինութեց, զորս ՚ի գործ եդ նա՛ մինչդեռ
 կեանս վարէր յերկրի աստ, և ՚ի մի բան ասացից,
 առատութե՛ն, լիութե՛ն, և զեղման շնորհացն,
 զորս ընկալաւ նա յընթացս մահկանացու
 կենաց իւրոց : Այ՛ս ասէ սբն Բեռնարդոս, (բան
 1. ՚ի վերափոխ. կուս.) « Ըրդ՝ որչափ առաւել
 « մեծագոյն քան զայլոյ սըց, և քան զամ արա-
 « րածոց՝ եղև շնորհքն, զոր ընկալաւ նա յերկ-
 « րի, այնչափ առաւել գեր ՚ի վերոյ քան զամե-
 « ռնեցուն՝ է փառքն, զոր վայելէ նա յերկինս :
 « Օ՛ի եթէ (ասէ սբն) ակն ոչ ետես, և
 « ունկն ոչ լուսաւ, և ՚ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ,
 « զոր պատրաստեաց Ը՛ծ սիրելեաց իւրոց, ապա
 « ո՛վ արգևօք կարասցէ պատմել զայնոսիկ, զորս
 « պատրաստեաց նա Սարիամու, զոր արդարև
 « առաւել քան զամենեսեան սիրեաց : Պարտ էր
 « և ևս փառացն Սարիամու, (ասէ նոյնպէս նոյն
 « ինքն սբն,) լինել համեմատեալ արժանա-
 « պատուութե՛ն անամայրութե՛ն իւրոյ : Ըրդ՝ զոր-
 « օրինակ ոչ եղև, և ոչ իսկ կարէր լինել արժա-
 « նապատուութի մեծագոյն քան զայն, և ոչ իսկ
 « Արդին Ը՛յ եգիտ յերկրի տեղի ինչ արժանա-

,, Լոր ինքեան , բայց եթէ զկուսական արգանտն
 ,, Սարիամու , սապէս և ոչ իսկ յերկինս կայ
 ,, աթոռ բարձրագոյն քան զայն , յորոյ վի բազ-
 ,, մեցոյց զՍարիամ որդին իւր “ : Հոր միտ և
 Հայաստանեայցս եկեղեցի երգէ . (շարակ . ճի .)
 ,, Լյօր զընակարան Հոգւոյն սիյ վերնական
 ,, հրաբուն սեռիցն փոխադրեալ յերկինս , մտա-
 ,, նելով ՚ի վերինն Լըուսաղէմ , ՚ի յառազաստն
 ,, անապական , յանմտանելին եղականացս , ընդ
 ,, Լըրորդութենն , և (առաքելոցն) համաձայ-
 ,, նեալք ընդ անմարմնոցն՝ օրհնէին զամէնօրհ-
 ,, նեալ սրբուհին “ :

ՂԷ : ,, Այսորիկ վերափոխուամն սիյ Կու-
 ,, սին , (ասէ սբ արքայն Բեռնարդոս ,) յաւել
 ,, անտարակոյս զցնծութի երկնաքաղաքացեացն :
 ,, Քանզի եթէ առ ձայն նր , մինչդեռ տակաւին
 ,, յաշխարհի աստ էր , խաղաց ցնծալով ևս և
 ,, նա՛ որ յարգանդի մօրն փակեալ էր , այս է՝
 ,, սբն Յովհաննէս մկրտիչ , որպիսի ինչ պար-
 ,, տիմք համարել զցնծութի երանելեացն բնա-
 ,, կելոց յերկինս , յորժամ լուան զձայն նորա ,
 ,, տեսին զգէմն նր , և վայելեցին ՚ի տեսութե նր՝
 ,, վերամբարձեալ յանզուգական փառս : Եւ մեք
 ,, քանի՞ արդեօք պատճառս ոչ ունիցիմք ուրա-
 ,, խութե և ցնծութե , խորհեալ զվերափոխուամն
 ,, Սարիամու : Պայծառացաւ աշխարհ ամ ՚ի

,, ներկայութե՛ն մեծափառ դշխոյիս, մինչև երկնաւ,
 ,, լոր հայրենիքն իսկ պայծառագոյնս լուսափայլեն,
 ,, լուսազարդեալ ՚ի շքեղ նշուլից կուսական լապ-
 ,, տերիս: Ամին իրի և ՚ի գերագոյն բարձունս
 ,, երկնից հնչեն ձայնք գոհաբանութեց, և երգք
 ,, օրհնութեց: Այլ ըստ վերաբերելոյն առ մեզ,
 ,, (ասէ սքն Նեոնարդոս,) թուի արդեօք, եթէ
 ,, պարտիմք յաւէտ լալ, քան ուրախանալ:
 ,, Վանդի որչափ ցնծան երկինք վն առաջիկայ-
 ,, ութն նր, ոչ ապաքէն զհետ դայ, եթէ նոյն-
 ,, չափ պարտ է ստորին այսմ աշխարհի ՚ի տրտ-
 ,, մութի մտանել վն բացակայութե նր: Այլ
 ,, դադարեցեն և մեր գանգարտանք, զի և մեր
 ,, իսկ չունիմք աստ քաղաք մնացական, այլ ՚ի
 ,, խնդիր եմք նորին քաղաքի, ուրանօր կանխաւ
 ,, իսկ եհաս հրաշափառագոյն սբ Աոյսն: Օհ եթէ
 ,, և մեր գրեցաք այնմ քաղաքի քաղաքացիք,
 ,, ոչ արդեօք արժան է, զի և յաքսորանս աստ,
 ,, ևս և առ գետս Վաբելայեոց, յիշատակեսցուք
 ,, զնա, հաղորդ լիցուք նմա ՚ի ցնծութիսն, մաս-
 ,, նակից լիցուք ուրախութե նր, և այնմ ուրա-
 ,, խութե մասնաւորապէս, որ վն վերափոխմանս
 ,, սնյ Աուսին՝ իբր յորդահոսան գետոց ծաւալ-
 ,, մամբ ընու ցնծութիւ զքաղաքն Այ, ուղղի և մեր
 ,, մասնակից լիցուք ընդունիլ զկաթիլս ինչ, որք
 ,, ՚ի վերուստ անափ ցօղին ՚ի վն երկրիս: Աս-
 ,, իսա-

„խաժամանն եղև քան զմեզ թագուհին մեր, և
 „ընկալեալ եղև յայնչափ փառս, ուրդի և մեք
 „զհետ նր ընթացուք, իբրև զծառայս զհետ
 „տիկնոջ իւրեանց, աղաղակելով վստահութիւն
 „* Չէ՛ս զմեզ զհետ քո, ՚ի հոգս իւրոց քոց ըն-
 „թացուք ॥ - (Երգ. ան. 3:) Ուրախ լիցուք ի
 „նմա, եթէ սիրեմք զնա, զի գնաց առ որդին
 „իւր, ցնծացուք ընդ փառս նր, եթէ ոչ կա-
 „միմք լինել (զոր Տր մի արասցէ) ապերախտք
 „առ նա, որ եղիտ զնորհս առաջի Տն“ :

ԴԷ : Ի ինի և ևս պատճառ ուրախութեան
 մերոյ ՚ի վերափոխման ամեներանեալ Առաքին,
 յուչ ածելն, թէ նա է յերկինս լցեալ անբաւ
 արդեամբք, և գերագոյն փառօք, զի եղեցի բա-
 րեխօս, և պաշտպան մեր, „Վնաց յառաջ քան
 „զմեզ, (ասէ վերոյիշեալ նրն Քրիստոս),
 „ի պանդխտութիւն աստի մերմէ յերկնաւոր հայ-
 „րենիսն՝ ամենաւր կոյսն Սարիամ իբրև բարե-
 „խօս մեր : ‘Աս ինքն իբրև մայր դատաւորին
 „մերոյ, և միանգամայն իբրև մայր ողորմութեւ,
 „բարեխօս լինի պաղատանօք և գործունէութիւ
 „վն գերագոյն գործոյ յաւիտենական փրկութեւ
 „մերոյ : ‘Աս ինքն է զբաւական մեծազին, զոր
 „երկիրս մեր առաքեաց յերկինս, ուրդի երջանիկ
 „իմն ուխտիւ բարեկամութեւ, մարդկային իբրս
 „միաւորեցին ընդ անայնոցն, երկրաւորքս ընդ
 „երկ-

,,երկնայնոցն, ստորինքս ընդ վերնոցն: Վանդի
 ,,աշնոճական պտուղս այս երկրի 'ի վեր անդր
 ,,սլացաւ, ուստի գան առ մեզ ամ շնորհք գե-
 ,,րազանց, և ամ պարգևք կատարեալ: Արդ՝
 ,,համբարձեալ 'ի բարձունս երանեալ սրբ Սու-
 ,,սին, տայ և նա ինքն պարգևս մարդկան“, այս
 է՝ ընդունելով զնոսին ամենազօր միշնորդութիւն
 իւրով 'ի պարգևատուէն ամ բարութե: Աւ-
 արդ՝ առ 'ի կնքել զբանս ընդ նմին սրբն Սևո-
 նարդոսի. ,,Առ այս աղբիւր դիմեսցէ հոգիս մեր
 ,,պասքեալ, և յայս յորդանս ողորմութե ճե-
 ,,պեսցէ ամ փութով թշուառութիս մեր: Ահա
 ,,մէք ուխտիւք մերովք, (ասասցուք ընդ նմին
 ,,սրբն Սևոնարդոսի,) որչափ ինչ ներէր տկա-
 ,,րութիս մեր, ուղեկից քեզ եղաք ամէնօրհնեալ
 ,,սք Աոյս՝ մինչև ցտթոն Որդւոյդ քո, և գէթ
 ,,'ի հեռուստ ընթացաք զհետ քո 'ի հրաշափառ
 ,,վերափոխմանդ քում: Ա՛ղէ յայսմհետէ արա՛
 ,,գթութիւնք քով, զի ճաշակեսցէ աշխարհ
 ,,զպտուղ շնորհացդ, զորս գտեր առ Ա՛ծ:
 ,,Մնկա՛լ աղօթիցդ խնդրուճաճովք՝ յանցուցելոց
 ,,զթողութի, հիւանդաց զդեղ բժշկութե, վհա-
 ,,տելոց զքաջալերութի, վշտացելոց զմխիթա-
 ,,րութի, և վտանգելոց զօգնութի և զազատուի.
 ,,այո՛՝ ասեմ, քոց ծառայից, որք օրհնութիւ
 ,,կարդան զամենաքաղցր անունդ քո՝ ո՛վ Սարի-
 ,,ամ,

„ամ, շնորհացէ միջնորդութիւն քով զպարզևս
 „շնորհաց իւրոց (Յ՛ս Վ՛ս որդին քո և տէր մեր,
 „որ է Ա՛ծ օրհնեալ ՚ի վեր քան զամ ընդ ամ
 „յաւիտեանս“ : Ա՛մէն :

Պէրմեանսնս-լիւն առ ամենայն Այսն, և Գործ
 Զունկո-լիւն Բարեկօսոս-լիւն նի :

Ճ : Այլ արդ՝ համօրէն հաւատացելոց է պատ-
 ճառ մխիթարութեւ, և խնդութեւ, ունեն յար-
 քայութեւ երկնից զայսպիսի զօրաւոր բարեխօս .
 և պարտ է նց, կամեցեալ յառաջ բերել զբանս
 սքնն Ռեոնարդոսի (բան ՚ի ծննդ. կուս.) „ի
 „խորոց սրտէ, և համօրէն ուխտիւք յարգել և
 „պատուել զնա“ : Այլ յիրաւի քաջ տեսանեմք,
 եթէ զհարդ փութայ եկեղեցի տպաւորել ՚ի միտս
 որդւոց իւրոց զլերմեռանդութիւն առ մեծապատիւ
 Այսրս Ա՛Յ, առ ՚ի շահել նց զամենազօր պաշտ-
 պանութիւնն : Անայսորիկ բազում են տօնք, զորս
 յընթացս տարւոյն կատարէ նա ՚ի պատիւ սքն
 Աուսին . վնայսորիկ եկեղեցին Աստինացւոց ՚ի
 բազում դարուց հետէ նո՛ւիրեաց ՚ի պատիւ նի՞
 զամ աւուրս շաբաթուց, յորս՝ եթէ չիցէ գրա-
 ւեալ յայլ ժամերգութիւս, կամ ՚ի տօնս, կա-
 տարէ զժամերգութիւն և զպատարագ ամենայն
 Աուսին . վնայսորիկ և բազում անգամ կարգայ
 զնա

զնա՛ի սբ պատարագամատուցին . վնայսորիկ հրա-
 մայէ՛ ՚ի սկզբան ամ կանոնական ժամերգութեց
 առ նա զիմել՝ ասելով զհրեշտակային ողջոյնն ,
 և ՚ի վախճանի ժամերգութեն բաց ՚ի հրեշտա-
 կային ողջունէ անտի ասել ՚ի պատիւ նորա և
 զկցուրդ ինչ՝ զանազան ըստ զանազան ժամանա-
 կաց . ուր և Հայաստանեայցս եկեղեցի յամ կա-
 նոնական ժամերգութիս իւր զօրհանապազ բա-
 զում անգամ առնէ զյիշատակ ամենայն Արուսին՝
 մաղթանօք , և երգովք . և սկիզբն առնէ պատա-
 րագին մաղթանօք նորին , բազում անգամ ևս
 յիշատակեալ ՚ի պատարագին . բաց ՚ի մասնաւոր
 տօնախմբութեց անտի նր , մասնաւոր ժամեր-
 գութիք հանդերձ , յորոց զվերափոխումն իննօ-
 բէիւք ևս կատարէ : Անայսորիկ երիցս յաւուրն
 տայ մեզ զիմել առ նա՛ ՚ի հնչման զանգակի ող-
 ջունին , ուր և նշանակեցաք այլուր , (տես ՚ի վե-
 րոյ՝ հմբ . ԵԼ .) և վնայսորիկ հրամայէ ժողովը-
 դապետաց , և որոց ունին զպաշտօն կրթելոյ
 զմանկունս ՚ի հաւատոյս , ուսուցանել նց անդս-
 տին ՚ի մանկական տիոց անտի զնախասացեալ
 ողջոյնն հրեշտակային . բաց յայլոց բազմաց ջերմ-
 եռանդն կրթութեանց , զորս մուծին բարեպաշտ
 անձինք , և զոր հասարակաց բարեպաշտութիւն
 հաւատացելոց ընկալաւ , առ յայտարարուի ջերմ-
 եռանդութե իւրեանց առ սբ կոյսն Սարիամ :

Եւ արդարեւ իմ իրաւամբք ցուցանէ եկեղեցի զայս փոյթ իւր յօգուտ որդւոց իւրոց : Վանզե եթէ բարի և օգտակար է նց կարգալ պաղատանօք զսբս, (Ժող. Տրիտենդ. գում. 25. 'ի վր կարդա. զսբս, ևն.) որք թագաւորեն ընդ Վսի, և հայցել զմաղթանս նց, զօգնութի նց, և զնպաստ նց առ 'ի ընդունել զբարիս յԱՅ՝ միջնորդութի Յսի Վսի որդւոյ նր նն մերոյ, որ է մի միայն փրկիչ և կեցուցիչ մեր. քանի՞ առաւել լաւ, և քանի՞ առաւել շահեկան է նց պատուել, և կարգալ զամենա՞ք կոյսն Սարիամ, և ղիմել 'ի բարեխօսութի նր, որ ամենեկին անտարակոյս առաւել զօրաւոր և առաւել գործունեաց է քան զբարեխօսութի այլոց համօրէն սրց. իրրղիննա է, ասէ սրն Ռեոնարդոս, (բան 1. 'ի վերաի. կուս.) Լուգո-հի էրլից, նա վս Բեր լէ է ողորմ-լէ, նա է Լայր Ֆաժնի Որդ-ոյն ԱՅ :

Ճն : 'Ի պատճառս յայտօսիկ, զորս առ 'ի սրցն Ռեոնարդոսէ յառաջ բերաք, կարօղ եմք ասել, թէ զլխաւորաբար հաստատի գործունէութի բարեխօսութենն Սարիամու, և ապախնութին՝ զոր պարտիմք ունիլ առ նա : Ամբարձաւ նա յերկինս վս վսեմադոյն արղեանց իւրոց, ոպ ասացաք, 'ի վեր քան զիմ դասս հրեշտակաց. և փառքն, զոր վայելէ նա, որ և վերագոյն է քան զփառս համօրէն սրց, և համօրէն
երա

երաննալ հոգեղինացն, ցուցանէ զնա իբրև թագուհի հրեշտակաց, թագուհի երկնից, և թագուհի աշխարհի. 'ի սոյն սակս կարդաց զնա եկեղեցի 'ի պէսպէս աղօթս իւր. սմին իրի և պատուէ զնա վերագոյն իմն պաշտամամբ քան զպատամունս այլոց սբց, որ կոչի յամբարանից պաշտօն գեթաւայուլէ: Արդ՝ եթէ ո՞րք և իցէ 'ի սբց, որ թագաւորէ յերկինս, գոլով բարեկամ Այ, նո՛ւրէ Տն զաղօթս իւր վն մարդկան, և ընդունի վն նց զնորհս՝ զորս խնդրէ. զի՛ նչ ոչ կարասցէ ընդունել վն մեր ամենաքր կոյսն Կարիամ, որոյ արդիւնքն սուաչի Այ են անբաղդատ մեծագոյն քան զարդիւնս այլոց սբց. որոյ առաքինութիւնքն գերազանցեն անչափապէս քան զառաքինութիւն նահապետաց, մարգարէից, առաքելոց, մարտիրոսաց, և ամ սբց. որոյ փառքն յարքայութեն է անհամեմատ գերազանց և լուսափայլ առաւել քան զփառս սերովբէից, և համօրէն հրեշտակական դասուցն:

ՃԷ: Այլ որչափ առաւել քր և փառաւորեալ է Արցսն, այնչափ առաւել սիրէ զմեզ, և է առ մեզ ողորմած: Քանզի սրբութեն և փառաց նորին համեմատի՝ իբր անսահման սէր նր առ մեզ ողորմելի մահկանացուս, որոյ վն և խնամակալութիւնի մեզ յամ պէտս մեր: Արդ՝ հրաշափառ քր Արցսն յերկնից անտի հայի 'ի մեզ
ամե-

ամենադժած աչօք, և տեսանէ զԹշուհառութիւնս,
 ընդ որով հեծեմք տարաբաղդ որդիքս Ադամայ.
 և տեսանէ զԹակարդս, և զըրողայթս, զորս
 լարէ մեզ նախանձարեկ չարութիւն բանասարկո՛ւին.
 տեսանէ զխաւար մ'Թութե՛ն, որ շուրջ պատեալ
 պաշարեալ է զմեօք. տեսանէ զզօրութիւն ապս-
 տա՛լք կրից մերոց, յոյր սակս և եմք 'ի հանա-
 պագորդ վտանգի յաւիտենական կորստեան :
 Ապա քանի՞ ցաւակից լինի նա եղկելի վիճակիս
 մերում, և ըստ հետեորդի քանի՞ գորովագութ
 խնամով ոչ լինի միջնորդ առ Ա՛ծ ընդունել վա-
 մեր զկարեօր նպաստս : Այնպէս վստահ է եկե-
 ղեցի ընդ այս բարեգութ կարեկցութիւն ամենաւր
 կուսին Սարիամու առ ողորմելիքս, մինչև ոչինչ
 երկբայի կոչել զնա ճայր ողորմու-՛մ. իբրդի նա 'ի
 վեր քան զամ արարածս հաղորդ լինի անսահ-
 ման և անճառելի սիրոյն, զոր Ա՛ծօրդին իւր ու-
 նէր, և ունի առ ազգս մարդկան, որ է աղբիւր
 սիրոյն, որ է յամենեւնեալ Արցան, 'ի հրեշ-
 տակս, 'ի սրս, և յայլ ամ բանական արարածս :
 » Արդ՝ ընդէ՞ր երկնչիս դու, ասէ սրն Ռեւնար-
 » դոս, (բան 'ի կիւր. յութօր. վերապի.) ո՞վ
 » մարդ տկար և ողորմելի՞ մերձեանալ առ Սարի-
 » ամ : Չիք 'ի նմա խիստ ինչ, չիք ահարկու-
 » ինչ, մանաւանդ բոլորովին քաղցր է նա, ամե-
 » նելին հեզ : Անթերցի՛ր մի առ մի զբովանդակ
 » կարդ

,,կարդ աւետարանական պատմութենն . և եթէ
 ,,դիպուածով իմն գտցես ինչ ինչ խիստ , կամ
 ,,անախորժ , և կամ զդոյն ինչ նշան տհաճութե
 ,,ի Սարիամ , լեր արդեօք ՚ի կասկածի , և եր-
 ,,կիր մերձենալ առ նա : Իսկ եթէ ընդ հակա-
 ,,ռակս գտանես , զի ամ ինչ ՚ի նմա լի է գթու-
 ,,թեամբ , և շնորհօք , հեղութիւն , և ողորմութիւն .
 ,,շնորհս մատո աղբերն ամ բարութե , և ամ
 ,,գթութե , այս է՝ Այ , որ շնորհեաց քեզ
 ,,դայսպիսի ողորմած միջնորդ : Վիտասլիր , զի
 ,,եղև նա ամ վն ամի , և ամենառատ իմն սիրով
 ,,եղև պարտապան իմաստնոց , և անիմաստից :
 ,,Իանայ ամենեցուն զծոց գթութե իւրոյ , ոնզի
 ,,ամ դք լիցի հաղորդ . ընկալցի միջնորդութիւնն
 ,,գերին զազատութի , հիւանդն զբժշկութի ,
 ,,վտացեալն զմսիթարութի , մեղաւորն զթո-
 ,,ղութի , արգարն զշնորհս . ևն “ :

ճԳ : Եւ առաւել ևս ծանիցուք , թէ քանի՞
 ողորմած է ամենայն կոյսն Սարիամ , եթէ յուշ
 ածցուք , թէ է նա ամենասիրելի մայր մեր , և
 հայի ՚ի մեզ յամենեսեան իբրև յորդիս իւր :
 Ամա , ոնզ ՚ի վեր անդր տեսաք , յանձն արար
 զմեզ Յս Բս իբրև զորդիս , յորժամ կախեալ
 գորով զխաչէն՝ ետ նմա իբրև զորդի զսիրելի
 աշակերան զսրն Յովհաննէս , որ առաջի առնէր
 զմարմին համօրէն հաւատացելոց , բանիւքն այ-
 նոքիւք .

նորիւք . * Այն գո՛ւ՝ ահա որդի չո՞ւ : Եւ եղև
 մայր մեր , յորժամ եղև մայր Յսի Քսի , որ է
 գլուխ խորհրդական մարմնոյն , որոյ համօրէն հա-
 լատացեալք են անդամք . վնյ ասէ նրն () գոս-
 աինոս , (՚ի վն սրբ . կուս . գլ . 6 .) ,, թէ զորօրի-
 ,, նակ ամենասք կոյսն Սարիամ է կոյս մարմնով ,
 ,, և հոգւով . ըստ նմին օրինակի է ևս մայր ըստ
 ,, մարմնոյ , և ըն հոգւոյ . ըն մարմնոյ է միայն մայր
 ,, գլխոյն մերոյ , որ է Ք.ս . իսկ ըն հոգւոյ՝ է ևս
 ,, մայր անդամոց նր՝ , որք եմք մէք . քանզի սիրովն
 ,, իւրով եղև նա գործակից ծննդեան հաւատա-
 ,, ցելոց յեկեղեցւոջ : Արդ՝ զորպիսի սէր և զո-
 զորմութի չունիցի առ մեզ ամենագթած մայրս
 այս : Անյ ուրախ լիցուք , զի ունիմք զայսպիսի
 մայր ողորմած , որ ոչ դադարի միջնորդել վն մեր
 ՚ի կարիս մեր , և ՚ի թիկունս հասանել մեզ : ,, Ահ ,
 ,, լուսայէ՛ զողորմութէդ . քու մեք , ո՛վ նք Այսդ
 ,, ամեներանեալ , ասէ սուրբն Բեռնարդոս (բան
 ,, 4 . ՚ի վերասի . կուս .) որ գիմեալ առ քեզ ՚ի
 ,, կարիս իւր , յիշեսցէ՛ թէ ոչ ընկալաւ ՚ի քէն
 ,, զնպաստս : Աէք ծառայքս քո ուրախակից եմք
 ,, քեզ վն այլոց առաքինութեց քոց . այլ վն
 ,, ողորմութեդ քո ուրախակից եմք մեզ : Գովելք
 ,, զկուսութի քո , սքանչանամք ընդ խոնարհութի
 ,, քո . այլ ողորմելեաց առաւել քաղեր կրելի
 ,, ողորմութին . զսովաւ զիւրիս արկանեմք անձ-

„կապէս, զսոյն զայս յաճախ յուշ անձեմք, զսոյն
 „կարդամք ստէս ստէս“ :

ՃԳ: Ալ արդ՝ ՚ի վախճանի առ ՚ի ճանաչել
 զգործունէութի միջնորդուն ամեներանեալ Առ-
 սին՝ նպաստէ յուշ անձել, եթէ նա է մայր Տոմ-
 անի Արդ-ոյն Ա՛յ: Սովին անհամեմատ արժանա-
 պատուութի, որ եղև ՚ի նմա ալբիւր այն ամ
 վսեմական շնորհաց, որովք ճոխացաւ յԱստու-
 ծուստ, և բարձրացաւ յերկինս ՚ի վեր քան զամ
 դասս հրեշտակաց, և ՚ի վեր քան զամ սբս. սո-
 վին անհամեմատ արժանապատուութի, ասեմ,
 առաւել անձուկ կապանօք քան զայլ ամ արա-
 րածս միաւորեալ է ընդ Յսի Վսի, այս է՝ ընդ
 արարչապետին և ընդ պարգևատուին ամ բա-
 րութեան. վսյ ունի նա զմասնաւոր առիթ նմա մի-
 այն սեփական, առ լսելի լինելոյ ՚ի նմանէ:
 „Ա՛հ, այո՛ (կրկնեսցուք վերստին զբանս սոյն
 „Բեռնարդոսի,) լսէ Արդին մօրն: Ալ զի նչ
 „ինչ ոչ ընկալցի յայսպիսի որդւոյ այսպիսի
 „մայր“: ՚Ի վախճանի ամենասք կոյսն Սարիամ լծ
 որում մայր Յսի Վսի, կամեցեալ ՚ի գործ անել
 զո՞՞ բանից սոյն Բեռնարդոսի, է ճանապարհ,
 ընդ որ կարեմք երթալ առ նոյն ինքն Յս Վս,
 այս է՝ ընդունել ՚ի նմանէ զշնորհս, և զորո-
 մութի. զի զորօրինակ ամեներանեալ սբ Աոյսն
 է միջնորդ, որով Վս եկն առ մեշ, և ընդ նմա
 ամ

ան՝ օրհնութիւն, նոյնպէս է նա և ըստ այսմ՝ մա-
 սին՝ ամենակատար և յաւէտ սեփական միջնորդ
 գնալոյ առ նա: Ահա և բանք սբյ վարդապե-
 տին. (բան 2. ՚ի գալստ, Տ՛ն.) „Ա՛ժ որ կարէ
 „տեսանել, թէ սբ Արցսն է ճանապարհ, ընդ
 „որ եկն առ մեզ փրկիչն, ելեալ յարդանդէ նր,
 „ոնց հարսն ՚ի հարսնական առադաստէ իւրմէ:
 „Ապա ուսցուք երթալ առ նա միջնորդութիւն
 „նորին իսկ, (այս է՝ Սարիամու,) որոյ միջնոր-
 „դութիւն եկն առ մեզ, և ժամանել նովաւ առ
 „չնորհս նր, որ նովաւ եկն ՚ի թշուառութիս մեր:
 „Հայա ունիմք (ասէ սբն) միջնորդութիւն քով
 „նով օրհնեալդ ՚ի կանայս, ճնօղդ կենաց, մայրդ
 „փրկութեւ. հայա ասեմ ունիմք զմուտ առ
 „Ա՛ծորդիդ քո, այո՛ միջնորդութիւն քով ընկալցի
 „զմեզ նա, որ միջնորդութիւն քով տոճաւ մեզ:
 „Քոյին կատարեալ կուսական ամբողջութիւնդ
 „անբասիր արասցէ առ նմա զյանցանս ապակա-
 „նութեւ մերոյ, և խոնարհութիւնդ քո՛ որ այնչափ
 „սիրելի է առ Ա՛ծ՝ ընկալցի զթողութի ունայ-
 „նութեւ մերոյ: Քոյին առատ սէրդ ծածկեսցէ
 „զբազմութի մեզաց մերոց, և հրաշափառ ար-
 „գասաւորութիւնդ քո ընկալցի վն մեր զարգասա-
 „ւորութի գործոց բարեաց և արդիւնականաց:
 „Ա՛լ տիրուհի մեր, նով միջնորդ մեր, նով բա-
 „րեխօս մեր, զիր զմեզ ՚ի շնորհս որդւոյդ քո՞

„յանձն արա զմեզ Աճորդայդ քում, մատն
 „զմեզ առաջի որդայդ քո: Արա՛ ո՛վ օրհնեալդ,
 „վն շնորհացն՝ զոր գտեր առ Աճ, վն արտօ-
 „նութեն կուսութեդ և մայրութեդ՝ որում ար-
 „ժանի եղեր, վն ողորմութենն՝ զոր ծնար. արա
 „ասեմ, զի նա՛ որ միջնորդութիւն քով հաճե-
 „ցաւ հաղորդ լինել տկարութեն և թշուառութենս
 „մերում, բարեխօսութիւն քով արասցէ զմեզ հա-
 „ղորդս փառաց իւրոց, և երանութենն իւրոց“:

ՃԷ: Այլ արդ՝ կնքեսցուք զբանս ասելով,
 եթէ գոլով ամենամբ կուսին Վարիամու վն զե-
 լապանծ արդեանց իւրոց՝ թագուհի երկնից. գո-
 լով նր՝ առ մեզ լի ողորմութիւն, եթէ վն ամենա-
 կատար սիրոյ ընկերին՝ որով շքեղաշարդեալ է,
 և եթէ վն լինելոյ նր՝ մայր մեր. և գոլով նր՝
 մայր միածնի Արդայն ԱՅ, որ ՚ի վեր քան զայլ
 ամ անունսս յայտ առնէ զմեծութի գթութեն
 նր, և զզօրութի միջնորդութեն նր. չէ հնար լի-
 նել ՚ի նմա պակասութի՝ ոչ զօրութեն, և ոչ
 կամաց նպաստելոյ մեզ. լն բանի սրճն Ռեոնար-
 դոսի. (բան 1. ՚ի վերասի. կուս.) Ոչ զօրութե
 խորէ պակասիւն նմա, և ոչ խոր: Ամին իրի դի-
 մեսցէ ամ որ վստահութիւն մեծաւ առ ամենազօր
 բարեխօսս այս, առ ՚ի ընդունել ԱՅ զշնորհս՝
 որոց պէտս ունի. և ՚ի վեր քան զամ խնդրեսցէ
 զհոգևոր շնորհս՝ որք վերաբերին ՚ի յաւիտենա-
 կան

կան փրկութի իւր : „ Աոյսս այս իմաստուն, ասէ
 „ նրն Քեռնարդոս (բան 'ի ծննդ. կուս.) ոչ
 „ խնդրեաց զհարստութիս, ոչ խնդրեաց զպատիւ,
 „ ոչ խնդրեաց զկարողութի. այլ խնդրեաց միայն
 „ զչնորհս առ Ա՛ծ, (զայն՝ որ առնէ զմեզ հա-
 „ ճոյս Ա՛յ, և նբս.) զայն՝ որ միայն կարևոր է
 „ մեզ վն փրկութե մերոյ : Ապա զի՛նչ այլ ինչ
 „ ըղձամբ և մեք (ասէ նրն) : Խնդրեսցուք և
 „ մեք զայս շնորհս, և խնդրեսցուք միշնորդու-
 „ թեամբն Սնարիամու “ : Այո՛ խնդրեսցուք յԱ՛յ
 միշնորդութիւ հրաշափառ Աուսին նաև զժամա-
 նակաւոր շնորհս, զորս և նա ընկալցի վն մեր,
 զորօրինակ և վն հարսին և փեսային 'ի Աննա
 Վալիլեացոց ընկալաւ յԱ՛ծ որդւոյն իւրմէ զհրա-
 շական փոխարկութի ջրոյն 'ի գինի, այլ յուշ
 լիցի մեզ, զի շնորհքս այսոքիկ ոչ են միշտ շա-
 հաւէտ վն յաւիտենական փրկութե մերոյ. վնց
 եթէ երբեմն ոչ ընկալցի վն մեր զնոսին, պարտ
 է մեզ յուսալ՝ եթէ այն լինի յառաւելագոյն
 օգուտ հոգւոց մերոց. քանզի փոխանակ ընդու-
 նելոյ վն մեր յԱ՛յ, զորօրինակ զազատութի 'ի
 վշտաց, 'ի թշուառութե, 'ի հիւանդութե, և
 յորոց սոցին նման, ընդունի վն մեր զհամբե-
 րուի՛ առ 'ի տանել զնոսին արդեամբք, զյանձն-
 արարութի 'ի կամս Ա՛յ, զհոգի ազաշխարու-
 թեան՝ առ 'ի հատուցանել նովաւ արդարութեն

Այ. և ըն այսմ՝ փոխանակ ժամանակաւոր և անցաւոր ինչ միսիթարութեն, որպիսի է ազատութիւն ՚ի վշտաց, ստանաւք զբարի ինչ, որոյ արգասիքն տուէ ՚ի յաւիտեան, ունի դէպ եղև երանուհւոյն Սարգարիտայ սաւօյացւոյ, որ գոլով մեծապէս վշտացեալ ՚ի սաստիկ և ՚ի խիստ ցաւոց ոտնացաւութեն, այն է՝ պատագրոսութեն, աղաչեաց թախանձանօք զամենաւր Աղոյն, զի ընկալցի զչնորհս ազատելոյ: Բայց փոխանակ այսր շնորհի՛ ընկալաւ նա զմեծագոյնն, քանզի երևեցաւ նմա նա ինքն ամենաւր Աղոյն, և միսիթարեալ զնա օգոստափառ տեսութեն իւրով, քաջալերեաց զնա տանել համբերութիւն ցաւոց իւրոց մինչև ՚ի մահ: ունի նմանօղ եղեալ չարչարանաց փրկչին իւրոյ խաչեցելոյ, մաքրեցի հողի նր, և լցցի արդեամբք վս երկնից արքայութենն. վսյ ՚ի ժամանտի առյապայ երանելի իշխանուհին կատարեալ յանձնարարութիւն ՚ի կամս Այ տարաւ ցաւոց իւրոց, մինչև յաղցաւոր կենաց աստի էանց ՚ի յաւիտեանկան երջանկութիւն արքայութեն. ունի մարթէ ընդարձակագոյնս տեսանել ՚ի վարս նորա՝ որ պատմի ՚ի 6. Գեկտեմբերի, առ Վատինս:

Ճ: Ահա այս է վիճակ նր, որ դիմէ պարտուպատշաճ եղանակաւ յամենազօր միշնորդութի Սարիամու: Սմին իրի առ շնորհակալ լինելոյ զամենաւր Աուսէն վս համօրէն մեծանշան բարեբաւ

րերարուծնց, այս է՝ հողևորաց, և մարմնաւո-
րաց, զորս ոչ դադարեցաւ, և ոչ դադարի եր-
բէք ընդունել յօգուտ հաւատացելոց, և համօ-
րէն եկեղեցւոյ, և առ ՚ի առաւելուլ զփոյթ նո-
ցին հաւատացելոց, առ ՚ի դիմել ՚ի բարեխօ-
սութի նր, կատարի ՚ի բազում եկեղեցիս, և ըս-
վճուոյ բարեյիշատակ պապին Վենեդիկոսոսի երեք-
ասասներորդի՝ յամին 1725. նաև յեկեղեցին
Հուլմայ, և յայլ եկեղեցիս նահանգաց տէ-
րութենն եկեղեցւոյ, տօն պաշտպանութե՛ն ամէն-
երանեալ Աուսին, որոյ քն նշանակեալ կարգե-
ցաւ երրորդ կիւրակէն յամսեանն՝ Արցեմբերի:

ՃԷ: Այլ առ ստանալոյ ջերմեռանդից ամե-
նանբ կուսին Սնրիամու զբարերար արգասիս ա-
մենազօր միջնորդուն նորա, չէ պարտ դնել զամ
ջերմեռանդութի ՚ի կրթութիս ինչ սոսկապէս
արտաքինս և յառերևոյթս, որք թէպէտ և ըս-
ինքեան են գովելի, այլ ոչ տպաւորեն զկնիք
ճշմարիտ ջերմեռանդութե՛ն, և չեն բաւական առ
՚ի ընդունել մեզ զնորհս՝ զորս խնդրեմք, ևս
առաւել զնորհ յաւիտենական փրկութե՛ն մերոյ,
յորժամ չեն յարակցեալ ընդ ներքին ներգոր-
ծութնց ճշմարիտ անպաշտութե՛ն, և կրօնի: Աւ-
ժիրաւի լինէր համարումն ինչ յոյժ վնասակար՝
հաստատել ՚ի վերայ հիման այսպիսի առերևոյթ
ջերմեռանդութե՛ն զստուգութի՛ փրկութե՛ն անձանց

մերոց, և վստահիլ եթէ ոչ կորնչիմք յաւիտեան, քն այսր պատճառի և եթ, իբրզն ասեմք յամ աւուր զաղթս ինչ, կամ զի այց առնեմք եկեղեցւոյ, և կամ պատկերի ինչ սյն Աուսին, և կամ զի առնեմք զայլ ինչ արտաքին գործ ՚ի պատիւ նր: Այդի եթէ Յն Քն Հաստատէ յաւետարանին, (Ստոթ. է. 21.) թէ * Ոչ ան, ոք տուցիս Տէր Տէր, իրցե յարարոյն ի երկնից ||, ապա և ոչ իսկ նորա ժամանեն ՚ի ժառանգութի երանելի արքայութեն, որք շրթամբք միայն կարդան զամենսն կոյսն Սարիամ, առանց * փոխուոյ, զի Բարեացն գործովք (զորս պարտ է առնել) հասարարոն զբարեաց իողունն և զանարոյնն պահեցեն ||. ուն ուսուցանէ սր առարեայն Պետրոս (Պետր. ան. 10:) Յորոյ ՚ի Հաստատութիւն ունիմք յեկեղեցական պատմութիս, եթէ Պետրոս թափիչն ելուզակ պատրիարդն Անտիոքայ, որ եղև ՚ի Հինգերորդ դարուն, եցոյց ունել զԷրմեոանդութի ինչ առ ամենսն Արշակ, իբրզն ՚ի բազում սովորութիս, զորս յետ այնորիկ իբրև բարիս և սրս ընկալաւ եկեղեցին, եմյծ նա զամենագոյնիս զայն սովորութի, զի յամ մաղթանս եղիցի յիշատակ սր Աճամօրն: Այլ դու տես զինչ ասէ արդի մեծանուն մատենագիր ոմն. (Աարդին. Օսի. պատմ. եկեղ. Հաստոր 16, գիրք 36, յօդ. 53.) „Աս ինքն եղև

,, օրինակ, եթէ զխորդ կրթութիւնք ինչ անպաշ-
 ,, տութե՛ն, որ կարեն կալ 'ի միասին ընդ համօ-
 ,, ռէն կատարութե՛ն կրից, ատելութե՛ն, ազահունե՛ն,
 ,, պատուախորունե՛ն, և ցանկունե՛ն տիրելոյ, (զնոյն
 ,, է ասել և զայլ զինչ և իցէ անտաւոր կրից,)՝
 ,, սակաւ ինչ օգտեն հոգւոցն այնոցիկ, եթէ ոչ
 ,, կարգեն զայնս 'ի չափաւորել և 'ի բարեկար-
 ,, դել զչարաչար սովորութիս իւրեանց: Վանզի
 ,, նա, ոչինչ խափան եղեալ նք պաշտամանցն
 ,, յիւրմէ կարգելոց 'ի պատիւ Աուսին, (և մաս-
 ,, նաւորապէս որ յաղագս կարդալոյ զնա յամ՝
 ,, մաղթանս,) եղև ճշմարիտ ժանտախտ, և
 ,, հրդեհ, և ուժգին մլրիկ արեւելեաց, և եկաց
 ,, ընդ երկար ժամանակս, և մեռաւ ընդ նղովիւք
 ,, եկեղեցւոյ“ :

ՃԷ : Այլ տարակոյս, եթէ ամենանք Արյան
 է ապաստան Տղաւորաց : Սովին անո՛ւամբ կար-
 դամք զնա 'ի պաղատանսն՝ որք երգին 'ի պատիւ
 նր, (այն է՝ 'ի Ալեանիայս.) և այս է նմա պատ-
 ո՛ւանուն ինչ մեծ. զի ցուցանէ զառատութի սի-
 րոյ նր, և զզօրութի և զգործունէութի բարե-
 խօսութե՛ն նր : Աւ բա՛ւէ՛ քանի՞ և քանի՞ մար-
 դիկ ընկալան, և զօր ան՝ ընդունին միջնորդութի
 նր զճշմարիտ զղումն քն մեղաց իւրեանց, և
 զչնորհս անկեղծ և հաստատուն դարձի : Այլ
 եթէ նա ապաստան է մեղաւորաց, ըն նմին օրի-
 նակի

նակի անտարակոյս է, թէ է նա ապաստան մե-
 ղաւորացն այնոցիկ, որոց ծանուցեալ զանհնա-
 րին բեռն մեղաց իւրեանց, ցանկան թեթեանալ
 'ի բեռանց անտի. մեղաւորացն այնոցիկ, որք
 կամին խորտակել զշղթայսն՝ որով գերեալ են 'ի
 բանսարկոճէն, և 'ի չարաչար և 'ի հնացեալ ախ-
 տից իւրեանց. և մեղաւորացն այնոցիկ, որք ցան-
 կան զղջալ 'ի սրտէ, և դառնալ առ Ա՛ծ: Արդ՝
 զիմեսցեն սոքա վատահուծիք մեծաւ 'ի բարեխօ-
 սութի ամենաօր կուսին Սարիամու՝ յինչ վի-
 ճակի և գտցին. և որչափ առաւել մեծ են
 թշուճառութիք նց, այնչափ առաւել բարձրա-
 ձայն ազաղակեսցեն անձանձրոյթ, և մի վհա-
 տեսցին 'ի մօրէ աստի ողորմութե. և զփորձ
 առեալ ծանիցեն, եթէ քանի՞ իրաւամբ կոչի նա
 ապաստան Բեղաւորաց: Այլ 'ի գործ զնել զար-
 ասքին և զառերևոյթ գործս ինչ ջերմեռանդուե
 առ օր Արցսն, տակաւին սրտի՛ւ յարեալ 'ի մեղս,
 առանց ինչ բաղձանաց սզատելոյ անտի, համա-
 րեալ՝ թէ առերևոյթ ջերմեռանդութին այն առ
 ամենաօր կոյսն Սարիամ պաշտպանէ յամ պատ-
 ժոց, և օգտէ իբրև զմուրհակ ինչ ապահովութե
 առ 'ի հանապազորդել 'ի վշտացուցանել անպա-
 տիժ զԱ՛ծ. ո՞չ ապաքէն լինէր այն գրգռել մե-
 ծաղկես զմայրն Ա՛յ 'ի բարկութի. ո՞չ ապաքէն
 լինէր այն առնել զնա ըստ իրաց ինչ հաղորդ
 անօ.

անօրէնութեց : Ալ ո՞վ որ առաւել քան զՍա-
րիամ ատեայ զմեղս : Ո՞ւմ ումէք առաւել քան
Սարիամն՝ անհաճոյ է արհամարհութիւն՝ որ
մեղօք լինի Աճորդուոյ իւրում : Օ՞խարդ ապա
հնար է նմա հաճիլ ընդ աղօթս ինչ , որ մա-
սուցեալ վերոգրեալ չարաչար գործովք լինէր
ատելի յաչս ԱՅ : Ոչինչ յայնցանէ՝ որք ան-
հաճոյ են ԱՅ , կարէ հաճոյ լինել Սարիամն :
Արդ՝ Հոգին սք ստուգէ մեզ , (Ակղես . ԼԳ . 31.)
եթէ ոչ լսէ Աճ զաղօթս նր՝ որ հանապազորդէ
'ի մեղս իւր՝ առանց բաղձանաց ուղղութե . ասէ .
* Սարդ՝ որ պահս պահէ 'ի մեղս իւր , եւ վերսպինս
պնոյն տանէ , (Ե կամ հանապազորդէ 'ի մեղսն-
չել ,) պէ՞նչ շահեացի 'ի խոնարհեցոցոյն անպի-
պահին իւր . արժէից նորս ո՞ լուցիլ : Այ սակ
սուրբն Պրիգոր մեծ . ('ի թուղթս . գիրք 9 .
թուղթ 45 .) „Անօգուտ լինի աղօթքն , յոր-
„ ժամ չար են գործողութիւքն “ :

Ստեփանոսիցն խոստանալէն յառաջնոցն յառաջնոցն
Սարիամն :

Ը : Ալ արդ՝ 'ի բաց եղեալ 'ի մտաց , և 'ի
սրտից համօրէն քրիստոնէից զայնպիսի համա-
բումն թիւր և զթշնամանադիր մեծի Աճամօրն ,
քաջ խելամուտ լիցին և 'ի գործ անցնն զայն ամ
կրթու-

Կրթութիւն, որք կարգին 'ի պատուէլ զԹագու-
 Տին երկնի և երկրի : Ապրցուք զլիակատար և
 զորդիական վստահութի յամենազօր բարեխօ-
 սութի նր . բայց միշտ սևեռեալ ունիցիմք 'ի
 խորս մտաց մերոց, եթէ ջերմեռանդութեն առ
 ամենազօր բարեխօսս այս մեր պարտ է ունիլ
 սկզբնական նպատակ զսլահասութի պատուիրա-
 նայն ԱՅ, առնել (ոնց և ասաց իսկ նա կանխաւ
 'ի հարսանիսն՝ որ 'ի Աննա Վալիլեացոց)՝ զայն
 ամ, զոր ասէ մեզ Աճորդին իւր յաւետարանին .
 բերել զնմանութի սքանչելի և գերապանծ առա-
 քինութեց նորին, և զՏեա երթալ լուսապայ-
 ծառ օրինակացն, զորս ետ մեզ յընթացս կենաց
 իւրոց յաշխարհի աստ : Այս է ստուգադոյն ճա-
 նապարհ՝ արժանի լինելոյ մեծազօր պաշտպանուե-
 նորին, զորօրինակ ուսուցանէ սրն Ռեռնարդոս
 մեծ ջերմեռանդն սրջ Աուսին . (Ճառ 2. 'ի վր
 բանին Առաջեցտ .) Ալէ իտիս բնութենէլ զնր-
 պատարս ողբից նորս, թ իտիք նմանիլ օրինակաց
 շարուց նորս : Ալ թէպէտ, ոնց տեսաք 'ի պատ-
 մազրութիս յայս, սակաւ ինչ են մասնաւոր
 դործողութիքն ամենայն կուսին Վարխամու, որոց
 եհաս առ մեզ ծանօթութի . 'ի վր այսր ամի են
 այնպէս մեծամեծ, այնպէս ճնաշխարհիկ, և այն-
 պէս բազմօրինակ 'ի հրահանգութիս, մինչև
 մարթ է ամենեցուն ուսանսլ 'ի նոցունց զազ-
 նունա-

նոճադոյն և զկատարելագոյն տարազս զինչ և իցէ
 վսեմագոյն առաքինութիւն : Ար թէպէտ և ամ
 տեսալի մարդկան պատշաճի , այլ մասնաւոր իմն
 եղանակաւ կանանց , յինչ վիճակի և իցեն :
 Վանդի նախախնամութիւն Այ կարգեաց , զի
 ամենասբ Աոյսն կարօղ իցէ լինել միանգամայն
 օրինակ , եթէ մեծազգի տիկնանց , գոլով և
 ինքն յարքունի զարմէ և յարենէ . և եթէ աղ-
 քատ կանանց , իբրզի վարեաց նա զկեանս իւր
 ՚ի կրպակի աղքատ հիւսան ուրումն , շահելով
 զապրուստ իւր գործովք ձեռաց իւրոց : Ալ ևս՝
 պայծառացոյց նա օրինակօք իւրովք , և սրբեաց
 զամ վիճակս , եթէ կուսանաց , եթէ արամբեաց ,
 (պահելով միշտ զամենամարուր կուսութի իւր ,)
 և եթէ այրեաց . և այնպիսի այրեաց՝ ուղ նկա-
 րագրէ սբն Պօղոս՝ ասելով , (Թ . Տիմ . Ե . 5 .)
 * Դիպայեալ ॥ , ըստ որում՝ ոչինչ ունէր նա իւր
 սեփական . և զկնի մահոճան Աճորդայն իւրոց
 ընկալաւ զնա՝ ուղ ասացաք՝ ՚ի յարկս իւր սբն
 Յովհաննէս , որում յանձնեաց զնա Հս Վս :
 Ի վախճանի ասէ սբն Ամբրոսիոս . (՚ի վր կու-
 սան . զիրք 2 . զԼ . 2 .) Այնպիսի էղև Սարգիս ,
 զէ վարս հիմնայնոյ շատ է լինել ամենեցոսն հրա-
 հանգիչ համօրէն տառախնուլէց : Իսկ մէք առաջի
 գնելով ջերմեռանդից սից կուսին Սարգիսու
 զնմանակցութի գերազանց առաքինութեց նր :

չունիմք 'ի մտի խօսել զնոցանէ իւրաքանչիւր առանձինն, եթէ վնդի կարի իմն ընդերկարէր, և եթէ զի 'ի ճառելն զգործոց նր ցուցաք ապաքէն, զի՞նչ ինչ օրինակս առաքինութեց ունիմք քաղել 'ի նոցանէ: Եւստ լիցի մեզ արդ՝ համառօտիւ խօսել 'ի վն ինչ ինչ գլխաւորացն և եթէ:

'Ի վերայ անայն սիրոյ անհասկն Առաքին, եւ լեզուս զարդարիմք նմանել այնմ:

ՃԺ: Անաս առաջին օգուտ է յուշ ածել, եթէ զամ որ ինչ ասացան զանհասանելի սրբութեւն Առաքին, և զամենառատ և զարտաքոյ կարգի լիութեն շնորհաց, զոր ընկալաւ 'ի Տնէ, պարտ է իմանալ զսիրոյ նր՝ որ առ Աճ, որում կից է միշտ և սէրն ընկերին, զի սէրն անային է հոգի համօրէն առաքինութեց, և է ճշգրիտ չափ սրբութեւն մինչև՝ այնչափ առաւել սք է որ: որչափ առաւել սէր ունի: «Արդ 'ի Անրիամ, «ասէ սրն Բեռնարդոս, (բան 29. յերգս երգ.) «սէրն Այ եղև իբրև զնետ ընտիր, որ ոչ միայն «խոցեաց զնա, այլև թափանցանց էանց ընդ «նա ծագէ 'ի ծագ, մինչև չմնալ և ոչ փոք «րիկ ինչ մասին 'ի կուսական սրտէ նորա թա «փուր գտեալ 'ի սիրոյ աստի. այլ 'ի բոլոր «սրտէ, յամ մտաց, և յամ զօրութեւն հոգւոյ «իւ»

„իւրոյ սիրեաց : Այն սյնորիկ յանձն իւր բո-
 „վանդակ ընկալաւ նա զկարեւիւր և զքաղցր
 „խոցունած սիրոյ : Աւ երանի էր ինձ, ասէ նքն,
 „եթէ երբէք զգայի և ես իբր խայթեալ յանձին
 „սայրասուր ծայրիւ նետիս սյսորիկ “ : Արդ՝
 ահա գլխաւոր առաքինութիւն ամենայն կուսին
 Մարիամու, զորոյ սարտիմք փոյթ յանձինս ու-
 նել՝ որչափ ինչ հնար է՝ բերել զնմանութի :
 Սա է մեծ քան զամ առաքինութիւն, ունի ասէ
 Առաքեալն, (Կորնթ . ԺԳ . 13 .) սա է
 առաքինութիւն այն, առանց որոյ՝ ասէ նոյն ինքն
 Առաքեալն՝ (անդ . ԺԳ . 1 .) խօսելն զլեզուս
 մարդկան՝ և զհրեշտակաց, մարգարէանալն, զի-
 տելն զխորհուրդս զամ և զամ գիտութիւն, ունելն
 զամ հաւատս՝ մինչև զլերինս փոփոխելոյ, ջամ-
 բելն զամ ինչս աղքատաց, և մատնելն զմարմին
 յայրումն, ոչինչ օգտէ : Աւ այս ամ մեծամեծ և
 սքանչելի գործովք, ոչ այլ ինչ կարեւր լինել՝
 առանց սիրոյ, բայց եթէ իբրև զպղինձ՝ որ հնչէ,
 կամ իբրև զծնծղայս՝ որ զօղանջնն . և ոչ այլ
 ինչ լինիմք, բայց եթէ գլխովին ոչինչ : Հայս
 ՚ի սոյն սէր ԱՅ՝ ընդ սիրոյ ընկերին՝ կայանայ
 լրումն ամ օրինաց . քանզի սիրելն զԱՅ է առա-
 ջին և մեծ պատուիրան . որում նման է և պատ-
 ուիրանն սիրելոյ զընկերն իբրև զանձն . (Սատթ .
 իԷ . 38 :) Ամին իրի որ միանգամ համարի

զանձն

զանձն իւր ճշմարիտ ջերմեռանդն Վարիամու,
 Կամ ճգամբ փոյթ տարցէ ունել յանձին իւրում
 զսէրս զայս, որ հեղեալ, կամ սփռեալ է 'ի
 սիրտս մեր 'ի Հոգւոյն ս'յ: Օջրութի սորա
 հրաժարեսցի ոչ միայն յինչ և իցէ մահուչափ
 մեղաց, որ կորուսանէ զայն իսկ և իսկ, այլև (ը
 ներելոյ եղկելի հանգամանաց մարդկութեանս)
 փախիցէ 'ի ներելի մեղաց, որք զալջացուցանեն,
 և ցրտացուցանեն զնա: Սուսա գործեսցէ զԿամ
 զգործս իւր, զԿամ կարգեալ 'ի պատիւ և 'ի
 փառս Ա: Մի սմին փոյթ կալի հանապազորդ
 յառաջագէմ լինել, բառնալով ուր ասէ ս'րն
 () գոստինոս՝ միշտ սակաւ ինչ 'ի ծանրութի
 ցանկութե, առ 'ի յաւելուլ զայն 'ի ծանրութի
 Կամային սիրոյ, մինչև նա անհետ եղիցի, և սա
 կատարելագործեսցի, որ ոչ կարէ լինել կատա-
 բելապէս, բայց եթէ յերկնաւոր հայրենիսն,
 Այնպէս ը օրինակի ս'յ Աուսին, որ եղև այն-
 չափ զթածասիրտ, գորովագութ, և բարերար
 առ ընկերս, բարիս արասցէ ամենեցուն, օժան-
 դակեսցէ աղքատաց ողորմութիք իւրովք ըստ
 չափու ընչից իւրոց, ներեսցէ անիրաւութեց,
 սիրեսցէ զբարեկամս Ա.ճ, և զթշնամին վս Ա.յ.
 և 'ի մի բան ասացից՝ կատարեսցէ զԿամ գործս
 Հոգւոր, և մարմնաւոր ողորմութե, որոց վասն

պատրաստեալ պահէ Տէր յերկինս զառատ և
զանպատում փոխարէնն :

Յի վերայ հոտարոց, և յոտոց տե՛նտե՛ք Առախն,
և լէ՛ք զլարբոյ պարտի՛մս նմանիլ նոցին :

ՃԺՄ : Անանդազին սիրոյ անտի Սարիամո՛ւ
պարտ է աննուլ զգաղափար այլ ամ առարի-
նութնց նր՛, և զլիսաւորաբար զհաւատոց, և
զյուսոյ նորա. որոց նոյնօրինակ պարտ է լինել
նպատակ փութաջան նմանակցութես մերոյ : Ա-
սրդարև մեծ եղև յոյժ հաւատքն սր՛յ Առախն,
ոսկ և սրն Քեանարդոս կոչէ զնա՝ Բե՛թահոգիո՛ւն
հոտարոց : « Քանզի, ասէ նոյն ինքն սրն, (բան
» ՚ի կիւր. յութօր. վերափ.) յիրաւի ոչ վրի-
» պեցաւ սրբուհին Աղիսարեթ, որ ՚ի խօսելն
» ազդեցութիւն Հոգւոյն սր՛յ՝ ասաց ց՛Սարիամ .
» * Ա- Էրանի՛ չեզ որ հոտարացելոյ ॥ : Ա՛յո՛
» երանելի եղև նա, (ասէ սրն,) ոչ միայն զի
» Ա՛ծ հայեցաւ ՚ի նա բարեշնորհ աչօք, այլև զի
» և նա ինքն իսկ հաւատաց, որ եղև մեծ ար-
» զիւնք հայելոյ բարութենն Ա՛յ ՚ի վր նորա » :
Աւ արդարև Սարիամ՝ եղև առաջինն, որ հա-
ւատաց յանճառելի և յանհասանելի խորհուրդ
մարդեղութեն Քանին՝ որ կատարեցաւն յարդան-
զի իւրում, հաւատաց յղանալ զնա զօրութիւն

Հողւոյն սիւյ, և թէ՛ ոչ յղուին, և ոչ ծնունդն
 բերէր մնաս ինչ կուսութեն իւրում: Պահեաց
 Սարիամ զայս հաւատս իւր, մանաւանդ թէ
 յաւել զայն, թէպէտ և զգայութիքն, և բանն
 և եթ մարդկային բազում ինչ կարօղ էին ցու-
 ցանել նմա ընդ հակառակս, տեսանելով զՎճ-
 որդին իւր, զի այն ինչ գոլով ծնեալ յամենող-
 ջախոհ արդանդէ իւրմէ՝ խոյս և տ փախուցեալ ՚ի
 ցասմանէն Հերովդի, և տեսանելով զնա կեալ
 մթին և աշխատալից կենօք զամս երեսուն ՚ի
 կրպակի հիւսան ուրումն, և տեսանելով զնա ՚ի
 վախճանի մեռանիլ իբրև զչարագործ որ ՚ի վերայ
 խաչի: Աւ ոչ միայն հաւատաց ամենաք Աոյսն
 նախ քան զամենեսեան հաստատուն և անշարժ
 հաւատով զսոյն զայս, և զայլ խորհուրդս կրօնի.
 այլ և յամ կեանս իւր, և յամ գործս իւր՝ չու-
 նէր զայլ ինչ կանոն, բայց եթէ զսկզբունս և
 զճշմարտութիս հաւատոյ: Եւ տ լիցի ՚ի հաս-
 տատութի ասացելոցս՝ յօժարակամ արհամար-
 հելն նր զամ մեծութիս աշխարհի, և նորուն
 սերն աղքատութե: Աիրեաց նա հանապազ, ոմ
 և տեսաք, յընթացս կենաց իւրոց կեալ ՚ի ծա-
 ծուկ, և փարել զկեանս յիւրումն աղքատութե,
 ՚ի մթութե, և ՚ի նոճաստութե առաջի մարդ-
 կան, թէպէտ և գոլով մայր Արդւոյն ԱՅ՝ կա-
 բօղ էր առաւել մեծաշուք երևիլ քան զամ
թաւ

Թագաւորս, և ընդունել յԱճորդւոյն իւրմէ
 զւամ գանձս, և զւամ հարստութիս երկրի, որոց
 էր նա բացարձակ և մի միայն ճշմարիտ փր: Այլ
 նա առաջնորդեալ կենդանարար լուսով հաւա-
 տոյ իւրոյ, քաջ ճանաչէր, եթէ քանի՞ լաւ իցէ
 քան զյարգութի և քան զպատիւ աշխարհի՞
 արհամարհութիւն, և նո՛ւաստութիւն, և թէ քա-
 նի՞ առաւել օգտակար իցէ աղքատութիւն քան
 զհարստութիս: Արդ՝ որչափ առաւել յայտնա-
 գոյնս տեսանէր ամենա՛սբ կոյսն լուսով հաւա-
 տոյ զընչութիւն ւամ իրաց ժամանակաւորաց, և
 այնր ւամի՞ որ յաշխարհի աստ է նպատակ ցան-
 կութե՛ մարդկան, այնչափ առաւել զո՛ւարձա-
 նայր սիրտ նր՝ հաստատուն յուսով յաւիտենա-
 կան բարեացն՝ որ յերկինս, և հայէր ՚ի նոսին՝
 ուր թէ էին առաջիկայ, և ուր թէ ինքն արդէն
 իսկ էր ՚ի ժառանգութե՛: Վանդի եթէ նրն
 Պօղոս կարօղ եղև ասել, թէ կենցաղաւարութիւն
 իւր էր յերկինս, նկատելով զանձն իբր երկնա-
 քաղաքացի, որչափ ևս առաւել ամենա՛սբ կոյսն
 Սարիամ եկաց յերկրի աստ, ուր էթէ արդէն
 իսկ բնակէր յերկինս:

ՃԷ: Այլ արդ՝ նմանօղ լիցուք կենդանի և
 մեծի հաւատոցս Սարիամու: Վերեսցուք կա-
 տարեալ հպատակութե և սիրով զմիտս մեր ւամ
 ճշմարտութեց յայտնելոց յԱՅ, և առաջարկելոց
 մեզ

մեզ յեկեղեցւոյ 'ի հաւատալ՝ որ ոչ կարէ սխալիլ ։
 'Ի բաց հերքեսցուք ահիւ զնոտի և զամբար-
 տաւան տրամարանութիւս անհաւատից , և զխո-
 տորնակ և զմուր կարծիս մարմնապաշտից , որք
 հակառակին կանոնաց բարուց՝ զորս ուսաք յա-
 ւետարանէն : Աւ կարգեսցուք զվարս մեր ըստ
 Ճշմարտութեց հաւատոյ . քանզի ուր ասէ սքն
 Պօղոս , (Աբբայ . Ժ . 38 .) * Արարն 'ի հա-
 տարոց 'իցցէ ॥ : Այս է 'ի յարդի կայուք զայն ,
 զոր հաւատքն ուսուցանէ մեզ՝ եթէ պարտ է 'ի
 յարդի ունել , որք են շնորհքն Այ , բարիքն
 յաւիտենականք , և կրթութին քրիստոնէական
 առաքինութեց , որ առաջնորդէ մեզ 'ի ստացումն
 նոցին , և արհամարհեսցուք զայն՝ որ ըն հաւատոց
 արժանի է արհամարհութե , այս է՝ զայն անմ ,
 որ սրբնթաց շտապաւ անցանէ ընդ ժամանակի ,
 և մեզ ոչինչ օգտէ վն յաւիտենականին . որպիսի
 են պատիւք , հարստութիք , և հեշտութիք , զորս
 սուհասարակ ոչ կամեցաւ ունել Յս Քս՝ ոչ վն
 խր , և ոչ վն ամենապ Սօրն իւրոյ , առ 'ի ու-
 սուցանել մեզ , ասէ սքն () զոստինոս , եթէ
 պարտ է արհամարհել զնոսին . Ոչ 'իմեցաւ ու-
 նել , զէ ցոցցէ՝ Ըէ պարտ է արհամարհել : Ամ-
 բարձրուք և մեք զսիրտս մեր յերկրէ յերկինս ,
 և հայեսցուք յանբաւ բարիսն , որ 'ի վեր անդր
 պատրաստեալ են մեզ , իբրև 'ի ժառանգութի

առացեալ վն մեր 'ի Յսէ Վնէ արեամբն իւրով .
 յոր կոչեցաք , և զոր խոստացաւ մեզ Մծ , որ
 հաւատարիմ է 'ի կատարել զբանս իւր , և ամե-
 նակարօղ է՝ առ 'ի տալ մեզ յաշխել ամենայն
 դժուարութեց , որոց հնար է խախտանել զմեզ 'ի
 ժառանգուէ նր . վն նա ինքն տայ մեզ զնորհս
 առ 'ի գործել զգործս բարութե , որոց լինիցի
 փոխարէն՝ փառքն այն յաւիտենական : Ամբ
 մեք հեռի անտի , բայց եթէ սակաւ , և անստոյգ ,
 և սրննթաց վայրկենօք մահկանացու կենացս այ-
 սոցիկ : Ապա ուրախ լիցուք , և խնդասցուք յու-
 սով վաղվաղակի երթալոյ 'ի ժառանգել . ուղ
 սսէ Առաքեալն . (Հռովմ . Ժբ . 12 .) * Յո-
 սով ինդացէ՛ք ॥ : 'Ի մրկածուփ ծովու կենցա-
 ղոյս , յորում հողմունք փորձութեց , և ալիք
 վշտաց ալեկոծեն զհոգիս մեր , ապալինեսցուք
 յանշարժ և 'ի հաստատուն խորխոս յուսոյ , զոր-
 օրինակ կոչէ զայն նոյն ինքն Առաքեալն . (Լւք-
 բայ . զ . 19 .) * Վր (ցր զոյս) իբրև զխորխոս
 հաստատունն և ոնշարժ ոնիցիմ տնյանց մերոց ॥ .
 և նա փրկեսցէ զմեզ : Վիցուք զամ երջանկուի
 մեր 'ի յոյս յաւիտենական բարեացն . զի առանց
 այսր յուսոյ լինէին քրիստոնեայք յաշխարհի
 աստ առաւել ողորմելի քան զամ մարդիկ . զի
 ոչ վայելէին՝ ոչ յառաջիկայ բարութիս , և ոչ 'ի
 հանգերձեալն . * Ալի տյսոս ինոս մոյն , սսէ

Առաքեալն (Կորնթ . ԺԷ . 19 .) յոստացեալ
 է՛նք 'ի Վրս , որոյրմէլն է՛նք յան զմմ ճարտիկն ॥ :

Ի վերայ խոնարհութեան ամենայն Վրսացի , եւ ինչ
 զէտրոր պարտի՛նք նմանիլ այնմ :

ՃԶԳ : **Յ**ետ երկց առաքինութեցս սյսոցիկ , այս
 է՛ հաւատոյ , յուսոյ , եւ սիրոյ , յորս՝ ունի ասէ
 քնն () գոստինոս՝ (յրնձեռ . զԼ . 1 .) կայանայ
 զլիսաւորաբար պաշտօնն՝ որ ընծայի ԱՅ , պար-
 տիսք զնել առաջի մեր առ 'ի նմանիլ զխոնար-
 հութինն ամենայն Վրսին , որ իբրև զհիմն այլոց
 համօրէն առաքինութեց՝ այնպէս գերագոյն իմն
 սեփականութիւն , եւ գերազանց եղանակաւ սրայ-
 ծառացաւ 'ի նմա , մինչև զորօրինակ բովանդակ
 վարքն Յսի Վսի , ունի յուշ առնէ քնն Քար-
 սեղ , (ճառ 'ի վր խոնարհ .) եղև դաս եւ հրա-
 հանգութի խոնարհութե , ԱՅ գործք Տ՛ն զեղ 'ի
 խոնարհութե իրնէն . նոյնպէս մարթ է ասել ,
 եթէ ամ գործք ամենեւեալ Վրսին , որ
 առաւել կատարելագոյնս քան զայլ ամ որ կեր-
 պարանակից եղև Աճորդաւոյ իւրում , բարձեալ
 բերնն զսոյն կնիք առաւել անկեղծ եւ խորին խո-
 նարհութե . ցուցանելով նր զանձն իւր ամեն-
 ուստիք լինել 'ի ներքուստ ընդմտեալ 'ի ծա-
 նօթութի ոչնչութե եւ նոճատութե իւրոյ . եւ
 երևեալ

երևելով միշտ յաչս մարդկան իբրև զմի 'ի հասան-
 րակ և 'ի ստորին կանանց, առանց երևցուցա-
 նելոյ երբէք զանզուգական ձիրսն, որք ամբառ-
 նային զնա 'ի վեր քան զամ կանայս: Առ ար-
 դարև եթէ հոգևոր շինուածն սրբութեն նր եհաս
 յայնչափ զարմանահարչ բարձրութի, մինչև դե-
 րազանցեալ քան զբարձրութի համօրէն սբց՝ որք
 թաղաւորեն յերկինս, մերձեցաւ առաւել քան
 զամենեսեան առ նոյն ինքն աղբււրն ամ սրբուն,
 որ է Մծ. պարտ է ևս ասել, եթէ խոնարհութի
 նր, որ էր հիմն այսր բարձրաբերձ շինուածոյս,
 ունէր զանհամեմատ իմն խորութի. քանզի ուղ
 ասէ նրն () գոստինոս՝ ըս բանիս առաջադրութեն,
 (բան 69. 'ի վր բան. աւետ. Սատթ.) որչափ
 առաւել բարձր է շինուածն, այնչափ առաւել
 խորին է հիմն: Առ ևս՝ որ մեծապէս սքանչելա-
 հրաչ առնէ զխոնարհութին սբյ Աուսին, այն է,
 զի ոչ երբէք եղեն 'ի նմա մեղք ինչ, և ոչ ան-
 կատարութի ինչ, որոյ տեսուրն լինէր նմա խո-
 նարհիլ, ուղ պարտին խոնարհիլ համօրէն մարդիկ՝
 ևս և որ առաւել սբքն են. այլ մանաւանդ լցեալ
 էր նա ամ առաքինութիք, և ամ շնորհօք: Այց
 աղաղակէ նրն Մեռնարդոս: (բան 4. 'ի վերափ.
 կուս.) «Մ վ զհարդ մեծ, և զհարդ մեծադին
 ,, է առաքինութին խոնարհութեն, զուգակցեալ
 ,, ընդ այսպիսի մեծի մաքրութեն, ընդ այսպիսի

„անհամեմատ անմեղութե՛ն, և ընդ խղճի մտաց՝
 „որ բողոքովին մաքուր յամ մեղաց: Այլ ուստի՞
 „ծագի ՚ի քեզ, ո՛վ Աշոտ երանեալ, (ասէ
 „սքն,) խոնարհութի, և խոնարհութիւն սյս-
 „չափ խորին: Չեն ինչ զարմանք, եթէ խոնար-
 „հեսցի նա՝ որ մեղաւն, այլ սքանչելի է յոյժ
 „խոնարհութինն ՚ի նմա՝ որ պահեաց զանմե-
 „ղութիւն“ :

ՃԺԿ: Այլ սյլուր ասէ նոյն ինքն սքն. (բան
 „ի կիւր, յուժօր, վերափ.) „Ապա նմանօղ
 „լեր այսմ առաքինութե՛ն, եթէ սիրես զՍարի-
 „ամ, և եթէ փափագիս լինիլ նմա սիրելի, նա-
 „խանձաւոր լեր խոնարհութե՛ն նք. քանզի ոչինչ
 „առաւել քան զոյն պատշաճի մարդոյ, և ոչ-
 „ինչ առաւել քան զոյն սեփական է քրիս-
 „տոնէի“ : Այլ արդարև (բաց ՚ի պատճառաց
 անտի, զորս ունի մարդն ՚ի խոնարհիլ, խոկալով
 զանձն իւր, և զթշուճառութիս, և զտկարութիս
 իւր,) զի՛նչ այլ ինչ առաքինութի առաւել
 պատշաճ, և առաւել հարկաւոր է քրիստոնէի
 ումէք՝ քան զխոնարհութիւն: Անդամ է նա
 մարմնոյ, որոյ գլուխն, որ է Վս, գոլով Աճ,

* զանոյն ունոյնացոյց, զլիւրդարտն ծառայի տ-
 տեալ, ՚ի նմանութե՛ն մարդկոն եղեալ, եւ իւրդար-
 տնոյ գարեալ իւրեւ գարար. խոնարհեցոյց զանոյն,
 լեալ հետպանդ մահուանոյ՝ եւ մահու խոչնե ॥ (Վ)ի-

լիպ . ք . 7 :) Ապա զհարդ չեցէ պարտ քրիստո-
 նէին խոնարհիլ , եթէ այնչափ խոնարհեցաւ
 Վս : ,, Անտանելի իմն լրբութի լինէր , ասէ սբն
 ,, Ռեոնարդոս (քան 1 . 'ի ծննդ . Տն .) զի գո-
 ,, լով նոճաստացեալ այսպիսի մեծփայելչութիւն
 ,, փառաց , ողորմելի և անարդ որդն ինչ վիքասցի
 ,, և հպարտասցի “ : Աւ ևս՝ զինչ այլ ինչ առա-
 քինութի առաւել քան զխոնարհութի յանձն
 արար , ուսոյց , և հրամայեաց վարդապետն երկ-
 նաւոր յիւրում աւետարանին : * Ալէ ոչ գարջ-
 զն , ասէ , եւ իրջն իբրն զմանկսի , ոչ հարանիցէ
 յարքայութի երկնից . (Սատթ . ԺԷ . 3 :) Որ իա-
 ժեցի 'ե յինչ աստղն լինել , երկնի յիւր ծառայ-
 ում որդի հարգոյ ոչ էին պաշտօն աստուղ , այլ
 պաշտել . (Սատթ . ի . 27 :) Որ Բարձրացո-
 ցանէ զանձն՝ խոնարհեացի , եւ որ խոնարհեցո-
 ցանէ զանձն՝ Բարձրացի . (Սատթ . իք . 12 :) Ռազմա-
 ջնք 'ե յեփնիս արեւմտ . (Ղուկ . Ժք . 10 :) Օսոյն
 զայս առաքինութի կամեցաւ նա , զի զլիսուորա-
 բար ուսցին 'ի նմանէ աշակերտքն իւր . * Ուս-
 րո՞ւս յինչն , ասէ , զի հեղ եմ , եւ խոնարհ սրտն ॥
 (Սատթ . Ժա . 29 :) 'Ի վաստանի՝ խոնարհաց
 խոստացաւ Աճ զչնորհս , ուղ ստուգէ մեզ սբ
 առաքեալն Յակովբոս . (ք . 7 .) * Տեք ամբար-
 քաւանից հանաւանի կայ , քայ շնորհս խոնարհաց ॥
 Ապա զինչ կայ , կրկնեսցուք ընդ սոյն Ռեո-
 նար-

նարդոսի, առաւել սեփական ինչ քրիստոնէի
 ումք, որ է աշակերտ Յիսի Բնի, և ջեռմե-
 ռանդն առ Սարիամ, քան զխոնարհութի: Այլ
 ուղղի խոնարհութիս այս նմանեցի խոնարհունն,
 զոր ուսոյց Բն, և ՚ի գործ եղ ամենեւեալ սր
 Աոյն, պարտ է սմա յառաջ գալ ՚ի սրտէ, և
 ՚ի ներքին ճանօթութիւն անտի, որով մարդն երևի
 անարգ յաչս իւր: Պարտ է նմա ճանաչել իրրև
 ճրիական պարգևս ողորմութեն Այ զամբ բարի՝
 զոր ունի. և մի երբէք պարծեսցի զիմէքէ իրրև
 զիւրմէ, այլ միայն ՚ի Տէր պարծեսցի. լը այնմ
 բանի Առաքելոյն. (ւ. Աղոյնթ. 7.) * Օ՛հ
 գնիս՝ զգր ոչ իցէ աբեալ. ե ելե աբեր, զե՞
 պարծիս իբրև զաբեալ || : Աւ. (անգ. ւ. 31.)
 * Որ պարծին՝ ՚ի Տէր պարծեսցի || : Պարտ է ևս,
 զի ցուցցէ նաև արտաքուստ զխոնարհութիւն
 հոգւոյն, խորշելով յամէ՝ որ ցուցանէ զուրբ
 փառաց, և զունայնութի, և փախչելով միան-
 դամայն յինչ և իցէ սնափառուէ, որով ցուցցէ,
 թէ ախորժէ համարիլ խոնարհ, և ուղ խոնարհ գո-
 վիլ. վսղի լը սքանչելի բանից սոյն Բնոնարդոսի,
 (յերգս երգ. բան 16. հմբ 10.) „ճշմարտ
 „խոնարհն կամի համարիլ անարգ, և ոչ քարո-
 „ղիլ խոնարհ. իսկ ցանկայն գովեստից ՚ի խո-
 „նարհութիւն անտի, չէ առաքինութի խոնար-
 „հութիւն, այլ եղձումն նորին“ :

՚ի վերայ հասկերուլէն ամենաւել Կոստան, եւ ՚ի վերայ
 հասարեալ հասարակութեան նորա հասացն Մ. և
 լեզուաբար պարտ է յառ նմանիլ նմա :

ՃԶԷ : Մին ՚ի գլխաւոր պտղոց խոնարհութեան,
 ասէ Երն Ռարսեղ, (Ճառ ՚ի Սաղմ. կա.) է
 լինելն համբերող և հպատակ յամ ճախորդութեան
 վերնախնամ տեսչութեց կամացն Մ. : Մ. յա է
 համբերութիւն, և հպատակութիւն այն, որ սքան-
 չելապէս լուսափայլեաց յամենաւել Կոյսն, և սմին
 նմանիլ պարտ է ամենեցուն փափաղիլ : Հպա-
 տակեցաւ սք կոյսն Սարիամ ամենակատար իմն
 հպատակութիւն և համաձայնութիւն կարգաց նա-
 խախնամութեան Մ., յաղքատութեան անդ՝ որ ան-
 անջատ ուղեկից եղև նմա ընդ ամ ժամանակս
 կենաց իւրոց, և զորոյ զտառապանացն միշտ էառ
 զփորձ, որք և զնա ևս տանջնն յոյժ, որ ՚ի
 բարձր վիճակէ անկանի ՚ի ստորին վիճակ՝ ուր
 զՍարիամ : Հպատակեցաւ նա ամենակատար հա-
 մաձայնութիւն կարգաց նախախնամութեան Մ. ՚ի
 բազում, և յերկար, և ՚ի վշտալից ճանապար-
 հորդութիւն, զորս հարկ եղև նմա ճանապարհոր-
 դել. և մասնաւորապէս յորժամ վն հնազան-
 դելոյ հրամանաց հեթանոս կայսերն՝ հարկ եղև
 նմա ՚ի խոր ձմեռան՝ գնալ ՚ի Աղարեթէ ՚ի
 Ռեթղեհէմ. և յորժամ չգտեալ անդ տեղի՝

և ոչ իսկ 'ի հասարակաց օթեանս, հարկադրե-
 ցաւ մտանել ընդ յարկաւ 'ի գոմս ինչ անասնոց,
 ուր ծնաւ զՄծորդին իւր. և յորժամ 'ի Ռեթ-
 ղեհեմէ 'ի նմին սառնամանեաց ժամանակի հար-
 կեցաւ փախչիլ յԱզիպտոս, տանելով զմանուկն
 նորածին ընդ հեռաւոր աշխարհ, և մնալ անդ
 զժամանակ ինչ 'ի մէջ աղգի՝ որ անծանօթ, օտար,
 և ընկղմեալ 'ի խաւարի կռապաշտութե, և յամ
 յետաստիտ սնտտիապաշտութիւս: 'Ի գործ եղ-
 Սարիամ զբքանչելի համբերութիւն իւր և յոր-
 ժամ կորոյս զՄծորդին իւր, և յամ հակառա-
 կութիւս, և յամ չարաչար կենցաղաւարութիւս,
 զորս վարէին ընդ Վսի չարաբարոյ և դաժանա-
 գութ Հրէսյքն, որոց նա ինքն իբրև մայր նու-
 րին հաղորդ եղև մասնաւոր իմն եղանակաւ, և 'ի
 վեր քան զամ 'ի ժամանակի դառն չարչարա-
 նաց, և նախատալից մահոճան նի: Արդ՝ ահա
 այս է դաղափար համբերութե, որում սարտին
 նմանիլ ճշմարիտ ջերմեռանդքն Սարիամու: Օայն-
 պիսի առաքինութէ խօսիմք, որ բացարձակապէս
 հարկաւոր է առ 'ի ժամանել բարեայն յաւի-
 տենականաց, զորս խօստացաւ մեզ Ած, ոմ ծա-
 նուցանէ մեզ սբ առաքեայն Պօղոս. (Եբրայ.
 Ժ. 36.) * Պիտոյ է յեզ համբերութե, զի պիտոս
 Այ պարտաւ հասըն ունիւնացն ||: Օայնպիսի
 առաքինութէ խօսիմք, որ՝ լն բանից սիյն Արպ-
 րիա-

րիանոսի՝ (՚ի վի՛ բար, համբեր,) զուղընթաց
 եղև ամ՝ գործողութեցն Յիսիսի՝ սկզբանե
 անտի գալստեան նր յաշխարհս. Ա՛յ գործ, Վ՛նի
 ՚ի սկզբունէ անոր գալստեան նորս նոյնէկապն
 զուգընթաց համբերութե՛ն նշանակին. (զնոյն մարթ
 է ասել ըն համեմատութե՛ն և զամենասք Ա՛յրէն
 իւրմէ :) ,, Ա՛յ՛ (ասէ նոյն ինքն սքն ,) եթէ
 ,, եմք մէք ՚ի Վ՛ն, եթէ զգեցեալ եմք զնա, եթէ
 ,, նա է ճանապարհ փրկութե՛ն մերոյ, սարտիմք
 ,, զհետ երթալ օրինակաց համբերութե՛ն նր : ...
 ,, Ա՛յս է ճանապարհն, (ասէ սք վարդապետն ,)
 ,, ընդ որ գնացին նաև արդարքն հնոյ կտակին,
 ,, որք էին օրինակ Վ՛նի. այս է՝ Աքբլ, Աքբա,
 ,, համ, Իսահակ, Յակոբ, Յովսէփ, Սովսէս,
 ,, Դաւիթ, և որ ՚ի կարգին : Դ՛ վախճանի (ասէ ,)
 ,, բազում մարգարէք սպանեալք, և բազում
 ,, մարտիրոսք պատուեալք փառաւոր մահո՛ւմբ,
 ,, ոչ ստացան զպակս, բայց եթէ գովելի իմն և
 ,, սք համբերութե՛ք : Ա՛յզի չէ հնար ընդունել
 ,, զպակն ցառոց և վշտաց, եթէ ոչ յառաջա-
 ,, գոյն տարցին սքա համբերութե՛ք : Եւ վնայ-
 ,, սորիկ Յն Վն ասէ յաւետարանին. (Ղուկ.
 իւօ. 19.) * Համբերութե՛ն յեղով սպասմբ զուգըն
 յեք ॥. այս է՝ զիջիք յապահովի, և ժառանգես-
 ջիք յախտեան : Եւ ըն այսմ համբերութե՛ն է՝
 որ կատարէ զգործն. քանզի որ ունի զկատա-
 րեալ

բնալ համբերութի, յամի է կատարեալ, և ոչ
ինչ պակասէ նմա, ուր ուսուցանէ նր առաքեալն
ճակովբոս. (Թ. 4.) * Համբերութի գործ կա-
տարեալ աւելցի, զի իցէ՛ սղջունդամբ, և կատար-
եալք, և ոչնչ ինչ հո՛ւսակալք ॥ : Այա զինես-
ցուք զանձինս մեր, զհետ երթեալ գերագանց
օրինակաց ամենամբ Առաքին, և սքց, սովին օղ-
տակար և կարևոր առաքինութի, առ ՚ի տանել
արդեամբք թշուառութեցն, որոց ներքոյ ան-
կեալ եմք ՚ի կարծօրեայ ժամանակի ստաի կե-
նացս. առ ՚ի տոկալ վշտաց, զորս ամենարդար
և իմաստունն Ա՛ծ բաշխէ իւրաքանչիւր զբաժին
իւր. առ ՚ի չվհատիլ ՚ի հանապազօրդ փորձուիս,
որովք թշնամին դժօխային ոչ դադարէ երբէք
պատերազմիլ ընդ մեզ. առ ՚ի պահել ընդ ընկե-
րաց մերոց զմիաբանութի և զխաղաղութի, համ-
բերելով Թ՛մ զըկանաց, և անիրաւութեց, զորս
սունեն մեզ : Աւ ը այսմ նմանելով Յօի Վ՛սի
զխոյն մերոյ, և ամենամբ կուսին Անրիամու,
ժամանեմք ՚ի պսակն յաւիտենական փառաց, որ
խոստացեալ է նց, որոց անկորուստ պահեալ
Համբերութին՝ պատերազմին օրինապէս մինչև
՚ի վախճան :

Ի վերայ անարդար հարցոյնն ունեանք Առաքին, եւ
 թէ զանորդ պարպէ՞՞ք նմանիչ այնմ :

ՃԺՊ : **Ի** վախճանի նմանօղ լիցուք ՚ի մէջ այլ
 լոց առաքինութեց ամենաւր Առաքին՝ անարատ
 մարտուն նորին, որ է՝ ուղ բանիցս կարգ է ասել՝
 իրրե զծաղիկ ինչ, որ բուրէ զանուշահոտութի
 ՚ի վեր քան զայլ ամ՝ առաքինութիս նի, և վն
 որոյ որ ունի զայն՝ լինի առանձին իմն եղանաւ
 կաւ հաճոյ այսմ ամենաւր Առաքի և Սօր մար-
 քութե : Յիրաւի է ասել, թէ զորօրինակ այլ ամ
 առաքինութիք, նոյնպէս և այս առաքինութի
 եղև ՚ի Սարիամ ամենեին սեփական . „քանզի
 „որպիսի հրեշտակական մարքութի, ասէ նրն
 „Ինքնարդուս (բան 4. ՚ի վերաի. կուս.) կա-
 „րօղ է համեմատիլ ընդ այնմ կուսութե, որ
 „եղև արժանի լինելոյ տաճար Հոգւոյն սնյ, և
 „ընկարան Սրգւոյն Ըյ : Եթէ ՚ի համարի ու-
 „նիւք մէք զիրա՝ վն դժուարագիւտ և սակաւա-
 „գիւտ լինելոյ նյ, արդարե զնա, որ եղև առա-
 „ջինն ՚ի վարել զվարս հրեշտակաց յերկրի, մե-
 „ծապատիւ համարել պարտ է քան զամենե-
 „սեան “ : Ի վն այսր ամի այս անհամեմատ մար-
 քութի Սարիամու է ամենապայծառ ինչ հայելի,
 ընդ որ պարտին հայել մասնաւորապէս նորս,
 որք ընկալան ՚ի Տնէ զնորհո հոս նսիրելոյ նմա
 զկու-

զկուսութի իւրեանց : „ Սոքա են, ուի ասէ սբն
 „ Արարիանոս ('ի վն կարգ . և սովոր . կուս .)
 „ գեղեցկագոյն ծաղիկն, որ ծաղկի 'ի պարտիղի
 „ եկեղեցւոյ, սքանչելապայծառ և չքնաղագեղ
 „ զարդ շնորհաց, յաւէտ կենդանագիր պատկեր
 „ սրբութենն ԱՅ, և առաւել աղնիւ բաժինն հօ-
 „ տին Վ. սի “ : Ապելեն նոքա զպատիւ զննու-
 բելոյ յուստին իւրեանց ընդ պաշտպանութի
 ամենասբ Աուսին, ունելոյ զնա գլուխ իւրեանց,
 առաջնորդ իւրեանց, և զօրաւիգն իւրեանց. և
 վսայնորիկ առանձին իմն եղանակաւ պարաւան-
 դին նմանիլ մաքրութենն սբ, և լինել ըստ նմա-
 նութենն սբ սբս մարմնով և հոգւով : Այլ թէ-
 պէտ և այս մասնաւորաբար իմն պատշաճի կու-
 սանաց, 'ի վն այսր ամի պատշաճի նոյնպէս և
 ում և իցէ քրիստոնէի, ըստ վիճակին՝ յորում
 գտանի : Վանզի ամենեքեան, ասէ սբն () գոս-
 տինոս ('ի վն սրբ . կուս . զլ . 6 .) են անդամք
 եկեղեցւոյ, որ է կոյսն այն ողջախոհ և մաքուր
 հարսնացեալ Վ. սի. վն թէպէտ և ամենեքեան ոչ են
 միօրինակ կոյս և մաքուր մարմնով, սակայն պար-
 տին ամենեքեան միօրինակ լինել մաքուր հոգւով,
 այս է՝ սրբութի վարուց իւրեանց, մաքրութի
 խղճի մտաց, պահպանութի պատուիրանացն ԱՅ,
 և մասնաւորապէս՝ փախչելով յիմ արգելեալ
 զգայական հեշտութից : Ասայսորիկ և ամուս-
 նա

նացեալքն իսկ, ասէ նր Վարդապետն, (անդ՝
 զԼ. 12.) պարտին մշակել, և պահպանել զա-
 ռաբինութիս զայս. հոմեոսոսփոր, օբլիտոպէս, և
 պորկէշոուլէ՞ ծնանելով ՚ի միասին զզաւակս, և
 ՚ի միասին կրթելով զնս մտադիւրութիւ և խնա-
 մով. պահելով առ միմեանս փոփոխակի զամուս-
 նական հաւատարմութիւն, առանց բռնաբարելոյ
 երբէք զխորհուրդ ամուսնութե իւրեանց:

ՃԺԷ: ԸՅԼ քանզի զգանձս զայս մայրութե
 կրեմք յանօթս բեկանելիս խեցեղէնս, չէ հնար
 պահել զայն, եթէ ոչ ՚ի գործ զիցուք զամ
 զգուշութի առ ՚ի պահպանել զայն: Ամին իրի
 նախ առաջին պարտ և պատշաճ է, և յուէտ իմն
 կուսանաց, սիրել զառանձնութի, խորշելով որ-
 չափ ինչ հնար է՝ երևել ՚ի հրապարակս, փախ-
 չելով ՚ի կարի իմն բազմութե ժողովրդոց, և
 հրաժարելով ամենեին յինչ և իցէ աշխարհային
 ունայն տեսարանաց. զորօրինակ տեսաք ամե-
 նեին առանձնացեալ հոնապաղ զամենեւեալ
 նր Աոյսն. պարտ և պատշաճ է հսկել արթնութի
 ՚ի վր զգայարանաց անձին, և մանաւանդ ՚ի վր
 տեսանելեաց, ՚ի բաց դարձուցեալ զուս յամ
 վտանգաւոր առարկայից, զի իբրև զգրուես են
 նորա, ընդ որ մտանեն ՚ի սիրտ խորհուրդք, և
 բաղձանք, և զազիր սխտկերք, և ապականեն
 զնա. ոնց և խրատէ և ողին նր՝ ասելով, (Ակ-
 զես.

զես. (Թ. 5.) * Սի՛ հայեր յօրհորդ, զէ՛ թի՛ գեղ
 նորս յգեացե զէղ ՚ի իրձանուհի: Վասն յի
 զուս չո՛ ՚ի ինչէ զարդարելոյ. եւ թի՛ հայեր հեգարհն
 նուլէ՛ ՚ի գեղ օրորելն ինչ: Օ՛ի Բաղուստի՛ զն գե-
 ղոյ ոյլոյ իսրէան. եւ ՚ի սմանէ զտուի ցանկուլէ
 էրն զհո-ր: Եւ ըստ այսմ օրինակի երանելին
 (Յոլբ սաէր, եթէ եղեալ էր ՚ի մտի հաստա-
 տու թի՛ ոչ տալ աչաց իւրոց զազատութի՛ հայե-
 լոյ՝ և ոչ ՚ի մի ոք կոյս, առ ՚ի մերժել յանձնէ
 իւրմէ զամ խորհուրդս. (Յոլբ, լւ. 1.) * Ուստ
 երէ ընդ աչս իմ, եւ ոչ հայեցայ ՚ի կոյս. (Լւկատ,
 ուստ երէ ընդ աչս իմ, զէ թի՛ իտիացից զհո-սէ) || :
 Վի՛յ՝ որ կամի պահել զմարութի՛ սրտի, սի՛ և
 պարտաւորեալ իսկ է ամ ոք պահել, տայ նմա
 սրն () դաստիճոս (Թոլբ 211.) զկանոնս զայս
 պահպանութի՛ աչաց: ,, Եթէ աչք քո ձգին ՚ի
 ,, մի ումէք, (սաէր առ կուսանս,) սակայն մի
 ,, սեւեւեր յոք: . . . Եւ մի իսկ համարիր ունել
 ,, զսիրտ պարկեշտ, յորժամ աչքն են անպար-
 ,, կեշտ. քանզի աչքն անպարկեշտ ցուցանէ վաղ-
 ,, վաղակի զսիրտ անպարկեշտ“ : Վարձեալ պարտ
 և պատշաճ է իտրշիլ և գարշիլ ծայրագոյն զգու-
 շութի՛ յնթերցմանէ լիտի երգոց, թատրոնա-
 կան գրութեց, և յայլ սոցին նման մահաբեր
 գրեանց, զորս ՚ի գործ ամէ բանսարկուն իբր
 զգործիս՝ առ ՚ի պղծել նոքօք զհոգիս քրիստո-
 նէից օ

նէից , և մանաւանդ զՏողիս անզգոյշ երիտա-
 սարգայ : Այլ ևս՝ պարտ և պատշաճ է քաջ
 պահպանել զլեզուն , և զականջս , ոչ երբէք
 խօսել , և ոչ երբէք լսել յօժարակամ զբանս
 անվայելուչս և զանհամեստս . և զգուշանալ
 յերկդիմի քանից անտի , որք որչափ առաւել
 ծածկեն զբնական գարշումի մոլութեն , այնչափ
 առաւել նրբագոյնս մուծանեն ՚ի սիրտ զթոյնն .
 քանզի ճշմարիտ է միշտ , ուն ասէ Առաքեալն ,
 (Կորնթ . ԺԵ . 33 .) թէ * Ապոկոմիէն զԵտրս
 Կողոման Բանս չորս ॥ : Պարտ է խորշիլ ՚ի կեն-
 ցաղափարութի , և առաւել ևս յընտանութի
 այլասեռից , ըստ խրատուն , զոր ստէպ ստէպ
 կրկնէ Հողին սք ՚ի սք գիրս , և մանաւորապէս
 Այլզեսխաստիկէսն . (Այլզես . Թ . 5 . և որ զկնի :)
 ՚ի վախճանի կարևոր է մահացուցանել զմարմինս ,
 զլանալով նմա զգրգանսն , և զաւելորդ փառի-
 կութիսն , որոց նա յաւէտ իմն ցանկայ հանա-
 պաղ . պատժելով , և ծառայեցուցանելով զնա
 ՚ի վարս խիստս , ՚ի զբաղմունս , և յաշխատութիս ,
 և յայլ ապաշխարութիս ըստ համեմատութե պի-
 տոյից և կարողութե իւրաքանչիւրոց , ևս առա-
 ւել ՚ի պահս . զի ուն ասէ սքն Ամբրոսիոս , (՚ի
 վն կուս . գիրք 1 . գլ . 8 .) չտկտորութիէն ին-
 բախրոց , եւ Ժո-Ժիւալութիէն բնախելաց Բոտմալով
 զպարմտտ , եւ զլու-ցիկս օրհորէն , ոչ լուրդն յիւր

ուսանալ զՆոր շարաշար հեղեփորդացն : Օպս
 ամ, ուղ տեսար, սքանչելապէս 'ի գործ եղ ա-
 մենասը կոյսն Սարիամ, թէպէտ և վն առանձին
 սրտօնու թէն շորհաց իւրոց չունէր ինչ պէտս :

ՃԷԸ : Եւ արդ՝ մէք առ 'ի լինել հաւատա-
 ըիմ՝ առ 'ի գործ դնել զմիջնորդս զայսոսիկ, որք
 որչափ կարեօր են առ 'ի պահել զմաքրութի,
 նոյնչափ և դժուարին են մերումս ապականեալ
 և 'ի չարիս հաստատեալ բնութէ, դիմեսցուք
 վստահութի՛ն առ ամենասը Աոյսն, ուղի ընկալցի
 վն մեր զգօրութի, և զքաշասրտութի, որոց
 պէտս ունիմք : Վիմելն 'ի միջնորդութի անարատ
 մօրն մաքրութի՛ն է ամենազօր վն ողորմելի մեղա-
 ւորացն այնոցիկ, որոց գոլով ընկզմեալ 'ի զգայ-
 սկանն դարչութիս, կամին ելանել անտի, և
 մաքրել զհոգիս իւրեանց, զորօրինակ յանհամար
 անձանց, որք առին զփորձ սորա, էառ զփորձ և
 սրբութիւն Սարիամ եզիպտացի, որոյ ընկճեալ 'ի
 ծանրութէ դարչուէց իւրոց, և ընկրկեալ յանե-
 ըկոյթ զօրութէ, որ արգելոյր զնա մտանել 'ի
 տաճարն Արուսաղէմի, ուր պաշտէին զփայտ սիլյ
 խաչին, դիմեաց պաղատանօք առ ամենասը կոյսն
 Սարիամ, և վալվաղակի ընկալաւ զկարողութի
 մտանելոյ ընդ այլոց 'ի տաճարն, ուր հրաժարե-
 ցաւ զղջմամբ 'ի մեղաց իւրոց, և էարկ զհիմունս
 սքանչելի սրբութեն, յոր յետ այնորիկ եհաս
 եր-

երջանկաբար՝ պաշտպանութեամբ նորին ամենաք
 Աուսին: Ապաստէ դիմէն առ Սարիամ առ ՚ի
 նանրացուցանել, և ընդունայն առնել զամ զբըռ-
 նութիս մարդկան, և դիւաց, որք գուն գործեն
 արատաւորել զպայծառութի մաքրութե մերոյ.
 զորօրինակ բաց յայլոց նպաստեաց սիյ կուսին
 Յուստիանեայ, որոյ փորձեալ ՚ի հրապուրանաց
 անպարկեշտ պատանւոյ ուրումն, և յարձակեալ
 ՚ի բռնութեց դիւաց, զորս յօգնութի կոչէր ընդ-
 դէմ նր մոզն Աիպրիանոս, դիմեաց առ նր կոյսն
 Սարիամ, ուն վկայէ նմն Վրիգոր Ազգիանզացի
 (ճառ 28.) և յաղթեաց համօրէն թշնամեաց
 իւրոց: ՚ի վախճանի՝ ջերմեռանդութին առ նր
 կոյսն Սարիամ է վն նց, որք ողորմութեն Այ
 կեան մաքրութի և ողջախոհութի, է ասեմ
 սքանչելահրաշ դեղ յառաջապահեստ առ ՚ի պա-
 հել անարատ մինչև ՚ի մահ զբեղախայլ, զմե-
 ծագին, և զազնուական ծաղիկ մաքրութե. ուն
 ՚ի մէջ բազում արանց, և կանանց, զորս չէ
 հնար ՚ի թիւ արկանել, պահեաց փառաւորեալ
 և սքանչելի սրն Վիլիպպոս Աերեան, որ գորով
 յոյժ ջերմեռանդն առ Սարիամ, և ՚ի գործ դնե-
 լով զվերոյիշատակեալ միջնորդս, և կաց մնաց
 հանապաղ նր և մաքուր, մինչև նմանեցաւ յա-
 ռէտ հրեշտակի, (եթէ արժան ինչ իցէ ասել,)

քան մարդոյ : Այն խրատէր նա զամենեսեանն 'ի ջերմեռանդութի Մծամօրն մեծի, և ասէր, եթէ այս է միջնորդ ամենազօր առ 'ի ընդունել Ս.Յ Ղղինչ և իցէ շնորհս, և առանձին իմն զշնորհս մաքրութե՛ն . և յորդորէր ղիմել առ նա ստէպ, (զորօրինակ և ինքն իսկ սովոր էր ղիմել,) սովին ազգողական աղօթիւք . Սք իոյս Սարկիմ Գայր Այ, աղաչե՛մ պէ՛ն զորդին չո զն իմ մեղաորին . կամ համառօտագոյնս . Սք իոյս Սարկիմ Գայր Այ, աղաչե՛մ պէ՛ն զն իմ : Ապա ամ որ փոյթ կալցի շահիլ 'ի խրատուց աստի, և 'ի լուսափայլ օրինակաց սքց . ամ որ ղիցէ զանձն իւր ընդ ամենազօր պաշտպանութե՛ն ամենաքր կուսին Սարկիմա՛նու, ասելով ճշմարիտ, առ 'ի սրտէ, և անկեղծ ջերմեռանդութի զաղօթսն զայն, զոր եկեղեցին 'ի բազում հրապարակական աղօթս իւր մատուցանէ . այս է . «Նդ հովանեաւ պաշտպանութե՛ն «քո սուպահնիմք քբ Մծածին . մի անտես առներ «զաղաչանս մեր, զոր մատուցանեմք քեզ 'ի «կարիս մեր, որք նեղեն զմեզ յամ կողմանէ . «այլ փրկեա՛ զմեզ միշտ՝ ո՛վ փառաւորեսլ և «օրհնեալ քբ Աոյս՝ յամ վտանգից հոգւոյ, և «մարմնոյ . ամեն» : Աւ զայն՝ զոր Հայաստանեայցս եկեղեցի երգէ . (շար . 76 .) «Ննկանիմք առաջի քո Մստոճածածին, և աղաչեմք

„ չեմք զանարատ զՄոյսդ • բարեխօսեալ վասն
 „ անձանց մերոց , և աղաչեալ զմիածին Արդին ,
 „ փրկել զմեզ 'ի փորձութէ , և յամ վտան
 „ գից մերոց “ :

Հայրենասիրական հասարակություն
 Գրականություն

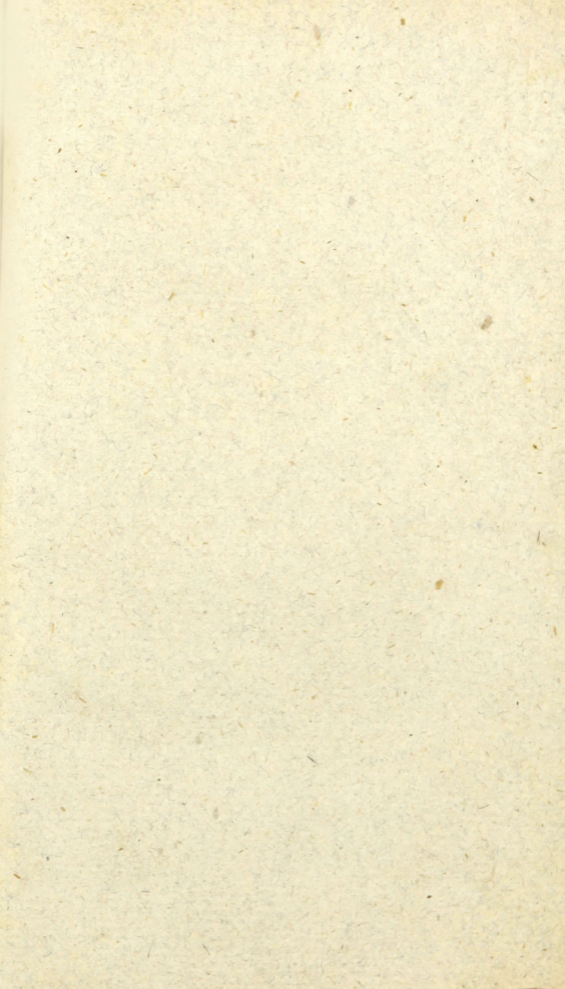
Յ Ա Ն Կ

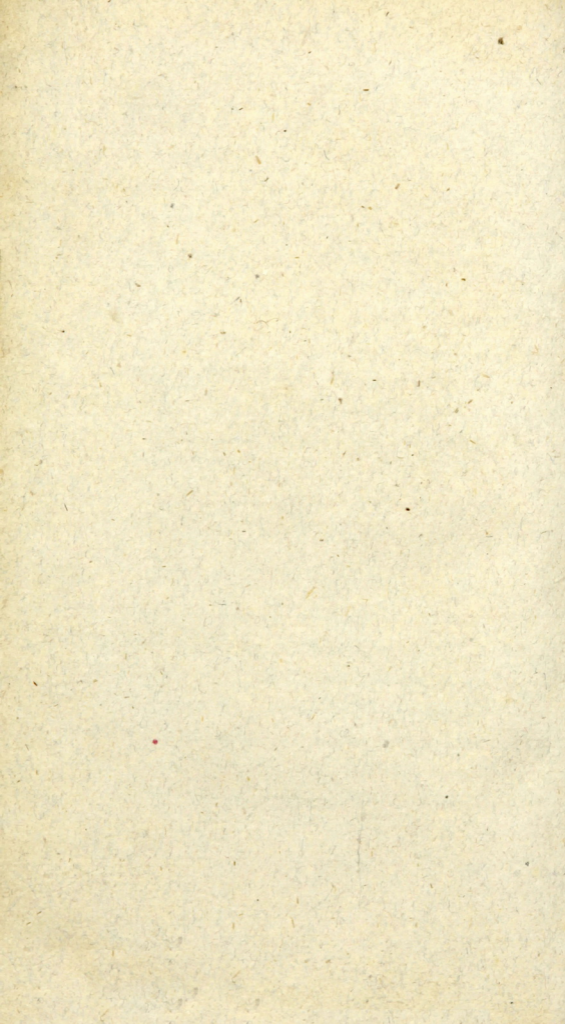
Գլխակարգութեց Պատմութեւս :

Ստիւրգանք	Եր 1
ԱՆձանքի Առջին Խոստացեալ 'ի սկզբանէ անոր շնորհի :	3
Օրինակք, որովք օրինակեցաւ աճեալստեալք Առջին 'ի Կիւրս :	8
Արեւելի և գերագանց Կանայք Հին Կաթիւ բանաց' Եւ օրինակ աճեալսք Կաթիւն Սն- րիտան :	18
Աճեալսք Կռն Սնրիտան նախագոչալեալ 'ի Կարգարեւելիս Հին Կաթիւբանաց :	27
Օճոցք աճեալսք Կաթիւն Սնրիտան և յգալեւն նորա :	41
Օճոնիք աճեալսք Կաթիւն Սնրիտան :	50
Երաւ անուն աճեալսք Կաթիւն Սնրիտան :	56
Ընծայումն աճեալսք Կաթիւն 'ի Կաճարն :	62
Վարանիւստեալսք աճեալսք Կաթիւն Սնրի- տան քնիք սէյն Յոլմեկայ :	67
Ալ-Կաթն աճեալսք Կաթիւն Սնրիտան :	78

- Այցելու-լէն ասեմանքէն ի սահման Սնորհաման աստ
 որքոհանն Աղլուսաբէլէ : էր . 91
- Ասեմանքէն ի սոյնն Սնորհամ արասանայ 'ի սոսանն իւր
 'ի 'Ասպարէլէ : Աս սպասէ ծանարեանն : . 103
- Ասեմանքէն ի սոյնն Սնորհամ 'ի 'Ասպարէլէ
 'ի Ռեւելիզիէ, եւ ծանանն զԱճորդիէն իւր : . 111
- Վաստակ-լէն ասեմանքէն ի սահման Սնորհամ, եւ
 ընծայումնն է)նն 'ի սոսանն, այն է՝
 Տեասանընդաստալ : 119
- Փախուստ ասեմանքէն Ասահանն յԱգլուսպոս ընդ
 Աճորդայնն իւրոյ : 128
- Ասեմանքէն Ասոյնն արասանայ 'ի 'Ասպարէլէ, եւ
 հասարակէ զԷնտիս-լէն իւր 'ի 'Ասպարէլէ : . 133
- Ասեմանքէն ի սոյնն Սնորհամ ի սոսաննն զԱճորդ-
 սոսաննն իւր, եւ գրասնէ զնա յէս իւրից
 աստարց : 135
- Այսք ասեմանքէն ի սահման 'ի 'Ասպարէլէ Տեւիւ
 'ի ժամանակն, յորում սկսաւ է)նն Վն
 չարսպէլ : 139
- Ասեմանքէն Ասոյնն իւր-լէն ընդ Աճորդայնն իւրոյ
 'ի հարանննննն' որ 'ի Ասան, եւ ընդսոսաննն 'ի
 նմանն զԷնտիս-լէն ըսոյնն 'ի գիւնն : . 145
- Ասեմանքէն Ասոյնն հասարակէ զԷնտիս-լէն իւր
 'ի չարսպէլ Ասոսաննննն, 'ի ժամանակն
 չարսպէլ-լէնն է)նն Վնն : 153

- 1) Ենթադրելով Վոյսան հայ առաջնորդի անունը և անունը՝
 Գրողը Լուսինյանը : Եր . 158
- 2) Ենթադրելով Վոյսան Սարգսյանի ղեկավարության ներքին
 գործերի վերահսկման ներքին գործերի վերահսկմանը : 164
- 3) Ենթադրելով Վոյսան հայ առաջնորդի Յուզբախյանը,
 և զուգահեռաբար՝ զուգահեռաբար անդամները : . . . 168
- 4) Ենթադրելով Վոյսանի Սարգսյանի, և հետև
 շարժումը ղեկավարության ներքին գործերի վերահսկմանը : . . 171
- 5) Ենթադրելով Վոյսանի և
 հարձականումները Բաղրամյանի վերահսկմանը : . . . 183
- 6) Ենթադրելով Վոյսանի և
 Վոյսանի Սարգսյանի : 199
- 7) Ենթադրելով Վոյսանի և Վոյսանի
 և Վոյսանի Վոյսանի Վոյսանի : 202
- 8) Ենթադրելով Վոյսանի և Վոյսանի
 և Վոյսանի Վոյսանի Վոյսանի : 205
- 9) Ենթադրելով Վոյսանի և Վոյսանի
 Վոյսանի Վոյսանի Վոյսանի : 210
- 10) Ենթադրելով Վոյսանի և Վոյսանի
 Վոյսանի Վոյսանի Վոյսանի : 215
- 11) Ենթադրելով Վոյսանի և Վոյսանի
 և Վոյսանի Վոյսանի Վոյսանի : 219

Г-41

